Byen i luften

JULES VERNE

Jules Verne

Byen i luften

eBibliotek 1800

2024

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Jules Verne: *Byen i luften* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Jules Verne: *Byen i luften* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal*

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

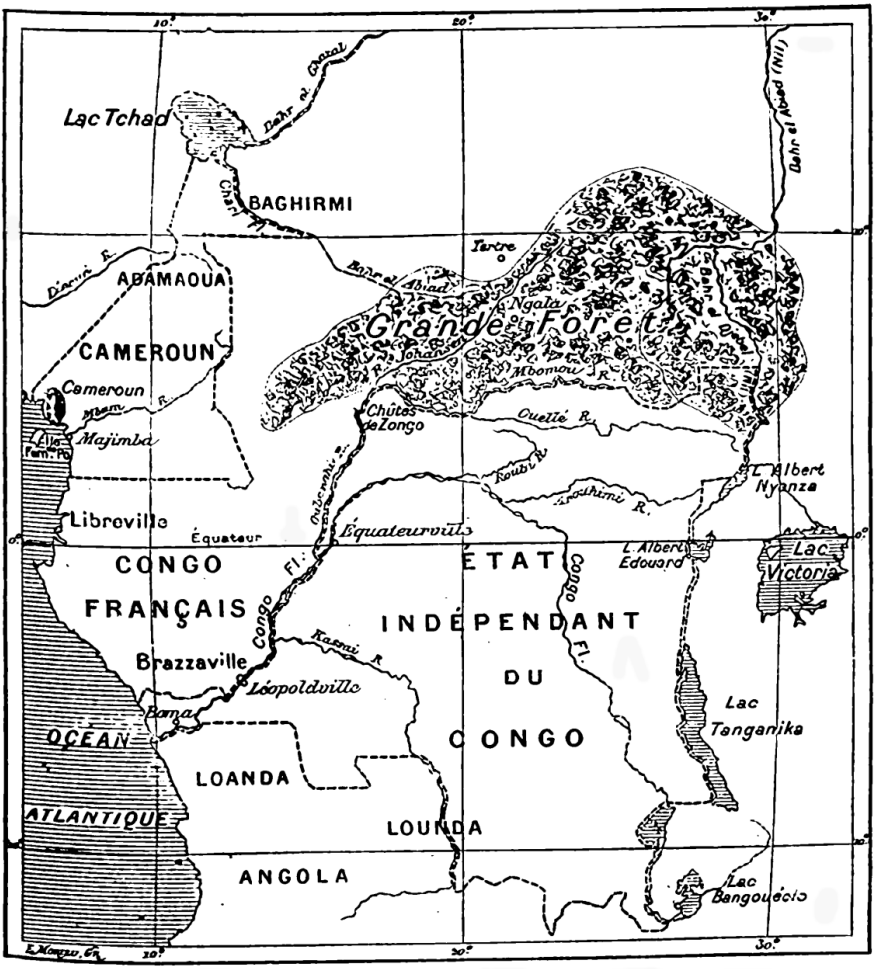

Kort over Congo og "den store skov".

1. Efter den lange rejse

"Nå, og et amerikansk Congo, er der endnu ikke tale om det?" spurgte Max Huber og rejste sig, mens han så på sin ven.

"Amerikansk Congo! Men til hvad nytte, kære Max?" svarede John Cort. "Det er jo ikke uudforskede egne, vi egentlig mangler i Amerika! Hvad har vi endnu ikke for næsten ukendte landskaber i vore fristater! Har vi ikke Alaska og Texas, for eksempel? Og er det ikke mere praktisk først at kende og kolonisere og opdyrke sit eget land fuldstændigt, før man begynder på det arbejde i fremmede verdensdele? Det mener jeg i hvert fald!"

"Ja, men, kære John, Europa vil dog ende med at dele hele Afrika mellem sig! Det er tre milliarder hektarer land. Vil Amerika da overlade al denne jord til deling mellem englændere, tyskere, franskmænd, belgiere, portugisere og andre nationer?"

"Amerikanerne har ikke noget at gøre her, så lidt som russerne, og det af samme grund, nemlig af den simple, at det er unyttigt at løbe benene af sig efter noget, man har i sit eget land."

"Alligevel, kære John, der vil komme den dag, da også jeres fristater vil fordre sin del af den afrikanske kage! Afrika er et vidunderligt land, og det ejer en guldflod, hvis leje aldrig vil udtørres –"

"- ikke engang ved så djævelsk en varme, som vi nu har!" afbrød John Cort, mens han tørrede sveden af sin pande.

"Å, varme!" sagde Max Huber. "Nu har vi jo snart vænnet os til den efter vor tre måneders rejse i Afrika! Jeg er allerede så stegt, at jeg kan tage det op mod en neger. Vi er jo også kun i marts! Hvordan vil vi ikke få det i juli og august, når solstrålerne brænder vor hud som gnister?"

"Det kan ikke hjælpe, Max – vi kan ikke bilde os ind, at vi er zanzibariter eller pahouin-negere! Vi er nu en gang ikke født til det! Vi har haft en brillant og udmærket rejse i disse tre måneder, og vi har al grund til at takke vor gode skæbne. Men jeg skal ikke nægte, at jeg længes efter atter at være i Libreville i vort faktori og kunne hvile mig ud i fred og ro. Den hvile vil virkelig være velfortjent efter en så anstrengende rejse, der ganske vist var eventyrlig –"

"Der har du ret, John! Denne rejse har budt os meget nyt, men jeg må tilstå, at jeg alligevel havde ventet mig mere af den."

"Hvad siger du, Max! Har du ikke fået nok endnu? Vi har vandret hundreder af mil i et mørkt og ukendt land, vi har lidt alle farer og strabadser mellem disse banditter og vilde, vi har sendt riffelkugler af sted til tak for modtagne forgiftede pile og assegajer, vi har kæmpet med den numidiske løve, og den libyske panter har beæret os med sin nærværelse, og vi har nedlagt snese af elefanter til fordel for vor ven og chef Urdax! Vi har 'høstet' så meget elfenben, at det var nok til at lave pianoer af for den halve verden – og så siger du, at du endnu ikke har oplevet nok!"

"Ja og nej, John! Alt det, vi har oplevet, er jo ikke andet, end hvad alle andre afrikaforskere også har oplevet, Stanley og de Brazza, Livingstone, Serpa Pinto, Andersen, Caillié, Wissmann –"

Den vogn, de sad i, gjorde i det samme et voldsomt hop, ved at hjulene stødte mod en sten. Max Huber blev standset i sin opregning af navnene på Afrikas erobrere, og John Cort benyttede lejligheden til at sige:

"Nå, du mente altså, at du på denne rejse ville støde på noget, som endnu ingen andre havde set eller opdaget?"

"Ærligt talt – ja, kære John!"

"Noget uforudset altså?"

"Endnu bedre, min ven, noget vidunderligt! Dette uhyre land er jo oldtidens Libyen! Hvad fortæller ikke de gamle klassikere for vidunderlige ting fra dette land, og hvorfor har vi ikke fået lejlighed til at opleve det, som oldtidens rejsende påstår at have oplevet?"

"Nå, Max, jeg ser på ny, at en fransk fantasi er langt vanskeligere at tilfredsstille end en amerikansk!"

"Det er indrømmet, John, hvis du da erklærer, at du er tilfreds med, hvad vi har oplevet på vor tur!"

"Om jeg er tilfreds? Fuldstændig – især ved at vende hjem! Jeg har nedskrevet mine rejseerindringer, og jeg tror endog, de er så interessante, at folk, der læser dem, vil sige: 'Det er pokkers, så man kan opleve meget forunderligt endnu!' De måtte jo også være uforskammet fordringsfulde, hvis de ikke var tilfredse med det, de vil komme til at læse. De kan dog ikke forlange, at enhver rejsebeskrivelse skal ende med, at den rejsende bliver flået af en løve eller stegt på spid og begravet i disse menneskeædende oubanghi-negres grådige maver! Man kan forlange for meget af en stakkels forfatter af rejseromaner – ikke sandt?"

"Ganske vist, John! Men sig mig, om du egentlig for dig selv kan påstå, at du har oplevet mere, set mere end andre eller set og opdaget og observeret noget, som ikke vore forgængere har observeret og opdaget?"

"Nej, Max, ærligt talt – nej!"

"Der ser du! Hvad mig angår, så håber jeg at blive mere begunstiget af skæbnen. Jeg erklærer mig endnu ikke tilfreds, og jeg har endnu ikke som du oplevet tilstrækkeligt på denne rejse til at længes efter at komme hjem."

"Du kan måske opnå det endnu, Max, for vi har endnu fem eller seks uger at marchere, før vi når Libreville, og hvad kan der ikke opleves på den tid her i Afrika?"

"Ak, hvad skulle vi vel opleve på resten af vejen! Det er jo næsten den slagne karavanevej, vi har tilbage, og i den ene dagsmarch efter den anden kan vi tilbagelægge den i vore skrumplende vogne, akkurat som om vi sad i en diligence fra 'de gode, gamle dage' og kørte ad europæiske veje for en eller to menneskealdre siden. Nej, nu oplever vi vel intet mere!"

"Hvem kan vide!" sagde John Cort.

Deres vogn, trukket af de tunge, ludende okser, havde gjort holdt, for at man kunne slå lejr før natten. Det var ved foden af en lille bakke, der kronedes af fem-seks bredkronede træer – de eneste, der sås i vid omkreds på den uhyre steppe, som solnedgangen nu kastede et blændende, flammende skær ud over.

Klokken var henved syv om aftenen. Her under den niende nordlige breddegrad er tusmørket kun kort, og så snart solen er forsvundet bag horisonten, falder natten på, sort og uigennemsigtig. Skylaget er så tæt, at det skjuler stjernerne, og

kun få nætter er det måneskin. Det var også således, da der blot var gået en halv time, efter at de rejsendes vogn havde gjort holdt her på steppen.

Vognen, de havde kørt i, rummede ingen varer, for den var udelukkende bestemt til, at de rejsende kunne opholde sig i den. Det var en vogn, som de rejsende i Afrika oftest bruger dem, en vældig kasse, der lignede en jernbanewaggon, som hvilede på fire massive hjul, og som blev trukket af et forspand på seks okser. I dens bageste del var en dør, der førte ind til dens indre; små vinduer i vognens sider skaffede lys, og indvendig var den delt i to rum, der adskiltes ved en tynd væg af bambusstænger og tøjstrimler. Det forreste af disse rum var bestemt for to unge mennesker, der havde gjort rejsen med, amerikaneren John Cort og franskmanden Max Huber; det andet rum optoges af en portugisisk rejsende købmand, Urdax, der var chef for hele karavanen, og af karavanens "forrider" eller "foreloper", som man siger i Afrika om de mænd, der kører i spidsen for enhver karavane og er en slags befalingshavende over den. Denne forrider hed Khamis, og han var en indfødt fra Cameroun. Han var overalt på disse kanter berømt for den dygtighed, han forstod at føre de karavaner med, der betroedes til hans kommando, gennem selv de vildeste og farligste distrikter og egne her i Oubanghis næsten uigennemtrængelige urskove. Selve vognen var uhyre solidt bygget, og når man så den nu i god stand, med ikke en planke slået ind, ikke et beslag faldet af, ikke en nagle løs, skulle man tro, den kun havde været ude på en fjorten dages tur eller kun havde gjort en promenade på en snes mil, mens den i virkeligheden havde tilbagelagt en strækning på over to tusinde kilometer.

For tre måneder siden havde karavanen forladt Libreville, der er den vigtigste og største by i det franske Congo. Derfra var man draget mod øst og var trængt frem helt til Oubanghis sletter, der ligger endnu længere borte fra Libreville end Bahr-el-Abiad, den brede flod, der løber ud i Tchad-søen i dennes sydlige del.

Dette store distrikt Oubanghi har sit navn fra en af de floder, der på Congoflodens højre bred falder ud i Congo. Mod øst grænser Oubanghi-distriktet op til den tyske besiddelse Cameroun, men på de andre sider har det ingen bestemte grænser. Man kan ikke kalde det en ørken, i hvert fald ikke i samme forstand, som man kalder Sahara en ørken, for det er overgroet med den vildeste og frodigste vegetation, uhyre, dybe skove og vældige stepper med mandshøjt græs, men det er svagt befolket, og der er lange afstande mellem de forskellige stammers byer og lejre. De vilde her ligger altid i krig, større eller mindre stammer i krig med andre eller i krig med sig selv indbyrdes. De er alle menneskeædere, og menneskekød er deres kæreste ret. Enkelte af disse stammer, som mouboutunegrene, der bebor bækkenet mellem Congofloden og Nilfloden, æder næsten aldrig andet end menneskekød, og for at skaffe sig det føres der evindelige krige, hvor krigsbyttet særlig består af de andre stammers børn, for børnene er særligt efterstræbte, da deres kød er finere og mere velsmagende end de voksnes. De fremmede missionærer, der vover sig så langt frem, har derfor også til første opgave at få disse børn frelst, og både med list og magt eller ved køb lykkes det dem ofte at redde mange af børnene, der så sendes til de kristne missionsanstalter, der ligger langs bredderne af Siramba-floden. Børnene er i

Oubanghi blevet en hel handelsvare eller rettere et betalingsmiddel, og man betaler de indfødtes og de rejsende købmænds varer med småpiger og smådrenge. Den rigeste indfødte er således den, der har den største børneflok. Nogen barmhjertighed med børnene, som købmændene ofte slæber ind lige til mouboutunegrenes land, synes man aldeles ikke at kende.

Portugiseren Urdax var ikke trængt ind i dette vilde og mørke land for at drive handel med de indfødte eller for at bytte varer med stammerne, der bor mellem Oubanghis mange floder. Han havde udrustet sin karavane for at jage elefanter herinde og sikre sig det størst mulige kvantum elfenben. Alligevel havde han haft mange sammenstød med disse stammer, disse vilde Congofolk, som han og hans karavane tit med våben i hånd havde måttet værge sig imod. Man havde aldrig været sikker mod baghold og røveriske overfald, og selv mod de indfødte, man havde haft i sin tjeneste ved at bruge dem under jagterne på de vilde elefanter, havde man stadig måttet være på post. Alligevel var hele dette jagttogt løbet heldigt af, og rigt forsynet med elfenben var man nu på hjemvejen, uden at et eneste af karavanens medlemmer var faldet som offer.

I en landsby tæt ved Bahr-el-Abiads kilder var det engang lykkedes John Cort og Max Huber at befri et barn fra den frygtelige skæbne, der ventede det. Man havde købt det for nogle halsbånd af glasperler og nogle alen tøj og derved frelst det fra at blive ædt. Det var en lille dreng på en tolv år, stærk og smidig af lemmer og med et venligt, interessant ansigt af en type, der ikke var særlig udpræget negertype. Som man undertiden kan træffe det hos enkelte individer mellem disse

stammer, var hans ansigtsfarve langt lysere end hos andre negre, hans hår var næsten blondt og var ikke kruset og uldent som andet negerhår, hans næse var velformet og ikke fladtrykt, hans læber næsten som hos en hvid mand og ikke som negerens tykke og udstående. Hans øjne kunne lyse af intelligens, og for sine to redningsmænd lagde han snart en rørende kærlighed og en ganske ubegrænset hengivenhed for dagen. Da han blev købt af den høvding, der ejede ham, havde han hverken fader eller moder, og da han kom til Cort og Huber, vidste man intet andet om ham, end at han kaldte sig Llanga. Han fortalte, at han en gang var blevet købt af nogle missionærer, der havde haft ham hos sig i nogen tid, plejet ham, lært ham den kristne religion og givet ham lidt kundskab til det engelske og det franske sprog. Men en nat var han blevet røvet fra missionærerne og var faldet i hænderne på en af denkas-stammerne. Hvilken skæbne der her havde ventet ham, hvis ikke John Cort og Max Huber havde frikøbt ham, vidste han kun alt for godt. Ved sin hengivenhed og barnlige taknemmelighed og kærlighed for sine to redningsmænd havde han snart vundet disses hjerter, så de fattede en levende interesse og sympati for dette forunderlige barn. De klædte og fødte det og søgte at opdrage det og bibringe det kundskaber, og de mærkede snart, at barnet var både opvakt og lærenemt. Det var på en tidligere rejse, at de to venner havde løskøbt ham. Senere havde de næsten fuldstændig antaget ham som deres søn. Og hvilken ny tilværelse oprulledes ikke for Llanga! I stedet for at være en handelsvare, der som andre børn af hans alder en gang ville blive slagtet og ædt, i stedet for at leve som de andre ulykkelige, indfødte børn levede han nu i Librevilles faktorier, omgivet af gode mennesker. Han

forstod, trods sine unge år, godt den lykke, der var overgået ham, og når hans venner kærtegnede ham og lagde deres hænder på hans barnehoved, kunne han få tårer i øjnene af ydmyghed, af lykke og af den mest absolutte hengivenhed.

Da den store, tunge karavanevogn havde gjort holdt for natten, spændte man de svære okser ud af seletøjet, og dyrene, der var trætte og udmattede af at trække vognen den hele dag i den brændende barme, kastede sig straks tungt ned i det huje græs. Llanga, der på hele dagsmarchen var fulgt med karavanen til fods, snart bag den, snart langt foran den som en flink hund, kom nu også til og nåede oksevognen, just som hans to beskyttere kom ud på vognens bageste platform.

"Nå, Llanga, er du ikke godt træt?" spurgte John Cort ham, mens han kærtegnende lagde sin hånd på den lille fyrs hoved.

"O nej, mig ikke træt – mig have gode ben – mig holde meget af at løbe på mine ben!" svarede Llanga på sit pudsige negersprog, mens han lo over hele ansigtet, som han beundrende vendte snart mod John Cort, snart mod Max Huber.

"Men nu skal vi til at spise, Llanga," sagde Max Huber, "så nu må du blive her hos os – hører du?"

"Ja, ja, spise!" svarede drengen, og efter at han havde kysset Max Hubers hænder, løb han hen imellem bærerne og driverne, der havde slået sig ned i skyggen af den lille højs træer.

Den store oksevogn var, som man har set, kun bestemt til opholdssted under rejsen for portugiseren Urdax, forrideren Khamis og de to venner Huber og Cort. Hvad karavanen førte med sig af varer, proviant og elfenben, var betroet til bærerne og driverne, henved et halvt hundrede mand, alle kæmpestærke

negre fra Cameroun De havde nu lagt deres byrder på jorden, de svære kasser med elefanttænder, proviant og krudt og kugler til forsvar mod de vilde stammer og til jagt på Oubanghis vildt. Disse dragere og bærere er stærke, hårdføre folk, vant til deres tunge, trælsomme liv, men betalt godt af dem, der hverver dem. Man har råd til at betale dem godt, for udbyttet er altid rigt af en sådan vellykket ekspedition ind i landet. Fra de er små børn opdrages de til at bære tunge byrder, og de bliver ved at være dragere, så længe deres ben mægter at bære dem. Arbejdet er tungt og udmattende i det brændende hede klima. Med de tunge elefanttænder eller de svære vareballer og proviantkister på skuldrene, med blødende fødder, med lænder, arme og ben revet til blods af krattets torne, næsten ganske nøgne, kun med et bælte om lænderne, begynder de deres dagsmarch før solopgang og bliver ved til hen ad klokken elleve om formiddagen, og kun den varmeste tid på dagen hviler de for så at genoptage deres march og holde ud til aften. Det er i handelsmændenes egen interesse både at betale dem godt og give dem en god og kraftig ernæring, og de gør også begge dele; det er ligeledes i deres interesse ikke at overanstrenge dem, hvad heller aldrig sker. Der er de største farer forbundet med jagten på elefanterne og under kampene både mod løver og tigre, og karavanens leder må kunne regne med alle sine folk. Og for at kunne vende lykkelig tilbage til faktorierne med det rige udbytte må karavanens leder da behandle sine folk godt for at finde interesse og hengivenhed hos dem. At de ernæres godt, betyder også, at karavanen marcherer hurtigt, og at negrene ikke så let angribes af de mange sygdomme, der hersker inde i det mørke Afrika, og hvoraf kopperne er en af de farligste og

mest frygtede. Portugiseren Urdax, der havde levet længe i Afrika og havde mange erfaringer, havde da til denne rejse som til sine foregående samlet et udvalgt mandskab, der kunne sikre et rigt udbytte og lykkeligt udfald af ekspeditionen ind i det ækvatoriale Afrika. Og denne rejse havde givet et sådant lykkeligt udfald, for fra egnene omkring Bahr-el-Abiad, helt oppe ved Darfurs grænser, medbragte Urdax nu en høst af elfenben af den fineste og smukkeste kvalitet.

Det var under den lille højs tamarindetræer, at man opslog lejren for natten, og efter at bærerne havde udpakket proviantkasserne, sagde Urdax til Cort, at han fandt pladsen udmærket egnet til både mennesker og dyr. Cort fandt det samme, især da græsset og urterne voksede friske og frodige for dyrene.

"Så frodigt og indbydende," sagde Max Huber, "at man kunne få lyst til at spise det, blot man havde en drøvtyggermave!"

John Cort lo.

"Nå," sagde han, "jeg nægter ikke, at jeg alligevel foretrækker en antilopesteg, ristet over gløder, nogle stykker af den biskuit, vi er så vel forsynede med, og dertil en kvart pægl af vor gode Cap-vin!"

"Blandet med frisk vand fra bækken derhenne!" tilføjede Urdax, idet han pegede hen mod et lille vandløb, åbenbart en lille kilde, der løb ud i Oubanghi-floden, og som i en kilometers afstand fra dem snoede sig hen over steppen.

Lejren blev slået i en fart, og elfenbenet blev opbevaret inde i vognen. Bøflerne var allerede begyndt at græsse omkring tamarinderne, og hist og her mellem træerne tændte negrene bål af de nedfaldne, tørre grene. Forrideren Khamis gik

omkring mellem negergrupperne for at se efter, at de havde alt, hvad de trængte til. Der var nok af frisk eller tørret gede- og antilopekød, en duft af ristet kød bredte sig i luften, bålene blussede muntert op, og man spiste med en glubende appetit efter den sidste halve marchdags drøje anstrengelser og arbejde.

Også våbnene og ammunitionen, en del jagtgeværer, flere kasser med patroner, karabiner og revolvere, alt af nyeste konstruktion, var lagt ind i vognen, og kun nogle håndvåben og nogle patroner var blevet hos Urdax, Khamis og de to venner for alle tilfældes skyld.

Efter en times tid var måltidet endt. Maverne var mætte. Trætheden meldte sig, og snart faldt hele karavanen i en tung og dyb søvn. Men forinden havde Khamis dog udvalgt en del af de folk, han stolede sikrest på, til skiftevis at holde vagt, to timer ad gangen. For i Afrika gælder det altid at være på sin post mod uventede og ikke ønskede besøg, både af firbenede og tobenede væsner. Urdax tog også alle forsigtighedsforholdsregler. Han var en mand på de halvtreds år, endnu i sin fulde kraft, af en utrolig udholdenhed og styrke, gennem mange år vant til at lede denne slags ekspeditioner i Afrika. Og som ham var Khamis, en fem og trediveårig neger, rank, stærk, begavet med den største koldblodighed og det største mod over for alle farer. Begge disse mænd var de bedste ledere, nogen karavane kunne have i Afrika. Mens dragerne havde lagt sig til at nyde deres fortjente hvile og søvn, satte man sig til at spise ved foden af et af tamarindetræerne. Der var Urdax og Khamis, de to venner Huber og Cort, til hvem Llanga sluttede sig, og endelig en neger, der gjorde tjeneste som kok

for dem. Mens man spiste, talte man om udsigterne for den tilbageværende del af rejsen. For at nå faktorierne i Libreville havde man endnu en lang vej, omtrent to tusinde kilometer, at marchere, hvad der vil sige ni-ti ugers march. Og var end den første del af rejsen gået godt – hvem vidste, hvad der endnu kunne ske, hvem vidste, om man ikke, som John Cort havde sagt, netop på den tilbageværende del af vejen kunne møde det uforudsete, det vidunderlige! Lige til det punkt, hvor karavanen nu befandt sig, siden man havde forladt Darfur, var man vandret tilbage mod Oubanghi efter at have overskredet Aoukadébé-floden og adskillige af dens utallige tilløb og bifloder. Man befandt sig nu netop på det sted, hvor den ni og tyvende østlige længdegrad og den niende nordlige breddegrad skærer hinanden.

Urdax tog først ordet.

"Det er min mening," sagde han, "at vi nu må lægge vor rute mod sydvest. Såfremt mine øjne ikke bedrager mig, er hele den sydlige horisont skjult af en uendelig, udstrakt skov, hvis grænser man herfra ikke kan få øje på, hverken mod øst eller mod vest. Hvis vi skulle omgå denne skovs østlige grænse, ville der sikkert gå måneder, før vi nåede så langt, at vi havde skoven bag os. Det samme ville blive tilfældet, hvis vi ville forsøge at omgå den i vestlig retning. Følger vi derimod den sydvestlige retning, vil vi nå Oubanghi-floden omtrent ved strømhvirvlerne og vandfaldene ved Zongo."

"Men," sagde Huber, "ville det ikke fremskynde vor rejse, hvis vi kunne marchere gennem skoven?"

"Jo, derved ville vi spare femten dage omtrent!" svarede Urdax.

"Men så lad os skyde genvej gennem skoven!" sagde Huber.

"Det lader sig ikke gøre, for skoven er aldeles uigennemtrængelig!"

"Uigennemtrængelig?" sagde Huber tvivlende.

"Måske ikke for dem, der går – de kan muligvis trænge igennem den, skønt jeg ikke er vis på det, for der er aldrig nogen, der har forsøgt det! Men hvad det angår at komme igennem den med oksevogne, da ville det være ganske vanvittigt at forsøge på det."

"De siger, Urdax, at der aldrig er nogen, der har forsøgt at trænge gennem denne skov?"

"Nej, det siger jeg ikke! Jeg siger kun, at man aldrig har set nogen, for hvem det er lykkedes, og hverken i Congo eller i Cameroun har der nogen sinde været nogen, der har haft mod til at prøve det. Hvem skulle vel også have lyst til at vove sig ind der, hvor der ikke er en fodsbred sti, gennem et uigennemtrængeligt krat af tjørn og slyngplanter? Jeg tror end ikke, at man kunne komme frem ved at anvende ild eller bruge hakker og økser. Selv om disse kunne bane en vej i krattet og mellem slyngplanterne, tænk så på de utallige døde stammer, udgåede, væltede træer, der ville danne uoverstigelige hindringer!"

"Uoverstigelige, Urdax?"

"Hør nu, kære ven!" faldt John Cort ind. "Lad nu være med at tænke på at ville vove dig ind gennem denne skov, og lad os være glade ved, at vi kan slippe med at vandre uden om den! Jeg tilstår, at jeg aldeles ikke føler den ringeste lyst til at gå på eventyr ind i den labyrint af træer."

"Ikke engang, når du derved kunne få at vide, hvad den skjuler og gemmer?"

"Og hvad skulle man vel finde i den? Vil du svare mig på det, Max? Tror du, du vil finde ukendte kongeriger i den, fortryllede byer, nye og ukendte dyrearter, vilddyr med fem fødder og mennesker med tre ben?"

"Hvem ved, John – hvorfor ikke? Ingen ved, hvad den skjuler!"

Llanga, der stille og opmærksomt havde fulgt med i, hvad man talte om, så ufravendt med sine kloge øjne på Max, som om han ville sige, at hvis Max ville vove sig ind i den skov, ville han, Llanga, ikke være bange for at følge med ham på eventyr.

"Men i hvert fald," vedblev John Cort, "vor ven og fører Urdax vil jo ikke drage gennem skoven, og –"

"Nej, bestemt ikke!" afbrød Urdax. "Det ville kun være at udsætte sig for den fare ikke at være i stand til at finde ud af den igen."

"Kære Max, læg dig hellere til at sove! Så kan du drømme, at du er gået på eventyr i skoven, og at du oplever det vidunderlige! Men bær dig endelig forsigtigt ad – vov dig ikke for langt ind!" sagde John og lo.

"Le kun ad mig, John, le så meget, du vil, men jeg kan ikke glemme et vers af en af vore digtere – jeg husker ikke længere hvem. Han siger: 'Drag ind i det ukendte land ind og se, du vil finde det ny –"

"Og hvad rimer så på 'ny'?" spurgte John og lo atter.

"Det har jeg glemt!" svarede Max.

"Så glem også begyndelsen, råder jeg dig til! Og lad os så komme til at sove her under træerne!"

Det var utvivlsomt også det bedste råd. Skønt det var et godt stykke efter solnedgang, var luften endnu trykkende og varm, og at sove inde i den kvalme vogn var ikke behageligt. Hellere herude, hvor de mægtige, bredkronede tamarinder med deres uddampninger ligesom forlenede luften med nogen kølighed. Og skønt stjernerne var skjult under et tykt skydække, truede det dog ikke med regn. Llanga hentede derfor tæpper, og da de to venner havde hyllet sig ind i dem, krøb de tæt ind under tamarinden. – Llanga lagde sig ved deres fødder som en trofast og vagtsom hund.

Før Urdax og Khamis fulgte deres eksempel, gik de endnu en gang rundt i lejren for at se, om alt var, som det skulle være, at bøflerne var tøjret, så de ikke forvildede sig ud på steppen, at vagtposterne var sat ud, og at alle bål var slukket, for blot nogle gnister ville være tilstrækkelige til at fænge i det tørre græs eller de tørre grene og forårsage en steppebrand. Men alt var roligt og i orden, og de to mænd kunne lægge sig til ro.

Søvnen tøvede ikke med at komme, og det var en stentung søvn, som dødtrætte folk sover den. Var vagterne også faldet i søvn? Havde også trætheden overvældet dem? Sikkert! For da klokken var blevet ti, var der ingen, der alarmerede karavanen, skønt besynderlige blus sås i skovbrynet – blus og flammer, der uroligt bevægede sig frem og tilbage henne i den dybe skov.

2. Vandrende ild

En afstand af omtrent to kilometer skilte lejrpladsen fra den dybe skov, i hvis udkant de blussende, flakkende fakler sværmede frem og tilbage. Man havde kunnet tælle en tolv-fjorten blus, der snart forenede sig til ét, snart spredte sig over en lang strækning og bevægede sig med så rasende en fart og blev svinget så hurtigt frem og tilbage, at det umuligt kunne være atmosfæren, der var årsagen, for det var stille, tung luft. Man kunne have troet, det var en flok indfødte, der her havde slået lejr og tændt bål før at afvente dagens komme; men blussene havde ikke den ringeste lighed med lejrbål, for dertil bevægede de sig for uregelmæssigt, og de blev heller ikke samlet i et bål, som man ellers altid gør, når man camperer under åben himmel.

Man må ikke glemme, at disse regioner omkring Oubanghi stadig gennemstrejfes af omvandrende negerstammer, der hører til i og kommer fra Adamaoua og Barghimi mod vest og fra Uganda i øst. En karavane af handelsmænd ville ikke være så uforsigtig med brændende fakler ved nattetid at melde de røveriske stammer sin ankomst. Det kunne kun være indfødte, der havde slået sig ned her, og hvem vidste, hvad ondt og hvilke planer de kunne have i sinde mod karavanen, der her sov under tamarinderne!

Hvorledes det nu var – om der var nogen fare, der truede karavanen, om hundreder af pahouiner, denkaer eller andre røveriske negre i kraft af deres numeriske overlegenhed

belavede sig på at styrte over karavanen, var der i denne lige til klokken halv elleve om aftenen ingen, der havde taget nogle forsvarsforholdsregler. I lejren sov alle, herrer og tjenere, og hvad der var det værste, var, at også vagtposterne var faldet i en tung søvn. Kun Llanga fo'r nu og da op af søvnen før straks efter at falde tilbage. Ved halv elleve-tiden rejste han sig atter, men utvivlsomt var han atter faldet i søvn igen, om han ikke var kommet til at kaste et blik mod syd, ned mod den dybe skov. Med sine af søvn halvt lukkede øjne så han blussene, der blinkede dobbelt skarpt i den bælgmørke nat. Han fo'r op, gned sine øjne og stirrede i retning af den vandrende, flakkende ild. Nej, han bedrog sig ikke – han så rigtigt! Det var luer og blus, der viste sig derhenne i skovbrynet.

Llanga fik øjeblikkelig den idé, at nogen var i færd med at ville overfalde karavanen. Det var rent instinktmæssigt, han fik den tanke. Han tænkte ikke på, hvor dumt det ville være af disse røvere at melde deres ankomst på denne måde med fakler. Røvere kommer dog i mørke og uanmeldte, og disse her lod sig se langt borte fra. Han reflekterede ikke over dette. Han ville ikke vække sine to beskyttere, og lydløst sneg han sig derfor hen mod vognen, hvor forrideren Khamis sov på jorden. Da han nåede ham, lagde han sin hånd på hans skulder, vækkede ham og pegede hen mod skoven, hvor blussene viste sig.

Khamis rejste sig op med et ryk. Han så skarpt hen imod de vandrende flammer, så ruskede han i portugiseren og råbte:

"Urdax, Urdax!"

Portugiseren, der var vant til i ét nu, når det gjaldt, at ryste søvnen af sig, var øjeblikkelig på benene.

"Hvad er der, Khamis?" skreg han.

"Se engang!"

Og med armen udstrakt pegede nu Khamis mod skoven.

"Op, alle!" skreg portugiseren. "Alarm, alarm!" Og af sine lungers fulde kraft skreg han atter; "Alarm! Hele lejren op!"

I løbet af nogle sekunder var hele lejren på benene, og alle var så opskræmte over, hvad de så, at ingen tænkte på at gå i rette med vagtposterne, der var faldet i søvn på deres vagt. Og dog er det vist, at om ikke Llanga havde slået alarm, kunne hele lejren være blevet overfaldet og myrdet i søvne, hvis disse fakler derhenne virkelig var bud om fjendtlige stammers nærmelse.

Max Huber og John Cort var naturligvis også kommet til og sluttede sig nu til portugiseren.

Klokken var nu noget over halv elleve, og det var bælgmørk nat. De tre fjerdedele af steppen, mod nord, mod øst og mod vest, lå i mørke. kun i syd var der lys – lyset fra de vandrende blus og fakler. Man kunne nu tælle over et halvt hundrede, og når de blev svinget, kastede de et brandrødt og truende skær ud over en del af steppen og skovbrynet.

"Det må være en bande indfødte, der har slået lejr der!" sagde Urdax. "Måske er det negre af boudjos-stammen. De plejer at trække om her i disse egne mellem Congofloden og Oubanghis bredder."

"Naturligvis er det indfødte!" sagde Khamis. "disse blus og flammer er ikke blevet tændt af sig selv, og de bevæger sig ikke af sig selv, men –"

"- men af arme!" faldt John Cort ind.

"Af arme, der sidder på skuldre, og disse skuldre tilhører menneskelige legemer, må man antage!" sagde Max Huber.

"Men hvor kan det da være, at vi ikke ser et eneste af disse legemer mellem fanerne?"

"Det er, fordi de holder sig mellem træerne, så man ikke *kan* se dem!" mente Khamis. "Men se blot, blussene går snart til højre, snart til venstre, og derpå kommer de tilbage og forener sig på et bestemt punkt. Der må vel disse indfødtes lejr være!"

"Hvad mener De, Urdax?" spurgte John Cort portugiseren.

"Jeg mener," svarede Urdax, "at man er i færd med at ville overfalde vor karavane, og at vi øjeblikkelig må træffe alle anstalter til vort forsvar!"

"Men hvorfor i alverden har disse vilde da ikke for længst overfaldet os i stedet for først at ville vise os, at nu kommer de?"

"Sorte mænd er ikke hvide mænd og tænker ikke som vi!" forklarede Urdax. "Og selv om de også har meldt deres ankomst, bliver de ved deres antal og deres vildskab ikke mindre farlige for os. De har vel lugtet menneskekød!"

"Og det er de pantere og udyr, som vore missionærer vil forvandle til lam! De får et drøjt stykke arbejde!"

"Alle mand til våben!" råbte nu Urdax. "Lad os holde os parate og kæmpe for vort liv og sælge det så dyrt, som det vel er muligt! Af disse vilde her fra Oubanghi er der ingen skånsel at vente!"

Portugiseren talte sandt og af erfaring. De værste menneskeædere på Ny Guinea, Ny Hebriderne eller Salomonøerne er ikke så frygtelige og vilde som negrene her i det mørkeste Afrika. Her i Afrikas midtpunkt ligger der landsby ved landsby, udelukkende beboede af menneskeædere, og missionærerne, der vover sig herind, ved det, og ved, hvilken frygtelig nød der kan ramme dem. Man kan kun karakterisere

disse indfødte som vilddyr i menneskeskikkelse, skabninger, der ikke står højere end dyrene, for i dette Afrika, hvor svaghed er en forbrydelse, og hvor legemsstyrken betyder alt, lever der tusinder af mennesker, der, skønt de har den voksne mands alder, legeme og styrke, ikke har mere forstand end et barn på fem-seks år. Og hertil kommer foruden deres smag før menneskekød også deres religion, der påbyder dem menneskeofringer. De europæiske missionærer har ofte set, hvorledes man har dræbt slaver på deres herres grav, mens de dræbtes hoveder, spiddede på lange stænger, er blevet båret milevidt bort fra det sted, hvor fetischpræstens kniv stak ofrene ihjel. Ved de store offerfester bliver en mængde børn i alderen fra ti til seksten år slagtet og ædt, og der er stammehøvdinge, som hele deres liv ikke æder andet end menneskekød. Store bander af disse vilde følger ofte karavanerne i hælene for, når en gunstig lejlighed gives, at falde over dem, udplyndre dem og dræbe hver eneste, de finder i karavanens lejr. Selv om de ikke er så godt bevæbnede som handelsmændene, har de det numeriske overtal for sig, og nogle tusinde vilde, selv om de kun er bevæbnede med spyd, pile og assegajer, kan ofte få bugt med et halvt hundrede med geværer bevæbnede bærere og disses vogntog. Dette ved de indfødte karavaneledere, forriderne, såvel som de hvide handelsmænd meget godt, og de undgår derfor at nærme sig byer som Ngombe Dara, Kalaka Taimo og andre, der ligger mellem Aoukadébé og Bahr-el-Abiad. Her har missionærerne endnu ikke vovet sig ind, men sikkert vil de komme der en gang, for der er mange modige mænd imellem dem, som ikke frygter døden, når de håber at kunne frelse nogle af de ulykkelige negerbørn fra den

skrækkelige skæbne, der venter dem, og kunne redde dem, så de bliver vundet for kristendom og civilisation. Så længe karavanen her havde været på march, havde den måttet udholde mange angreb fra disse vildes side, men det var hele tiden lykkedes at afslå alle angreb, så ikke en eneste mand var faldet. Nogen stor skade havde man overhovedet ikke lidt; og nu, da man var kommet så langt på hjemmarchen, troede man allerede alle farer overståede. Hvis man mod vest var gået uden om skoven, ville man have nået Oubanghi, og ved at sejle ned ad denne ville man komme ud i selve Congo-floden. Her ville man da være i egne, hvor civilisationen begynder, hvor der bor mange missionærer og handelsfolk, og hvor landet stadig gennemstrejfes af karavaner. I disse egne er der lidet at frygte af de vilde stammer, for disse er i de sidste år af englændere, franskmænd, tyskere og portugisere efterhånden blevet trængt længere og længere mod nordøst, op mod Darfur. Men på det punkt, hvor karavanen nu befandt sig, kunne man endnu frygte overfald, og på Urdax' råb greb derfor alle til våben for at forsvare sig.

I løbet af få minutter havde Urdax, Khamis, John Cort og Max Huber deres geværer. Deres patronbælter var fyldte, i bæltet stak deres revolvere, og en halv snes geværer med patroner blev fordelt mellem de af bærerne, hvis trofasthed og mod man kendte bedst. Derpå gav Urdax befaling til alle om at tage opstilling bag tamarinderne for bedre at være i ly for pilene, hvis forgiftede spidser, når de trænger ind i det menneskelige legeme, fremkalder dødelige sår.

Man lyttede og spejdede spændt ud i mørket, men ingen lyd lod sig høre. Det syntes, som om de indfødte ikke ville vove sig

uden for skoven. Blussene viste sig stadig, delte sig og samledes atter som før, og man så den grøngule, kvalmende røg, der drev fra dem og op i luften, men intet menneskeligt væsen var at se eller høre.

"Jeg begriber det ikke!" sagde Max Huber. "Jeg forstår ikke, hvad de mennesker vil der i skoven, hvis de vil angribe os!"

"Og jeg forstår endnu mindre, hvad de vil der, hvis de ikke vil angribe os! Det er uforklarligt – det er besynderligt!" svarede John Cort.

Der forløb en halv time på denne måde, uden at der skete noget. Hele lejren var stadig på benene, alle holdt sig parate med fingeren på geværhanen, mens de spejdede ud i mørket til alle sider, for hvem vidste, om det ikke var et krigspuds med disse fakler, så fjenden kom fra en helt anden kant, fra nord eller øst eller vest, mens faklerne flammede i syd, kom krybende gennem mørket fra enhver anden kant end netop denne?

I nord og øst var steppen fuldstændig øde, og natten var så mørk, at de vilde let i mørket kunne have nået karavanen uden at blive opdaget, før de var ganske nær inde på livet af den, og før Urdax og hans fæller kunne få tid til at bruge deres våben med fynd og klem.

Lidt før klokken elleve nærmede Max Huber sig den gruppe, hvori Urdax og Khamis stod sammen med John Cort, og resolut sagde han til Urdax:

"Vi må undersøge, hvem denne fjende er, eller hvorfra disse blus stammer! Vi må altså sende et par spejdere hen mod skoven!"

"Er det også til nogen nytte?" spurgte John Cort. "Er det ikke bedre og påbyder klogskab os ikke at blive her på dette sted, holde os i forsvarsstilling og afvente dagens frembrud?"

"Afvente – afvente!" brummede Max. "Efter at vi har fået vor dejlige og velfortjente søvn ødelagt, skulle vi måske stå her i en seks-syv timer på vagt med geværet i anslag! Nej, det er langt bedre straks at få at vide, hvad det er, der truer os! Og hvis disse ville ikke har noget ondt i finde mod os, hvorfor skulle vi så ødelægge hele natten? Jeg har ikke stor lyst til at stå skildvagt her under tamarinderne lige til i morgen tidlig! Jeg sov netop så dejligt og skulle ikke have noget imod at slibe mig endnu en skraber!"

"Hvad mener De, Urdax?" spurgte John Cort portugiseren, som stadig stod tavs.

"Måske var det ikke så galt, om vi fulgte Max Hubers råd, men det gælder her om at handle med den højeste grad af forsigtighed!"

"Jeg tilbyder mig straks som spejder!" sagde Max. "Jeg vil løbe derover og få en forklaring! Vær blot rolig her og stol på mig!"

"Jeg følger med Dem, hvis Urdax tillader det!" sagde forrideren Khamis.

"Ja," sagde Urdax, "det vil være bedst, om Khamis følger med!"

"Og jeg følger med!" sagde John Cort og trådte hen til de to andre.

"Nej, du bliver her, min ven!" mente Huber. "Bedre kun at være to end tre, og for resten vover vi os ikke ret langt. Det vil heller ikke være nødvendigt! Hvis vi opdager nogen fjende, der

nærmer sig os fra den side der mod syd, vender vi straks tilbage her til lejren. Altså – bliv roligt her!"

"Er jeres våben i orden?"

"Fuldstændig! Men for resten tror jeg ikke, vi vil få nogen brug for dem på vor spejdertur. Det gælder jo netop for os om overhovedet ikke at blive set af nogen som helst."

"Det mener jeg også er det klogeste!" faldt Urdax ind.

Max Huber og forrideren gik. De sneg sig ud mellem tamarinderne, og side om side kom de ned på steppen. Her var der noget mindre mørkt end oppe mellem træerne, men der var dog alligevel så mørkt, at intet menneskeligt øje ville kunne have opdaget dem på blot hundrede skridts afstand. Da de havde gået et halvt hundrede meter, opdagede de, at Llanga kom efter dem. Uden at sige noget havde barnet sneget sig ud af lejren og var fulgt med sin herre, Max Huber.

"Hvad vil du, Llanga – hvad i alverden vil du her?" spurgte Khamis.

Også Max Huber spurgte forbavset:

"Men hvad vil du? Vil du se, du kommer tilbage med dig! Af sted – tilbage til lejren!"

"O, hr. Max, mig følge med Dem – mig stadig følge med Dem – mig altid være, hvor hr. Max er –"

"Men du ved jo, at din ven Cort er i lejren! Gå tilbage!"

Og Khamis fortsatte:

"Af sted med dig, dreng! Vi har ingen brug for dig!"

Men pludselig fik Max Huber en idé.

"Lad kun drengen følge os, Khamis! Han generer os jo ikke på vor vandring, og han kan måske med sine katteøjne være os til

nytte og se det i mørket, som vi ikke kan se. Du ser jo godt – ikke sandt, Llanga?"

"O, mig se langt, mig se længere, end en vild tiger kan se – mig se helt igennem mørket!" forsikrede barnet.

"Det er godt! Luk så gluggerne dygtigt op og følg med!"

Alle tre gik rask videre i mørket. Efter et kvarters forløb var de nået omtrent halvvejen mellem lejren og skoven.

I skoven sås faklerne stadig. Flammerne kastede et rødt, magisk skær mellem de vældige, sorte træer. De var nu atter samlet, tæt ved hinanden, og med voldsom fart blev de svinget rundt i luften. Men hvor stærkt end Khamis anspændte sine øjne, hvor god end den kikkert var, som Max nu trak op af sin lomme, og hvor meget Llanga end spejdede med sine katteøjne, var det umuligt for nogen af de tre at få øje på dem, der bar disse fakler og blus og satte dem i bevægelse.

Dette bekræftede den opfattelse, portugiseren havde haft, at fakkelbærerne selv befandt sig et stykke inde i skoven, så man ikke så deres legemer for stammerne. Det var sikkert, at de indfødte ikke havde vovet sig helt ud i skovkanten, og måske tænkte de slet ikke på det.

Det hele forekom de tre mere og mere uforklarligt. om det ikke var andet end en almindelig lejr af vilde, der havde taget nattekvarter her for at bryde op, når dagen brød frem, hvad betød så denne illumination? Var det måske en eller anden besynderlig natlig afgudstjeneste, de her holdt med så forunderlige ceremonier?

"Jeg tror ikke engang, de har opdaget vor lejr! De aner vist ikke engang, at vi ligger derovre mellem tamarinderne – tror De vel, Khamis?"

"Det er meget muligt," svarede Khamis, "at de ikke har nogen anelse nu om vor nærværelse! Måske er de selv først kommet da det var mørkt, og har ikke set os. Mørket har skjult os for deres øjne, skønt vi er dem så nær inde på livet med vor lejr. Men i morgen tidlig ved solopgang vil de snart få øje på os –"

"Ja, det vil sige, hvis vi ikke er forsvundet til den tid!"

Max Huber og forrideren, fulgt af Llanga, gik i tavshed videre i mørket. Man vandrede endnu en halv kilometer, så afstanden hen til skovens begyndelse nu kun kunne være nogle få hundrede meter.

Ikke det mindste mistænkelige viste sig. Ikke en skygge af nogen skabning var at se på steppen så langt, det var muligt for de stirrende øjne at trænge gennem mørket. Noget angreb på karavanen var i hvert fald ikke at vente foreløbig. Og selv da de kom næsten helt hen til skovbrynet, var det dem ikke muligt at få øje på de mystiske fakkelbærere.

"Skal vi vove os ind i skoven?" spurgte Huber.

"Nej," svarede Khamis, "det er ingen nytte til! Vor karavane er bestemt ikke blevet opdaget, og når vi bryder op i nat og drager bort, er jo alt godt og i orden, og hvad vedkommer så disse vilde os længere? Lad os vende tilbage til lejren!"

Men Max Huber var allerede gået nogle skridt videre frem, og Llanga havde fulgt ham. Khamis var uvilkårligt gået efter, og måske var de alle tre gået helt hen til de yderste træer i skovbrynet, hvis ikke Khamis pludselig var standset som lamslået – som forstenet.

"Ikke et skridt videre, hr. Max!" hviskede han. "For himlens skyld!"

Hvad var der sket? Hvad var det før en truende og umiddelbar fare, som Khamis havde opdaget, og som nu standsede de tre menneskers vandring? Havde Khamis endelig fået øje på de indfødte? Så han, at man belavede sig på at overfalde dem? Hvad der var vist, var, at de tre vandrere pludselig blev stående, mens der skete en lynsnar forandring med faklerne. De samledes, spredtes over en lang linje og forsvandt så fuldstændigt i skovens mørke.

"Pas på – pas på!" hviskede Max Huber.

"Tilbage – i en fart tilbage!" svarede Khamis.

Frygtede de en krigslist? Hvad var det, der var sket lige for øjnene af dem? Det så mistænkeligt ud. Tilbage! Det var dog bedre i rette tid at flygte end skridt for skridt at skulle forsvare sig. De lagde geværerne på skuldrene, og mens de endnu en sidste gang søgte at udspejde, hvad der foregik mellem træerne et stykke inde i skoven, ville de vende sig for at gå tilbage til karavanen.

Men atter, lynsnart, i ét nu, dukkede blussene frem, og de kunne nu tælle en snes stykker af dem.

"Hvad – hvad – var det?" stammede alle tre. "For himlens skyld – dette er det mest forunderlige, jeg har set! Hvad er det dog, der sker –?"

Da faklerne havde vist sig, holdt de sig et øjeblik helt nede ved jorden, men så forsvandt de, kom atter frem, steg i vejret og flammede nu oppe i de højeste trætoppe, tyve, måske over tredive meter over jorden. Og om det havde været væsner, levende skabninger, af de laveste eller højeste her på jorden, der havde båret dem – ingen af de tre havde set blot det ringeste til dem! Kun blussene så man – stadig kun disse mystiske blus.

Pludselig råbte Max Huber:

"Og hvis det nu ikke var andet end 'lygtemænd', St. Elms-ild, eller hvad man vil kalde det?"

Khamis rystede energisk på hovedet. Den forklaring tilfredsstillede ham aldeles ikke.

Der var i virkeligheden heller ikke fjerneste lighed mellem disse vandrende ildblus og de flammer, som elektriciteten i luften kan fremkalde på træers grene såvel som på masterne i skibe, der er ude på havet, og som man kalder St. Elms-ild. Der var heller ikke elektricitet i luften, og var luften end tung, var det rimeligere, at den ville udlade sig i et væld igt regnskyl, der er så almindelige i disse egne, end i et tordenvejr, hvis forvarsler St. Elms-ild ofte er.

Men hvis det var indfødte, hvorfor havde de så først slået lejr ved træernes rod for nu pludselig at klatre i træerne, nogle oppe i toppen, andre ude på de yderste grene? Og hvorfor bar de hos sig disse brændende træstykker, disse rygende, osende fakler, hvis knitren man nu tydeligt hørte?

"Fremad!" hviskede Max.

"Det er unyttigt!" mente forrideren. "Der er ikke spor af grund til at tro, at vi vil blive overfaldet i nat. Det er bedre, at vi vender tilbage og beroliger karavanen og Urdax."

"Men mon vi ikke beroligede dem bedre," spurgte Max, "hvis vi kunne forklare dem, hvad det er, vi har set? Og det kan vi jo endnu ikke!"

Men Khamis svarede bestemt:

"Nej, Max, nu vover vi os ikke længere! Det et aldeles utvivlsomt, mener jeg, at en bande vilde er forsamlet her. Hvorfor de bærer disse fakler, hvorfor de nu er klatret op i

træerne – Max, lad os ikke grunde videre over den gåde! Måske er det kun for at holde sig de vilde dyr fra livet."

"Vilde dyr," vedblev Max, "vilde dyr! Men både pantere, hyæner og bøfler kan man da både høre og se – de giver da lyde fra sig! Men her hører vi jo ikke andet end faklernes knitren! Blot de ikke med de blus stikker ild på hele skoven! Nu *vil* jeg vide, hvad det er, dette spøgeri!"

Og Max Huber gik rask hen mod skoven, fulgt i hælene af Llanga, som Khamis forgæves søgte at kalde tilbage.

Khamis stod et øjeblik tvivlrådig. Han vidste ikke, hvad han skulle stille op mod denne franskmands utålmodighed og videbegærlighed. Men da han på ingen måde ville, at han skulle komme til at stå alene i en fare, fulgte han efter ham hen mod skoven, skønt han ved sig selv fandt, at det var aldeles utilgiveligt på denne måde at styrte sig i en unyttig fare.

Men næppe havde han nået ham og Llanga, før både han og de to andre som på kommando vendte sig om med ryggen mod skoven. Det var ikke længere faklerne, som tiltrak sig deres opmærksomhed. Faklerne var for øvrigt nu atter forsvundet, som om de pludselig var blevet slukket i en øsende regn, og skoven lå atter sort og mørk.

Fra den modsatte side hørtes fjernt en mærkelig, brummende lyd – en lyd som af et overnaturligt dyrs snorken og snøften. Det lød, som når et vældigt orgel udstøder sine første, hvæsende toner. Lyden kom hen over steppen, langt borte fra. Man kunne også have sammenlignet den med en fjern torden. Var det da et uvejr, der trak op og nu meldte sin ankomst? Nej, for i så fald måtte man have bemærket de første, fjerne lyn. Denne brummen, denne snorken forrådte straks, at

den stammede fra levende væsener og ikke var nogen torden eller noget tordenekko. Den blev ved, langtrukken, uhyggelig, uden ophold.

"Khamis, Khamis, hvad er dog dette?" spurgte Max Huber.

"Tilbage – tilbage til lejren!" skreg Khamis næsten hæs af ophidselse.

"Er det *dog* de vilde?" vedblev Max Huber.

Og med ørene i retningen, hvorfra lyden kom, hørte de nu den dybe brummen gå over til at lyde som en fjern, vedholdende, buldrende torden, nu og da blandet med et skingrende skrig som et trompetstød eller som fløjtet fra et lokomotivs damppibe.

"Elefanterne," skreg Khamis, "de vilde elefanter! Tilbage – tilbage! Lad os flygte før livet!"

3. Flugt og ødelæggelse

Max Huber, Llanga og Khamis brugte ikke ti minutter til i vild flugt at tilbagelægge de femten hundrede meter, som skilte dem fra højen, hvor lejren var. Ikke en eneste gang havde de vendt sig om for at se, om de formodede vilde, hvis fakler nu var forsvundet, forfulgte dem eller gjorde mine til at ville overfalde karavanen. Det havde også været unyttigt, for skoven lå nu atter stadig hen i stilhed og mørke. Af faklerne var intet at se længere.

Da de to mænd og Llanga vendte tilbage til lejren, fandt de denne i den voldsomste bevægelse, ophidset af den fare, der truede, og mod hvilken både mod, koldblodighed og intelligens var for intet at regne og ingen frelse kunne bringe. At gøre front mod denne fjende ville være det tåbeligste, man kunne gøre. Her var kun ét at gøre – flygte! Men var der endnu tid til det?

Max Huber og Khamis løb lige i armene på Urdax og John Cort, der stod på post et halvt hundrede meter foran lejren.

"En flok vilde elefanter!" råbte forrideren.

"Ja," sagde portugiseren, "og inden der er gået et kvarter, har vi dem her!"

"Vi må se at nå skoven!" mente John Cort.

"Hvis skoven formår at standse dem!" sagde Khamis tvivlende.

"Og hvad' er der blevet af de vilde?" spurgte John Cort.

"Vi har ikke set det mindste til dem – kun deres fakler!" svarede Max Huber.

"Men kan de da have forladt skoven?"

"Nej, det er der ikke tale om!"

Langt borte i mørket, omtrent et par kilometer borte, så man nu en kæmpemæssig skygge, der kom nærmere og nærmere, delte sig og løb sammen igen. Det var som en bølge af mørke, der kom løbende under stærkere og stærkere drøn. Man mærkede, hvor steppens elastiske jord begyndte at gynge og skælve, helt hen til tamarindernes stammer. Den dybe brummen og torden var nu gået over til en brølen, der blev afbrudt af skingrende skrig og af pludselige, skarpe hyl. Det var som en koncert af hundreder af falske trompeter og basuner, blæst med overnaturlig kraft.

Afrikarejsende, som har set og hørt en sådan flok vilde elefanter, når de styrter frem, har sammenlignet det spektakel, de laver, med den larm, som et batteri svære kanoner forårsager, når det i fuld fart jager hen over en slagmark, og når hundreder af skingrende trompeter knalder deres skarpe signaler ud i luften. Man kan da forstå, hvilken rædsel og dødelig skræk der greb hele karavanen, både de hvide mænd og de sorte bærere, da de så, at de truedes med at blive knust og massakreret under denne elefantfloks fødder.

Jagten på elefanter, disse enorme dyr, frembyder i Afrika de største farer. Det gælder for jægerne om at komme til at overraske de enkelte dyr, når de har skilt sig ud fra deres hjord, og at isolere dem således, at de ikke kan komme tilbage til deres fæller. Derpå må man sørge for at komme dem så nær ind på livet, at skuddet rammer sikkert, og kuglen må absolut ramme dyret på et bestemt sted, nemlig mellem øjet og øret. Den dræber da elefanten næsten øjeblikkelig. Alle andre skud sårer

den ikke, for kuglen preller af på dens hud, der er mange gange tykkere end læder. Træffer man på en flok på fem-seks stykker, må man tage de yderste forsigtighedsregler, men er der en halv eller en hel snes elefanter i flokken, er al jagt på den umulig, for inden jægerne får skudt, vil de være knust af dyrene.

Og har elefanterne sluttet sig sammen i flokke på hundreder, og kaster denne flok sig over en lejr, da er det lige så umuligt at standse denne flok som at ville standse en vulkan i dens udbrud eller ville standse den havbølge, som, fremkaldt ved et undersøisk jordskælv, kaster det værgeløse skib måske tusinder af meter ind på land.

Hvor talrige end elefanterne endnu er – så er der dog ingen tvivl om, at de i Afrika er i færd med at dø ud. Hver dræbt elefant indbringer jægeren for omtrent fem og halvfjerds kroner elfenben, og jagten på dem drives derfor skånselsløst. Efter den franske afrikarejsende og videnskabsmand Edouard Foas opgivende dræbes der i Afrika ikke mindre end fyrre tusinde elefanter årligt, hvad der giver et udbytte på syv hundrede halvtreds tusinde kilogram elfenben, der sendes til England.

Og trods det, at elefanten er et dyr, der kan nå en høj alder, vil der om halvtreds år, hvis jagten fortsættes på samme måde som hidtil, næppe være en eneste elefant tilbage i Afrika.

På sin ekspedition havde Urdax lige så lidt som andre europæiske elfenbensjægere taget noget hensyn til dette. Endnu var der for ham og hans to venner elefanter nok i Afrika. Særlig egnene om Oubanghi er rige på dem, for her er alt, hvad elefanten ønsker og søger – store skove, vandløb, sumpe og frugtbare stepper med saftigt græs. I reglen lever elefanterne

her i store flokke, hvis anfører er en gammel, klog hanelefant. Det var ved klog, forsigtig og heldig jagt på disse dyr, at Urdax på denne rejse havde tjent sig en lille formue. Og nu, på hjemvejen, nu så det ud til, at alt, hvad der var opnået, skulle ødelægges, og at alle skulle dræbes og knuses under denne rasende floks stolpeben og svære kroppes uhyre vægt.

Urdax havde vel haft tid til at forberede et forsvar mod et angreb af de vilde i skoven, men hvad ville han stille op mod et angreb af denne flok vilddyr? Snart ville der af hele lejren ikke være andet end ruiner, støv og knuste stumper tilbage! Om modstand kunne der ikke være tale. Alt, hvad der kunne være spørgsmål om, var det: Ville det kunne lykkes for karavanens folk at frelse sig ved flugt og ved at sprede sig ud over steppen? Man må huske, at elefantens hurtighed er fænomenal og langt større end en galoperende hests.

"Bort – i en fart – på flugt!" skreg Khamis atter og greb Urdax i armen.

"Flygte?" sagde portugiseren fortvivlet. "Men karavanen, vognen, materiellet?"

Og den ulykkelige handelsmand, der forstod, at hele udbyttet af hans ekspedition ville være tabt, tøvede et øjeblik.

Men hvad ville det hjælpe, selv om menneskene blev i lejren? Det ville jo ikke frelse den, kun også medføre deres undergang! Max Huber og John Cort var dog trods alt, skønt de indså det håbløse i at blive, beredte til at adlyde hvilken som helst befaling, Urdax måtte udstede.

Imidlertid nærmede elefantflokken sig. Larmen, spektaklet og hylene fra den blev næsten uudholdelige. Forrideren trængte atter ind på de andre, at man skulle flygte, se at komme af sted.

"Hvorhen?" spurgte Max Huber.

"Mod skoven – mod skoven derovre!"

"Men de vilde i den?"

"De vilde? Hvis der er nogen! I hvert fald er faren mindre derovre end her, hvor vi med sikkerhed vil blive dræbt!" svarede Khamis.

Dette var indlysende. I hvert fald måtte enhver kunne forstå, at det at blive her på pladsen ville være vanvid. Det eneste, der var at gøre, var så hurtigt som muligt at flygte for at undgå at blive knust og trampet ned af elefantflokken. Men hvis Urdax tøvede, kunne det blive et stort spørgsmål, om der endnu var tid til flugt. Man havde over to kilometer at løbe, før man nåede skoven, og elefantflokken var næppe en kilometer borte.

Alle råbte på Urdax.

"Giv os dine ordrer – giv os din besked!"

Men portugiseren tøvede og kunne ikke bestemme sig. Endelig råbte han næsten fortvivlet:

"Oksevognen – min kostbare vogn! Kom, lad os få den trukket ind i læ mellem tamarinderne – eller ned bag højen! Måske kan den frelses, når den står der!"

"For sent!" svarede forrideren kort.

"Gør, som jeg siger dig!" skreg Urdax vredt.

"Jeg kan ikke adlyde!" svarede Khamis. "Okserne –"

Khamis havde ret. Opskræmte havde okserne i deres rædsel for elefantflokkens brølen slidt sig ud af deres tøjr, og uden at det var muligt at få dem standset, jog de nu af sted i deres flugt – lige ned mod elefanthjorden, der ville knuse dem under sine fødder, som om det var fluer.

Da Urdax så dette, ville han kalde bærerne til hjælp, for at de kunne flytte den tunge vogn.

"Hvor er bærerne? Alle bærere, herhen!"

"Bærerne!" svarede Khamis. "Dem kan det ikke hjælpe at råbe på – de er allerede for længst på flugt!"

"De feje, sorte hunde!" råbte John Cort rasende.

Alle de sorte bærere var ganske rigtigt flygtet. Med de lettere vareballer og kasserne med proviant og geværer var de flygtet mod vest, mens de hvide mænd holdt udkig mod øst. De forlod lejren som forrædere og som tyve, parate endog til, om det skulle være, nu i farens stund at slå deres herrer ned. Man kunne slet ikke længere regne med dem. De ville ikke komme tilbage. De ville finde frihed og modtagelse i en eller anden negerlandsby. Af hele karavanen var nu kun Urdax, forrideren Khamis, John Cort, Max Huber og negerdrengen Llanga tilbage.

"Vognen – vognen!" blev Urdax ved med at klage, mens han rev sig i hårene. "Lad os dog søge at få vognen i sikkerhed!"

Khamis og de andre trak på skuldrene, men de adlød dog portugiseren som karavanens chef, og ved forenede kræfter lykkedes det dem at få den tunge vogn skubbet hen bag højen. Måske ville den *der* være i sikkerhed, hvis elefanthjorden, når den kom til højen, delte sig og løb uden om højen uden at se vognen.

Men denne manøvre med den svære vogn havde taget tid, og da man endelig havde fået den skubbet hen på den plads, hvor man ville have, den skulle stå, var der gået så lang tid tabt, at det nu med sikkerhed ville være for sent at nå skoven inden elefanterne.

Khamis forstod dette, og han råbte straks de to ord:

"I træerne!"

Dette var nu den eneste frelse. Man måtte op i tamarindernes grene for i hvert fald at være i sikkerhed mod elefanternes første, voldsomme chok.

Max Huber og John Cort sprang dog et øjeblik først ind i vognen. Det gjaldt for dem om at sætte sig i besiddelse af de karabiner, der endnu var der, og alle de patroner, de kunne få fat på, for at de dog muligvis kunne yde noget forsvar mod uhyrerne. Det var jo også af den yderste vigtighed for dem at have både geværer og ammunition, når de måtte vandre tilbage. Khamis sikrede sig også sin økse og sin græskarflaske. Slap de for at blive knust af elefanterne, tænkte han, kunne han og hans fæller ved at følge Oubanghis nedre løb rimeligvis nå ud til et af handelsstederne ved kysten. Men våben måtte de have med.

Det var besørget i et øjeblik. Hvad kunne klokken nu være? John Cort strøg en tændstik og holdt flammen hen til sit lommeur. Han så, at uret viste præcis sytten minutter over elleve. Hans koldblodighed havde aldeles ikke forladt ham. Den tillod ham roligt at overskue situationen. Han så, i hvilken frygtelig fare de svævede. Han så, at de næsten var at betragte som fortabte i det tilfælde, at elefantflokken styrtede sig mod højen i stedet for at tage vejen mod øst eller vest over steppen.

Max Huber var mere nervøs. Han forstod også faren, og han vedblev at gå frem og tilbage ved øksevognen, mens han så over mod elefantflokken, hvis sorte masse nu trådte tydeligere og tydeligere frem i natten.

"Man måtte have en hel artilleripark for at jage dem bort!" hviskede han ved sig selv.

Khamis var der tilsyneladende intet at mærke på. Han ejede dette rolige naturel, næsten flegmatiske sind, som det arabiske blod giver. Det flyder roligere, mindre hidsigt i årerne end blodet hos de hvide mænd, det forlener mennesket med mindre modtagelighed både for sjælelige og legemlige smerter og får dem til at holde sig oppe og dømme koldt og roligt selv i de mest fortvivlede situationer. Med to revolvere i bæltet og med sit gevær parat til skud ventede han, hvad der ville komme.

Portugiseren var hans fuldstændige modsætning. Det var Urdax umuligt at skjule sin fortvivlelse over sit tab, og han tænkte mere på, at hele udbyttet af hans rejse nu var spildt, end på den fare, både han og de andre befandt sig i. Han stønnede, han græd, og afvekslende med sin gråd udstødte han alle de forfærdeligste eder og forbandelser, hans portugisiske sprog har opfundet og indeholder.

Llanga holdt sig tæt op mod John Cort og betragtede skiftevis denne og Max Huber. Han syntes aldeles ikke at nære nogen frygt, at være bange for nogen eller noget, så længe han blot var i nærheden af sine to venner.

Imens var brølene fra elefanthjorden steget til en skrækkelig højde. I det vedholdende, tordenlignende brøl hørtes skarpere og skarpere de skingrende, hvinende skrig, som elefanterne sendte ud gennem deres opløftede, svungne snabler. Og samtidig så man, hvorledes skyggen af hjorden voksede. I nattens mørke og for de opskræmte øjne så det ud, som om dyrene voksede til en fantastisk højde. Man kunne allerede mærke stanken af dem, blandet med deres ånde. De var nu kun fire, fem hundrede meter borte. Fantastisk og besynderlig tog flokken sig ud, som et vældigt, fabelagtigt legeme, der med

hundreder af højt opstrakte, fægtende snabler fo'r frem, som ville de knuse alt levende og dødt på jorden.

Der var nu kun tid til at redde sig op i tamarindernes grene. Måske ville elefanthjorden passere forbi, uden at udyrene opdagede portugiseren og hans fæller oppe i grenene.

Disse tamarinder var henved tyve meter høje fra jorden til deres øverste grene. Nede ved jorden var deres stammer henved to til tre meter tykke, øverst oppe omtrent halvanden. Deres grene forneden var meget brede og strakte sig over mod hinanden, og da træerne ikke stod ret langt fra hinanden, kunne man, når man først var oppe i et af disse træer, nemt fra gren til gren komme over i hvilket som helst af de andre. Men spørgsmålet var, om selv disse solide træer mægtede at yde modstand mod kæmpedyrenes voldsomme angreb og stormløb.

Til en højde af lidt over to meter var der ingen grene på disse træer. Stammerne var ganske blottede for noget støttepunkt, og da de var deres to til tre meter tykke, ville det have været umuligt for de fem mennesker at komme op i træerne, hvis ikke Khamis havde haft nogle af de såkaldte *chambocks* hos sig. Det er lange, seje læderremme, flettet af næsehornets eller flodhestens tykke hud, og som alle forridere ved karavaner benytter til seletøj og til piske og slynger ved okseforspandene.

Det var ved hjælp af en sådan *chambock*, man kom op i træerne. Khamis slyngede læderremmen om en af de nederste, tykkeste grene og kunne på den måde hejse sig selv op i et af træerne. Ved hjælp af andre *chambocks*, som de anvendte på lignende måde som Khamis, lykkedes det Urdax, John Cort og Max Huber at komme op i de andre træer. Og nu kastede man

slyngen ned til Llanga, der greb den, og som derpå af sine herrer blev hevet op i træet, hvor Max Huber sad.

Elefanterne var nu ikke mere end to til tre hundrede meter borte. Om to til tre minutter ville de have nået højen.

"Kære ven," spurgte John Cort nu ironisk Max Huber, "er du nu tilfreds med, hvad du oplever?"

"Dette er slet ikke det vidunderlige, jeg har ønsket!" svarede Max roligt. "Det er jo ikke andet end det uforudsete, John!"

"Nej, det er vel rigtigt nok! Men ved du, hvad der vil være det vidunderlige? Det vil være, om vi slipper helskindet fra hele denne historie!"

"Ja, John, når alt tages vel i betragtning, kan jeg ikke nægte, at jeg ville ønske, vi vel var ude af denne historie! Jeg ville alligevel have sat pris på ikke at blive anfaldet af disse elefanter og ikke at have oplevet dette uforudsete!"

"Det er utroligt, kære Max, men denne gang har jeg virkelig samme mening som du!" nøjedes John Cort med at sige.

Hvad Max Huber svarede, kunne John ikke høre, for i samme øjeblik rystedes luften af det skrækkeligste brøl – brøl af rasende dyr og af dyr, der skreg af smerte, og dette vanvittige hyl kunne vel have fået selv den tapreste til at skælve af angst og skræk.

Mens de klamrede sig fast til grenene og skjulte sig i løvet kunne Urdax og Khamis fra deres pladser se, hvad der foregik næppe hundrede skridt fra højen.

Efter at have sprængt deres tøjr og flygtet var okserne styrtet lige mod elefantflokken, var vendt om og søgte nu at nå skoven. Men de tunge, kluntede dyr – kunne de undfly de galoperende elefanter? Nej! – Elefanterne indhentede dem hurtigt. Okserne

søgte at værge sig med deres horn og deres klove, men de blev i et nu sparket ned og knust. Man hørte, hvorledes knoglerne knagede og knustes i dem. Af hele forspandet var der kun en okse, der frelste sig, forfulgt af elefanterne, og denne okse tog ulykkeligvis flugten hen mod højen for at frelse sig mellem tamarinderne.

Ja, ulykkeligvis, for elefanterne opdagede den og forfulgte den. Som ved et fælles instinkt standsede en del af dyrene her, og i løbet af nogle sekunder var oksen væltet om, trampet ned og blevet til en blodig masse af indvolde og knuste knogler, som disse kæmpedyr med deres uhyre vægt stampede til en grød – en uformelig gelé.

Højen var nu helt omringet af elefanterne, og ethvert håb om ikke at blive bemærket af de rasende uhyrer måtte opgives.

I løbet af et minut var den store vogn grebet af snablerne, væltet, trykket sammen, knust, slået i splinter og stumper. Dyrene trampede hen over den, greb dens enkelte stykker, som var det børnelegetøj, kylede dem op i luften og splintrede dem i ganske små stykker. Af vognen var der hverken hjulene eller kassen tilbage – kun en dynge ruiner.

Oppe på sin gren begyndte Urdax atter på alle sine frygtelige, portugisiske eder, men det hjalp lige så lidt at standse dyrene som et skud, han affyrede af sin karabin mod den nærmeststående af tykhuderne, der havde slynget sin snabel om træets stamme. Kuglen prellede af på dyrets ryg uden at trænge ind i dets kød og uden at gøre det den ringeste skade.

Både Max Huber og John Cort forstod såre godt situationen. Om man fyrede på dyrene, om hvert skud ramte, hvert skub strakte et af dem ned – måske havde man da kunnet dræbe hele

flokken, hvis denne kun havde bestået af et mindre antal. Den gryende dag ville da have set højen helt dækket af kadaverne af disse enorme dyr. Men tre hundrede, fem hundrede, måske tusinde af disse dyr, som denne flok talte! Det er ofte hændt, at afrikarejsende, særlig handelsmændene, der drager gennem det ækvatoriale Afrika, har set sletter, der var dækket med tusinder af disse kæmpedyrs sorte kroppe.

"Nu vender banden sig mod os!" sagde John Cort.

"Vi har den allerede over os!" svarede Max Huber. Og idet han vendte sig mod Llanga spurgte han ham: "Er du ikke bange, Llanga?"

"O nej, mig slet ikke være bange, når mig være hos min ven Max!"

Og dog, det ville have været forståeligt, om ikke blot hos dette barn, men også hos selv de modigste mænd hjertet var blevet til is af rædsel over, hvad der nu ville komme.

Ingen var længere i tvivl om, at elefanterne efter Urdax' skud havde opdaget resterne af karavanen oppe mellem trægrenene.

De bageste elefanter trængte de forangående frem, og flokken slog kreds om den lille høj. En halv snes af dyrene rejste sig på bagbenene og søgte med snablerne at få fat i de lavere siddende grene, men disse sad for højt, og utyskerne kunne ikke nå dem.

Fire geværskud knaldede på samme tid. Man havde skudt på må og få. om nogle af skuddene havde truffet, var det umuligt at afgøre i mørket.

Et vildt og rasende brøl fra dyrene svarede skuddene. Det syntes dog ikke, som om noget af dyrene var blevet dødelig

såret, og selv om det havde været tilfældet, selv om de fire skud havde strakt fire dyr til jorden, hvad havde det så hjulpet?

Elefanterne nøjedes nu ikke længere med at søge med snablerne at få fat i de nederste grene. De omringede træerne, og mens nogle af dem greb om stammerne med deres snabler og trak til, lænede andre sig fra den anden side mod dem og søgte med deres kroppes uhyre vægt at trykke dem om. Og hvor stærke disse træer end var, hvor solide deres stammer var, og hvor dybt deres rødder havde bidt sig ned i jorden, så rystede og knagede det dog i dem, og de ville umuligt kunne udholde disse voldsomme stød ret længe. Atter knaldede geværerne – to skud brændte los. Det var Urdax og Khamis, der havde skudt. Det træ, de sad i, var mest udsat, og de kunne hvert øjeblik frygte at blive kastet til jorden.

Franskmanden og hans ven amerikaneren havde ikke fyret deres geværer af denne gang, skønt de var ladt, og skønt de havde dem i anslag.

"Det kan dog ikke nytte noget!" havde John Cort sagt.

"Nej," svarede Max, "lad os spare på vore patroner! Senere hen ville vi måske fortryde bittert, at vi havde plaffet dem bort til ingen nytte."

Tamarinden, hvori Urdax og Khamis sad, begyndte nu at svinge og vakle. Man hørte, hvorledes det knagede i hele stammen. Hvert øjeblik kunne træet styrte. Om ikke elefanterne fik det trukket op med rode, ville de knække dets stamme. Dyrene løb deres brede pander mod det, væltede deres kroppe op ad det, trak med snablerne om dets stamme. At blive siddende i det, om det så blot var et minut endnu, ville være den

sikre død, for træet ville styrte, og de to mænd ville falde til jorden og blive knust.

"Urdax, kom her," råbte Khamis, "lad os forsøge at komme over i det andet træ her ved siden af!"

Men portugiseren havde aldeles tabt sin besindelse og sin koldblodighed og blev uafbrudt ved til ingen nytte at lade og affyre sit gevær og sine revolvere, hvis kugler dog blot prellede af på dyrenes tykke, uigennemtrængelige hud som på en alligatorkrokodilles skjoldpanser.

"Urdax, Urdax, kom dog!" gentog Khamis.

Og i et øjeblik, hvor tamarinden vaklede og bøjede sig for et nyt stød, de rasende dyr rettede imod den, svang forrideren sig over på en gren i det træ, hvor Max Huber og John Cort sad med Llanga, og som endnu var mindre udsat end det andet, hvorfra Urdax først havde skudt.

"Urdax!" skreg John Cort.

"Han ville ikke følge mig!" sagde forrideren. "Jeg tror, han er forstyrret – han ved ikke længere selv, hvad han gør!"

"Men den ulykkelige – han styrter jo ned!"

"Vi kan ikke lade ham blive siddende derovre!"

"Vi må tage ham herover med magt, om det skal være!"

"For sent – for sent!" hviskede Khamis. "Se!"

Og det var for sent! Træet bøjede sig for et frygteligt stød, knagede, knækkede i sin tykke stamme og styrtede om på højen.

Hvad der blev af portugiseren, kunne hans fæller ikke se. Det var for mørkt. Men hans rædselsfyldte skrig fortalte dem, at han knustes under elefanternes stolpeben og klumpfødder. Og

da skrigene hørte op, forstod de to venner og Khamis, at alt var forbi.

"Den ulykkelige – den ulykkelige!" mumlede John Cort.

"Ja, og nu kommer turen til os!" svarede Khamis.

"Det ville være meget ubehageligt!" mente Max Huber.

"Det utrolige sker endnu en gang, kære ven!" sagde John Cort ironisk. "Vi er atter en gang af samme mening!"

Hvad var der at gøre? Elefanterne, der havde væltet det ene træ og dræbt Urdax, slog nu kreds om de andre træer. Deres raseri var steget til en ubændig vildskab. Skulle de tilbagelevende lide samme forfærdelige død som portugiseren? Havde de kun få minutter at overleve deres ulykkelige rejsekammerat i? Eller syntes de at øjne en mulighed for frelse ved at forlade træet før dets fald? Men om de vovede at stige ned for at søge at nå steppen, ville de da kunne undslippe elefanternes forfølgelse? Ville de have tid til at kunne nå skoven? Og selv om de nåede den, var der så sikkerhed at vente dér? Måske kunne elefanterne ikke forfølge dem ind gennem skoven, men ville de ikke blot undgå elefanterne for at falde i hænderne på de vilde, der var ikke mindre dyriske, og hvor en lige så frygtelig skæbne ventede dem?

Træet begyndte nu at vakle og bøje sig, og når det bøjede sig mod jorden, så man elefanterne række deres snabler i vejret for at kunne gribe fat om de lavere siddende grene. Hvert øjeblik frygtede Khamis og hans kammerater, at de ville blive grebet af snablerne og slynget ned. Max Huber, der var bange for Llanga, holdt fast om ham med den venstre arm, mens han selv klyngede sig fast til træet med den højre. Om få øjeblikke ville træet enten blive revet op med sine rødder, eller det ville

knække på midten. Og tamarindens fald var den sikre død for alle dem, der sad mellem dens grene – døden så forfærdelig, som den ulykkelige Urdax havde lidt den under elefanternes ben.

Endelig, efter en række rasende stød, begyndte træet at trække jorden op omkring sig. Dets rødder kom til syne og blev knækket over, og ganske langsomt sank træet om og lagde sig på langs ned ad højen.

"Af sted mod skoven!" råbte Khamis og løb foran. "Kom – kom!"

På det sted, hvor træets krone faldt mod jorden, var elefanterne veget tilbage – der var en fri plet. Khamis, der så det, var hurtigt sprunget ned; hans råb blev hørt af de andre, og alle tre fulgte ham på hans flugt, så hurtigt deres ben kunne bære dem af sted.

Da elefanterne havde set træet styrte, lod de først deres raseri gå ud over det. I mørket opdagede de ikke straks, at menneskene var flygtet. Max Huber havde grebet Llanga i sine arme og løb med ham, så hurtigt hans kræfter formåede. John Cort holdt sig ved hans side, parat til at gribe drengen, når Max ikke længere formåede at bære ham, men også parat med sit gevær til at skyde den første elefant af flokken ned, der kom ind på livet af dem.

Forrideren, Max og John havde næppe løbet en halv kilometer, før en snes elefanter skilte sig ud fra den øvrige del af flokken og begyndte at forfølge flygtningene.

"Mod – mod, mine venner!" skreg forrideren. "Og lad os sørge for at beholde vort forspring, så de ikke vinder ind på os! Vi kan nå skoven – af sted!"

"Ja – måske! Af sted!"

Llanga mærkede, at Max Huber, der bar ham, blev træt.

"Slip mig, hr. Max, slip mig! Mig godt løbe – mig have lange ben! De slippe mig, at mig kan løbe!"

Men Huber var bange for drengen og ville ikke slippe ham. Med anspændelse af alle sine kræfter holdt han sig stadig ved de andres side.

En kilometer blev tilbagelagt, uden at elefanterne syntes at vinde særlig ind på dem. Men nu begyndte Khamis og hans fæller at sagtne deres fart. Det voldsomme løb var ved at tage vejret fra dem.

Imidlertid så de stadig skovbrynet komme nærmere. De var nu kun nogle få hundrede meter borte fra det, og det var i hvert fald den sikre frelse for dem fra dyrene, for bag disse tætstående, vældige stammer kunne elefanternes kæmpekroppe ikke trænge ind.

"Hurtig – hurtig!" skreg Khamis. "Hr. Max, giv mig Llanga – De kan ikke holde ud at bære ham længere!"

"Nej, Khamis, lad mig beholde ham – jeg skal nok nå målet!"

En af elefanterne var nu kun en halv snes meter borte fra dem. Man hørte den udstøde sine brøl gennem snablen, man mærkede dens hede dampånde, som den blæste ud. Jorden rystede under dens galoperende fødder. Et minut endnu, og den ville have nået Max Huber, der med Llanga i sine arme nu ikke længere formåede at følges med sine kammerater.

Da standsede John Cort, drejede sig om, stod som rodfæstet i jorden og kastede geværet til kinden. Blot et sekund sigtede han, så gav han ild, og kuglen traf elefanten på det rette sted:

den havde gennemboret dyrets hjerne. Med et skingrende brøl styrtede kolossen om på jorden.

"Godt skudt!" sagde John Cort til sig selv og fortsatte sin flugt.

De øvrige dyr kom nu styrtende. Da de så deres døde kammerat, standsede de et øjeblik og omringede det sorte, endnu skælvende legeme. Det gav Khamis og hans fæller endnu et forspring, som de benyttede sig af.

Af blussene og faklerne var der intet mere at se – de kom ikke mere til syne, hverken ved jorden eller oppe i trætoppene. Hele skoven lå i det dybeste mørke foran dem.

Stønnende, rallende af udmattelse styrtede de frem det sidste stykke vej. Ville de nå skoven – deres mål, deres frelse?

"Fremad – hurtigt!"

Og Khamis ansporede dem ved at løbe i forvejen.

Endnu var der kun et halvt hundrede meter, men elefanterne var nu kun fyrre meter bag dem.

Men kampen for livet, menneskets uhyre selvopholdelseskraft, forlenede dem med den yderste styrke. Et langt og rasende spring – og Khamis, Max Huber, John Cort og Llanga kunne kaste sig til jorden mellem de første træer i skovkanten – med smertende bryst, med brændende øjne, uden at kunne tale, næsten livløse af skræk og af åndenød.

Elefantflokken havde nået skoven. Men forgæves søgte de at trænge ind i den. De formåede ikke at komme frem med deres uhyre kroppe mellem de tætstående træer. Forgæves løb de storm mod de vældige stammer. Forgæves rakte de brølende af raseri deres snabler ud efter flygtningene. Forgæves pressede de bageste elefanter på de foranstående.

Flygtningene havde intet mere at frygte af elefanterne, for hvilke Oubanghis dybe skov var absolut uigennemtrængelig.

4. På skillevejen

Det var hen ad midnat. Endnu ville det fuldstændigste mørke ruge i seks timer. Det ville blive seks lange timer, fulde af ængstelser og farer. Her var man ganske vist i ly for elefanterne, her bag denne barrikade af tykke træer; men om man var undsluppet denne fare, truede så ikke en anden? De blus, man havde set her i skoven i nat, var det ikke et bevis for, at indfødte havde haft deres lejr her? Og kunne man nu ikke fra disse vildes side frygte et angreb, mod hvilket ethvert forsvar ville være håbløst?

"Vi må våge!" sagde forrideren, så snart han atter havde fået så megen luft i sine lunger, at han kunne tale.

"Vi må våge," gentog John Cort, "og vi må være parate til at afslå et angreb. Disse omvandrende vilde kan ikke være meget langt borte! Det har været i denne kant af skoven, de har gjort holdt, og – hvad er det? Se der – der er endnu resterne af deres bål – der er endnu nogle gløder tilbage i det!"

Og virkelig! kun en fem-seks skridt fra dem sås ved roden af et træ noget forkullet og glødende træ, der kastede et let rødligt skær fra sig.

Max Huber rejste sig, og med karabinen sneg han sig hen mellem stammerne. Khamis og John Cort holdt sig ængsteligt parat til at følge ham, hvis noget skulle ske.

Max Huber blev kun tre-fire minutter borte. Han havde intet mistænkeligt set, intet hørt, som kunne få ham til at frygte, at nogen overhængende fare var nær forestående.

"Denne del af skoven er aldeles øde!" sagde han. "Det er ganske sikkert, at de vilde må have forladt den!"

"Måske er også de flygtet, da de hørte elefantflokken nærme sig!" formodede John Cort.

"Det er rimeligt," svarede Khamis, "for de blus, som hr. Max og jeg så, de blev netop slukket, som man i nord hørte elefantflokkens brølen. Måske har de slukket faklerne og er draget bort af frygt, måske af klog beregning. Disse indfødte har troet sig bedre i sikkerhed endnu længere inde i skoven. Ja, egentlig kan jeg kun dårligt forklare mig –"

"Man kan ikke forklare det uforklarlige, og dette er uforklarligt!" svarede Max. "For resten er natten ikke videre egnet til at give forklaringer i. Lad os afvente dagens frembrud! Jeg kan dårligt holde øjnene åbne – jeg er lige ved at styrte af træthed. Lad os altså komme til at sove!"

"Det er en dårlig tid at vælge til at sove på!" mente John Cort.

"Hvad skal man gøre, John? Man kan ikke kommandere søvnen bort! Det er den, der kommanderer os! God nat og på gensyn i morgen tidlig!"

Og et øjeblik efter havde Max Huber kastet sig på jorden, havde rullet sig sammen som en slange og var faldet i en blytung søvn.

"Gå hen og læg dig ved siden af din herre!" sagde John Cort til Llanga. "Khamis og jeg vil våge, til det bliver lyst!"

"Det er nok, når jeg våger, John!" sagde Khamis. "Jeg er nu en gang kommet i vanen, og det er bedst, De går hen og lægger Dem ved siden af Deres ven!"

Man kunne stole på Khamis – ikke et øjeblik ville han glemme sin vagtsomhed. John vidste det; men alligevel blev han

siddende endnu et kvarters tid og talte med forrideren, mens Llanga strakte sig ved Hubers side. De talte begge om den ulykkelige Urdax, som Khamis i mange år havde været i tjeneste hos, og som alle på denne rejse havde lært at sætte pris på for hans mange gode egenskabers skyld.

"Den ulykkelige – den ulykkelige!" blev Khamis ved at gentage. "Han tabte aldeles hovedet, blot fordi han troede alt tabt, fordi han så sig forladt af disse feje bærere, så sig udplyndret, bestjålet –"

Og John Cort hviskede:

"Stakkels mand – den stakkels mand!"

Det var de sidste ord, John Cort hviskede denne nat. Så kom søvnen og overvældede også ham, og han kastede sig bagover på jorden og sov ind næsten øjeblikkelig.

Utrættelig, ubøjelig sad Khamis ene tilbage på vagt. Med øjnene spejdende ud i rummet, med ørene spidsede som en vagtsom hund, med karabinen parat i hånden sad han på sin ensomme nattevagt, lyttende efter den mindste lyd, der hørtes. Af og til, når han troede, han hørte en mistænkelig lyd i krattet eller et stykke borte i skoven, rejste han sig op for bedre at kunne høre, stadig beredt til ved den mindste fare at vække sine to slumrende herrer og Llanga.

Af hvad der allerede er fortalt om de to hvide mænd, der nu sammen med Khamis og Llanga var alene tilbage af karavanen, har læserne kunnet danne sig en mening om disse to mænds forskellige naturel og karakter. John Cort var nordamerikaner, meget rolig af temperament, stadig i sindsligevægt, altid den praktisk anlagte mand, som man er det i det kolde, rolige, praktiske Nordamerika. Født i Boston var han ægte yankee,

men han havde alle yankee'ens bedste egenskaber. Alle spørgsmål angående geografi og studier på det etnografiske område interesserede ham, men særlig alle forhold samt sæder og skikke mellem de uciviliserede folk ønskede han at trænge ind i. Han var rask, stærk og så modig, at han ville have ofret sit blod, om han havde set en af sine venner i en eller anden fare.

Max Huber var pariser, og hvilken besynderlig skæbne det nu end måtte have været, der havde kastet ham fra den glade, larmende verdensby her ind i Afrikas urskove, så var han vedblevet at være pariser af sind. Han var grumme forskellig fra John Cort, for var denne prosaikeren og flegmatikeren, var Max Huber lyrikeren. Det morede ham med vilje at styrte sig ud i farer blot for at opleve det vidunderlige. Og om han ikke havde haft sin rolige og besindige ven ved sin side til at forhindre ham i at begå narrestreger, er det ikke godt at vide, hvad der var blevet af ham. På denne rejse havde John Cort ofte ved sin fornuft hindret ham i at begå dårskaber, lige fra de forlod Libreville og til nu.

Libreville er den vigtigste by i det franske Congo-distrikt. Den blev i 1849 anlagt ved Gabon-flodens venstre bred, og den tæller for tiden henved femten til seksten hundrede indbyggere. Her bor distriktets guvernør, og hans hus er det eneste virkelige hus i hele byen; det er solidt og af sten. Den øvrige del af byen består af træbygninger, der rummer et hospital, en missionsanstalt og nogle købmandshuse. Dertil slutter sig nogle kuloplag og nogle andre magasiner, der er på franske hænder. Omtrent tre kilometer fra Libreville ligger en lille by Glass, hvor særlig de tyske, engelske og amerikanske købmænd har slået sig ned og driver deres forretninger. Det var i denne

lille by Glass, at Max Huber og John Cort for en fem-seks år siden første gang havde truffet hinanden og sluttet deres oprigtige venskab. Deres familier ejede nogle af de amerikanske handelspladser her, og begge var de beskæftiget i overordnede stillinger i dem. Deres forretninger var blomstrende og beskæftigede sig især med salg af elfenben, palmevin og kokosolie samt de øvrige af landets produkter.

For tre måneder siden havde de begge fattet den plan at ville besøge og udforske de egne, der ligger mellem den østlige del af Fransk Congo og Cameroun Ivrige jægere, som de var, forsømte de derfor ikke, da lejlighed gaves, at slutte sig til en karavane, som netop var i færd med at bryde op fra Libreville for at drage til egnene, hvor de vilde elefanter holder til, nemlig fra Bahr-el-Abiad til grænserne af Baghirmi og Darfur. Begge kendte de personligt chefen for denne karavane, portugiseren Urdax. Han var fra det portugisiske distrikt Loango, og han var bekendt for at være en overordentlig dygtig rejsende og handelsmand. Allerede i 1887-89 førte Urdax til en gruppe "elfenbensjægere". Det var den samme gruppe jægere, som Stanley mødte på sin rejse *Gennem det mørke Afrika*. Disse portugisiske elfenbensjægere nyder et sørgeligt ry, for under påskud af at jage elefanter myrder og plyndrer de, er slavehandlere og røvere, og Stanley, Afrikas dristige forsker, siger med rette om de fleste af dem, at hvert stykke elfenben, de bringer ud til kysten, er farvet rødt af negerblod. Urdax hørte dog ikke til denne slette race. Han nød derimod et godt ry for at være mild og barmhjertig mod de sorte. Derfor kunne også både Max Huber og John Cort uden blusel slutte sig til Urdax og hans karavane og til Khamis, forrideren, karavanens egentlige leder,

som aldrig under nogen som helst omstændighed havde forsømt sin pligt eller ladet det mangle på lydighed og ubrødelig hengivenhed.

Man ved, at jagttoget var heldigt. Vante, som de var, til Afrikas frygtelige klima havde både Huber og Cort med udholdenhed og tålmodighed båret alle ekspeditionens anstrengelser og strabadser. De var måske blevet lidt tørre og magre i varmen, men ellers var de friske og raske, da den store ulykke kom og afskar dem tilbagevejen til Libreville. Nu lå de her, uden nogen chef og skilt fra deres hjem ved over to tusinde kilometer.

"Den dybe skov" havde Urdax kaldt denne urskov, hvis yderste grænser de havde passeret, og han havde kaldt den det med rette. Mellem de vældige, dybe skove, der findes på jorden, befinder de største sig i Nordamerika ved Hudson-floden, ved Amazonfloden i Sydamerika og i Mellemsibirien. Disse skove er hver for sig større i udstrækning end mange europæiske stater. Men den største skovstrækning af alle ligger dog her under ækvators breddegrad og himmelstrøg, omkring Congo-floden. Hvor stor den i virkeligheden er, og hvor dens grænser er, ved man ikke; men den er over en million kvadratkilometer eller næsten så stor i udstrækning som Danmark, Norge og Sverige til sammen.

Urdax havde ikke villet vove sig ind i denne skov, men havde, som man ved, besluttet at ville omgå den fra nord mod vest. Og hvorledes skulle vel også oksevognen med dens store forspand have kunnet bevæge sig her mellem denne labyrints tætstående træer? Ved at følge skovbrynet ville man have nået Oubanghis

højre bred, og derfra gik næsten den slagne vej til Librevilles og Glass' handelssteder.

Men nu var situationen jo ganske forandret! Borte var det lange følge af bærere, borte var det tunge materiel, byrderne, oksevognen og selve okserne. Her var nu kun tilbage tre mænd og en dreng, der uden ringeste hjælp eller transportmidler befandt sig hundreder af mil fjernet fra Atlanterhavets kyst og nærmeste civiliserede egne.

Hvad burde man nu gøre? Skulle man atter slå ind på den vej, som Urdax havde foreslået og angivet, men under langt vanskeligere forhold nu end før, eller skulle man til fods forsøge at vandre tværs gennem skoven for at bryde sig vej i den, til man nåede grænserne af det franske Congo?

Det var dette vanskelige spørgsmål, som Max Huber og John Cort ville have at diskutere og afgøre sammen med Khamis, når de næste morgen ved solopgang rejste sig af deres søvn.

I den lange nats timer havde Khamis holdt ud på sin vagt. Men intet havde forstyrret de to hvide mænds søvn – intet havde afbrudt nattens stilhed. Med sin revolver i hånden var Khamis ofte gået et halvt hundrede skridt, når han havde hørt en lyd, der havde opskræmt ham. Men det var kun en fugl, der rørte sig i buskene, vindens hvisken i krattet eller en vissen gren, der faldt ned, og snart lå atter nattens stilhed over skoven.

Da de to venner vågnede om morgenen og gned øjnene, sprang de straks op og var hurtigt på benene.

"Hvor er de vilde?" spurgte John Cort.

"Der er ikke spor af dem at opdage længere!" svarede Khamis.

"Men de må dog lave efterladt sig noget spor!"

"Ja, sandsynligvis i udkanten af skoven!"

"Kom, Khamis, og lad os se efter!"

Alle tre, fulgt af Llanga, vandrede langs kanten af skoven, ude hvor steppen begyndte. Og ikke tredive skridt fra dem så de nu tydelige spor. Her lå forkullede grene, her en askehob, her resterne af flere småbål; og hist og her snoede endnu en svag røgsøjle sig til vejrs. Andre steder så man gløder, der endnu ulmede. Men intet menneskeligt væsen sås her mellem træerne eller i krattet, hvor man for blot fem-seks timer siden havde set faklerne og blussene blive svinget.

"De er forsvundet!" sagde Max Huber.

"I hvert fald er de borte herfra," svarede Khamis roligt, "og jeg tror ikke, vi har noget at frygte af dem foreløbig!"

John Cort vendte sig om.

"Selv om de vilde er forsvundet," sagde han, "så har elefanterne ikke fulgt deres eksempel! Se blot!"

Og virkelig travede de vældige tykhuder endnu omkring uden for skovlinjen. Flere af dem søgte stadig med de brede pander forgæves at vælte de vældige træer, der stod dem i vejen, og at trænge ind i skoven. Da Khamis og hans fæller så over mod højen med tamarinderne, opdagede de, at alle træerne nu var rykket op eller væltet. Og så frygteligt havde de rasende dyr med fødder og stødtænder rodet op i højen, at den nu kun var en oprodet jordtue.

På Khamis' råd skjulte man sig, for at elefanterne skulle trække bort fra steppen.

"Når de er borte," sagde Max Huber, "kan vi måske komme over til lejrpladsen for at se efter, hvad der er blevet tilbage af alle vore herligheder! Måske finder vi dog endnu et par kasser levnedsmidler, nogle patroner –"

"Og vi kan så måske give vor ven Urdax en hæderlig og kristelig begravelse!" faldt John Cort ind. "Den stakkels, ulykkelige Urdax!"

"Det kan slet ikke nytte at tænke på det, så længe elefanterne er her i nærheden!" mente Khamis. "Og hvad karavanens ejendele angår, forsikrer jeg Dem for, at der ikke vil være en hel pind igen! Alt vil være ødelagt – knust, ubrugeligt!"

Khamis havde atter ret. Elefanterne gjorde ikke mine til at ville forlade steppen, og der var for Huber og de andre intet andet at gøre end at drage bort, tilbage ind i skoven. På denne tilbagevej var Huber få heldig ved et velrettet skud at nedlægge et dyr, der med sit kød ville sikre dem føden i to eller tre dage.

Det var en impala, en art antilope med et af brune pletter spættet, gråt og fløjlsagtigt skind og med nedadbøjede, spiralformede horn. Fra dens pande hang en pels af tykke hår ned, og brystet og bugen var dækkede med en lang, tæt hårvækst. Kuglen havde truffet det i hjertet, just som det nysgerrige dyr havde kigget frem mellem to træstammer.

Dyret vejede vel sine fem-seks hundrede pund. Da Llanga så det styrte, fo'r han som en rask jagthund hen efter det, men byrden var naturligvis for tung for den raske negerdreng, og man måtte løbe ham til hjælp for at få jagtudbyttet bragt i sikkerhed.

Khamis, der var en mester i alt sligt, gav sig straks til at flå og rense dyret. Man havde fået tændt et bål, de bedste stykker af dyret blev skåret ud og bragt hen til bålet, John Cort kastede tørre grene på ilden, der snart blussede lystigt op, og lidt efter brasede nok så lystigt et par saftige kødskiver over ilden. Om den gode konserves og de lækre biskuits, som karavanen havde

ført med sig, var der jo ikke længere tale. Negrene havde stjålet det meste, og resten havde elefanterne ødelagt. Men i Afrika er der så fuldt af vildt, at en dygtig jæger aldrig vil komme til at lide nød der.

Men denne jæger må naturligvis ikke have mangel på krudt og kugler! John Cort, Max Huber og Khamis var imidlertid kun bevæbnede med en karabin og en revolver hver. Disse våben var jo gode nok, men det bør ikke mangle på patroner, og de tre mænd havde, før de for sidste gang forlod oksevognen for at søge ly i træerne, kun kunnet forsyne sig med henved halvtreds patroner i alt. Kun halvtreds skud kunne de skyde – kun halvtreds skud havde de til forsvar mod alle de angreb, de kunne frygte både af vilde dyr og vilde mennesker på den seks hundrede kilometer lange vej, de endnu havde at tilbagelægge, for de nåede Oubanghi. Nåede de først så langt, kunne Khamis og hans venner let forsyne sig med, hvad det skulle være, enten på missionsanstalterne, i landsbyerne eller fra de smådampere, der stadig glider op og ned ad Oubanghi, Congos mægtige og brede biflod.

Efter at lave ladet den saftige steg vederfares den største retfærdighed, og efter at have skyllet den ned med en drik vand fra en lille, klar bæk, der tæt ved dem snoede sig hen mellem træerne, satte de tre mænd sig til at rådslå om, hvad de nu burde gøre.

John Cort var den første, der tog ordet. Roligt og fyndigt sagde han:

"Khamis, indtil ulykken kom, var Urdax vor chef! Han fandt os altid rede til at følge hans råd og til at lyde ham, for vi havde jo alle den mest uindskrænkede tillid til ham. Men, Khamis,

den tillid, vi havde til ham, den har vi nu i fuldeste mål til Dem! Den indgyder De os ved Deres ro, Deres koldblodighed, Deres store erfarenhed og deres retskafne karakter! Sig De os nu, hvad De mener, vi bør gøre i den situation, vi er i, og vi vil følge Deres råd og kommando! Ikke sandt, Huber?"

"Jo, jo!" svarede Huber næsten begejstret. "Der skal aldrig være uenighed mellem os! Råd og før De os nu!"

"De kender jo dette land!" vedblev John Cort "i mange år, Khamis, har De ført den ene karavane efter den anden gennem det, og De har ført Dem alle med en dygtighed og et mod, som vi her er de første til at anerkende! Det er på Deres hengivenhed og på Deres trofasthed, vi andre nu forlader os, og jeg ved, at vi alle vil følge Dem blindt!"

"Hr. Max – hr. John," sagde den ærlige sorte roligt, "stol trøstigt på mig!"

Og han rakte sin vældige, sorte næve hen mod de to hvide mænd, der trykkede den hjerteligt og taknemmeligt.

"Hvad mener De nu, Khamis?" fortsatte John Cort. "Bør vi følge Urdax' råd om at gå uden om skoven fra nord mod vest, eller bør vi slå ind på en anden vej?"

"Vi må vandre igennem skoven!" svarede Khamis bestemt og uden tøven. "Vi vil i skoven ikke være udsat for så mange angreb som på stepperne. Måske angribes vi af vilde dyr, men bestemt ikke af vilde indfødte. Her i skoven behøver vi hverken at frygte for at møde negre af pahouin- eller denkas-stammen, hverken af founds- eller boughos-negre eller af nogen anden stamme her fra Oubanghi-landet. De vover sig aldrig ind i denne skov. Farerne for os er langt større, om vi lægger vejen over stepperne, hvor de vilde negerstammers folk stadig færdes.

Her, hvor ingen karavanevogne ville kunne komme frem, har selv fodgængerne vanskeligt ved at finde en sti. Derfor gentager jeg: Lad os vandre gennem skoven mod sydvest, og jeg håber, vi da vil nå vandfaldene ved Zongo!"

Khamis' råd var overordentlig klogt. De forstod det alle, og ingen tøvede med at give ham deres bifald. Den største vanskelighed, der bød sig for dem, var at finde vejen gennem skoven, hvor alt lå hen i halvmørke, da solen næppe formåede at trænge gennem de tætløvede kroners sammenfiltrede grene med sit lys.

Men heller ikke denne vanskelighed bekymrede man sig videre om, for man stolede på sit instinkt. Og i virkeligheden kan der hos mange mennesker vise sig et lignende instinkt som det, vi kender hos dyrene, særlig hos trækfuglene. Man træffer det for eksempel hos kineserne i udpræget grad, og særlig træffer man det i det vestlige Nordamerika mellem de stadig vandrende indianere der. Det er dette instinkt, der lader disse mennesker finde frem, langt mere ved hjælp af de andre sanser end ved synet, og som får dem til af mange tegn og fænomener i naturen at finde den rette retning. Khamis besad som naturbarn i den allerhøjeste grad denne forunderlige evne, og han havde ofte aflagt beviser derpå. Huber og Cort vidste dette, og de vidste tillige, at de roligt, selv om de ikke fik solen at se en eneste gang i skoven på deres vandring, kunne forlade sig på denne evne, der i virkeligheden er langt mere instinkt end ræsonnement, langt mere en fysisk end en intellektuel gave.

Men der var andre omstændigheder, og Khamis fortalte dem, roligt og fornuftigt som altid.

"Hr. John," sagde han, "jeg ved, at vi i denne skov ikke blot vil finde omstyrtede træer, det tætteste vildnis af slyngplanter og andre hindringer, vi må hugge og bryde os vej igennem for at komme frem. Men tror De ikke ligesom jeg, at der i så dyb en skov må findes floder og andre vandløb? Og kan mon disse ikke være bifloder, der fører ud til Oubanghi?"

"Netop!" faldt Max Huber ind. "Det vandløb, vi så vesten for den lille høj, hvor vor karavanelejr var, mon det ikke løber ind her i skoven? Men hvis det er tilfældet, må vi kunne konstruere os en flåde! Nogle sammenbundne stammer –"

"Ikke så hurtigt, kære ven!" lo John Cort. "Lad os ikke straks begive os ud på denne flod, som vi kun tænker os, men ikke ved, om eksisterer!"

"Hr. Max har alligevel ret!" mente Khamis. "Mod vest må vi kunne nå dette vandløb, og jeg er vis på, at det falder ud i Oubanghi-floden, som vi altså når ad den vej."

"Det kan være," svarede amerikaneren, "men vi kender jo dog disse afrikanske floder! Næsten ingen af dem er sejlbare."

"Du ser da også kun vanskelighederne, kære John –"

"Er det ikke bedre at forudse for mange vanskeligheder end at ville glemme, hvilke der muligvis kunne møde os?"

John Cort havde på en måde ret. Floderne og de andre vandløb i Afrika er ikke nær så sejlbare som dem i Amerika, Asien og Europa. I grunden er kun fire større afrikanske floder egnede til at besejle med skibe eller både, nemlig Nilen, Zambesi, Congo og Niger. John Corts indvendinger måtte tages i betragtning, og Khamis indrømmede det også straks. – Men på den anden side bød Khamis' plan så mange fordele, at det dog absolut var den bedste, man kunne følge.

"Alligevel," svarede han, "om vi støder på denne flod, vil vi følge dens løb. Kan vi sejle ned ad den, er det godt! Møder vi strømhvirvler og vandfald i den, som vi kan sejle over – nu vel, så sejler vi over dem! Men kan vi ikke det, så forlader vi floden og genoptager vor march!"

"Jeg mener også, Khamis, at det bør forsøges," sagde John Cort, "og tro ikke, at jeg modsætter mig Deres plan – aldeles ikke! også jeg mener, at vi sandsynligvis vil have den største fordel af at marchere i retning af Oubanghi, og følge en af dens bifloder, om det kan lade sig gøre."

Da man var kommet så langt i sin diskussion, var der i grunden kun et ord tilbage at sige. Det var Max Huber, der sagde det:

"Altså fremad, mine venner!"

Og hans fæller svarede:

"Ja! Af sted!"

For Max Huber havde denne forestående vandring sine store tillokkelser. Han var inderst inde glad over at skulle tiltræde den. Aldrig før havde nogen trængt sig ind gennem denne skov, selv om den måske ikke var uigennemtrængelig. Måske mødte han der det vidunderlige, han havde drømt om. Måske mødte der ham der endelig de eventyr og forunderlige hændelser, som han på sin tre måneders rejse endnu ikke havde oplevet. Hvem kunne vide! Og med bankende hjerte tiltrådte han med sine trofaste rejsekammerater vandringen ind *gennem den dybe skov.*

5. Den første dagsmarch gennem skoven

Klokken var lidt over otte om morgenen, da John Cort, Max Huber, Khamis og den lille negerdreng Llanga begyndte deres vandring mod sydvest.

Hvor langt var der, før man nåede vandløbet, som man mente måtte føre til Oubanghi? Ingen kunne have nogen mening om det. Og dette vandløb, som man havde set fra højen med tamarindetræerne, løb det også ind gennem skoven? Var det ikke lige så sandsynligt, at det bøjede uden om skoven for at løbe hen i østlig retning? Og hvis det var fuldt af klipper, af vandfald og strømhvirvler eller malstrømme, så det blev ganske umuligt at besejle det, hvilke vanskeligheder bød der sig da ikke for de fire vandrere? Og desuden kunne skoven jo være så tæt, at end ikke dyr kunne trænge sig frem gennem den. Hvorledes ville man da bryde sig vej gennem den, bane sig sti uden at anvende ild eller økse? Turde man regne på, at Khamis og de tre andre alle vegne ville kunne benytte sig af de stier og smutgange, som skovens store dyr havde brudt og trampet ned for at nå frem og komme til vandløbene og græsningerne? Tiden måtte vise det!

Llanga var hele tiden forud. Som en snog snoede han sig gennem krattet for at finde vej, uagtet John og Huber ofte kaldte på ham og bød ham blive hos de andre for ikke at fare

vild. Ofte havde man ganske tabt ham af syne, men hver gang hørte man så hans gennemtrængende skrig:

"Denne vej! Hej, hej! Mig følge! Denne vej!"

De tre andre fulgte lyden af hans stemme, og de fandt stadig de skjulte gange i krattet, gennem hvilke han var trængt frem. Når det gjaldt for dem at finde verdenshjørnerne her i denne uhyre labyrint, kom forriderens naturinstinkt dem stadig til gode. Han så straks af mange forskellige tegn i naturen, hvor nord og syd var, så man stadig kunne holde sig i den rigtige retning – mod sydvest.

Trods det, at man var midt i marts – en årstid, hvor solen under disse breddegrader står i zenit, lige over ens hoved – herskede der dog mellem træerne halvmørke – så tæt er trækronerne flettet ind i hinanden, så tæt er bladhanget! Med overskyet himmel er der i disse skove ganske mørkt, og om natten ville det være aldeles umuligt at trænge frem. Men Khamis, der vidste dette, havde også besluttet, at man skulle marchere om dagen og hvile om natten – det modsatte af, hvad man ellers ofte gør, når varmen er streng i Afrika. Man burde da for natten vælge til nattelejr et sted i et tæt krat eller under et bredkronet træ, så man var i læ for regnen, og for ikke at hidlokke de vilde, der måske, trods alle modsatte antagelser, dog kunne findes i skoven, burde man ikke antænde anden ild end den, der var nødvendig for at riste eller stege kødet af det vildt, man havde nedlagt om formiddagen eller eftermiddagen. Selv om skoven endnu ikke havde vist spor af, at der var vilde stammer af negre i den – og af de vilde, man havde fundet bålresterne efter, havde man endnu ikke set det mindste spor – var det dog bedre ikke at røbe sin tilstedeværelse. Et ganske lille

bål, ja blot den glødende aske efter nogle brændte grene var nok til at riste kødet ved. Nattekulde behøvede man ikke at frygte på denne tid af året i Afrika. Tværtimod havde karavanen lidt meget under den frygtelige varme, der ofte var steget til en næsten uudholdelig grad. Her i skovens kølighed ville varmen dog være mindre trykkende. Men alligevel suger jorden ved dag så megen varme til sig, at den varme, den udstråler om natten, gør luften mild og lun, så man uden fare kan lægge sig til at sove i fri luft. Regn var mere at frygte, men da månen var i aftagende, og himmelen var ren, håbede man dog i hvert fald i de første fjorten dage at undgå noget uvejr.

I den del af skoven, hvor man befandt sig, var jordbunden ikke videre sumpet, men dette ville sandsynligvis blive tilfældet, jo nærmere man kom ned mod Oubanghi-floden. Jorden var fast, men den var bevokset med så frodig og vild en skovbundsvegetation, at det næsten var umuligt at komme frem andre steder end der, hvor dyrene havde trådt stier.

"Havde blot vore elefanter været her," sagde Max Huber, "så havde de gjort os en stor tjeneste ved at gå foran og trampe vej for os. De kunne have trampet krattet ned, revet slyngplanterne bort og banet en bred vej med deres brolæggerben. Men det er med elefanter som med mange mennesker, at de kommer kun der, hvor man ingen brug har for dem! Havde de nu været her, kunne de have knust alle hindringer –"

"- og os selv med!" lo John Cort ironisk.

"Utvivlsomt!" svarede forrideren. "Lad os være tilfredse med det stykke arbejde, som flodheste og næsehorn allerede har gjort for os! Hvor de er trængt frem, vil der også være vej for os at gå ad!"

Mens man vandrede videre frem, havde de to hvide mænd rigelig anledning til at studere urskovens frodige, afvekslende liv, og på alle deres spørgsmål kunne Khamis, der var hjemmevant i de afrikanske skove, give dem svar. Her rejste de vældige tamarinder deres kæmpemæssige stammer ved siden af de langt opløbne mimoser og baobabtræerne, hvis kroner var halvtreds meter høje. Her var alle mulige træsorter og alle frugter, alskens besynderlige blomster og blade, således som Stanley beskriver dem i sin bog om det mørke Afrika. I stedet for vore nordlige landes fyrre og graner vokser her campeche- og teaktræer, jerntræer og copaler samt acajoutræerne, af hvis umådelig tykke, læderagtige blade mange stammer af negre i Afrika bygger taget over deres hytter. Vilde oranger veksler med vild figen, der bærer snehvide blade, og med gummitræer, der breder deres uhyre kroner ud og kvæler al vækst i nærheden. Man kunne vel nok komme frem mellem disse træer, om ikke slyngplanterne spærrede vejen. Men disse lianer og snerler, hvis stængler kan blive indtil tredive centimeter i tykkelse, og som er så utroligt seje, at de næsten ikke kan hugges over med øksen, hænger som et tæt væv fra træ til træ, snor sig mellem grenene og spærrer vejen mellem stammerne som et spindelvæv af tovværk. De bugter sig og slynger sig mellem hinanden, og de er ofte af en sådan længde, at man ikke kan få øje på, hvor deres rod eller deres sidste udløbere er. Hver træstamme er omslynget af dem, fra hver gren hænger udløberne ned som pragtfulde dekorationer og frynsede guirlander.

Og hvilket dyreliv rører sig ikke her! Det er, som om hvert blad og hver kvist havde mæle. Her skingrer det fra titusinder af fuglestruber, med triller og roulader, med papegøjers skarpe

skrig og spottefuglenes klukken, med finkers og brogede siskeners sang, der afbrydes af en fløjten så skarp som lyden af en bådsmandspibe. Og mellem grenene og lianerne flagrer og flyver de tusinder fuglearter, de hvide ugler, de metalfarvede papegøjer, kolibrier i skrigende farver og næppe større end humlebier, drosler og solsorter, grønne ravne og grå spottefugle, blandede med guldfluer og insekter, der stråler i alle regnbuens farver.

Men højere og mere skingrende end fuglenes koncert lød nu og da abernes brølen eller hvinende skrig. Det var bavianerne med det grå, tæthårede skind, der oppe i de højeste kroner kaldte på de sorte chimpanser, de store, langhårede gorillaer, der er de stærkeste og ondskabsfuldeste af alle Afrikas aber, og som er dem, der ligner menneskene mest, eller på de pudsige, brune og spættede mandrillaber, der er de grimmeste dyr i hele urskovens billedbog. Der var i tusindvis af disse firhændede; de hang i klynger og hele kolonier oppe i træerne, men lige til nu havde de ikke gjort mine til at ville overfalde Khamis og hans fæller, skønt synet af mennesker dog måtte være dem ganske ukendt, da disse var de første, der var trængt ind i denne skov. Men måske var det netop derfor, aberne forholdt sig fredelige. De havde sikkert aldrig set mennesker før, og deres nysgerrighed havde fået overhånd over deres krigeriskhed. I andre egne af Afrika, hvor dyrene har lært menneskene at kende, er forholdet ganske anderledes. Der er mange uhyrer og afskum mellem de afrikanske rejsende og elfenbensjægere – både mellem de sorte og de hvide – og aberne, der har set, hvilket blodbad menneskene har anrettet mellem dem, har lært at frygte og hade mennesket som deres værste fjende. Der er

leveret mange bataljer mellem aber og mennesker, og mange menneskeliv er gået tabt ved, at abesværme har overfaldet de rejsende og bogstavelig talt revet dem ihjel.

Midt på dagen havde man gjort et holdt for at hvile sig, og om aftenen ved sekstiden slog man atter hvil. Det stykke vej, man allerede havde tilbagelagt, havde budt mange vanskeligheder, og særlig arbejdet med at hugge de spærrende slyngplanter bort havde været trættende og tungt. Men man ventede nu, at den øvrige del af vejen skulle gå lettere. Man havde nemlig opdaget, at man nærmede sig de regioner, hvor bøflerne holdt til. Man havde allerede bemærket flere af disse dyr komme til syne hist og her mellem træerne, og hvor bøflerne færdes, findes der altid stier, som de har trampet, når de ved solnedgang søger til et eller andet vandsted for at drikke.

Disse bøfler er ikke farlige for mennesket, når de ikke bliver angrebet. Det synes, som om de store dyr er fredelige netop i bevidstheden om deres umådelige styrke. Men når de angribes, bliver de vilde og rasende, og da gælder det for jægeren om, at bøflen ikke når ind på livet af ham, så den kan ramme ham med sine lange, spidse horn. Han må skyde sikkert, for kun et skud, der rammer på et bestemt sted, dræber bøflen straks – det er punktet lige mellem øjnene. Rammer kuglen der, styrter bøflen øjeblikkelig om, som om den var blevet slået ned af en lynstråle.

Hverken Max Huber eller John Cort havde nogen sinde før haft lejlighed til at prøve deres skydefærdighed på en jagt på disse bøfler eller *onjas*, som man kalder dem i Afrika. Heller ikke på denne første marchdag i skoven var det lykkedes dem at få en onja på skudvidde. Dyrene holdt sig forsigtigt borte. Men det gjorde intet, for dels havde man endnu tilstrækkeligt med

kød af den nedlagte antilope, og dels gjaldt det i høj grad for dem at spare på patronerne. Ikke et eneste skud turde man løsne på denne rejse, uden når det gjaldt om enten at forsyne sig med den nødvendige føde eller at forsvare sit liv.

Det var i en lille lysning i skoven, at Khamis gav ordre til, at man skulle slå lejr og holde hvil for natten. Ved foden af et træ med en umådelig stamme slog man lejr. I en vid omkreds omkring træet var jorden dækket med hvide fnug, der så ud som løs uld. Det var under et af disse mærkelige afrikanske bomuldstræer, hvis kapsler er fyldt med en hvid uldmasse, man befandt sig, og når man samlede de nedfaldne fnug sammen, kunne man af dem få sig en hovedpude, der ikke var at foragte, til natteleje.

"Sengen er parat!" råbte Max Huber muntert. "Gud bevares, det er ikke just fjermadrasser, vi skal ligge i, men uld kan vi jo også nok kalde det for, og smukke drømme kan vi godt have på det underlag – ikke sandt?"

Khamis, den kloge og altid forsynlige og forudseende neger havde sit fyrtøj i god behold. Også det havde han set sit snit til at frelse fra vognen, før elefanterne ødelagde den. Med tørt græs og tørre grene fik han snart lavet et bål i stand, kødet blev ristet, og skønt man nu hverken havde cap-vin eller biskuits som tidligere, og skønt traktementet i en ubehagelig høj grad lignede det, man havde fået til frokost, havde man dog et nok så fornøjeligt måltid. Der var ikke mange retter at vælge imellem, for der var ikke andet end ristet antilopekød, men de var alle sammen unge mennesker, og deres træthed og deres sult skulle nok sætte krydderi på sulet.

Da man havde spist sig mætte og skulle til at strække sig på den af naturen lavede uldseng, sagde Max Huber:

"Hvis jeg ikke tager fejl, gode Khamis, har vi indtil nu stadig marcheret i stik sydvestlig retning?"

"Stadig sydvestlig!" bekræftede Khamis. "Hver gang, jeg har kunnet få et glimt af solen at se, eller når jeg har kunnet se en skarp skygge, har jeg dirigeret vor march i sydvestlig retning."

"Og hvor mange geografiske mil tror De, vi har gået indtil nu?"

"Fire måske, højst fem. Hr. John, og kan vi blive ved at holde vor kurs og blive ved med at tilbagelægge lige så lang en distance hver dag, tænker jeg, at vi i løbet af en måned eller højst fyrre dage vil kunne nå Oubanghi."

"Meget vel, Khamis!" svarede John Cort. "Det er altså beregnet efter de bedste omstændigheder! Men skal vi ikke hellere forudsætte, at der møder os en mængde vanskeligheder og hindringer, som vi endnu ikke kan vide noget om eller overskue?"

"Nå, der er han igen, den uforbederlige pessimist!" sagde Max. "Mon vi ikke lige så godt kunne tænke os, at der mødte os endnu gunstigere omstændigheder? Hvem ved, om vi ikke kan støde på et eller andet vandløb, der kan bringe os ned –"

"Foreløbig ser det ikke ud til det, kære Max!"

"Ja, men," indskød Khamis, "at vi endnu ikke har nået et sådant vandløb, skyldes kun det, at vi ikke er nået tilstrækkelig langt mod sydvest, men jeg vil slet ikke blive overrasket, om vi møder det i morgen eller i overmorgen."

"Nå," svarede John, "selv om vi ikke møder det, og selv om vi skal marchere en tredive-fyrre dage her i skoven, så vil det jo

ikke være noget at tale om for gamle, afrikanske jægere, som vi alle er her – især ikke, hvis vi ikke møder flere vanskeligheder og mere modstand end den, vi har mødt på vor tur i dag."

"Nej!" sukkede Max. "Vanskeligheder! Jeg er bange for, at denne skov, som jeg havde troet gemte så mange mysterier, er en ganske ordinær og almindelig urskov uden det allermindste vidunderlige i!"

"Så meget desto bedre, Max!"

"Nej, så meget desto værre, John! – Og du, Llanga, vil du se, du kommer hen at sove, min ven!"

"Ja, master Max!" svarede den flinke dreng.

Han havde under hele dagens marchtur stadig været i spidsen for den lille karavane, og nu var han så træt og så søvnig, at øjnene var ved at falde til på ham.

Max sankede en bunke af uldfnuggene sammen og redte ham et leje mellem bomuldstræets rødder, der løb langt op over jordoverfladen, og snart sov han fredeligt under træet.

Forrideren ville også våge denne nat, men de to andre ville ikke høre tale om det. Man besluttede at inddele natten i vagter med tre timer på hver vagt. Ganske vist var der her i lysningen i skoven ikke det mindste mistænkelige at opdage eller se, men alligevel påbød dog forsigtigheden, der i Afrika virkelig er en borgmesterdyd, at man holdt vagt, lige til dagen brød frem.

Max Huber tog den første tre timers nattevagt, mens John Cort og Khamis strakte sig under træet på de bolstre, der så at sige var faldet ned fra himmelen til dem – eller i hvert fald fra træernes grene.

– Max havde sat sig ned mellem to af trærødderne. Med det ladte gevær mellem knæene sad han og lyttede ud i nattens

fredelige stilhed. Denne dybe stilhed fortryllede ham. Dagens larm og skrig var hørt op – ingen lyd uden bladenes sagte raslen hørtes mellem træerne, der syntes at sove, syntes at være stivnede i dødens hvile. Månen, der næsten stod i zenit, kastede sine skarpe stråler legende og gyldne ned mellem grenene og dannede evigt skiftende pletter på jorden. Hvor månelyset ikke faldt, herskede det sorteste mørke. Det var eventyrets fortryllede skov, skiftende med sort og guld, med mørke og lys, med alle eventyrets bratte overgange. Og Max, denne elsker af naturens liv, indåndede i fulde drag skovens lune sommernat, skovens nattefred – han drømte sig ind i dens forunderlige fortryllelse, og med vågne øjne, der var skarpt fæstet på alle de nærmeste omgivelser, var han dog i tankerne langt borte. Alt sov – alt syntes ham hvile, fred og død over hele den vide jord. Var nu han, den ensomme nattevagt her ved træets rod, det eneste levende væsen i den dybe skov og på den hele jord!

"Om man vidste, hvad denne og så mange andre dybe skove indeholder! Om man kunne erobre for videnskaben disse skove og deres liv!" tænkte han.

Og hans tanker gik endnu videre.

"Ak," tænkte han, "om menneskene nu også vil kende alle vor jords hemmeligheder, afsløre alle dens mysterier, hvorfor finder man det da nødvendigt at vandre imod, at vende sig imod vor jordakses poler? Hvorfor bliver menneskene ved, under uhyre lidelser og opofrelser, at søge at overvinde de hindringer, der skiller dem fra polen, og som måske ikke *kan* overvindes? Hvor grumme små er ikke de resultater, som selv de mest mødige og kloge mænd har nået efter usigelige strabadser! Hvilket tal af helte er ikke døde i Nordpolens og Sydpolens isørkener, har

bragt deres dyre liv som ofre for noget, der blot er blevet en fiks idé hos dem og menneskene! Hvad har man efter alle disse ofre nået? Kun at få besvaret nogle ganske underordnede spørgsmål på meteorologiens, elektricitetens og jordmagnetismens område! Men var det alle disse menneskeliv værd? Ære være disse tapre helte, men mon det ikke havde været nyttigere og gavnligere for videnskaben og menneskene, om man, før man bragte disse ofre til ishavene, da først havde lært de beboelige regioner at kende – disse skove med deres dyre- og planteliv? Eksisterer der ikke både i Afrika, Asien og Amerika endnu uhyre distrikter og egne, hvor aldrig nogen pionér har sat sin fod, hvor aldrig nogen videnskabelig ekspedition har slået sin lejr for at afvriste naturen dens hemmeligheder? Oldtidens mennesker havde dog så megen fantasi, at de befolkede de store skove med fantasivæsner, med fauner, dryader og nymfer, og over dem alle Pan – den store skov- og naturgud! Men nutidens mennesker går blot uden om skovene, sådan som Urdax ville gå uden om denne. Hvad er det for en videnskab, vi har, der lige for sine øjne lader disse egne, der kan være beboede, ligge hen, mens den vover sig ud i de døde ishave og polaregne? Hvor kan denne videnskab slå sig tilfreds, når der i disse skove måske findes endnu ukendte væsener og uanede arter og skabninger? Da de gamle romere var herrer over det halve Europa, besad de i deres vidtstrakte rige uhyre skove – i Tyskland, Frankrig og Østrig; det var skove, hvis grænser de ikke kendte, og dog vovede de sig ind i dem for at lære at kende de vilde folkestammer, der boede og færdedes i dem – kelter, ligurer og germaner. Men vi? Men nutidens videnskab?"

Og Max Huber forfulgte på sin stille nattevagt sine tanker videre.

"Netop her," tænkte han, "i hjertet af Afrika, her, hvor jeg nu befinder mig, er det dog, man kunne gøre de smukkeste opdagelser. Det er jo i disse egne, at fantasien har udmalet sig tilstedeværelsen af væsener, langt underordnede menneskene og dog stående over dyrene, halvt fabeldyr eller fabelmennesker, om man vil. Dette Oubanghi-distrikt grænser dog op til de egne, som Afrika-forskere som Schweinfurth og Junker har undersøgt. Det var i de egne, man fandt den stamme, som hedder Niam-Niam, og hvis mennesker har hale, men til gengæld næsten intet sprog. Her i nærheden ligger også Itouri-distriktet. Nord for det var det, at Henry Stanley opdagede en talrig stamme af dværgnegre, hvis enkelte medlemmer ikke var en meter høje. Det var små, smuktbyggede, velskabte og stærke mennesker, med fin og blød hud, med klare og kloge gazelleøjne og med stor intelligens. Den engelske missionær og rejsende Albert Lloyd har senere truffet dem i titusindvis mellem Uganda og Cabinda. De boede i træerne, fortæller han, de kaldte sig bambustis, og de havde organiseret sig i stammer med hver sin høvding, som de blindt lystrede. Og Lloyd fortæller videre om dem, at de var så modige og krigerske, at han på sin vej gennem skoven ved Ipoto fandt fem landsbyer, som de indfødte var flygtet fra, fordi de frygtede et angreb af disse små, sorte dværge med deres forgiftede våben. Og han fandt endnu mindre dværge, batinaserne, akkaserne og bazoungouserne, der var lige så krigerske, og som sjældent blev mere end halvfems centimeter høje, mens de kun vejede deres halvfjerds til firs pund. Men trods deres lidenhed

var disse dværge dog frygtede viden om med deres små, lette våben, der så ud som børnelegetøj, og foruden at være krigere var de håndværkere og intelligente jægere, hvis ry nåede helt op til de vilde stammer, der bor omkring Nilens kilder. – Men denne dybe skov da?"

Fantasien løb af med Max Huber.

"Hvorfor kunne Oubanghis skove her ikke skjule lige så forunderlige væsner, om hvis eksistens etnografien ingen anelse havde? Måske boede der her fabelmennesker med et øje midt i panden som kykloperne i mytologien, eller hvis næser var forlængede som elefantsnabler, så man ikke kunne sige, om det var dyr eller mennesker!"

– Under sine drømmerier og fantasterier havde Max næsten helt glemt sin rolle som skildvagt, og han var så langt borte, at enhver fjende kunne have nærmet sig, uden at han havde opdaget ham, og uden at Khamis og John Cort ville have haft tid til at gribe til noget forsvar. Han kom først atter tilbage til virkeligheden, da en hånd lagde sig på hans skulder.

Han sprang i ét nu op, bedøvet, forvirret.

"Hvad – hvad er der?"

"Det er kun mig!" sagde John Cort roligt. "Du behøver ikke at tage mig for en vild menneskeæder fra Oubanghi! Har du opdaget noget mistænkeligt?"

"Intet – ikke det mindste, John!"

"Gud ske lov! Men nu er det min tur til at tage tørnen! Du må gå hen og lægge dig til at sove, min kære Max!"

"Ja! Men jeg tror ikke, at jeg, hvor sød end min søvn vil blive, i søvne vil drømme så smukke drømme som dem, jeg drømte vågen her."

Den første del af natten havde ikke været forstyrret af noget som helst, og heller ikke den øvrige del af natten blev det, hverken mens John Cort vågede, eller da Khamis havde afløst ham og taget sin del af nattevagten.

6. Stadig mod sydvest

Den næste dag var det den ellevte marts. John Cort og Max Huber var lige så vel som Khamis og Llanga fuldstændigt udhvilede efter den foregående dags anstrengelser, og med frisk mod tog man fat på den anden dags march, som man vidste ville blive lige så besværlig. Efter at have forladt bomuldstræet og den seng, det venligt havde beredt dem, kom man ud i skovlysningen, hilst af en tusindstemmig koncert af fuglene, der var vågnet ved solopgangen, og som nu på ny begyndte på de triller, løb og koloraturer, der ville kunne have fået en Adelina Patti eller en anden musikalsk stjerne til at blegne af afmægtig misundelse.

Før man begav sig videre på marchen, fandt man det dog klogest at styrke sig ved et måltid. Det bestod udelukkende af koldt antilopekød og dertil en slurk vand, som Khamis med sin udhulede græskarflaske havde øst op af en lille skovbæk i nærheden. Derpå bestemte man nøjagtigt den opgående sols stilling på himmelen og begav sig så trøstigt af sted – stadig mod sydvest.

Det var snart klart for dem, at den del af skoven, de nu kom ind i, måtte have et rigt dyreliv, særlig af store, tunge dyr, for man traf stadig flere og flere og bredere og bredere stier, som disse dyr havde trådt. Og allerede samme morgen så man også ganske rigtig på længere afstand både flokke af bøfler og næsehorn. Men dyrene syntes ikke at have lyst til noget angreb, så man slap for at ofre nogle af de kostbare patroner på dem.

Og da man nåede middagstimen, kunne den lille karavane gøre holdt, efter at den i formiddagens løb havde tilbagelagt henved tolv til fjorten kilometer.

Før man slog hvil, havde Max dog skudt en fed koranfugl, en slags afrikansk agerhøne, men langt større end de europæiske.

"Ah, nu skal vi da endelig have lidt afveksling fra det seje antilopesul!" havde de alle sagt. "Men den vil vi have stegt og ikke ristet!"

"Det lader sig let gøre!" mente Khamis.

Og denne tusindkunstner af en neger fik snart fuglen plukket, renset og svedet, hvorpå han stegte den på et spid, lavet af en våd gren, over bålets klare flamme. I godt, næsten glimrende humør vandrede man videre.

At vandre direkte mod sydvest begyndte dog nu stadig at blive vanskeligere, for skoven syntes bestandig at fortætte sig netop i den retning, og kun med besvær huggede og skar man sig med øksen og knivene en vej. Nu begyndte også en tæt plaskregn at falde. Den varede i flere timer, men takket være den kunne Khamis atter få sin tømte græskarflaske fyldt. Hvor meget man end havde søgt, havde man på hele denne formiddags vandring ikke fundet det mindste vandløb i skoven. Dette var sandsynligvis også grunden til, at dyrelivet her stadig blev sparsommere. Dyrene holder sig jo kun til egne, hvor der er vand i nærheden.

"Det tyder aldeles ikke på, at vi nærmer os nogen flod," sagde John Cort. "Bækken, der løb forbi tamarindehøjen, løber rimeligvis ikke ind i skoven, men bøjer uden om den i en ganske anden retning."

Ingen indvendte denne gang noget imod Johns bemærkning. Men alligevel var alle enige om at følge den retning videre, man var slået ind på, fordi det var den eneste, der ville føre til Oubanghi.

Khamis var den mest fortrøstningsfulde nu.

"Hvad gør det?" sagde han. "Selv om vi ikke møder den flod, vi en gang har set, kan vi møde en anden – der er så mange vandløb i en stor skov!"

Denne nat fandt man intet bomuldstræ og ingen bomuldsseng. Man måtte tage nattekvarter under et mægtigt bombaxtræ, hvis stamme løb lodret op, over fem og tredive meter i vejret, for den bredte sin brede, løvrige krone ud som en naturlig paraply.

Natten blev inddelt i tre vagter som den foregående, men intet forstyrrede de sovendes søvn. Kun fjernt hørtes bøflernes dumpe brølen og næsehornenes snorkende kalden. Men brølene af løver hørtes ikke, for disse dyrenes konger findes aldrig i Centralafrika. Man træffer de kæmpemæssige, gule katte både nordligere, i Sudan og i Sahara, og sydligere, fra Syd-Congo lige til Cap, men i Centralafrikas skove hører deres kongerige op. Og hørte man ikke deres brølen, hørte man heller ikke flodhestenes hoften og vrinsken. Desværre – for det ville for vore rejsende have været det sikre tegn på, at man befandt sig i nærheden af et vandløb. Uden vand kan disse klodsede amfibier jo slet ikke leve.

Næste dag lykkedes det den flinke jæger Max med et karabinskud at nedlægge en antilope, der var så stor som et æsel, eller rettere sagt som en afrikansk zebra, denne mellemting mellem et æsel og en hest. Det var en af de

antiloper, man kalder oryx, med rødligbrunt skind, hvori der er smukke, mørkere eller lysere aftegninger. En mørkere stribe strækker sig fra nakken hen over ryggen, hårene på benene er af en lysere farve, og under struben har den en sort tot af lange hår. Man kunne sige, at naturen har anbragt dens manke på et forkert sted. Alligevel er det et smukt dyr med en lang, busket hale og med to lange, svajede, opaddrejede horn, der er inddelt i tredive til fyrre ringe, og som sidder så systematisk og smukt på dets pande, at man sjældent ser det i naturen.

Hos oryx'en er disse horn et frygteligt angrebs- og forsvarsvåben, der kan værge dyret mod angreb af andre dyr, endog mod løvens og panterens. Men mod menneskets jagtgevær gælder intet dyrs våben, og da Max havde affyret sit smukke og velrettede skud mod dyret, sank det med gennemboret hjerte til jorden.

Herved havde man atter sikret sig tilstrækkelig proviant til nogle dage. Khamis gav sig straks i lag med at flå og rense oryx'en – et arbejde, der tog over en time. Derpå blev kødet skåret ud og fordelt i byrder til hver enkelt – også Llanga ville bære sin del – og man satte sig atter i bevægelse.

"Man kan alligevel ikke nægte," sagde John Cort, da han læssede en oryxbov på nakken, "at kødet er billigt i Afrika! Man får en hel krop kød for en eneste geværpatron!"

"Ja, hvis kuglen rammer!" svarede Khamis og lo.

"Og rammer på rette sted!" fortsatte Max beskedent. "For ellers kan kødet blive dyrt nok – især når man ikke har overflod af patroner!"

Indtil nu havde man kun været nødt til at bruge af de få patroner for at sikre sig et bytte mellem fugle eller pattedyr og

kun for at skaffe sig føde. Men denne dag skulle ikke gå til ende, uden at man skulle blive nødt til at bruge geværerne for at værge sit liv.

Den første kilometers vej, man tilbagelagde, troede man stadig, man hvert øjeblik kunne frygte et overfald af en abeflok. Til højre og til venstre, hvor man kom frem, hang de grå og stinkende utysker i grenene, hylede, brølede og peb som forrykte og svang sig – som de fortræffelige gymnastikere, de er – fra gren til gren lige over de rejsendes hoveder, idet de stadig forfulgte dem i større og større antal. Mange af dem var af en uhyre størrelse, langt større end normalt byggede mennesker. Der var fyre imellem dem, som var røde i ansigterne som en indianer fra det vestlige Amerika, andre var kaffebrune som arabere, atter andre sorte som afrikanske negre. De så vilde og rasende ud og grinede uhyggeligt med deres store, gule tænder. Nogle var lange og stærke – det var pøbelen imellem dem. Andre så mere sirlige og elegante ud og bevægede sig med større lethed. De brølede heller ikke så uhyggeligt som de store. Det var åbenbart de finere og mere velopdragne, dandyerne mellem dem. De havde også en egen måde at holde med den ene hånd i deres hale, mens de med de tre andre hænder bevægede sig frem. Det så ud, syntes Max, som når en sin dame holder op i slæbet. Trods den fare, der truede dem alle, kunne han ikke lade være med at skoggerle.

Men hele denne bande, som havde forsamlet sig under Khamis' og hans venners middagshvil, og som havde forfulgt dem over en kilometer, forsvandt pludselig efter et par timers forløb, netop som de tre mænd og Llanga slog ind på en sti, der var ret bred, og som strakte sig så langt, de kunne se. De

begyndte allerede at lykønske sig med, at de så heldigt var undsluppet aberne, da de opdagede, at der forestod dem et andet og måske endnu mere ubehageligt møde.

Det var to næsehorn, hvis grynten og snorken man hørte langt borte. Khamis, der kendte lyden og vidste, fra hvilke dyr den kom, bød sine fæller at stå stille.

"Det er nederdrægtige og ondskabsfulde dyr!" sagde han, mens han tog sit gevær frem og satte en patron i det.

"Og blodtørstige," fortsatte Max, "blodtørstige, skønt de dog kun æder planteføde og aldrig smager kød!"

"Og sejlivede er de utysker!" vedblev Khamis.

"Hvad mener I, der er at gøre?" spurgte John Cort.

"Det bedste, vi kan gøre," svarede Khamis, "er at se, om vi kan komme forbi dem uden at blive set, eller dog i det mindste søge at skjule os inde i skoven. Måske slipper så dyrene forbi, uden at de opdager os. Men i hvert fald må vi holde os parate til at skyde, for ser dyrene os, vælter de sig øjeblikkelig ind på livet af os."

Geværerne blev efterset, og man holdt patronerne således, at man let og hurtigt kunne sætte dem ind, når et skud var affyret. Derpå gik man bort fra stien og søgte et skjul et sted, hvor træerne stod tæt, og hvor der var fuldt af slyngplanter.

Fem minutter efter hørtes næsehornenes grynten og stønnen lige i nærheden. Og nu så man dyrene komme frem. Det var svære eksemplarer, næsten ganske skaldede, som de gamle dyr af racen bliver det. De kom løbende i tungt trav med hovedet oprejst og halen piskende siderne. De så ud til at være mindst deres fire meter lange. Ørene stod lige ret i vejret på dem. Benene var korte og tykke, og over snuden sad det høje, skarpe

horn, der er så frygteligt et våben, og med hvilket de kan fælde både et menneske og et dyr med et stød. Deres gab stod åbne, og man så ind i et mørkt svælg. Disse dyrs tunger, ganer og gummer er så lidet følsomme, at de, uden at føle den ringeste smerte derved, kan æde kaktus med tornede, skarpe blade, ligesom et æsel æder tidsler.

Det var en han og en hun. Parret gjorde pludselig holdt, og Khamis og de andre så, at dyrene havde opdaget dem og var dem på sporet.

Det ene af næsehornene, et uhyre med huden hængende om sig i lange rynker og folder, begyndte at trænge ind i krattet. Max Huber tog den på kornet og ville skyde.

"Ikke i brystet!" skreg Khamis. "Under øjet – lige under øjet!"

Skuddet knaldede. Et andet skud, et tredje og et fjerde drønede og gav ekko mellem skovens stammer. Men kuglerne enten prellede helt af eller blev siddende i dyrets læderhud. Det var fire skud og lige så mange unyttigt spildte patroner.

Knaldene syntes lige så lidt som kuglerne at have skræmt dyrene, og begge brød sig vej længere ind i krattet.

Selv det tætteste slyngværk bød ingen hindring for de to kolosser. Med sænkede hoveder og frådende munde kastede de sig med deres uhyre kroppe løs på alle hindringer, knusende, sprængende og brydende alle grene og slyngplanter fra hinanden – trampende alt ned. Efter at Khamis og de tre andre var undsluppet steppens elefanter, truede der dem nu en lige så frygtelig død, og om de utysker, der skulle dræbe dem, havde snabler eller horn på snuderne, kunne jo være ofrene ligegyldigt. Her var der ingen tætstående træer, der kunne byde dækning, som de havde gjort det mod elefanterne. Hvis

forrideren og hans venner ville flygte her, ville de blive forfulgt, og de ville blive indhentet, thi for dem ville hver slyngplante, hver busk være en hindring, som deres forfølgere med lethed ville trampe ned, og så letbenet et menneske end er, og så tung og klodset næsehornet end synes at være, kan mennesket dog ikke i løb tage det op med de i raseri galoperende rhinocerosser.

Men ikke langt fra det sted, hvor man befandt sig, stod et baobabtræ, en vældig kæmpe i urskoven, som ikke hundrede elefanter eller næsehorn ville kunne vælte. Kunne man nå denne baobab og komme op i dens grene ved hjælp af læderslyngen, ligesom man havde båret sig ad ved tamarinderne på steppen, ville man være frelst. Men det værste var, at baobab'ens grene sad meget højt oppe på stammen, og den nederste del af denne bød ikke det ringeste støttepunkt hverken for hænder eller fødder. Alle så i retning af træet, men Khamis, på hvis ordrer de andre ventede, stod ubestemt og tvivlrådig. Mente han ikke, det ville lykkes, selv ved hjælp af læderslyngerne, at finde et fristed for de rasende dyr oppe i baobab'ens grene?

I dette øjeblik knagede og bragede det i krattet, alt bøjedes til siden eller brækkedes om, og et uhyre, klodset hoved med to dumme, blodunderløbne øjne viste sig mellem grenene.

Et nyt skud knaldede.

Det var John Cort, der havde skudt, men han havde ikke været heldigere end Max Huber. Kuglen havde ramt dyret på et kødfuldt sted i skulderen. Det dræbte ikke dyret, men tilføjede det et smertefuldt sår. Og endnu vildere af smerte og blindt raseri styrtede det frem. Halen piskede luften, et brøl stod ud af halsen på den, mens den knuste krattet under sine stolpeben,

og mens den anden, hunnen, der også var blevet let såret af et skud, som Khamis havde affyret, fulgte efter den.

Hverken Khamis, Max Huber eller John Cort havde tid til atter at lade deres geværer. At flygte i alle retninger, at sprede sig i skoven, at undgå dyrene ved flugt var for sent. Nu var der kun én frelse. Selvopholdelsesdriften gav alle disse fire mennesker samme idé. Og mens de skubbede Llanga foran sig, styrtede de alle hen mod baobabtræet for at søge et skjul bag dets brede, tykke stamme, der var mindst sine seks meter i tværmål.

Det var måske muligt her at undgå det rasende handyrs første angreb og med en smule lethed i bevægelserne her at lege tagfat med det. Men hvor længe ville man kunne holde den leg ud? Og hvis nu hundyret, hvad det sikkert ville gøre, fulgte hannen for at angribe fra den anden side – hvad så?

"Satan ...!" skreg Max Huber rasende.

"Kald du hellere på Gud!" sagde John. "To djævle har vi allerede i hælene på os!"

Og der var vel ikke længere noget håb om frelse for disse mennesker, hvis ikke en nådig skæbne greb ind til forsvar for dem.

Alle stod ved siden af træet, da handyret kom galoperende. I et eneste sæt var alle bag ved stammen. Men dyret forandrede også sin retning, og med et vældigt stød løb det mod træet. Det havde ikke tids nok bøjet af for stammen. Ved det heftige stød af det mægtige dyrs tunge krop rystede og skælvede det store træ lige fra roden til kronen så voldsomt, at man næsten skulle tro, det skulle vælte ved det. Men træet holdt – og næsehornet blev stående som naglet til jorden.

Eller rettere til træet. Og det var bogstavelig talt naglet til det. Med al sin vægt var det løbet mod træet; det havde ramt dets stamme med sit lange, skarpe horn, og det havde ramt det netop på et sted, hvor der var en revne i stammen. Ind i denne revne var hornet trængt måske en tredive-femogtredive centimeter. Og nu sad både hornet og dyret uhjælpelig fast. Forgæves prustede og snorkede dyret af anstrengelse for at komme løs. Det kastede sig på knæene, det bøjede hovedet, det hævede forbenene i luften – men alt var forgæves.

Det andet dyr var kommet til. Det blev stående stiv af rædsel over at se, hvad der var sket med dets mage. Begge dyrene brølede om kap, og på den anden side af træet lå de fire mennesker i dødsangst og begreb ikke det mindste af, hvad der gik for sig.

Endelig lod Khamis sig forsigtigt glide hen til den ene side af stammen og kiggede frem. Han ville næppe tro sine egne øjne, da han så, hvad der var sket.

"Af sted!" skreg han. "På flugt – på flugt!"

Ingen forstod hvorfor, men instinktivt lystrede man ham. Max Huber greb Llanga, og han og John Cort styrtede af sted i hælene på Khamis. De havde ikke fået nogen forklaring af forrideren. De var kun flygtet åndeløst ind i det tætteste krat. Nu så de til deres uhyre forbavselse, at de ikke blev forfulgt af næsehornene. Først efter fem minutters rasende løb standsede de på et tegn af Khamis.

"Men i Guds navn, hvad er der dog sket, Khamis?" råbte John Cort åndeløst, da de var standset og atter kunne trække vejret.

"Næsehornet kunne ikke få hornet løs! Det jagede det ind i baobab'ens stamme – forstår I?"

"Jupiter – Mars – alle Olympens guder, det er jo ligesom det gik sagnets enhjørning eller uhyret Milon fra Kroton!"

"Ja," svarede John, "og nu kan det sidde med sit modbydelige horn inde i træstammen lige til dommedag! Hør, skal vi ikke gå hen og hjælpe det ud?"

"Jo, når vi kommer igen en anden gang!"

Khamis kendte ikke spor til den græske mytologi, og hvem Milon og Kroton var, havde han ingen anelse om. Derfor nøjedes han også med at sige:

"Frelst blev vi da endnu en gang! Men vi spildte jo rigtignok fire-fem patroner!"

"Ja, det var ærgerligt," sagde Max, "og det var så meget mere ærgerligt, som jeg har hørt, at der er store stykker af disse dyrs kød, som både kan spises og skal være meget velsmagende! Ikke sandt, Khamis – sådan er det?"

"Ja, det er rigtigt nok," bekræftede Khamis, "men dets kød smager for øvrigt temmelig meget af både moskus og mudder. Men lad det nu blive, hvor det er!"

"Ja, lad dem hjælpe hinanden med at trække hornet ud!" lo Max Huber. "Lad dem nu have det så godt!"

Det ville ikke have været klogt at gå tilbage i retning af baobabtræet. Man hørte endnu de to næsehorns forbitrede, snorkende brølen. Derfor tog man en omvej og kom på den måde tilbage til stien, hvor man genoptog den afbrudte march. Og hen ad klokken seks slog man atter lejr ved foden af et enormt campechetræ.

Dagen, der fulgte efter, bød ingen vanskeligheder, og intet mødte de fire vandrende. Stien forsvandt, men afløstes af en anden, og på denne dag lykkedes det at nå omtrent tredive

kilometer længere mod sydvest. Hvad det vandløb angik, som Max Huber havde håbet så stærkt på, og som Khamis havde været sikker på, man ville finde, havde man endnu ikke set det mindste spor af det.

Næste aften havde man fået skud på en af de såkaldte krat-antiloper, og dens kød udgjorde denne dags føde. Afvekslende var måltiderne jo egentlig ikke, som man ser. Den følgende nats søvn blev ikke så rolig som de foregående nætters, for denne skovegn vrimlede med tusinder af flagermus i alle mulige størrelser, der først trak sig tilbage til deres skjulesteder, da dagen brød frem.

Den søvn, man havde nydt, havde været urolig og dårlig, og alle var dårligt til pas, da man rejste sig om morgenen for at gå videre.

"Vi må alligevel ikke klage!" sagde Khamis.

"Og hvorfor ikke, når vi ikke har fået søvn i øjnene den hele nat?"

"Fordi," svarede Khamis, "det altid er bedre at have med flagermus at gøre end med moskitoer, og det er netop flagermusene, der æder moskitoerne og således befrier os for dem."

"Alligevel, Khamis, havde det været bedre, om vi havde været fri både for moskitoer og flagermus!"

"Verden er ikke fuldendt," mente den filosofiske Khamis, "og Afrika allermindst! Og hvad moskitoerne angår, må vi ikke håbe, at vi helt kan blive fri for dem, hr. Max!"

"Hvornår får vi dem da på halsen til at blodsuge os?"

"Det gør vi, når vi nærmer os floden!"

"Ak, Khamis, floden! Jeg har troet på den, men nu tror jeg ikke mere!"

"Rolig, kære hr. Max, rolig. Massa Max! jeg tror, vi når den – ja, ved De hvad, jeg tror, vi ikke er ret langt fra den!"

Den kloge Khamis, der kendte ethvert af naturens små tegn, havde i virkeligheden allerede opdaget flere fænomener, der måske var usynlige for andre, men som ikke undgik hans skarpe øjne, og som sagde ham, at man nærmede sig floden. Han havde opdaget, at der skete forandringer i jordbunden, og da klokken blev hen ad tre om eftermiddagen, bevægede man sig i et sumpet og moradsigt terræn.

Hist og her så man nu også planter, som kun vokser i nærheden af vand. Man så store vandinsekter, og nu og da fløj en gangasgås, en afrikansk svømmefugl, hen over deres hoveder. Og da man nærmede sig solnedgangstid og mærkede, at terrænet begyndte at skråne svagt, kunne man allerede høre frøerne kvække.

"Nu tager jeg ikke fejl – nu når vi snart moskitoernes land!" råbte Khamis glad.

Det stykke vej, de endnu havde tilbage af deres dagsmarch, frembød mange vanskeligheder for dem, for jorden var blød og sumpet og fuld af hængedynd, træerne næsten krøb hen ad jorden, og der lå fuldt med rådne, væltede stammer. Men af slyngplanter var der næsten ingen at opdage længere mellem træerne. Både Max Huber og John Cort så snart, hvorledes skoven og jordbunden stadig skiftede karakter, og de forstod meget godt, hvad det betød.

Jordbunden blev nu så sumpet, at man hvert øjeblik måtte passe på ikke at synke for dybt i, men i en fart komme op. –

Hvert øjeblik stak man foden dybt ned, og når man atter fik den op, var den næsten dækket med store, sorte insekter, der lignede kæmpemæssige myrer med sorte, skjoldklædte rygge og lange, røde ben. Både disse væmmelige dyr og sumpvandet, der var råddent og fuldt af rådnende plantedele og dyr, udbredte en afskyelig, pestagtig og ilde stank, der næsten var kvælende.

Men pintes næserne, frydedes til gengæld øjnene ved synet af de mængder af pragtfulde sommerfugle, der flagrede om dem. Af en umådelig størrelse og med prangende røde, himmelblå og giftiggrønne vinger svirrede de i luften sammen med store guldbiller, guldsmede og libeller med klare, azurblå, gennemsigtige vinger.

Nu begyndte Khamis også at opdage ikke blot hvepse og gedehamse, men også de farlige, grønne og røde tsetsefluer. Heldigvis behøvede man ikke at nære videre frygt for dem, for de bider kun sjældent mennesket. derimod kan et bid af en sådan giftig tsetseflue dræbe ikke blot en hund, men også en hest, ja endog en kamel.

Den lille karavane vandrede i det vanskelige og forpestede terræn frem lige til klokken halv syv. Marchen havde været tung og trættende, og det var nu Khamis' mening at ville give tegn til, at man skulle slå lejr for natten og hvile sig ud.

Llanga havde som altid været et stykke forud for de andre. Nu havde han været forsvundet for dem i flere minutter, da man pludselig hørte et gennemtrængende, skingrende skrig fra ham. Hvad var der sket med drengen? Var den ulykkelige negerdreng blevet angrebet af et vildt dyr? Bekymrede for hans skæbne skyndte alle tre mænd sig i den retning, skrigene kom fra, for at se, hvad der var blevet af deres yndling.

De fandt Llanga oppe i toppen af et væltet træ, der lå halvt hen ad jorden. Med sin ene hånd holdt han sig fast, med den anden pegede han ud over en lille lysning i skoven, mens han med skingrende, jublende stemme skreg:

"Se – mig se floden – floden – floden dernede!"

Khamis kom løbende. John Cort var ved at falde i hans arme.

"Endelig, endelig har vi floden for os!"

"Den herlige, velsignede flod!" mumlede Max Huber. "Den, vi så længe har ønsket at møde! Endelig!"

En halv kilometer borte fra dem så de den brede flod slynge sig gennem et træløst terræn og belyst af den nedgående sol.

"Ned til floden!" råbte John Cort. "Nede ved den bør vi opslå vort nattekvarter!"

"Ja, til floden!" svarede Khamis. "Og nu kan vi være sikre på ét: det er den flod, der vil føre os til Oubanghi!"

Det ville heller ikke være vanskeligt for dem at få tømret en flåde sammen, med hvilken de kunne lade sig drive ned ad floden og på den måde nå Oubanghi.

For at nå ned til floden havde man endnu et stykke vej at tilbagelægge, og den gik over lutter sumpe og moradser.

Tusmørket varer ikke længe i disse egne; så snart solen er forsvundet bag horisonten, falder mørket, tykt og sort, næsten øjeblikkelig på. Vejen gik kun langsomt for dem, og da man nåede ned til floden, var det derfor allerede bælgmørkt. Man standsede på et sted ved flodbredden, der lå noget højere end omgivelserne. Træerne her stod spredt, der var fri plads, og jorden var lidt fastere på grund af den højere beliggenhed.

Hvad flodens bredde angik, anslog John Cort den til at være mindst fyrre meter. Det var således ikke noget almindeligt

vandløb, men en bred flod, der med stærk strøm styrtede af sted, og som uden tvivl bestandig løb mod sydvest for der at mødes med en anden flod – med Oubanghi.

Det klogeste var at afvente næste dags morgen for at gøre sig klar over forholdene. Det besluttede man også. Nu gjaldt det om at finde et sted, der var passende til nattekvarter. Heldet syntes nu at smile til dem, for det varede ikke længe, før Khamis i flodbrinken fandt en hulning, næsten en grotte, der var stor nok til, at alle fire kunne rummes i den. Den besluttede man straks at tage i besiddelse.

Resterne af den sidst skudte krat-antilope blev nu ristet og kom til at udgøre aftensmaden. Noget bål for natten ville man ikke antænde, for at det ikke skulle hidkalde de vilde dyr. Krokodiller og flodheste er der jo nok af i Afrikas floder. Og om de også fandtes i denne flod, hvad der var det sandsynligste, var det bedre at undgå dem end at skulle begynde på natlige kampe for at forsvare sig imod dem. Havde man tændt en ild ved hulens indgang, ville røgen ganske vist have forjaget moskitoerne, der i tætte sværme fløj ved flodbredden; men af to onder vælger man det mindste, og det var dog virkelig bedre at lade sig bide af de blodtørstige moskitoer end lade sig æde af flodens krokodiller med de vældige gab med de savtakkede tænder!

John Cort tog her den første del af nattevagten, mens hans kammerater faldt i en tung søvn, som de kun nu og da vågnede op af et kort sekund for rasende at fægte rundt efter de fordømte moskitoer, der have lugtet menneskeblod og var begyndt at bide de sovende.

Mens John Cort vågede, opdagede han intet mistænkeligt, der kunne få ham til at slå alarm. Men dog troede han fjernt og svagt at høre lyden af en menneskelig stemme, og denne stemme blev klynkende ved at gentage et enkelt ord:

"Agora! – Agora!"

Og dette ord er det, der på de afrikanske negres sprog betyder det samme, som når et lille, europæisk barn kalder: "Moder! – Moder!"

7. Det tomme bur

Man kunne virkelig være glad for det held, der havde fulgt Khamis, da han opdagede grotten. Denne var åbenbart ad naturlig vej dannet ved, at brinken var skredet ud i floden på et lille stykke. Jorden i grotten bestod af tørt, fint sand, og hverken i bunden eller op ad væggene var fugtigheden at mærke. Takket være denne grotte kunne man tilbringe natten på et tørt sted, mens regnen time efter time hele natten skyllede ned udenfor. Her havde man også et kvarter at holde sig i for den tid, det ville vare at få sammentømret og bygget en tømmerflåde.

Ved morgengry tog det på at blæse op med en frisk nordenvind, himmelen fejedes ren for skyer, og vejret varslede, at det ville blive en varm dag. Måske kom Khamis og hans kammerater i de følgende dage til at savne urskovens skyggende træer en smule.

Både Max Huber og John Cort var i strålende humør og skjulte det ikke. De lo, sang og fløjtede ved tanken om, at denne flod, der skulle bære dem ned til Oubanghi, ville befri dem for alle lange marchtures anstrengelser og besværligheder. De tvivlede ikke om, at den måtte være en biflod til Oubanghi, og at den skulle befordre dem de sidste tre fjerdedele af hele den rejse, de havde at tilbagelægge, før de nåede deres hjem ved faktorierne i Glass og Libreville.

Forrideren var af samme mening som John Cort. Han gjorde de andre opmærksomme på, at flodbredderne, den højre og den venstre, lå i nord og syd, og at floden løb mod vest med en svag

retning mod syd. Det var netop i den retning, Oubanghi lå. Kun en kilometer borte kunne man med øjnene følge flodens løb. Så forsvandt den mellem skovens træer. Der begyndte altså skoven igen. Man kunne dog se, at strømmen derhenne var stærkere, hvilket var et tegn på, at floden her gjorde en drejning en smule mod sydvest.

Hvor man befandt sig nu, var jorden sumpet, men der var kun få træer. Ovre på den modsatte bred stod træerne tæt. Der var der ikke så langt fra selve urskoven til flodbredden som på denne side. Derovre løftede terrænet sig også mere i vejret, bakkeformet, så man nu ved solopgang kunne se solens stråler spille på trækronerne langt ud over det kuperede terræn.

Vandet i floden var ganske klart, næsten gennemsigtigt; strømmen var stærk, og den førte rådne træstammer, visne grene og andet af urskovens affald med sig, der fra bredderne efterhånden var revet ud i strømmen.

John Cort erindrede sig klart, at han i løbet af natten havde hørt nogen hviske ordet *agora* tæt ved ham, og han undersøgte derfor nøje, om der langs flodbredden var noget spor efter mennesker at finde. Men intet spor af nogen negerfod var at se. At omvandrende stammer kunne komme i nærheden af floden, var for øvrigt såre sandsynligt, for uden tvivl gik denne flod så langt mod øst, at den gik helt til og måske stod i forbindelse med Nilens kilder, og når de indfødte vidste dette, var intet da rimeligere, end at både nomader og røveriske stammer benyttede floden eller boede tæt ved dens bredder-

Da han intet opdagede, hverken i sumpene eller ved bredden af floden, troede han dog, han havde været offer for en illusion.

"Jeg har taget fejl!" tænkte han. "Rimeligvis er jeg et øjeblik faldet i søvn, og det har kun været i drømme, jeg har troet at høre dette ord!"

Derfor sagde han heller intet til sine kammerater om, hvad han denne nat havde troet at høre.

"Nå, kære Max, har du nu gjort dine dybeste undskyldninger for vor brave og udmærkede Khamis, fordi du tvivlede om eksistensen af denne flod, som han var få vis på at møde?"

"Khamis havde ret, John, og jeg havde uret! Men jeg er glad over, at det var således, og jeg vil ønske, jeg altid må være så fornøjet over at have uret. Denne flod vil føre os til Oubanghi, uden at vi skal lade os udmatte."

"Uden at vi bliver udmattede? Nej, ingenlunde! Det vil jeg bestemt ikke påstå!" sagde Khamis roligt. "Vi kan måske træffe både vandfald og malstrømme i denne flod."

Men nu var det John Cort, der så lyst på sagen-

"Lad os nu foreløbig se alt fra den bedste side! Vi har ledt efter floden, og vi har fundet den! Vi må tømre os en flåde! Godt – lad os straks gå i gang med arbejdet!"

"Det er det, jeg vil begynde på!" sagde Khamis. "Og mens jeg arbejder, vil hr. Max måske gå ud at skaffe os noget at spise? De, massa John, vil nok hjælpe mig?"

"Mad kan vi trænge til," sagde Max lystigt, "især siden den slughals Llanga i går har spist alt, hvad vi ejede og havde til rest!"

"Jeg – jeg have spist for meget?" sagde Llanga grædefærdig.

"Nå, dit lille fæ, du kan vel forstå, at det blot er spøg! Men kom nu med mig – vi vil afsøge det nærmeste stykke skov lige til, hvor floden bøjer sig rundt. Når vi holder os floden til den

ene side og sumpene til den anden, vil det ikke fejle, at vi træffer på noget vildt, der skal ned til floden for at drikke. Og hvem ved, om vi ikke også skulle få ram på en lækker fisk, der kunne live lidt op på vor spiseseddel til middag! Kom få, Llanga!"

"Pas på krokodillerne!" råbte Khamis efter dem. "Tag jer i agt for de ondskabsfulde flodheste!"

"Nå, min brave Khamis, en flodhesteskinke kunne vel ikke være det værste, vi fik på bordet i dag! Sådan et lykkeligt dyr, sådan et vandsvin, kunne man sige, må vist have et ligefrem lækkert kød! Men vi skal nok passe godt på! For øvrigt har jeg altid hørt, at flodhesten var en ret fredelig og skikkelig fyr!"

"Det er den også – når den ikke bliver irriteret, for så bliver den vanvittig af raseri. Og den bliver meget let irriteret."

Alle lo. Så sagde Max:

"Skulle I høre nødråb, kom os da til hjælp hurtigst muligt!"

Og John Cort sagde til Llanga:

"Følg med din ven Max, min dreng! Og pas godt på ham! Vi betror ham til dig!"

Max havde undersøgt sit gevær og sat patroner i det.

"Spar på patronerne, hr. Max!" sagde forrideren. "Vi har snart ikke for mange af dem!"

"Jeg skal kun bruge de færrest mulige, Khamis! Men er det ikke en stor skam og en fejl fra naturens side, at den ikke her i Afrika har ladet vokse patrontræer? Her er dog både brødfrugttræer, gummitræer, mælketræer og træer med frugter som smør og kød! Hvorfor da ikke også træer med patroner til frugter? Så kunne man plukke patroner ned, ligesom man nu plukker figner eller dadler!"

Og efter på denne måde at have kritiseret og irettesat naturen slog Max Huber og Llanga ind på en lille sti, der førte dem mod skoven, og snart var de forsvundet for Johns og Khamis' øjne.

De to tilbageblevne begyndte nu at søge det tømmer, de kunne bygge deres drivflåde af. Det kunne kun blive råt tømmer, væltede stammer, og vanskeligheden bestod i at få dette bundet sammen.

Alt, hvad de havde af apparater, var Khamis' økse og to store lommeknive. Og hvorledes skulle de vel med så primitive apparater kunne gå i lag med at fælde urskovens træer? Khamis begyndte da også straks at samle de største grene sammen, der lå på jorden. Når man fandt tilstrækkelig mange af dem og bandt dem sammen med slyngplanternes stængler, måtte man kunne få en flåde i stand. Man kunne tætte revnerne i den med jord, ler og blade, så man kunne sætte sig på den. Tolv fod lang og otte fod bred ville den være stor nok til at kunne bære tre mænd og en dreng. Om natten og når man holdt måltid, ville man gå i land på bredden.

De fleste af disse grene og mindre stammer, der enten var styrtet som følge af alder, voldsomme orkaner eller lynnedslag, lå et stykke oppe i sumpene, længere borte fra floden. Allerede den foregående aften havde Khamis set disse stammer og grene og tænkt, at de kunne bruges. nu ville han og John Cort begynde at slæbe dem sammen nede ved bredden. John var straks klar til at følge ham, og de begav sig på vej. De kastede endnu et blik ned over floden, men alt var roligt. Man havde kun et hundrede skridt at gå hen til de væltede stammer. Vanskeligheden bestod i at få dem slæbt væk. Man måtte tage de mindre stykker nu, og

så lade de større stykker ligge, til de andre kom tilbage fra jagten, så man blev fire om at bære.

Franskmandens jagt syntes at være heldig, for man hørte et skud knalde og give ekko langt borte. Forhåbentlig havde han truffet. Var man stadig lige heldig, kunne patronerne vel endda række til for at nedlægge det vildt, man endnu havde behov på den tre hundrede kilometer lange vej, der endnu skilte dem fra Oubanghi.

Men pludselig, mens Khamis og John var i færd med at søge træ ud, hørte de et langt, gjaldende skrig lyde fra skoven. Det kom fra den retning, Max Huber var gået.

"Det var Max' stemme!" råbte John ængsteligt.

"Ja," svarede Khamis, "og nu hører jeg også Llanga råbe!"

Nu hørte man begge stemmerne igen i et fornyet skrig, der gentog sig en og to og tre gange.

"Skulle nogen fare være tilstødt dem?" spurgte John Cort. "Kom, Khamis!"

Begge de to mænd løb hen gennem sumpene og nåede det sted på flodbrinken, hvorunder den lille hule lå. Derfra havde man det bedste syn ned ad floden. De så også Max og Llanga ved flodbredden. Begge stod stille. Hverken mennesker eller dyr var at se i deres nærhed. De vinkede ad John og Khamis om at komme til dem, og det var ikke til at se, at de skulle nære frygt for et eller andet, eller at de råbte om hjælp.

Khamis og John løb ned ad bakken og fulgte floden. Da de havde løbet tre-fire hundrede meter, var de hos Max Huber, der smilende tog imod dem og sagde:

"Nu tror jeg ikke, vi behøver at tømre os nogen flåde!"

"Hvorfor ikke det?" spurgte forrideren forbavset og forbløffet.

"Fordi vi allerede har fundet en, der er fuldt færdig! Den er ganske vist i en noget dårlig forfatning, men de enkelte dele af den er gode nok."

Og Max pegede hen i en lille vig af floden, hvor man få en flydende platform, en flåde af planker og grene. Den var holdt inde til bredden ved et tov, der nu var halvt rådnet op, og hvis ene ende var bundet til en træpæl, der var banket ned i jorden ved bredden.

"En flåde!" skreg John Cort uvilkårligt.

"Ja, det kan ikke nægtes – det er en flåde!" svarede Khamis. "Så må der dog være indfødte, der er kommet få langt op ad floden som hertil! Det har jeg aldrig vidst!"

"Indfødte! Ja, eller opdagelsesrejsende!" mente John Cort. "Men hvis der har været hvide mænd her, hvor kan det da være, at man aldrig har hørt noget om det, hverken i Congo eller i Cameroun? Det er ufatteligt!"

"Nå, det er jo også ganske ligegyldigt, hvem denne flåde har tilhørt!" mente Max Huber. "Det vigtigste er at få at vide, om vi kan bruge den til vor sejlads ned ad floden."

"Naturligvis!" svarede de andre.

Khamis ville allerede vade langs bredden ud i vandet og hen til flåden, da et skrig fra Llanga fik ham til at standse og vende sig om. Drengen havde som altid været en snes skridt borte fra de andre, men nu kom han tilbage med en sort tingest i sin højt oprakte lille negerhånd. Han så på den et øjeblik, hvorpå han styrtede hen mod John Cort og gav ham den.

Det var en gammel jernhængelås, halvt opædt og ødelagt af rust, uden nogen nøgle, og hvis mekanisme i det hele taget var aldeles brudt i stykker.

"Nå," sagde Max afgørende, "nu ved vi det! Denne flåde tilhører med bestemthed ikke nogen negerstamme, hverken fra Congo eller andre steder her i Afrika. De kender så vist ikke noget til europæiske hængelåses eller europæiske låsesmedens hemmeligheder. Der er ingen tvivl om, at det er hvide mænd, der på den flåde hist henne er kommet rejsende ned ad floden lige til dette sted, og som –"

"Som aldrig er vendt tilbage!" afbrød John Cort melankolsk.

Dette måtte efter alt at dømme være sandt – alt tydede på det. Denne rustne hængelås, flåden, der var helt overgroet med alger og søgræs, og tovet, der var ved at rådne væk, fortalte tydeligt nok, at der måtte være gået flere år hen, siden disse hvide mænd havde været her på dette sted for sidste gang. Men hvad var der sket? Begge de to hvide mænd og Khamis med forstod det.

For det første var det hvide mænd, der havde været her, ikke indfødte, og disse mænd havde besluttet at gøre holdt her. De var gået i land. De havde besluttet at undersøge, med det ene eller det andet formål, for jagtens eller for geografiske undersøgelsers skyld, denne del af skoven. Så havde de forladt deres flåde, og en af dem havde tabt denne hængelås. Hvorledes det så end var gået dem – de var ikke vendt tilbage til deres flåde. Men hvem var disse mænd? Hverken John Cort eller Max Huber kunne erindre, at der i de sidste år havde været tale om nogen Afrika-ekspedition, der var forsvundet. Om dette ikke var det vidunderlige, var det dog det uventede, og det viste sig altså, at Max, John og Khamis ikke var de første, der var trængt ind i denne skov, som dog hidtil havde været betragtet som uigennemtrængelig for mennesker.

Khamis syntes ikke at interessere sig stort hverken for hængelåsen eller for spørgsmålene om, hvem der var dens ejere, og hvor disse mænd var blevet af. Han var ivrigt i færd med at undersøge flåden og bjælkerne i den. Både bjælkerne og tovene, der bandt dem sammen, var i ret god stand, og man behøvede kun at erstatte tre-fire af dem med nogle andre. I hvert fald ville nogle få reparationer være tilstrækkelige, og arbejdet med at bygge en ny kunne man heldigvis spare sig. Man ejede nu den flåde, man trængte til. Og det var for alle tre mænd en virkelig behagelig overraskelse.

Mens Khamis kravlede rundt på flåden for at undersøge den, talte de to hvide mænd om, hvad det kunne være for mennesker, der havde været her på disse afsides, ukendte kanter.

"Der kan ikke være tvivl om, at det er hvide, der har været her!" sagde John. "Af flåden alene kan man ikke slutte noget. Også negre ville kunne bygge en sådan flåde, om end de ellers bygger den ganske anderledes. Men hængelåsen her?"

"Hængelåsen! Ja, og hvem ved, om vi ikke kan finde andre ting, de har efterladt sig!"

"Max, det er endog muligt, tror jeg, at vi vil kunne finde rester af deres lejr! Etsteds her i egnen må de have slået lejr – men hvor? I den grotte, vi sov i sidste nat, har de ikke været. Der er ikke tvivl om, at der aldrig har været nogen der for os, for der var ikke det mindste spor af mennesker eller menneskers virksomhed at opdage, for vi kom der og tog hulen i besiddelse. Jeg tror, Max, at vi bør give os til at se denne egn lidt nøjere efter – hvem ved, hvad vi kan finde!"

"Og jeg tror oven i købet ikke, vi behøver at gå langt, John, for er de fremmede kommet hertil, har de åbenbart slået lejr lige i skovkanten; men den er ikke langt borte."

"Khamis – Khamis!" skreg John Cort pludselig.

"Ja, ja, her er jeg!" råbte negeren og kom løbende.

"Hvordan går det med flåden? Kan den bruges?"

"Med en smule arbejde kan den udmærket godt anvendes! jeg vil nu ud at skaffe os nogle grene til at udbedre den med."

"Vent lidt, Khamis! Før vi giver os i lag med flåden, tror jeg, vi bør undersøge egnen lidt. Det er jo muligt, at vi her kan finde enten den ene eller den anden ting, som ved sit fabrikationsmærke eller blot ved sit udseende kan fortælle os, hvor den kommer fra. Måske kan vi endog finde noget, vi kan have brug for. blot vi for eksempel havde en flaske til, eller en gryde eller et par kopper!"

"Vil du ikke også have et dækket bord med en dampende steg og en god dessert? Og vil du ikke også have en opredt seng i et elektrisk oplyst værelse? Lad os se, om der ikke skulle være et hotel 'De fire Flodheste' eller et hotel 'De forelskede Krokodiller' i nærheden!"

Det var John, der som sædvanlig var vittig.

"Jeg håber intet, John, men det kan ikke nægtes, at vi står ansigt til ansigt med noget ganske uforklarligt, og det ville vel ikke være så meningsløst, om vi søgte at finde et eller andet, der kunne give os en løsning på gåden."

"Du har virkelig ret, Max! Hør, Khamis, tror De, der vil være nogen stor fare forbundet ved at vandre en kilometer bort?"

"Nej, men gå ikke længere end dertil, hvor floden drejer! Nu, da vi har en flåde, vi kan sejle med, er der jo ingen grund til at

anstrenge vore ben, der sandelig er trætte nok i forvejen!"

"Det er rigtigt, Khamis! Længere end til flodbøjningen går vi ikke! Senere kan vi jo altid, når vi sejler ned ad floden, undersøge, om vi på bredderne skulle kunne finde rester af nogen lejr."

De tre mænd og Llanga fulgte flodbredden, der ved de stadige opskylninger af grus fra floden var blevet som et dige, der strakte sig mellem floden og sumpene. store fugleflokke, mest ænder og vandhøns, fløj hen over deres hoveder. Max skød med et skud en af dem. Fuglen flagrede med vingerne, fjerene fløj fra den, og den styrtede ned for deres fødder. Nu havde man garanti for at få middagsmad. Mens man vandrede langs bredden, undersøgte man omhyggeligt for hvert skridt jorden for at se, om man ikke skulle finde et eller andet. Men intet var at se – ikke så meget som aftrykkene af en menneskelig fod. Intet tydede på, at her nogen sinde havde været mennesker før. Intet spor af nogen lejr var at se. Og dog var der noget, der overbeviste de tre mænd om, at egnen før var blevet gæstet af mennesker. Da man havde gået et stykke vej, så man nemlig uhyre abeflokke, der i et brølekor på abesproget begyndte at skælde og pibe de vandrende ud med alle de skældsord og brøl, der står til en firehændet fyrs disposition. Meget overraskede syntes disse aber ikke at være over at se mennesker, men hver gang man nærmede sig en af flokken, styrtede aberne af sted i vild flugt gennem træerne. Der var både gorillaer, chimpanser og mandriller mellem dem, og alle havde den ganske korte hale, der kendetegner de afrikanske aber. Det er kun Sydamerikas aber, der har råd til at bære lang hale.

"De ser ikke alt for intelligente ud, de fyre," sagde John, "og jeg mistænker dem på ingen måde for at være dem, der har lavet flåden! Jeg tror heller ikke, at det er dem, der har lavet hængelåsen –"

"Og jeg," afbrød Max, "tror heller ikke, at det er dem, der har lavet det mærkelige bur, som jeg ser derhenne!"

"Bur? Hvad mener du med det, Max? Hvad er det for et bur, du taler om? Jeg forstår dig ikke!"

"Jeg taler om det derhenne mellem træerne – se blot – der ved krattet! Hvad er dog det? Se, blot tyve skridt fra floden! Det er et bur!"

"Nej, det er jo ligefrem en hytte!"

John anspændte sine øjne.

"Nej," mente han, "det er jo ikke andet end en uhyre myretue, et vældigt termitbo, sådan som de hvide myrer, der hedder termitter, bygger dem her i Afrika!"

"Nej," faldt Khamis ind, "hr. Max tager ikke fejl! Det derhenne er virkelig et hus – eller en hytte, hvad man vil kalde det. Se, den er bygget mellem to mimosaer! Sådan bygger negre aldrig! Og der er et underligt tremmeværk for den."

"Hus eller hytte – lige meget!" mente Max. "Lad os komme hen og undersøge, hvad der kan være inde i den!"

"Forsigtigt – forsigtigt!" formanede forrideren. "Lad os forsigtigt snige os derhen mellem træerne!"

"Å, pokker, hvad er der at frygte her?" spurgte Max. Både hans utålmodighed og hans brændende nysgerrighed drev ham flere skridt foran de andre, hen mod den mystiske hytte.

Hele egnen var ganske fredelig og øde. Kun fuglenes sang og skrigen og brølene fra aberne lød ned til dem. Intet spor af

mennesker eller nogen menneskelig lejr var at se, så langt øjet rakte. floden løb med sine grene og sit drivtømmer på deres ene side – til den anden side kun træer og dyr. Hurtigt tilbagelagde man de sidste hundrede skridt, der endnu var hen til hytten. Her ophørte sumpene, og jorden blev atter fast og tør. Var det mon derfor, de ukendte hvide mænd havde bygget hytten her?

Hytten viste sig nu helt for deres blik. Den var bygget mellem to mimosaer. Over den lå et skrånende tag, der var helt tilgroet med gule urter og blomster. Lianerne, der slyngede sig mellem de to træer, dannede et nyt, naturligt tag over det kunstige og hang langt ned over huset. Men det, der var mest overraskende, var, at hele den forreste del af husvæggen kun bestod af et gitter. Det gav hele huset udseende af et bur eller et fængsel, om man vil. Mest lignede det et stort menageribur, som dressørerne går ind i, og hvis gitterdør skiller dyrene fra publikum. Midt i dette gitter var anbragt en dør, som stod på vid gab.

Buret selv var tomt.

Det var Max Huber, der først konstaterede dette. Han var nemlig før de andre trængt ind i dette burlignende hus.

I huset lå der en del husgeråd hulter til bulter. Her lå en gryde, der endnu var i ret god stand, her en skåret kop, her nogle revnede flasker og nogle glasskår. I en krog fandt man et tykt uldtæppe, der var halvt rådnet væk af fugtighed, og ved siden af det nogle forskellige laser af benklæder og en frakke. I en anden krog stod en rusten økse. På gulvet lå et brillefoderal med et par briller i. Foderalet var af pap og så medtaget af skimmel og fugtighed, at man ikke længere kunne læse det navn, der en gang havde stået på det, og som havde været

instrumentmagerens firmamærke. Men hvad der var det vigtigste, var en stor æske af kobber, der stod på gulvet. Låget var på, og æsken var temmelig tung, så der måtte sikkert være noget i den.

Max Huber tog den op og forsøgte at åbne den. Men det lykkedes ikke. Låget var rustet fast til æskens underdel, og det var umuligt at få de to dele skilt ad. Man måtte tage en kniv til hjælp – så sprang æsken op.

Inden i den lå en stor lommebog, der var meget godt bevaret. Foran på bindet stod der, trykt med guldbogstaver, to ord, som Max Huber læste højt. Der stod:

Doktor Johausen.

8. Doktor Johausen

Ingen af de andre sagde et ord. Selv Max Huber, der havde læst navnet højt, stod nu et øjeblik tavs. Overraskelsen havde bogstavelig talt gjort dem alle målløse.

Lyden af dette navn lød som en åbenbaring for dem alle. Endelig stod man her foran afsløringen af et mysterium eller dog en del af det, der havde både noget tragisk og noget uhyre komisk ved sig, og som drejede sig om et af de mest fantastiske videnskabelige forsøg og eksperimenter, man endnu havde kendt.

Ingen har vel endnu glemt den opsigt, det vakte, da den amerikanske filolog Garner begyndte med sine forsøg på at udtyde abernes sprog og videnskabeligt definere lydene i det? Garners gode navn som videnskabsmand, de artikler, han offentliggjorde i *Harpers Weekly*, et stort og anset amerikansk ugeskrift, de bøger, han udgav om dette emne i Amerika, England, Tyskland og Frankrig, kunne ikke være glemt af de folk, der var mest interesserede i det, nemlig beboerne af Congo og Cameroun Heller ikke Max Huber eller John Cort havde glemt det.

"Endelig," råbte Max, "endelig, endelig har vi ham – ham, vi så længe ikke har haft de ringeste efterretninger om!"

"Og som man vel aldrig vil høre noget om mere, siden han ikke er her for at kunne sige os noget!"

Den mand, som både amerikaneren og franskmanden i dette øjeblik tænkte på, var doktor Johausen.

Men før vi ser, hvem denne doktor Johausen var, må vi for nogle øjeblikke vende tilbage til amerikaneren Garner.

Før Garner var draget til det mørke fastland, havde han allerede gjort forskellige lydstudier mellem aber. Af de resultater, han var kommet til, troede han, det fremgik, at disse firhændede væsner havde et sprog, som de talte, og som de gjorde sig forståelige i for hinanden. Dette sprog bestod af artikulerede, bestemte, forskellige lyde, der udtrykte ønsker og følelser – ønsker om at æde, sove, drikke, følelser som vrede, venskab, kærlighed eller had. I Washingtons zoologiske have havde Garner ladet opstille flere fonografer, der skulle opfange de forskellige ord eller lyde i abesproget. Han opdagede også, at aberne – i modsætning til menneskene – aldrig talte, uden når de havde brug for talen, og han sluttede sine studier med følgende erkendelse:

Det kendskab, jeg har til dyrenes liv og virksomhed indbyrdes, lader mig have den faste overbevisning, at alle pattedyr ejer et sprog, der er udviklet i en grad, som svarer nøjagtigt til deres instinkts finhed og til den grad af nødvendighed, som de har for at udtrykke sig.

Nu vidste man ganske vist længe for Garner, at flere arter af pattedyr, som hunde, aber og andre har struber, der er bygget således fra naturens hånd, at de meget vel kan bruges til at udstøde mange forskellige lyde med. Men man vidste også, at der for at have et sprog behøvedes, at man kunne tænke. For at kunne udtrykke sig må man kunne tænke, og for at kunne tænke må man kunne bestemme sine følelser. Men denne sjælsgave besidder dyrene slet ikke. Papegøjen kan snakke – men den forstår ikke selv, hvad den siger. Sandheden er altså den, at når dyrene ikke kan tale, så er det ikke, fordi deres

struber fysisk set ikke er egnet til det, men udelukkende fordi naturen har nægtet dem den gave at kunne tænke, at kunne ræsonnere – adskille følelser. Men på indvendinger, baseret på dette ræsonnement, ville Garner aldeles ikke gå ind – han blev ved sit.

Hans meninger blev meget diskuteret, og det var nærmest for at værne sig mod angriberne og for at samle nye beviser, at han besluttede sig til at drage til Afrika, hvor han mente, han kunne have den bedste og nemmeste lejlighed til at studere aberne. I Vest- og Centralafrikas store skove ville han gøre sine studier, og når han var kommet så vidt, at han forstod både gorillaen og chimpansen, ville han vende tilbage til Amerika og der forelægge de lærde materialet til en ordbog over abesproget. På den måde ville han bedst kunne slå alle indvendinger til jorden.

Men holdt mr. Garner det løfte, han havde givet både sig selv og videnskaben? Det var spørgsmålet, og doktor Johausen troede aldeles ikke, Garner havde holdt, hvad han havde lovet. Det vil man se af det følgende.

I året 1892 havde Garner forladt Amerika for at begive sig til Congo. Han ankom den 12. oktober 1892 til Libreville og tog ophold hos købmanden John Holtand & Co., hvor han boede lige til februar 1894.

Det var på denne tid, at professor Garner besluttede sig til endelig at påbegynde sine studier. Efter med en lille dampbåd at være sejlet op ad Ogoué-floden gik han i land ved handelspladsen Lambarene den 22. april. Her findes en stor, katolsk missionsanstalt, der bærer navnet Fernand-Vaz, og som

bestyres af nogle præster, der kalder sig for "Helligåndsfædrene".

Disse "helligåndsfædre" tog med stor gæstfrihed imod ham og indlogerede ham i deres missionshus, der ligger ved Fernand-Vaz-søen. Man gjorde alt for ham, hvad der kunne hjælpe ham og fremme hans planer, og han havde selv nu intet andet at gøre end at – arbejde.

Tæt ved missionsanstalten begyndte skoven; her stod træerne tæt, og her vrimlede det med aber. Man kunne altså ikke tænke sig bedre forhold for ham at arbejde under end disse. Men hvad han burde gøre, var naturligvis at give sig til at leve fuldstændigt imellem disse aber.

Det var med dette formål for øje, at Garner havde ladet konstruere et stort jernbur, der let lod sig skille ad og atter sætte sammen. Dette bur blev flyttet ind i skoven, og hvis man skulle tro Garner på hans ord, skulle han i dette bur have levet alene i fulde tre måneder for at studere abernes sprog og levevis.

Men sandheden var en ganske anden. Amerikaneren havde simpelt hen nøjedes med at opstille sit bur i umiddelbar nærhed af missionshuset, ikke tyve minutters gang fra det og tæt ved dets brønd. Det var i en krog af "Helligåndsfædrene"s park, som han kaldte "gorillafortet", og i en skyggefuld allé. Han skal have sovet her i tre nætter, men da han ikke længere kunne udholde moskitoernes angreb, pakkede han atter efter disse tre døgns forløb sit bur sammen og bad igen præsterne om husly. Det blev ham også straks indrømmet, og han blev nu hos dem til den 18. juni. Derpå forlod han missionsanstalten for

bestandig og rejste over Congo tilbage til England og derfra til Amerika.

Dette var alt, hvad Garner fik udført i Afrika. Som eneste erindring om sin rejse medførte han to små chimpanser, som dog aldeles ikke syntes at have nogen lyst til at ville indlade sig i nogen diskussion med ham. Hele resultatet af hans rejse var det – at abernes sprog, hvis de har noget, endnu står lukket for alle studier.

Ganske vist forsikrede Garner, at det var lykkedes ham at bestemme flere udtryk i sproget. *"Whouw"* betød således begær efter at æde, *"cheny"* efter at drikke, og udtrykket eller skriget: *"iegk!"* betød: tag dig i agt! Senere anstillede han med sine fonografer endnu en række undersøgelser i Washingtons zoologiske have, og han kom her, efter eget sigende, på sporet af nye ord og fastslog, at alle aber har samme udtryk for samme ønske eller samme følelse, og at der endog var udtryk for begreber som en legemsdel: en hånd eller et hoved, eller for begreber som tid. Efter hans mening bestod sproget af otte eller ni lyde, der kunne være stærkere eller svagere og derefter udtrykke forskellige ting. Men man rystede på høvedet ad hans teorier og lagde ingen videnskabelig vægt på dem. Garner havde overhovedet ikke *bevist* andet, end hvad man for længst havde vidst, nemlig at alle pattedyr, som hunde, heste, aber, geder, får og katte, ja også fugle, som svaler, spurve og ravne, forstår ved visse lyde at kalde på hinanden, at forstå hinanden eller at udtrykke følelser som glæde, vrede, sorg, skræk eller genkendelse.

Det var således sikkert nok, at den amerikanske lærde aldeles ikke havde opnået eller fastslået noget, eftersom han ikke havde

ofret sig for sine studier og kun drevet disse dårligt og halvt. Derfor var det, at en tysk lærd to år efter fik den idé at ville optage Garners plan og begynde forfra på en grundigere måde. Han ville ikke nøjes med amerikanerens overfladiske studier. Han ville lade sit bur flytte midt ind i den vildeste og tætteste urskov for her, midt i abernes verden og samfund og ikke blot tyve minutters gang fra en beboet egn, at gøre sine studier, uanfægtet af de moskitoer, der så hurtigt havde formået at jage amerikaneren Garner bort.

Denne tyske lærde boede den gang i den tyske Afrika-koloni Cameroun i byen Malinba, og han hed doktor Johausen. Han var læge, men han beskæftigede sig mere med botaniske og zoologiske studier end med sin lægevidenskab. Da han hørte om Garners mislykkede og overfladiske forsøg, var det, han fik den idé at gøre Garners arbejde og eksperimenter om, uagtet han den gang var en mand på over halvtreds år. Han havde flere gange været i Libreville, hvor John Cort havde lært ham at kende, og hvor han flere gange havde haft lejlighed til at tale med ham.

Selv om doktor Johausen ikke længere var ung, besad han dog et robust helbred. Dertil var han en meget intelligent mand. Han talte fransk og engelsk så korrekt som sit tyske modersmål, og som læge mellem de indfødte havde han også lært sig negersproget.

Han havde en stor formue, der tillod ham at leve af sine renter, så han gratis udøvede sin lægevirksomhed, og han stod ene i verden og havde hverken nærmere eller fjernere slægtninge. Fri og uafhængig i sprogets fulde betydning, uden at behøve at tage hensyn til nogen, med en overordentlig

selvsikkerhed, som aldrig vaklede, kunne han gå til sit værk. Mange mennesker, der kendte ham, mente kun, at han trods sin store viden og sin intelligens alligevel havde et lille, mørkt punkt i hjernen – det, man kalder en fiks idé eller en skrue løs.

Denne doktor havde i sin tjeneste en indfødt, der var ham meget hengiven. Da negeren hørte, hvad doktoren havde i sinde, erklærede han sig straks parat til at følge med ham og dele livet i skoven med ham. Han vidste vel ikke ret, hvad det drejede sig om, og hvad der kunne vente dem. Johausen og hans sorte tjener gav sig straks i lag med de nødvendige forberedelser. I Tyskland lod man bestille og lave et stort, sammenfoldeligt bur, der var både større og bedre end Garners, og på en paketdamper blev dette bur bragt til Malinba i Cameroun I Malinba selv kunne man få alt andet, hvad der var fornødent for en lang rejse, og som kunne strække så længe til, at man ikke blev nødt til at proviantere eller nedlægge vildt undervejs. Man købte nogle få, primitive møbler, klæder, linned, nogle flasker, kopper og gryder, nogle køkken- og toiletapparater og endvidere en stor lirekasse. Denne anskaffedes, fordi doktoren mente, at aberne ikke ville være uimodtagelige for musikkens dragende kraft. Alt dette blev samlet sammen i doktorens hus. Endelig lod han også lave en nikkelmedalje, der bar hans navn og hans portræt, og hvormed han formodentlig havde i sinde at dekorere autoriteterne i det abesamfund, han håbede at grunde inde i Afrikas urskove.

Den 13. februar 1896 havde doktoren og hans indfødte tjener indskibet sig i Malinba i en båd fra Nbarri; den sejlede op ad floden, og ad denne begav de sig – hvorhen?

Ja, hvorhen ville de? Dette havde doktor Johausen ikke villet sige eller betro til noget menneske. Da han havde forsynet sig med alt for en lang tid, behøvede han ikke nogen undsætning eller proviantsending, og hvad han og hans negertjener skulle bruge, kunne de skaffe sig selv. Han ville foreløbig intet have med mennesker at gøre. Aberne skulle være hans eneste selskab, og han tvivlede ikke om, at dette selskab skulle blive både interessant og fornøjeligt for ham, og at han i sine konversationer med dem skulle afsløre alle hemmelighederne i deres sprogs gloser og grammatik.

Alt, hvad man senere fik at vide om ham og hans ekspedition, var, at båden var sejlet op ad Nbarri-floden og var nået til en landsby, der hed Nghila, hvor den havde lagt til. Her havde man hvervet tyve indfødte som bærere, og karavanen var draget mod øst. Men fra dette øjeblik af vidste man intet mere og hørte intet mere. Han var forsvundet i skoven, og mørket havde lukket sig bag ham. Da bærerne kom tilbage til Nghila, kunne de ikke bestemt forklare, i hvilken retning det punkt lå, hvor de havde taget afsked med ham. Kort sagt, efter to års forløb og trods de mange efterforskninger, man havde anstillet, var det ikke lykkedes at få det mindste at vide om den tyske doktor og hans tro tjener.

Det var dette, der var sket og kendt. Nu kunne John Cort og Max Huber tænke sig til, hvad der siden omtrent måtte være sket.

Med sine dragere havde Johausen nået en flod, der løb gennem den nordvestlige del af Oubanghi-skoven. Efter at han derpå havde sendt bærerne bort, havde han med sin tjener givet sig til at sammentømre en flåde af unge stammer og

slyngplanter. Da dette arbejde var endt, var han og hans tjener gået om bord på flåden med alt deres gods, og de var da sejlet ned ad den ukendte flod. Et godt stykke nede ad denne var de standset, var gået i land og havde så her mellem de to mimosaer sat huset eller buret op – på dette sted, hvor man nu fandt det, mellem træerne ved flodbredden.

Dette kunne de to venner fastslå som noget sandsynligt, der grænsede til det visse. Men hvilke hypoteser kunne man opstille om de to mænds senere skæbne? Hvor var de nu henne? Hvorfor var buret tomt? Og hvorfor havde man forladt egnen? Hvor mange måneder, uger eller dage var der gået, siden det blev rejst, dette bur, og siden det blev forladt? Havde man forladt buret frivilligt? Det var højst usandsynligt! Var de to mænd blevet bortført med magt? Men da af hvem? Af indfødte? Men skoven antoges jo at være ubeboet og uigennemtrængelig! Kunne man antage, at de var flygtet for at undgå et angreb af de vilde? Kunne man overhovedet antage, at doktor Johausen endnu var i live?

Alle disse spørgsmål udvekslede de to hvide mænd mellem sig, men ingen af dem kunne give noget rimeligt svar på sine egne eller på den andens spørgsmål. Alt tabte sig i mysteriets mørke.

"Se lommebogen efter!" foreslog John Cort.

"Det er det eneste, vi har at holde os til!" svarede Max. "Måske kan den i mangel af alt andet give os de oplysninger, vi søger! Lad os engang se!"

Max åbnede bogen, i hvilken flere blade klæbede sammen af fugtighed.

"Jeg tror ikke, vi finder store sager i den!"

"Hvorfor ikke?"

"Fordi alle bladene i den er blanke på et nær – det forreste!"

"Og hvad står der på det forreste blad, Max?"

"Nogle afbrudte ord, nogle sætninger og nogle datoer, der sandsynligvis kun er nedskrevet som holdepunkter for hukommelsen, når han senere skulle til at skrive alting ned. Men hør!"

Og Max Huber begyndte, ikke uden vanskelighed, at oplæse de ord og sætninger, som var kradset ned med blyant i doktor Johausens lommebog:

"**Den 29. juli 1896.** Ankom med mine bærere til udkanten af Oubanghi-skoven. – Slog lejr på højre flodbred. – Bærerne. – Konstruerede flåden, jeg vil sejle med."

"**3. august.** Jeg har fået lavet flåden færdig. – Bærerne er vendte tilbage til Nghila. – Lykkedes mig at få udslettet hvert spor af lejren. – De skal dog få besvær med at finde mig. – Gået om bord på flåden med min sorte tjener."

"**9. august.** Vi har sejlet ned ad floden i syv dage i træk. Næsten ingen hindringer eller vanskeligheder mødt. – Utrolige mængder af aber alle vegne, hvor vi kom frem. – Har nået en egn, som synes mig særlig velskikket til mine forsøg."

"**10. august.** I dag har vi landsat alt vort materiel. Vi har valgt den plads, hvor vi vil opstille vort hyttebur; det er på højre bred – mellem to store mimosatræer, lige ved lysningen af skoven. – Utallige aber i flokke – gorillaer, chimpanser."

"**13. august.** Fuldstændig færdig med at lave hytteburet i stand. – Definitivt taget buret i besiddelse. Omegnen synes aldeles øde. Intet spor af mennesker eller menneskelig virksomhed. Hverken indfødte eller europæere. Masser af vildt,

særlig vandfugle. Floden synes fuld af fisk. Alt går foreløbig vel i hytteburet."

"**25. august.** Nu er der gået syv og tyve dage i alt. Mit liv former sig overordentlig regelmæssigt. – På flodens overflade har jeg set mange flodheste dukke op; de har været lige her i nærheden, men de har slet ikke gjort tegn til at ville angribe os eller hytten. Har nedlagt forskellige antiloper og okser. – I nat kom en mængde store aber her hen til burets dør, lige op ad buret og døren. Skreg, hylede og ville ind. Men hvad mon det dog var for en mærkværdig art? Egentlig ondskabsfulde så de ikke ud til at være – kun nysgerrige. Nogle lagde sig ned på jorden og kravlede langs med den; andre svang sig omkring i træerne her udenfor. – Jeg tror bestemt at have set ild i nærheden. Det var vandrende blus og fakler, der bevægede sig omkring – det var næppe hundrede skridt herfra.

Nu tror jeg alligevel, aberne har et sprog – hvis det da var aber, der var her i nat. De vekslede lyde imellem sig. Der var en lille én imellem dem, der stadig klyngede sig til en stor. Den blev ved med at skrige et enkelt ord. Den skreg: 'Ngora – ngora – ngora!' Det er det ord, som på Congo-negersproget betyder *moder*."

Dette var det sidste, den tyske doktor havde fået nedskrevet. Max Huber havde læst det hele højt. Llanga havde opmærksomt lyttet efter alt, hvad der blev sagt. Nu udbrød han:

"Ja – ja, mig kende det ord! Ngora – ngora – ngora – det betyde moder! Ngora – moder!"

Da John Cort hørte dette ord gentaget, først af Max, så af den lille negerdreng, blev han besynderlig til mode. Det var jo det samme ord, som han havde hørt sidste nat i grotten! Ngora –

ngora! Ja, vist måtte han have hørt det! Hvor skulle han vel ellers have fået det fra? Men han havde troet, det var en illusion, en drøm, og han havde ikke sagt noget om, hvad han troede at have hørt, til sine rejsefæller. Nu, da han hørte det gentaget, mente han, at han turde sige, hvad han havde hørt. Og da nu Max Huber udbrød: "Så har Garner dog ret – aberne kan altså virkelig tale – de har altså virkelig et sprog!", svarede John:

"Alt, hvad jeg nu kan sige dig, Max, det er, at også jeg har hørt dette ord 'ngora' blive udtalt!"

Og han fortalte, under hvilke omstændigheder han havde hørt dette ord blive udtalt af en skælvende og ængstelig, pibende stemme natten mellem den 14. og 15., mens han havde vagt ved hulens indgang.

"Det er da endelig det vidunderlige!" sagde Max.

"Det, som du har ønsket så længe!" svarede John. "Ja, det er både vidunderligt og mystisk! Men forklaringen?"

Khamis havde koldblodigt og roligt hørt på alt dette. Det, som i så høj grad interesserede franskmanden og amerikaneren, syntes han ikke at skænke videre interesse. Hvad vedkom alt dette ham? Alt, hvad der angik doktor Johausen, var ham grumme ligegyldigt! Det vigtigste var, at man havde fundet en flåde, man kunne bruge, og at man her i hytten fandt forskellige ting, man kunne have god nytte af. Hvad der var blevet af denne forrykte doktor og hans lige så forrykte negertjener, brød Khamis sig ikke om at vide, og han forstod ikke, at det kunne interessere nogen. Og endnu mindre forstod han, at man ville vove sig ind her i denne skov for at forfølge sporene af de forsvundne og derved måske udsætte sig for selv at blive bortført på samme måde, som doktor Johausen og hans

tjener utvivlsomt var blevet det. Derfor var han fast bestemt på, at hvis John Cort og Max Huber skulle foreslå, at man skulle søge efter de forsvundnes spor, da at ville modsætte sig det til det yderste og opretholde den plan, man en gang havde fattet, nemlig stadig at drage mod sydvest og sejle ad floden, lige til man nåede Oubanghi og ad den Libreville.

Den sunde fornuft talte ud af Khamis' mund. Hvad ville det overhovedet have nyttet at søge? I hvilken retning i denne uhyre skov skulle man vel have søgt efter den tyske doktor? Ja, hvis der havde været noget at holde sig til, noget bestemt spor, havde de to hvide mænd måske anset det for deres pligt at søge at ile Johausen til hjælp – John Cort i sin strenge pligtfølelse, Max Huber, fordi han i sin livlige, franske fantasi ville have betragtet sig som et af skæbnen udvalgt redskab til doktorens frelse. Men intet, ikke det ringeste spor var at opdage uden disse få sætninger og ord i denne lommebog, hvis ene sidst skrevne note var dateret den 25. august, og hvis øvrige blade var blanke lige til det sidste blad og bindet.

John Cort sagde da også roligt:

"Hvad vi ved, er altså kun det, at doktoren er kommet hertil den 9. august, at han har boet tre dage i lejr, tretten dage i hytten her, og at hans notitser går til den 25. Denne dag har han sikkert forladt buret – af den ene eller den anden grund."

"Og," fortsatte Khamis koldsindigt, "det vil være umuligt for os at finde hans spor eller at få at vide, hvad der er blevet af ham!"

"Ja, mig kommer det ikke ved!" mente Max. "jeg er ikke spor af nysgerrig!"

"Da har du ellers været det før, kære Max – og ikke så lidt endda!"

"Det kan være, John! Men sig nu det forløsende ord!"

"Ja vel, det skal jeg: Af sted!"

"Ja, lad os komme videre!" sagde Khamis fornøjet. Hans onde anelser om de to hvide mænds planer om at søge efter doktoren var ikke gået i opfyldelse.

"Gud ske lov!" tænkte han.

– Og hvad var der også her at vente efter? Nu gjaldt det om at få flåden sat i brugbar stand, så man kunne forlade skoven og komme ned ad floden. Det var det vigtigste! Om man måske senere i Libreville ville få en idé om at udruste en ekspedition, der kunne komme doktor Johausen til undsætning, stod det jo de to venner frit for. Den kunne også finde sted under mere heldige omstændigheder end nu. Bedre udrustede kunne man da trænge frem til den store skovs yderste grænser for at lede efter ham.

Før man forlod hytten, gav Khamis sig dog til endnu en gang at gennemsøge den. Måske fandt man endnu en eller anden ting, man kunne bruge. Det ville ikke være nogen forbrydelse at bemægtige sig en sådan ting, for når der var gået to år, siden ejeren havde været her i hytten, kunne man vel ikke antage, at han nogen sinde mere ville komme tilbage for at søge efter sit gods.

Hytten, der var ganske overordentlig solidt konstrueret, havde budt et udmærket ly. Zinktaget havde modstået alle angreb af vind og vejr. Væggene havde ligeledes holdt sig mod alle storme og regnskyl. Kun møblerne, husgerådet, flasker, kopper, glas, stole osv. var halvt ødelagte. Det syntes

uforklarligt; men måske havde det allerede været i den tilstand, da det kom her. Det havde altså været mishandlet undervejs af dragerne.

De to år, der var gået hen over hytten, havde dog naturligvis ladet både fugtighed og ukrudt få overhånd. Gulvbrædderne var rådne af fugtighed, og slyngplanterne kiggede ind gennem tremmedørens og gittervæggens spalter.

Men alt dette kunne være Khamis og hans venner ligegyldigt. De skulle jo ikke bo i buret, og det kom vel overhovedet aldrig mere til at tjene som bolig for noget menneske, heller ikke nogen forsker i abesproget. Man kunne altså med sindsro lade det blive i den stand, hvori det var.

Man havde samlet sammen, hvad man ville føre med sig: gryden, en rist, en stegepande, kopperne, øksen, brillerne med foderalet og endelig lommebogen, som John Cort gemte hos sig. Men Khamis blev ved at støve hytten igennem.

"Skulle her," tænkte han, "da hverken være våben, klæder, konserves eller andre levnedsmidler?"

Det var dog ubegribeligt! Men der var intet, og han ville allerede til at drage bort med tomme hænder, da han kom hen i en krog af hytten. Her kom han til at træde lidt hårdt i gulvet, og han hørte med sit fine øre straks en metallisk klang.

"Hvad kan der ligge under gulvet her?"

"Det er vel nogle nøgler!" mente Max Huber.

"Hvad skulle det være for nøgler, Max?"

"Blandt andet nøglerne til hele dette mysterium, John!"

Det var imidlertid ikke nøgler, man fandt. Det var en blikdåse, som doktoren havde gravet ned her, og som Khamis nu trak frem. Den syntes ikke at have lidt noget videre ved at

ligge i jorden, og med nysgerrighed og under umådelig spænding åbnede man den. I den lå – over hundrede geværpatroner!

"Tak, kære doktor!" råbte Max Huber fornøjet. "Gid der må komme en dag, hvor vi kan gengælde Dem, kære hr. Doktor, den store tjeneste, De her viser os! – Passer de?" spurgte han pludselig.

Man prøvede patronerne i geværerne – det var samme kaliber. De passede fuldstændig til alle de tre geværer, man var i besiddelse af.

Der var nu intet at blive her længere efter. Man måtte tilbage og sætte flåden i brugbar stand.

På tilbagevejen sagde John Cort:

"Vi har intet spor fundet af doktor Johausen og hans tjener. Det er sandsynligst, at de begge er blevet bortført af de indfødte – ind i skovens dyb. Men det kan jo tænkes, at de begge to har søgt at forsvare sig, og at de under denne forsvarskamp er blevet dræbt. Og hvis vi skulle finde resterne af deres lig, er det naturligvis –"

"- naturligvis vor pligt at begrave dem på hæderlig og kristelig måde!" fortsatte Max Huber.

Man søgte omkring hytten og på tilbagevejen, men uden resultat. Den ulykkelige doktor Johausen var blevet levende bortført af de vilde – eller af dem, som han havde antaget for aber, og som han havde hørt tale indbyrdes. Hvor frygteligt var det ikke at tænke sig, at der måske var sådanne væsner, aber, der kunne tale, eller mennesker eller halvmennesker, hvad man ville kalde dem!

"I hvert fald viser doktorens skæbne os, at denne skov er gennemstrejfet af vilde, og at vi stadig bør være på vor post!" sagde John Cort.

"De har ret!" svarede Khamis. "Og nu ned til flåden!"

"Uden at få noget at vide om vor ulykkelige doktors skæbne!" sagde Max Huber melankolsk. "Hvor mon han kan være?"

"Sandsynligvis der, hvorfra man aldrig mere får efterretninger!"

"Er det et svar, John?"

"Det er det eneste, nogen af os kan give!"

Da de tre mænd og drengen kom tilbage til grotten, var klokken omtrent ni om morgenen. Khamis gav sig straks til at lave maden til for frokosten. Nu havde man en gryde, og man kunne både få en suppe og få stegen rigtigt stegt. Det var virkelig en behagelig afveksling i måltidet. Man tændte ild og satte fornøjet gryden over, og hen ad middag havde man en dejlig suppe, hvori der kun manglede to ting: urter og salt.

Efter måltidet gav man sig i lag med flåden. Bag buret, hvori doktoren havde boet, havde Khamis fundet nogle planker, som Johausen formodentlig havde fået tilovers, da han lagde gulvet i buret, og disse planker lod sig godt anvende til at udbedre flåden med. Den store økse, man havde fundet, kom også til god nytte. De nye planker føjedes ind i flåden i de bortrådnedes sted, og man bandt dem sammen med lianer, de seje slyngplanter, der var mindst lige så stærke som hampereb. Hele dette arbejde havde man færdigt, da solen om aftenen var sin nedgang nær og forsvandt ovre bag skovbakkerne på den anden side af floden.

Afrejsen havde man udsat til den næste morgen ved solopgang. Man fandt det bedre og tryggere at blive i grotten denne nat endnu. Det havde også længe truet med regn, og nu ved otte-tiden begyndte det at skylle ned.

Mens Khamis ikke interesserede sig det mindste for doktorens skæbne, kunne de to hvide mænd ikke lade være at tænke på ham. Intet, slet intet spor var der efter ham, tænkte Max. Bortført – men af hvem? Af hvilke væsner? Hvad var det dog for mærkelige skabninger, der boede her i dybet af den store skov? Bavianer, gorillaer, chimpanser – men hvorfor skulle de bortføre ham? Talende aber – men var talende aber ikke mennesker? Hvor var grænsen? Og Max så over mod denne store, dybe skov, der sort, truende og mystisk rejste sig bag ham, foran ham, omkring ham. Hvad gemte den af eventyr og af rædsler, af nye typer på dyr og af nye typer på mennesker? Hvad skjulte den i sin favn af hemmelige vidundere og af vidunderlige hemmeligheder?

De var nået tilbage til grotten, og Max sagde:

"Kære John og kære Khamis, jeg har et forslag at stille jer!"

"Og det er, Max?"

"Vi må gøre noget for den ulykkelige doktor!"

"Mener du, vi skal begynde at lede efter ham? Det er jo ganske håbløst!"

"Aldeles håbløst og meningsløst!" gentog forrideren.

"Nej, det mener jeg ikke! Men lad os opkalde denne flod efter ham! Der har aldrig været hvide mænd før ham på den, altså bør den bære hans navn!"

De andre erklærede sig enige heri.

Og derfor er det, man nu på gode og moderne kort over Afrika kan finde afsat en flod, der hedder "Johausens flod".

Natten var rolig og stille – alt var tyst. Og denne nat hørte ingen af de tre mænd på deres vagtpost den fjerneste lyd af menneskers stemmer.

9. Ned ad Johausen-floden

Det var den 16. marts. Da klokken var halv syv om morgenen, stødte flåden fra land og blev af strømmen ført med rask fart ned ad Johausen-floden.

Det var knap lyst, da man stødte fra land, men næppe var man kommet ud på strømmen, før det var fuldt dagslys. Så bratte er overgangene fra lys til mørke og fra mørke til lys i troperne. En rask vind jagede mørke skyer hen over himmelen. Regnen var holdt op, men det så ud til at skulle blive en kølig dag med overskyet himmel. Men ingen af de fire, der var om bord på flåden, beklagede sig over det. Bedre at tilbringe den første dag på den ukendte flod i sådant vejr end i stærkt solskin, der forhindrer en i at se ret langt frem for sig.

Flåden var af aflang form. Den var kun en 2-2½ meter bred og en 4 meter lang. Det var en størrelse, der akkurat tillod fire mennesker og deres ejendele at rummes på den. Hvad man havde med, var kun det allernødvendigste. Der var blikdåsen med patronerne, våbnene, stegepanden, gryden, kopperne og økserne samt nogle flasker og læderslyngerne – det var alt. Desuden havde man tre revolvere i lommen, hvortil man havde i alt tyve skud. Der var nu grund til at tro, at man med de patroner, man havde, var tilstrækkelig forsynet med ammunition, lige til man nåede Oubanghi.

Foran på flåden havde man anbragt et stort knippe tørre grene og tørt løv, for at man kunne have noget at tænde ilden op med, hvis man gik i land på et sted, hvor alt var fugtigt, eller for

det tilfældes skyld, at man ville lave bål om bord på flåden. Bagude havde man af en bred, flad planke lavet en slags ror, der måske ikke helt kunne styre flåden, men som dog kunne hjælpe noget med til dens styring gennem de bugter, floden hist og her slog.

Mellem de to bredder, i en bredde af henved halvtreds meter, løb floden af sted med en fart af omtrent en kilometer i timen. Beregnet efter strømmens hurtighed kunne man altså vente, at flåden og de mennesker, der var om bord på den, ville bruge omtrent tyve dage om at nå det sted tre hundrede kilometer borte, hvor forrideren Khamis antog, Johausen-floden faldt ud i Oubanghi. Man kunne ganske vist til fods have tilbagelagt den dobbelte vej hver dag, men det var trættende og ødelæggende, og turen ned ad floden var bekvem og magelig.

Om man undervejs ned ad den vilde møde hindringer, kunne man naturligvis ikke vide. Hvad man straks kunne konstatere, var, at den var dyb og uregelmæssig i sit løb, idet den hvert øjeblik slog en bugt. Det gjaldt derfor i allerhøjeste grad om at vise den yderste påpasselighed og holde skarpt udkig, særlig når man nærmede sig et sted, hvor floden bøjede, og hvor man ikke kunne se langt ned ad den.

Lige til middag gik alt godt. Man manøvrerede så heldigt, at flåden, takket være Khamis' senede arm, der holdt roret, ikke en eneste gang stødte på nogen af de mange landtanger, der strakte sig ud i floden, eller kolliderede med drivtømmeret.

John Cort sad forude. Han havde geværet parat hos sig og spejdede ind mod flodbredderne, om et godt stykke vildt skulle vise sig for ham. Man måtte jo til på ny at sørge for proviant, og hvis et stykke vildt – fugl eller pattedyr – viste sig, skulle det

være hans bytte. Pludselig knaldede hans gevær. Han havde fået øje på en vild skovged, der straks styrtede til jorden.

"Det var et godt skud!" råbte Max.

"Men alligevel et unyttigt skud," svarede John, "hvis vi ikke kan få fat i dyret, vi har skudt!"

"Det er slet ikke vanskeligt!" mente Khamis.

Og med sin stærke næve greb han fat i rorbjælken og styrede flåden ind mod det sted på bredden, hvor skovgeden lå. Dyret, blev flået, de bedste stykker skåret ud af det, og så stod man atter ud på strømmen.

Mens John Cort var jæger, havde Max forsøgt sig som fisker. Hans redskaber var ikke videre praktiske; af to stykker snor, han havde fundet i doktorens hytte, lavede han linen færdig. Af en lang torn, taget af et akacietræ, lavede han en krog, som han satte et lille stykke kød på. Men ville fiskene mon være *så* dumme, at de bed på denne plumpe snøre?

Max satte sig ud på den ene kant af flåden og kastede snøren i vandet. Llanga satte sig ved hans side og så til med en rask drengs altid levende nysgerrighed over for den slags eksperimenter.

Fiskene i Johausen-floden måtte virkelig være enten meget sultne eller uhyre dumme. Det varede nemlig ikke ret længe, før der var en af dem, der gabte til over den improviserede krog og bed på maddingen. På samme måde, som Max havde set de indfødte trække en flodhest i land, trak han nu uhyre forsigtigt sin line op på flåden, for at fisken ikke skulle sprælle af krogen. Snart havde han den; det var en stor fisk på en otte-ni pund, og man kan være vis på, at alle om bord på flåden allerede spiste

den med øjnene. Den fik næppe lov til at vente til i morgen med at blive spist!

Til frokost fik man et ligefrem herligt måltid. Der var saftig gedefilet og kogt fisk. Af fisken blev ikke andet end benene tilbage. Men til middag lavede man en god suppe, kogt på gedens ene bagfjerding. Man tændte bål på flåden og lavede maden færdig der, så man havde den parat, når man gik i land. Man sejlede hele dagen, lige til solnedgangstiden nærmede sig. Max forsøgte atter sin lykke som fisker, men fiskene var blevet mere durkdrevne; de syntes at kende hans snøre, og fisk fik han ikke flere af. Da klokken var seks, styrede Khamis flåden hen mod en pynt, der var tæt bevokset med store krabater, en art gummitræer, hvis grene næsten nåede jorden, og her på dette lune og næsten skjulte sted besluttede man at opslå sit nattekvarter. Man kunne vel være blevet om bord på flåden og kunne være drevet videre, men Khamis ville absolut ikke, for natten ville blive så mørk, at man ikke ville kunne se en hånd for sig, og under disse omstændigheder at overlade sig til floden ville være dårskab. Flåden kunne støde sammen med en af de uhyre store træstammer, der drev i floden, og et sådant sammenstød kunne splitte og ødelægge den. Man lagde sig altså til at sove i skjul af gummitræet, og Max, John og Khamis vågede skiftevis. Men intet forstyrrede lejrens fred uden aberne, der hele natten holdt et frygteligt spektakel og skreg, brølede og peb, som om de var til et stort politisk diskussionsmøde.

"Og det skal man kalde, at aberne taler!" sagde Max ironisk den næste morgen. Han var just i færd med sammen med de andre at tage sig et bad i floden for at finde lindring for de bid,

de blodtørstige moskitoer havde tilføjet ham. "Det skal man kalde tale!"

Denne morgen kom man først sent af sted, for man blev under gummitræets beskyttende grene for at søge læ for den styrtende, syndflodsagtige regn, der væltede ned fra himmelen, så voldsomt, som det kun kan regne i Afrika. Flåden havde man trukket op på land, og både den og hvad der var på den var ligesom menneskene nogenlunde i ly for den skyllende regn. Der var elektricitet i luften; jorden rystedes af svage, fjerne jordskælv, og store bobler steg op og brast på flodens overflade. Hagl behøvede man ikke at frygte, for over de store afrikanske skove hagler det næsten aldrig.

Det blev mere og mere truende i luften, og John Cort sagde derfor:

"Hvis denne regn ikke hører op, gør vi bedre i at blive her end drage videre. Vi har ammunition nok – blot vi også havde nogle andre klæder!"

"Hør," sagde Max og lo, "hvorfor kan vi ikke klæde os på efter sidste afrikanske mode? Lad os gå i menneskehud – ikke sandt? Det er den simpleste sag af verden! Så kan vi tage alle klæderne af, gå som de indfødte og vaske vort linned i floden imens – det kan nok trænge til det, for det er over otte dage siden, vi sidst vaskede det!"

Af Max' planer om at gå i Adams-kostume og vaske tøj blev der dog intet. Efter at uvejret havde raset voldsomt en times tid, var det, som om skyerne havde udtømt sig, og det blev opholdsvejr. Man benyttede det til i en fart at få frokosten sat til livs. Til frokost havde man denne gang en ny ret – det var Llanga, der havde været ude og fundet fugleæg. Nu kunne man

få kogte æg og æg i suppen. Men Max Huber irettesatte atter naturen, der aldrig rigtig var om sig. Når den kunne lave æg, burde den også lave æg med en smule salt i.

Klokken halv otte var uvejret forbi og frokosten spist. – Himmelen var endnu truende, men man gik om bord på flåden, der hurtigt var ude i strømmen på ny. Denne formiddag traf man atter på dumme fisk, der bed på krogen. Det var vel regnvejrets og den oprørte flods skyld.

For at indhente, hvad man havde forsømt denne dag, gjorde man intet middagsophold. Ilden blev tændt på flåden, og maden blev lavet der, og da man endnu havde kød nok, var geværerne i hvil den dag, skønt man så vildt nok inde på bredderne.

Denne del af skoven syntes at være umådelig rig på vildt af alle arter. Ikke blot trak store sværme af vandfugle hele tiden forbi dem, men næsten mellem hver andet træ så man hovederne og hornene af geder, bøfler og antiloper stikke frem. Gazeller, kudu-hjorte, kvaggaer og giraffer viste sig hvert øjeblik for dem. Men skønt man nu havde patroner nok, skød man ikke, for ingen af dem, der her var om bord på flåden, hørte til de jægere, der skyder og dræber blot for at dræbe. Hver eneste skabning i naturen fryder sig ved livet, hvorfor da grusomt og til ingen nytte udslette liv? Og skønt fristelsen vel kunne være stor, formåede de dog at holde deres gevær i ave. Uden nogen lyd af skud sejlede flåden videre ned ad floden. Og det skulle heller ikke vare længere end til ud på eftermiddagen, før de skulle få deres jagtlyst tilfredsstillet – de skulle få brug for deres geværer, men kun for at forsvare deres liv.

Siden man om morgenen havde lagt ud, havde man nu, da strømmen på grund af regnen havde været meget stærk, tilbagelagt en halv snes kilometer. Skønt floden overvejende havde retningen mod sydvest, var den dog meget lunefuld i sit løb og i alle de bugter, den slog. Langs bredderne begyndte træerne at nå en uhyre højde og størrelse, og man så en mængde kæmpemæssige bombaxtræer, der strakte deres paraplyformede kroner langt ud over flodens vand. Og skønt floden endnu havde en bredde på halvtreds meter, på enkelte steder tres, var disse bombaxtræer dog så brede i kronerne og strakte deres grene så langt ud, at aberne med lethed kunne have svunget sig fra de yderste grene af en bombax på den ene side af floden til de yderste grene af en bombax på den anden side.

Endnu ved aften var himmelen overskyet, og solen sås ikke. Derfor var man ved friskere kræfter om bord på flåden, end om solen havde brændt på dem hele dagen. Men under de vældige træers næsten sammenstødende kroner kunne det blive så mørkt nu under det mørke vejr, at det næsten kunne minde dem om det mørke, der havde hersket i underskoven, da de møjsommeligt brød sig vej der, huggende sig frem mellem krat og slyngplanter.

"Hele denne skov er jo som en uhyre park!" sagde John Cort. "Det er en park endnu større end nationalparkerne i Amerika, Yellowstone-parken eller parken ved Missouris kilder." John tænkte på sit fædreland. "Men," føjede han til, "hvilke uhyre kæmper af træer, og hvilket eksemplar af en flod!"

"Og hvilke banditter af aber!" svarede Max. Der var netop en abe, der oppe fra et træ langede en tung gren ned efter ham, da

de passerede under en bombax. "Man skulle næsten tro, alle urskovens bavianer og andre lodne djævle havde sat hinanden stævne her i træerne! Vi er vist kommet ind i abernes kongerige, hvor orangutangerne er konger, bavianerne hertuger og chimpanserne grever og baroner! Tag dig i agt, dit asen!"

Det var en abe, der kylede en ny gren ned på flåden.

Man var virkelig kommet ind i en hel abekoloni. De stinkende og afskyelige dyr hang som pærer i træerne, hujede og brølede, svang sig med vidunderlig lethed fra gren til gren, gøede som hunde, kradsede sig og skar de vanvittigste grimasser. Hverken Khamis, der dog var født i Afrika, eller de andre havde nogen sinde set en lignende samling modbydelige, menneskelignende djævle.

"Det er jo for resten ganske naturligt!" sagde Max muntert. "Vi er inde i Afrikas hjerte, og i Afrika bor der nu en gang kun negre og aber. Det vil jo i grunden sige det samme, for ved I hvad, når vi undtager vor brave ven Khamis, er der dog ikke nogen videre forskel på aber og congonegre!"

"Å, hvad, Max, der er dog en uhyre afstand mellem aber og selv de laveststående mennesker! Hvad har de første? Et ubestemmeligt instinkt, en altid uklar hjerne, der ikke kan sige dem, hvad de er! Men mennesket! Det har dog, lad det være så lavtstående, det være vil, en evne til at erkende sig selv og sine følelser, en evne til at kunne tænke, før det handler, til at kunne kæde tanke til tanke og til at kunne *ræsonnere*."

"Det kommer an på, om der er en grænse mellem disse følelser!"

"Jo, der er en grænse! Disse to livsopholdelsesdrifter: *Instinktet* hos dyrene og *erkendelsen* hos mennesket er adskilte,

afgrænsede, og hvor langt man end fra transformisternes, darwinisternes side har drevet sin bevisførelse, har man dog ikke bevist, at menneskene nedstammer fra aberne, ja egentlig er man jo endog selv så usikker, at man ikke har vovet at fremsætte denne påstand højt."

"Jeg mener det samme, John! Man mangler i bevisernes kæde et enkelt led. Der mangler et trin i stigen fra dyreriget til menneskeverdenen. Det måtte være et halvmenneske, et halvt dyr, et væsen med en smule mindre instinkt og en smule mere intelligens. Og når man ikke har fundet dette væsen, antager jeg, det er af den gode grund, at det aldrig har eksisteret. Men for øvrigt, selv om det eksisterede, ville jeg ikke derfor sige, at Darwins lære var bevist. Det var den ikke, i hvert fald ikke efter min mening."

De to venners diskussion om, hvor vidt man kunne antage, at naturen i sine skaberværker bevægede sig med små skridt, fra lavere til højere dyr, til halvmennesker og derpå til mennesker, eller om den tog afstanden fra dyret til mennesket i et spring, blev afbrudt. Man måtte begynde at berede sig på forsvar mod de skabninger, om hvilke man ikke ved, om de er vore slægtninge eller ej. Aberne begyndte nemlig at blive i en ubehagelig grad frække og nærgående. Der var ikke længere tale om at le ad dem eller udregne familieskabet. Man fandt sig nu over for en hel armé, rekrutteret fra hele Oubanghis abeverden, og denne abearmé viste sig så fjendtligt stemt, at det slet ikke var til at tage fejl af. Det gjaldt om at forsvare sig. Altså frem med geværerne!

Khamis havde længe været bekymret over den holdning, de tusinder af aber indtog. Man så det af hans rynkede pande, af

hans sammenknebne øjne og af det blik, han fra sin plads på flåden sendte op mod abeflokkene i træerne.

"Hold geværerne parate!" sagde han.

Selv ladede han sit gevær og tog hånden fuld af patroner.

"Å, pyt," mente Max, "et skud krudt ind imellem dem kan vel jage hele banden på flugt!"

Og han kastede allerede geværet til kinden.

"Skyd ikke, hr. Max, for himmelens skyld, skyd ikke! Lad os ikke udfordre dem og gøre dem rasende! Vi må nøjes med udelukkende at forsvare os!"

"Men det er jo de bæster, der begynder!" svarede John Cort.

"Skyd alligevel ikke – gør ikke noget, før vi er i den yderste fare!" vedblev Khamis. "Ikke et skud!"

Angrebet fra aberne lod ikke vente længe på sig. Først kom der sten og jordklumper flyvende fra de fyre, der lå nede på jorden, og derpå begyndte bombardementet oppe fra træerne. Aberne brækkede grene og store frugter af, eller de tog deres egne ekskrementer og kastede dem ned efter flåden. Alle projektilerne blev slynget afsted med stor kraft, for mange af de store aber, som gorillaerne, er i besiddelse af uhyre kræfter.

Khamis søgte stadig at holde flåden lige midt i strømmen. Derved var man længst borte fra aberne, og hvad de slyngede ned havde mindre kraft og mindre sikkerhed. Det værste var, at man slet ikke kunne søge noget ly mod dette kasteskyts. Abernes antal blev stadig større og større, og projektilernes mængde tiltog. Det regnede ned over Khamis og hans venner med grene, sten og frugter, men skønt de alle fire flere gange blev ramt, led de dog ingen videre skade ved det.

"Nu kan det alligevel være nok!" sagde Max, og da han netop så en vældig tamp af en gorilla, der var i færd med at kaste en gren ned efter dem, lagde han geværet til kinden og skød.

Med et brøl tumlede dyret ned fra gren til gren, mens det holdt sig på maven, hvorfra blodet flød ud.

"Har I så fået nok?"

Et rasende, tusindstemmigt hyl svarede lyden af skuddet. Men angrebene hørte ikke op, og aberne flygtede ikke. Projektilerne faldt nu som en haglbyge over flåden. Hvad skulle man gøre over for disse udyr? Om man skød den ene efter den anden, ville det ikke tynde videre ud i flokken, og man ville kun spilde patronerne.

"Skyd ikke mere!" råbte nu John. "Det ophidser blot disse ondskabsfulde fyre endnu mere! Vi slipper vel fra det hele, håber jeg, med nogle lette skrammer, som vi ingen videre skade vil have af!"

"Tak – dit uhyre!" skreg Max. Det var en sten, der ramte ham på benet. "Bare jeg havde fat i dig!"

Man vedblev at lade sig drive af strømmen, fulgt af den dobbelte eskorte af aber på begge flodbredder. Flere steder blev floden smallere, og når den bøjede rundt om en pynt, kunne den indsnævres til at være kun femten til tyve meter, en tredjedel af dens sædvanlige bredde. Her blev strømmen naturligvis stærkere og heftigere, og man sejlede af sted med større fart.

Man håbede nu på natten og mørkets frembrud. Når det blev mørkt, ville aberne vel søge tilbage, ind i skoven, og fjendtlighederne høre op. I så fald kunne man måske gå i land, men i hvert fald holdt Khamis sig parat til at navigere ned ad

floden hele natten, om det skulle være. Klokken syv ville det være mørkt, men endnu klokken fire var situationen meget uhyggelig for dem alle på flåden.

Man begyndte også at frygte for, at aberne selv skulle springe ned på flåden. Det ville ikke være vanskeligt for disse dyr, der er stærke som små bjørne og behændige som katte. Mod et sådant angreb var man ude af stand til at værge sig. Ganske vist kan aberne lige så lidt som kattene udstå vandet, så man behøvede ikke at frygte, at de skulle svømme efter flåden for på den måde at komme op på den, men træerne og deres grene ludede så langt ud over vandet, at aberne med lethed kunne lade sig dumpe ned på hovederne af Khamis og de andre.

Det var netop denne manøvre, som fem-seks store gorillaer, formodentlig sørgende slægtninge af den gorilla, som Max havde skudt, fandt på at ville udføre, da klokken var fem. De havde hele tiden fulgt flåden ved at springe fra gren til gren; nu sprang de et stykke i forvejen, en halvtreds til tres meter, hen til nogle bombaxtræer, der hældede ud over vandet, og som flåden måtte passere hen under.

John Cort havde bemærket gorillaernes manøvre. Han tog ikke fejl af deres hensigter, da han så dem sidde lurende henne i bombaxtræerne for at vente på flåden.

"De vil lade sig dumpe ned over os," råbte Max, "og hvis vi ikke forhindrer det, er vi –"

"Giv agt – fyr!" råbte Khamis.

Tre skud knaldede, og man så tre gorillaer falde. Trods deres dødelige, frygtelige sår søgte de at holde sig fast i træerne; men kræfterne svigtede. Taget glippede, og de faldt hylende i floden og skylledes bort af strømmen.

Det var, som om hele skoven rystede under det skingrende brøl, der opstod, da de andre aber så deres fætre falde. Et par snese store gorillaer svang sig ud i træerne for at falde ned på flåden og hævne kammeraternes død.

"Op med geværerne! Det gælder liv eller død!"

Flåden var endnu ikke kommet til det sted, hvor gorillaerne sad. Det gjaldt om at skyde alle de aber ned, der sad derhenne i bombaxtræerne og vrængede mund af arrigskab. Man ladede og skød i lynsnar fart tre gange efter hinanden. Dræbende salver gjorde lyst mellem de store, lodne dyr, og ti eller tolv gorillaer og chimpanser faldt under hylen og hvinen i floden. Det syntes dog at være de andre for meget, for de retirerede og søgte bort fra floden, hen i de andre træer, mens de forbavsede, nysgerrige og skrækslagne så efter deres kammerater, der var dræbt af disse ufattelige, usynlige våben.

Hvis doktor Garner havde vovet sig helt ind i denne skov, var der vel ingen tvivl om, at han havde lidt samme skæbne som doktor Johausen. Hvilken skæbne der havde truffet Johausen, var de tre mænd ikke længere i tvivl om, efter at de havde stiftet så nøje et bekendtskab med urskovens ondskabsfulde beboere. Men alligevel forstod man ikke, at man ikke ved Johausens hytte havde fundet spor af, at der var foregået en kamp, og man forstod ikke, at man overhovedet havde fundet hytten i så god stand. Aberne har jo ellers et sandt ødelæggelsesraseri, og der bliver ikke en hel stump tilbage af det, de får fat på.

Men der var ikke tid til at tænke videre på den tyske doktors skæbne – der var andre forhold, man måtte være mere bekymrede for. Floden blev stadig smallere og smallere. Strømmen blev voldsommere, og næppe hundrede skridt foran

dem så de, hvor vandet kogte og brusede i en hvid og sydende malstrøm. Hvis flåden blev hvirvlet ind i denne malstrøm, ville den enten splittes ad eller blive kastet ind mod flodbredden. Khamis greb med kæmpekraft i rorbjælken, men det ville næsten være umuligt at få flåden styret så nær den ene bred, at man kunne komme uden om malstrømmen. Aberne syntes at forstå, hvad der forestod, for nu samlede de sig på den bred, man måtte hen under, og lige ud for strømhvirvlen. Man måtte skyde lige ind i flokken for at få jaget skræk i livet på de brune og sorte fyre. Og mens Khamis holdt øje med vandet og strømmen og drejede rorbjælken, fyrede de to andre mænd løs på aberne. Næppe var skuddene faldet, før man så alle aberne forsvinde – i store sværme styrtede de tilbage mod skovens dyb.

Det var dog ikke skuddene, der havde skræmt dem bort. I over en time havde et uvejr været i anmarch, og nu begyndte de første blåliggrønne lyn at blinke hen over himmelen. Atmosfæren lugtede af svovl. Et fjernt skrald lød, og nu fulgte lyn på lyn. Himmelen syntes at stå i flammer. Og som alle dyr, der er ængstelige, når naturen er i oprør, blev aberne slået af skræk over lynene, der fo'r hen under himmelen. De flygtede tilbage til skovens dyb, som de fandt tryggere, og hvor de mente sig bedre beskyttet. I løbet af et par minutter var træerne langs bredderne som ryddet for aber; kun hist og her i grenene lå endnu liget af et dødt dyr, eller der hang en enkelt brun gorilla, som var for svag til at flygte, og som, mens den langsomt forblødte sig, med tænder og hænder krampagtigt havde bidt sig fast i grenene og løvet.

10. Ngora

Næste morgen var himmelen blå og som med en vældig kost fejet ren for alle de skyer, der havde hængt over den den foregående dag. Fine, blinkende dråber faldt endnu fra buskene og træernes blade, men skovbunden havde hurtigt og tørstigt drukket væden, og jorden var næsten tør og fast. Heldigvis kunne det være Khamis og hans venner ligegyldigt, for de skulle jo ikke længere vandre til fods. Hvis Johausen-floden stadig, som den hidtil havde gjort, løb i sydvestlig retning, ikke afveg fra den og ikke slog alt for mange krumninger, mente Khamis, at man måtte kunne være ved Oubanghi om en femten dage.

Det frygtelige uvejr med dets takkede lyn, dets dundrende skrald og den uafladeligt øsende regn var først hørt op ved tretiden om morgenen. Da man var gået i land, havde man fundet en olding af en skovkæmpe, et uhyre baobabtræ, hvis krone bredte sig vidt ud, men af hvis ganske udhulede stamme der næsten ikke var andet tilbage end det yderste barklag. Flåden trak man hen i læ under baobab'ens vidtspredte krone, og selv søgte man ly mod styrtregnen inde i det hule træ, hvor der var rigelig plads for alle fire, og hvor man også kunne gemme alle sine redskaber, våben, patroner og husgeråd, så det ikke kom til at lide under regnen.

"Det var et uvejr, der kom os svært tilpas," sagde John Cort, "for det jagede os disse modbydelige dyr fra halsen."

Max nikkede.

Khamis gav sig til at berede aftensmaden for de trætte, gennemblødte mennesker, der havde været udsat for så forfærdelig en spænding. Og mens Max og John talte sammen, gav de sig til omhyggeligt at rense deres geværer, der var fulde af krudtslam efter de mange affyrede skud.

Llanga var naturligvis ude i krattet og oppe i træerne for at lede efter fuglereder og fugleæg.

"Ja," gentog Max, "det var virkelig et uvejr, der kom os tilpas! Vi var blevet pillet i småstykker, hvis aberne havde fået fat i os! Gid himmelen stadig må sørge for bestandig at holde os disse utysker fra livet! Men skulle den svigte, er det bedst, vi selv holder geværerne parate!"

Khamis var ikke fri for at være ængstelig for, at dyrene atter skulle vise sig dagen efter. Han frygtede endog for, at de kunne overraske dem her i træet. Men da ingen lyd hørtes fra dem den hele nat, og intet tydede på, at de var i nærheden, beroligedes han atter.

John Cort havde været nede ved floden, men kom tilbage og meldte, at han ikke havde set så meget som skyggen af en abe.

"Det er et godt varsel! Forhåbentlig får vi da bedre brug for vore patroner end til at anvende dem på at sende vore firhændede slægtninge bly i maven!"

"Og det er godt det samme! Vi kan næppe håbe på at træffe endnu en abeforskers forladte bur, hvor vi kan forsyne os med patroner!"

Max gav sig pludselig til at le.

"Ha ha ha!" lo han. "Når jeg tænker på, at den skikkelige tyske doktor ville stifte venskab og bekendtskab med disse afskyelige uhyrer! Det var et nydeligt selskab at komme i! jeg kan ikke

glemme den, der vrængede mund efter mig! Nå, han fik noget at grine af, den fyr! Syv kvint bly i maven fik han! Og så vil man finde deres sprog – og deres selskabelige omgangsformer måske også! Man vil vide, hvorledes de siger: 'God morgen, frøken!' – 'God aften, min herre!' – 'Velbekomme!' – 'Jeg har den ære!' – 'Ærbødigste tjener!' – Ha ha ha! Ja, man må være en amerikaner som Garner for at finde på den slags ideer – eller en tysker som Johausen! Nå, der er vel den slags mennesker i alle lande, i Amerika som i Frankrig!"

"Også i Frankrig, Max!"

"Gud bevares! Gå bare op i Akademiet eller på universitetet, og du vil finde snese af idio-"

"Idioter!"

"Nej, ingenlunde! De kalder sig idiomografer, det vil sige sproglærde. Du vil finde snese af dem, der kan finde på lige så vanvittige ideer og søge at efterligne både Garner og Johausen og trænge ind i en eller anden urskov i Congo."

"Hvad Garner angår, kan man vel være sikker på, at han har afbrudt alt samkvem med de firhændede. Om den stakkels doktor Johausen er jeg derimod svært bange for, at han nu plejer et langt intimere samkvem med dem, end han nogen sinde i sin fantasi havde foresat sig at ville."

"Hvis da ikke bavianerne har knækket hvert eneste ben i hans krop! Efter den modtagelse, de har givet os, kan man vel gå ud fra, at det er de mest uciviliserede fyre, jorden ejer, og at der næppe er nogen udsigt til, at de bliver civiliserede med det første!"

"Jeg tror det samme, Max! Dyr er dyr, og de vil blive ved med at blive dyr – mennesker vil de dog aldrig blive!"

"Og mennesker bliver ved at være mennesker, og derfor er det vel, at det virkelig gør mig ondt, at vi skal vende tilbage til Libreville uden at kunne fortælle, hvad der er blevet af den arme doktor."

"Nå, vi kan dog i alle tilfælde prale en lille smule med, at vi har gennemvandret en skov, som endnu aldrig nogen hvid mand, den tyske doktor undtagen, har været inde i før os!"

"Ja, bare vi var vel ude af den!"

Nu var det jo sikkert nok, at det stykke, man hidtil havde tilbagelagt af Johausen-floden, alle kampe og uheld til trods, var gået overraskende godt for dem. Men hvilke farer kunne endnu ikke lure på dem? Strømmen i floden var blevet mere og mere voldsom, og det indgød Khamis, der kendte tilstrækkeligt til de afrikanske floder, stor bekymring.

Khamis, der nu var færdig med maden, kaldte på sine fæller. Llanga kom med begge hænder fulde af andeæg, han havde samlet sammen. Da man endnu havde en god bid tilbage af antilopen, var det unyttigt at skyde nyt vildt.

"Jeg har fundet en ny idé, vi kan spare på vore patroner med!" sagde John Cort. "Nu har vi skudt en snes aber – hvad om vi forsøgte at spise disse vore mindre ærede slægtninge?"

"Fy for pokker!" spyttede Max Huber.

"Nå, hvorfor? Smager abesteg så afskyeligt?"

"Det ved jeg ikke, John! Men navnet alene! En gorillabøf! Eller en chimpansekotelet! Eller en bavianfilet! Eller vil du måske have en mandril-ragout? Å – pøj!"

"Nå, nå," sagde Khamis, "det er i virkeligheden ikke så slemt! De indfødte har da i hvert fald ikke noget imod at spise abelår og abehoveder!"

"Om det skulle være, sagde jeg heller ikke absolut nej!" sagde John.

"Uforbederlige menneskeæder! At æde sin næste!"

"Tak for komplimenten, kære Max!"

Man gik dog ikke i lag med at forsøge på at spise de døde aber. Man lod dem ligge til rovfuglene, og i Afrikas skove er der så mange ådselsædende fugle, at de snart ville få de skudte aber ud af verden.

Det viste sig at være et hårdt arbejde for Khamis atter at få flåden trukket ud i vandet. Alle måtte tage fat med. Man kunne være glade ved, at abebanden ikke kom tilbage nu, for det ville under disse forhold have været umuligt for Khamis og de andre at slå dyrenes angreb tilbage. Først efter et uhyre arbejde lykkedes det dem at få flåden ud i strømmen igen, midt i Johausen-flodens løb.

Morgenen lovede smukt vejr for hele dagen; intet tegn viste sig på, at noget uvejr var i anmarch. Derimod begyndte allerede nu solens lodrette stråler at ramme dem, og varmen ville være blevet utålelig, om der ikke havde blæst en frisk brise af nord. Havde man nu haft et sejl på flåden, ville man være kommet langt raskere af sted ned ad floden.

Floden begyndte nu atter at blive bredere, og ingen træer hvælvede sig mere ud over den. Hvis aberne kom igen, ville deres angreb altså ikke være nær så farlige, men for øvrigt så man slet intet til dem mere, hvor langt man end sejlede frem.

Flodbredderne var dog ikke uden dyreliv. Uhyre mængder af svømmefugle og vadefugle pludrede, skreg og rappede derinde, fløj op mellem træerne, pjaskede ned i vandet, dykkede til bunds med benene i vejret og kom atter op. Der var tunge, fede

gæs og vildænder, glorøde ibis og traner med lange halse, sorte storke og gule svaner og hejrer med vajende, spraglede duske i nakken. Havde det været rigtige, blodtørstige jægere, der havde været om bord på flåden, havde der her været en gunstig lejlighed til at anrette et frygteligt myrderi mellem disse dyr. Men hvorfor vel forstyrre dette fredelige billede af dyrs lykke og fryden sig ved livet? Og da John Cort skød to ænder, for at man kunne have proviant til middagsmaden, skar det ham endda i hjertet, at han med dræbende skud skulle forstyrre denne fredelige idyl. To gange lagde han bøssen til kinden, og to gange sank den ned igen. Først tredje og fjerde gang lykkedes det ham at få geværet fyret af og nedlægge de to dyr. Og dog er man ikke sentimental i Afrika!

For at indvinde den spildte tid gjorde man den dag intet holdt ved middagstid, men lod sig drive videre. Men lidt efter middag blev man dog tvunget til at lægge bi, og det var af yderst alvorlige grunde.

Klokken var fire om eftermiddagen, da Khamis, som stadig bagerst i flåden styrede rorbjælken, bad John om at komme hen og afløse ham, hvorpå han selv gik forud og begyndte med øjnene at mønstre flere mørke punkter langt forude.

Max havde forbløffet rejst sig. Han havde forvisset sig om, at intet truede dem, hverken på den ene eller den anden flodbred. Nu sagde han til forrideren:

"Hvad er det, De spejder efter, Khamis?"

"Det dér!"

Og Khamis pegede hen ad floden, hen mod nogle punkter, hvor vandet var i usædvanlig livlig bevægelse.

"En malstrøm til, Khamis, eller en strømhvirvel! Lad os passe på, at vi ikke kommer ind i den – vi skal vel til siden! Hej, John –"

"Det er ikke nogen malstrøm!".

"Hvad er det da, Khamis?"

Inden Khamis kunne give noget svar, så man et par vandstråler stå til vejrs over floden, måske en halv snes fod op over vandets overflade.

Overraskelsen malede sig tydeligt nok i Max' forbløffede ansigt.

"Er der også springvand her i denne afrikanske park?"

"Å nej," svarede Khamis, "springvand er der vel ikke; men der er flodheste!"

"Nå, således!"

Man hørte en brummende, snorkende, gryntende lyd, som om det var et kæmpesvin, der høstede. Og i det samme så man et uhyre hoved, fuldt af mudder og dynd og med to lange, hvidgule hugtænder ragende ud af det savlende gab, dukke op over vandets overflade. Gabet åbnede sig, og der viste sig et uhyre, rødligt svælg, "en hel slagterbutik", som flere afrikarejsende har kaldt flodhestens mund, mens dyrets øjne, så store som et par små vinduer, gloede hen efter flåden, der nærmede sig.

I Afrika træffer man flodhestene i alle floder og vandløb, lige fra Kap til den tre og tyvende nordlige breddegrad. De lever kun ved floder, i sumpe og i moradser. Hvis Johausen-floden var løbet ud i Middelhavet, havde der ingen flodheste været i den, for af den ene eller den anden, hidtil ukendte grund lever der ingen flodheste i de afrikanske floder, der står i forbindelse

med Middelhavet, Nilen dog undtaget. Flodhesten er i reglen af en godmodig, fredelig karakter, men den kan blive en ondskabsfuld og frygtelig fjende, når den er i dårligt lune, enten fordi den er blevet drillet, eller fordi den er sulten. Er den ophidset, har en harpun ramt den, eller har en geværkugle trængt sig ind i dens kød, så den lider smerter, kan den i det vildeste, blindeste raseri kaste sig over jægerne eller hvem andre, der er i nærheden. Den kan, som den udmærkede svømmer, den er, forfølge dem langt bort, halve mile ned ad en flod eller ind mod land, og med sit hoved eller sine stødtænder kan den med lethed bringe en båd til at kæntre og splintres eller dræbe et menneske.

Ingen om bord på flåden ønskede at angribe dyrene, end ikke den inkarnerede jæger Max; men en anden sag var det jo, om ikke dyrene ønskede at angribe menneskene. Og hvis et af disse vandsvin væltede sig ind mod flåden, svømmede under den, stødte den om med sit kæmpehoved eller splintrede den ved at kaste sig over den med sit legeme, der vel vejede sine fire tusinde pund – hvad skulle der så blive af dem, der var om bord på det skrøbelige fartøj?

Strømmen var her meget heftig, og måske, tænkte Khamis, var det bedre at følge strømmen end at søge ind mod bredden. Søgte man ind mod bredden og gik i land, ville flodhestene sikkert følge efter dem, og ganske vist kan mennesker temmelig let undgå den på den faste jord, da den med sine korte, tykke ben og sin mave, der næsten slæber hen ad jorden efter den, kun er en meget slet løber. Men den ville få fat i flåden og splintre den, og hvorledes ville det så være muligt for de rejsende, selv om de bjærgede livet, at få bygget en ny flåde?

"Lad os se at slippe forbi uden at blive opdaget!" sagde Khamis. "Vær forsigtige – gør ikke den ringeste larm, og lad os først og fremmest være parate til at springe i vandet, om det bliver fornødent!"

"Llanga, herhen! Du holder dig til mig!" hviskede Max Huber.

Alle fulgte Khamis' råd, og man kastede sig plat ned på flåden, som strømmen nu førte af sted med rasende fart. – Måske var det muligt, at man i denne stilling kunne forblive uopdagede af de store dyr.

Et øjeblik efter var flåden midt inde mellem dyrene. Man mærkede det på den gryntende brølen, der lød fra vandet. Det boblede og sydede i flodens overflade, og Khamis og de andre lå i dødsangst og ventede på, at et flodhestehoved pludselig skulle dukke op, storme mod flåden, splintre den til pindebrænde og sende dem alle til bunds. Men intet skete. Flåden fo'r af sted, båret af strømmen, dyrenes snorken og grynten blev svagere, og vandets overflade blev roligere. Flodhestene var sunket til bunds, og på flåden rejste man sig atter op og åndede friere. Intet dyr var længere at se, kun langt henne boblede det på ny i floden af vandsvinenes luftblærer. Både Khamis og de andre havde ofte før drevet jagt på flodheste og nedlagt adskillige af dem, men det havde været under ganske andre heldige omstændigheder, så da man nu var uden for dyrenes rækkevidde, åndede man med rette friere.

Om aftenen styrede Khamis flåden ind mod den venstre flodbred, og man kunne dårligt have fundet et bedre nattekvarter end det, man fandt her under en gruppe banantræer, hvis brede kroner bød et udmærket ly. Langs bredden lå der spiselige muslinger, som man stegte og ristede

over ilden, og skønt bananerne var dårlige, kunne man dog bruge dem. Man pressede dem ud i kildevand og fik derved en herlig, læskende drik.

"Ja, alt her ville være udmærket," sagde Max Huber, "og vi ville alle kunne føle os som bisper i en gåserede og sove trygt i nat, hvis der ikke var de fordømte moskitoer at slås med! Men I skal se, når vi i morgen tidlig står op, er vi aldeles firkantede i hovedet af moskitoernes bid!"

Der var virkelig så fuldt af moskitoer på stedet, at man kunne være sikker på at være halvt opædt af de grådige dyr, når man vågnede næste morgen.

Men her var det atter Llanga, der fandt på et godt råd.

Før man lagde sig til ro, havde han været ude på en af sine sædvanlige udflugter, og lidt efter hørte man ham kalde i nærheden. Khamis gik efter lyden af drengens stemme, og da han traf ham, så han ham stående ved nogle store bunker indtørret gødning af hjorte, bøfler, antiloper og andre dyr, som formodentlig her havde det sted, hvor de om aftenen kom ned til vandet for at drikke. Når man samlede denne tørre gødning og stak ild på den og lavede et bål af den, ville røgen, der ikke ville lugte videre dårligt, være det bedste middel til at holde moskitoerne borte. De indfødte i Afrika kender dette middel og anvender det ofte. Man samlede da også en bunke af den tørre gødning, og efter at man med kviste havde lavet et bål, kastede man gødningen på det; den røg, som udvikledes, var tilstrækkelig til at rense luften for de giftige insekter, der er så pinefulde for menneskene. Mens John Cort, Max Huber og Khamis som sædvanlig vågede skiftevis, passede de at holde ilden og røgen vedlige. Og efter på den måde at have fået en

styrkende søvn lagde de næste morgen atter ud med flåden og gled med strømmen ned ad Johausen-floden.

Intet er så foranderligt som vejret i Afrika under troperne. Efter en varm og smuk dag fulgte en dag med en grå, overskyet himmel, der stadig truede med regn. Men Khamis, der havde forudset, at der ville falde en længe vedholdende, pinefuld støvregn, havde haft en god idé. Han vidste, at afrikanegrene ofte benytter bananernes kæmpestore blade – de største blade, noget afrikansk træ bærer – til af dem at lægge tag over deres hytter eller til at danne sig regnskærme af. Når man blot plukkede et dusin af disse blade og bandt dem sammen med lianer, havde man et tæppe, man kunne krybe i læ under. Dette arbejde havde den kloge Khamis allerede fået gjort færdigt, da man ved morgengry gik om bord på flåden, og man havde nu et praktisk og billigt regntæppe.

Den første del af dagen så man atter en del aber i træerne inde på bredden; et sted sad endog en snes store, svære fyre af dem – kammerater, der var så store som mennesker, og som syntes stærkt tilbøjelige til at ville yppe kiv og på ny begynde på krigen fra i forgårs. Men om bord på flåden vidste man, at det var bedst at holde sig i fred, og man styrede derfor så langt bort som muligt fra de ondskabsfulde dyr.

I løbet af formiddagen standsede man kun en gang flåden, og det var endda kun for at hente en antilope, som John Cort havde skudt, da han fik øje på den inde mellem breddens træer.

Men middagshvilen, man før havde holdt, havde man strøget også denne dag.

Ud på eftermiddagen så man til sin overraskelse og forfærdelse, at floden pludselig begyndte at tage en hel anden

retning – den løb ikke længere mod sydvest som før, men bøjede om mod øst. Længe varede de to hvide mænds ængstelse dog ikke. Trods flodens nye løb var Khamis vis på, at den måtte falde ud i Oubanghi, og efter nogle timers forløb kunne han, skønt solen ikke var til at se på himmelen, så man ikke kunne rette sig efter den, dog med sit naturbarnsinstinkt se, at floden mere og mere bøjede tilbage til sin gamle retning. Den ville altså, trods alle sine luner, dog føre dem til grænsen af den franske Congo-koloni, hvorfra det var en smal sag at nå Libreville.

Om aftenen fandt man atter lejr på flodens venstre bred, i et tæt krat. Her opdagede man en vældig, fældet stamme; den var brækket af et par meter over roden, og af det friske brud så man, at træet for nylig måtte være styrtet. Uden tvivl var det lynet i forgårs, der med sin uhyre, uimodståelige kraft havde strakt skovkæmpen til jorden. Nu lå det store træ hen ad jorden, ud over bredden, og dets lange, løvrige grene ragede langt ud i vandet.

Llangas nysgerrighed var naturligvis straks vakt. Der lå en del frugter ved træet – hvor var de kommet fra? Hvem havde levnet dem? Han *måtte* vide det! Men alligevel havde træet vel ikke frembudt mere interesse end alle andre styrtede træer i urskoven, hvis ikke noget særligt havde tiltrukket sig hans opmærksomhed.

I det væltede træs grene troede Llanga at opdage et levende væsen, der hang ude i løvet over vandet. Og dette væsen gjorde tegn, som om det ville kalde nogen til hjælp. I halvmørket, der herskede, kunne han ikke se, hvad det var for en skabning – om det var et dyr eller et menneske.

Uvis på, om han så noget eller ej, og om, hvad det var, han så, kaldte han på John Cort og Max Huber, men da skete der noget uventet.

Træstammen var vel sine fyrre meter borte fra det sted, hvor flåden var gjort fast ved bredden. Ved at flodvandet steg, hævedes hele stammen og flød ud i strømmen. Men i det samme hørte man et hjerteskærende skrig – et skrig af et dyr? Et skrig af et barn? I hvert fald et skrig af et væsen, der var i nød! Man så en skabning falde ud fra en af grenene, hvor den krampagtigt havde holdt sig fast, og derpå forsøge at svømme mod strømmen for at nå ind til bredden og bjærge livet.

Llanga troede nu tydeligt at se et barn, mindre end han selv, kæmpe i vandet. Dette barn havde åbenbart befundet sig i træets top, allerede da træet ramtes og knækkedes over af lynet, og nu var det styrtet ud i floden sammen med træet. Men kunne det svømme? Meget dårligt i hvert fald, og dets kræfter ville ikke strække til for at nå bredden. Man få, hvor dets kræfter slappedes – hvor det fortvivlet kæmpede med døden. Snart var det oppe i vandskorpen, snart slyngedes det tilbage i bølgerne og forsvandt, og hver gang, det kom til syne for atter at forsvinde, hørte man en gurglende lyd fra dets strube – et halvkvalt nødråb.

Llanga stod kun få sekunder og så på barnets eller dyrets kamp; så løb han til, hen over flåden, og sprang ud i floden, hvor det lille væsen nu var ved at forsvinde under bølgerne for sidste gang.

Både Max og John var allerede ved det første skrig løbet til og havde stillet sig ud på den yderste kant af flåden. De så Llanga nærme sig det sted, hvor det mystiske væsen kæmpede med

døden, de så ham komme op med det i sine arme, og da han nåede flåden, rakte de sig ud over dens rand, greb ham med alle fire hænder og trak ham op.

"Men hvad er det for hundekunster, du finder på? Hvor kan det falde dig ind at springe i floden? Hvad er det, du har fisket op der?"

"Det være et lille barn – o, hr. Max, et barn være det! Og det barn være lige ved at drukne!"

"Hvad for noget – et barn? Det er jo en abeunge!" sagde John.

"Nej, hr. John, det være et barn – et menneskebarn!"

Og Llanga trykkede det lille, drivvåde væsen, som vandet løb af, ind til sig for at varme det.

Max bøjede sig ned over den lille, underlige skabning, som Llanga holdt i sine arme. Han ville se, hvad det var for et væsen.

"Det der – et barn? Aldrig! Det er en lille abe – en unge af en abe!" sagde han, da han rejste sig. "Det har aldrig været noget barn!"

"Hvad er det da?" spurgte John.

"En abe, siger jeg, men en mærkværdig abe – en slægtning af de bæster, der har forsøgt at myrde os! Og for at redde det lille utyske er du sprunget i vandet, Llanga! Hvad går der af dig?"

Men Llanga blev ved med at sige:

"Det være et barn – ingen abe!"

"Det er en abe, siger jeg dig, og vil du snarest se at lade den løbe ind i skoven, hvor den kan mødes med sine andre slægtninge! Jeg vil ikke se det lille bæst for mine øjne!"

Llanga trykkede blot væsenet fastere til sig, varmede det, gned vandet af det og kærtegnede det. Han var vis på, at det var et menneskebarn, han bar i sine arme, og han ville på ingen

måde slippe det. Den underlige, lille skabning var stadig bevidstløs, hvor meget så Llanga end bestræbte sig for at få den vækket til live. Derfor bar han den forsigtigt hen til lejren, og da han mærkede, at den stadig åndede svagt, gned han den, åndede ind i dens mund og næse og trykkede vandet ud af den. Så lagde han den i en bunke tørt løv og ventede på, at den atter skulle slå øjnene op.

Natten gik som sædvanlig. Khamis tog den første vagt og holdt ud til midnat, mens de andre sov.

Men Llanga, der ellers havde så godt et sovehjerte, kunne den nat ikke sove. Dette barn, han havde frelst, opfyldte hele hans sind, og med sine barnetanker blev han ved at tænke på det. Han hentede det fra løvbunken, lagde det tæt ind til sig, greb dets lille hånd, der var som et menneskes hånd, og lyttede efter dets åndedræt. Og hvor blev han ikke bevæget og henrykt, da han hen ad klokken elleve så barnet give nye livstegn fra sig! Det åbnede halvt øjnene, dets læber bevægede sig, og Llanga hørte det med svag stemme fremstamme ordet: "Ngora – ngora!" – som et lille barn, der kalder på sin moder.

11. Hvad der skete den 19. marts

På det punkt af rejsen, man nu var kommet til, kunne man regne ud, at man havde tilbagelagt omtrent to hundrede kilometer. Deraf havde man tilbagelagt halvdelen til fods og den anden halvdel med flåden. Havde man endnu lige så lang en vej, før man nåede Oubanghi? Nej, forrideren mente, at denne anden og sidste del af rejsen ikke ville være nær så lang, og at man hurtigt ville komme til ende med den, hvis der ikke viste sig nye og uforudsete vanskeligheder for dem. Da man ved første morgengry den 19. marts gik om bord på flåden, var man ikke længere fire, men fem. Man havde fået en lille passager til, nemlig det underlige væsen, som Llanga havde fisket op dagen forud, og som man på ingen måde kunne få ham til at give afkald på. Og da han med de andre krøb ind under bladmåtten på flåden, ville han absolut have sin protegé hos sig for at se, om den ikke på ny skulle åbne øjnene og give livstegn fra sig. At det var en abeunge, en lille gorilla, chimpanse, bavian eller mandril eller en anden art, var hverken Max eller John i mindste tvivl om – de var så visse på det, at de end ikke gad tage skabningen nærmere i øjesyn, for den interesserede dem ikke det ringeste. Llanga havde frelst den, og han ønskede at beholde den hos sig, som man af barmhjertighed tager sig af en stakkels, lille, syg hund. Nå, ja, hvis det kunne more ham! Det var jo morsomt for drengen at få sig en legekammerat, og når han tog sig så kærligt af et lille dyr, vidnede det jo kun om hans gode hjerte. Max og John havde taget sig af ham, den lille, vilde negerdreng, der

stod så langt under dem; det var så naturligt, at Llanga tog sig af et andet lille væsen, der stod langt under ham. Længe fik han vel ikke lov at beholde denne abe; når man atter skulle til at vandre gennem skoven, og aben var blevet rask, ville den naturligvis straks benytte den første, den bedste lejlighed til at stikke af og flygte bort. Utaknemmelighed møder man ikke blot hos menneskene!

En anden sag ville det have været, om Llanga havde sagt til sine herrer:

"Den kan tale, for den har tre-fire gange fremstammet ordet: Ngora! – Ngora!"

Da havde han vel vakt de to hvide mænds interesse og nysgerrighed, og de havde sikkert givet sig til at se nøjere på det lille dyr. Måske havde de da i det opdaget en hel ny art af dyr eller menneske, et talende dyr eller et halvt umælende menneske, et nyt foster af naturens fantasi og urskovens mange luner. Men Llanga havde tiet stille, for han var bange for, at han havde taget fejl – at han havde hørt forkert. Derfor nøjedes han med skarpt at iagttage sin protegé, for straks at kunne fortælle det til Max Huber eller John Cort, om den atter skulle lade ordet "ngora" undslippe sine læber.

Det var også derfor, han straks med sin protegé krøb ind under måtten af bananbladene. Han forsøgte at give den lille skabning, der syntes ganske udhungret, en smule næring, men intet ville glide ind i dens mund. Dette væsen var vel vant til kun at spise urter og frugter, og Llanga havde ikke andet at give den end antilopekød – ikke den ringeste smule frugt. Feberen havde også grebet dets lille krop og rystede den, og den bed i feberen

munden sammen og ville intet tage til sig af, hvad Llanga bød den.

"Hvordan går det med din væmmelige abeunge?" spurgte Max leende Llanga, da denne efter et par timers forløb atter kom krybende frem under måtten af bananbladene.

"O, det ikke være nogen abe! Den sove bestandig, hr. Max!"

"Og du vil beholde den hos dig, Llanga?"

"O ja, hvis min herre Max og min herre John mig tillade det!"

"Ja, vær så god, for os må du gerne beholde den! Men pas på, at den ikke kradser øjnene ud af hovedet på dig, når den vågner!"

"O, hr. Max, den være et godt, lille barn!"

"Ja, ja, tag dig blot i agt for den, siger jeg dig! Disse aber er mere nederdrægtige og lumske end vilde katte!"

"Ikke ham – ikke ham! Han være så lille – han være så ung – og han se ud til at være så fredsommelig! Han sove endnu og være syg!"

"Nå ja, du kan jo få en kammerat af ham! Men hvad vil du kalde ham? Han må da have et navn!"

"Et navn! Ja, men hvad jeg kalde ham?"

"Nå, for pokker, du kan jo kalde ham Jakob – alle aber hedder Jakob!"

Det syntes ikke, som om Llanga syntes om dette navn; han svarede ikke noget, men lidt efter krøb han atter ind til sin kammerat under bladtæppet.

Hele denne morgenstund gik sejladsen let og hurtigt ned ad floden, og ingen hindringer viste sig, ingen kampe af nogen art havde man at bestå. Himmelen var stadig så overskyet, at solens stråler ikke kunne trænge igennem. På bredderne holdt

skovene næsten op, den ene lysning fulgte efter den anden. Træerne stod spredt, og det ville have været næsten umuligt at finde noget ly, hvis man her havde villet slå lejr. Jorden, kunne man se, blev her sumpet og blød, og hvis man havde villet gå i land her for at slå lejr, havde man måttet vandre over en halv kilometer, før man havde nået de første træer i skoven. Det eneste, man havde at frygte, var, at skyerne igen skulle begynde at udøse deres væde, men skønt himmelen hele tiden truede med det, syntes det dog at skulle blive ved truslerne og ikke blive til alvor.

Samtidig blev bredderne højere og stejlere, og det faldt derfor også Khamis vanskeligt at finde et sted, hvor man kunne lægge til og holde middagshvil. Brinkerne gik så stejlt ud over vandet, og strømmen blev så heftig, at det var umuligt at få flåden styret mod land og få den gjort fast. Derfor blev man ved med at sejle lige til hen ad klokken fem om eftermiddagen, og Max og John benyttede tiden til en lang samtale om alt, hvad de havde oplevet på denne rejse. De tænkte på afrejsen fra Libreville, marchen ind i Afrikas hjerte, de vilde jagter på elefanter i Øvre-Oubanghis regioner, hvad de havde samlet sammen af rigdomme af elfenben til deres ven og chef Urdax; på tilbagevejen og nattelejren ved tamarindehøjen, de vandrende blus og fakler, hvis gåde de endnu ikke kunne finde nogen løsning på, elefanternes angreb, karavanens ødelæggelse, bærernes flugt og den ulykkelige Urdax' død. Og de erindrede sig deres egen vidunderlige frelse så mange gange.

"Hvor sørgelig en ende på et tog, der begyndte så lykkeligt!" sagde John Cort. "Og hvem ved, hvad der endnu venter os, og

om vi ikke alle sammen på den ene eller den anden måde kommer til at lide samme skæbne som vor ulykkelige ven Urdax!"

"Det er jo muligt, kære John, men det er dog grumme usandsynligt!"

"Ja, det er jo muligt, at jeg overdriver, og at jeg ser for sort på alting her i livet!"

"John, vi er dog ikke i jeres amerikanske indianeregne! Her er ingen rødhuder – her er ikke engang afrikanske menneskeædere eller andre vilde at frygte! Her har vi ikke længere en bande sorte i hælene, der halser efter os og hyler: 'kød, kød – vi vil have jeres kød!' Ganske fredeligt og roligt glider vi jo ned ad denne flod, som vi selv har opkaldt efter den tyske doktor Johausen, hvis skæbne vi alle så gerne havde villet kende. Jeg er overbevist om, at vi uden at lide spor af træthed eller strabadser sejler nedad mod Oubanghi, som vi når, uden at der bliver krummet et hår på vore hoveder."

"Oubanghi, Max! Men tænk, hvor behageligt vi ville kunne have nået den i vor oksevogn, hvis ikke –"

"Ja, og så er vi draget gennem denne skov, som vi troede skulle indeholde vidundere, og som er den almindeligste afrikanske urskov, man kan tænke sig! Det er en skov, en uhyre samling af træer med ondskabsfulde aber i – ikke det ringeste andet! Det eneste, jeg tænker på, er disse flammer og fakler, som vi så hin nat i skovkanten – intet fik vi at vide om dem! Men hvem i alverden kan det have været, der har tændt dem og båret dem, og, for pokker, hvor kan disse fordømte negre være blevet af? De kan da ikke være aldeles sunket i jorden! Men hvorfor har vi så ikke set det allermindste til dem på hele vor

rejse? Jeg har kigget efter i alle de bombax-, baobab-, gummitræer og tamarinder, vi har passeret, men ikke spor har jeg opdaget! Ikke et menneskeligt væsen har jeg opdaget, hvor jeg så end søgte, og –"

"Max, Max, se der!" råbte i det samme John. "Der – til venstre, inde på bredden!"

"Hvad er der dér, John? En indfødt?"

"Ja – men på alle fire! Men derfor kan den godt være lige så høj som en indfødt på to ben! Kan du se – derhenne under de krogede grene – der stikker et par vældige horn frem!"

Khamis var også blevet opmærksom og så hen i den angivne retning.

"Ja," sagde han, "det er en bøffel!"

"En bøffel!" råbte Max. "Det skal vi snart vænne den af med at være! Aha, oksesteg i udsigt! Gud bevares, hvor jeg også er ked af det evindelige, nederdrægtige antilopesul! – Khamis!"

Khamis havde allerede forstået, hvad Max ville. Han styrede flåden ind mod den venstre flodbred, og efter nogle øjeblikkes forløb var man så nær land, at man måske kun var en tyve-tredive meter fjernet fra bøflen.

"Bøf! Bøf!" sagde Max og lagde geværet an.

"Skyd du først, Max! Andet skud leverer jeg, om det bliver nødvendigt! Giv agt!"

Bøflen syntes slet ikke tilbøjelig til at ville forføje sig bort fra det gode græsningssted, den havde fundet. Vinden bar fra den, så skønt den sugede luften ind med sine næsebor, mærkede den ikke det ringeste til den fare, der truede den. Dens bryst og bov var skjult, så man kunne ikke sigte på dens hjerte, men måtte søge at ramme den med geværkuglen i hovedet, hvilket Max

også tog skarpt og længe sigte efter. Så knaldede skuddet – man så det store dyr rejse sig på bagbenene, næsten lodret i vejret, mens dets hale i raseri piskede luften. Et langt, vildt og klagende brøl viste, at dyret var dødeligt truffet.

"Der har vi bøfstegen!"

John Cort fik ikke brug for sit skud – man kunne altså spare sig den patron. Bøflen var nu sunket om på bredden; i sin dødskamp rullede den ned ad skrænten, og dens blod farvede i en lang stribe vandet i Johausen-floden rødt.

For ikke at gå glip af dette fede bytte styrede Khamis flåden ind mod det sted, hvor bøflens krop lå. Det viste sig at være en "onja" – et dyr, som de indfødte kalder således, fordi de med det ord betegner en stor, ensomt levende tyr. Det er af disse dyrs horn, de indfødte laver sig drikkekar og beholdere til gift; af dets hud og pels laver de sig tæpper og fodtøj, hynder og bælter, og dets kød betragter de som den bedste spise – næst efter menneskekød!

Max havde gjort et godt skud. Havde han jaget bøflen inde på land, og havde han skudt fejl, ville han utvivlsomt være blevet spiddet på det rasende dyrs alenlange, drejede og næsten sylespidse horn.

Med sin økse og sin kniv havde Khamis givet sig i lag med at flå og partere det store dyr. Man ville ikke belaste flåden med hele dyrekroppen; når man tog en fyrre-halvtreds pund af det bedste kød af den, havde man igen proviant for en række dage.

Llanga havde hørt skuddet, men skønt han ellers som alle andre børn var nysgerrig nok, var han dog blevet under måtten af bananblade, og det havde sin særlige grund.

Skuddet fra karabinen havde nemlig også vækket hans lille protegé af dens dybe, gispende febersøvn. Dens arme bevægede sig, som om hænderne ville gribe efter noget, dens øjne åbnede sig en lille smule, og dens ganske farveløse læber skælvede. Og atter hørte Llanga den stamme det ene ord, som han før troede at have hørt – ordet: "Ngora – ngora!"

Denne gang var Llanga vis på, at han ikke havde taget fejl. Tydeligt havde han hørt ordet, og i hans øre sad endnu lyden af det rullende *rrrr* i ordet "ngora". Og bevæget og blødhjertet, som drengen var, tog han det lille væsens feberhede hånd i sin og klappede den ømt. Han skænkede vand af græskarflasken op i en kop og søgte at hælde nogle dråber ned mellem læberne på det. Men det havde atter bidt sine små, perlehvide tænder sammen. Så tog Llanga nogle tørre urter, vædede dem i vandet og pressede dem ind mellem den lilles læber og gummer. Han mærkede et let tryk af den lilles hånd mod sin, og endnu en gang hørte han tydeligt barnet stamme ordet "ngora!" frem.

"Ngora!" – det er på congonegrenes sprog ordet for "moder!" Llanga vidste det, og han forstod, at dette lille væsen, som han havde frelst, kaldte på sin moder. Og i en naturlig medlidenhed med det stakkels væsen, frygtende for, at dette ord "moder!" måske skulle blive dets sidste suk, lagde han barnet endnu tættere ind til sig. En abeunge havde Max kaldt det. Å, nej, nej, det var ikke nogen abe! Men hvad var det da for et væsen? Det var det, Llanga med sin mangelfulde forstand slet ikke kunne forklare sig. I over en time blev han siddende med barnet hos sig, snart blidt kærtegnende det, snart fugtende dets læber, mens han gav nøje agt på, om det ikke skulle komme til live igen.

Men endelig besluttede Llanga sig dog til at fortælle sine herrer alt, hvad han havde hørt og bemærket. Det var netop i samme øjeblik, som flåden atter stødte fra kysten og igen kom ud i strømmen.

Max var den første, der talte til ham.

"Nå, Llanga, du har dine øjne endnu – utysket har ikke kradset dem ud! Hvordan går det med din syge abekat?"

Drengen så et øjeblik på sin herre. Så lagde han sin hånd på hans arm og sagde både højtideligt og bestemt:

"O, hr. Max, det aldeles ikke være nogen abe – det være et barn!"

"Hvad for noget," sagde John Cort næsten barsk, "bliver du ved med at påstå, at det ikke er nogen abeunge?"

"Den abe har fordrejet hovedet på Llanga!" mente Max. "Du mener altså, at det er et barn ligesom du selv?"

"Ja, det være et barn – ikke et barn som mig – men dog et barn!"

John Cort blev en smule opmærksom på drengens bestemthed.

"Hør nu, Llanga, du påstår, at det er et barn – men hvorfor tror du det?"

"Jo, for den have talt i nat!"

"Hva – hva – hvad for noget? Har den talt?"

"Ja, den have talt, og om lidt den begynde igen at tale!"

"Hvad har da den lille skrubtudse sagt?"

"Den have sagt: 'ngora! – ngora!'"

Både John og Max studsede.

"Men det ord 'ngora!' – det er jo det, vi hørte den nat i grotten!" sagde John, der ikke kunne skjule sin overraskelse og

sin forbløffelse.

"Ja, ja – ngora!" vedblev Llanga at gentage.

"Der er kun to løsninger mulige på denne gåde!" hviskede Max til John. "Enten har Llanga været offer for en illusion, og han har hørt fejl, eller også har drengen rent tabt besindelsen!"

"Eller han har hørt rigtigt, og da, Max, ja da står vi endelig over for det uforståelige og det vidunderlige! Men lad os få se den lille vanskabning nøjere efter i sømmene!"

Begge to krøb ind under bladtæppet for at undersøge barnet, der endnu lå hen i sin urolige febersøvn.

Ved det første blik, man kastede på den underlige skabning, ville enhver ligesom Max og John absolut have troet, at det var en abeunge. Men da de to mænd havde betragtet den lidt, opdagede de til deres forbavselse, at den ikke havde fire hænder, men to hænder og to fødder. Det kunne altså ikke være nogen abe, for enhver naturforsker, sidst Blumenbach, har fastslået, at der på jorden ikke findes andet væsen med to hænder og to fødder end mennesket. Denne skabning her havde kun to hænder, mens alle aber, uden en eneste undtagelse, har fire. Og det var tydeligt at se, at dens bagben var indrettet til at gå og ikke til at klatre med.

John Cort så forbavset over på Max.

"Det er dog mærkværdigt – det er dog aldeles forunderligt!"

Man målte den lille fyr og fandt, at han ikke var mere end fem og tres centimeter høj. Man kunne se, at det var et endnu ikke udviklet barn, der højst var en fem-seks år gammelt. Dets hud var kun tyndt bevokset med hår og var næsten ganske fløjlsblød. Rigest var hårbeklædningen på lårene, læggene og brystet, men ansigtet var ganske frit for hårbeklædning og

kulsort. Dets øren var ret velskabte og endte ikke som abeøren i en skarp kant, men var ombøjede i kanten som menneskeøren. Dets arme var ikke som hos aberne uforholdsmæssigt lange. Af det femte lem, som naturen har begavet alle aber med, nemlig halen, havde det ikke spor. Hovedet var rundt. Panden skrå. Næsen flad som en negernæse, men ikke som en abenæse, og selv om man ikke kunne kalde det, der dækkede dets hovedskal, for hår, var det dog ikke abeuld, men lignede mere den uldne hårvækst, som congonegrene har.

Man forstår den overraskelse, der greb de to mænd under denne undersøgelse. Her stod de jo over for en skabning, hvis art eller lige aldrig nogen antropolog havde set, og som virkelig syntes at tilhøre en race, der stod midt imellem dyreverdenen og menneskeklassen. Og så havde Llanga oven i købet påstået, at dette væsen kunne tale – hvis drengen da ikke i sin iver og ophidselse havde taget en eller anden uartikuleret lyd for at være et ord og taget det for et udtryk for intelligens, der kun havde været et rent instinktivt skrig som ethvert skrig fra et dyr.

De to venner stod længe tavse over dette besynderlige væsen og ventede utålmodigt på, at dets læber atter skulle åbne sig, mens Llanga stadig med de fugtige urter vædede dets mund og kølede dets brændende kinder og pande. Dets åndedræt blev efterhånden mere roligt. Febergløden tog af, det lå mere stille hen, og endelig så man dets læber skælvende åbne sig, og de to venner og Llanga hørte det svagt fremstamme ordet: "Ngora! – Ngora!"

"Men – i al verden – dette går jo over al forstand! – Alle mine tanker står stille! – Hvad er dette?"

Det var Max, der forbløffet veg tilbage. Og hverken han eller John Cort syntes at ville tro deres egne øren. Hvor var dette muligt? Dette væsen her, som måske stod højt på dyreverdenens trin, men som dog *var* et dyr, om end et højtstående – hvor var det muligt, at det havde talens brug? Når dette dyr kunne udtale et ord, kunne man da ikke sikkert antage, at det kunne bruge flere andre, og kunne man da ikke tro, at det overhovedet var sig den bevidste, udtænkte tale mægtig, at det kunne tænke – og udtrykke disse tanker?

Hvad man mest beklagede, var, at det ikke åbnede øjnene. Det er dog i øjnene på ethvert levende væsen, at man ser en genspejling af dets sjæleliv og ser, hvad der rører sig i det! Men denne underlige, lille skabnings øjne vedblev at være lukkede, og ingen bevægelse i dens ansigt lod formode, at den snart ville vågne til bevidst liv.

John Cort havde bøjet sig ned over dette barnedyr eller dyrebarn for at lytte, om ikke et nyt ord skulle undslippe det. Han bøjede sit øre ned mod dets mund og ville rejse dets hoved lidt højere. Da følte han noget hårdt mellem sine fingre, og hvilken forbavselse greb ham ikke, da han mærkede, at barnet havde en snor om halsen!

Han lød snoren løbe mellem sine fingre – den var af fintspunden silke. Da han havde ladet den løbe rundt, fik han fat i en knude og en løkke på den. I løkken hang en blank genstand.

"En medalje – se, en medalje!"

Overrasket så Max til.

"Ja, en medalje!"

John løste knuden op og holdt medaljen op i lyset.

Ja, det var en medaljonformet nikkelmønt, og på den ene side stod indgraveret nogle tal og bogstaver, på den anden side profilen af et menneske – af en hvid mand. Det navn, man læste, var: *Doktor Johausen*, og profilen var den tyske doktors.

"Ham – Johausen! Ham igen!" råbte Max uvilkårligt. "Og denne abeunge dekoreret med medaljen af den mand, hvis bur vi fandt tomt, og hvis spor vi forgæves har søgt!"

Man vidste godt, at doktor Johausens medalje var delt ud i hele Congo-bækkenet til en mængde negre og negerinder; man ville derfor heller ikke være blevet forbavset ved at træffe vilde med den. Men at finde den her om halsen på dette lille dyremenneske, dette uforklarlige væsen, her midt inde i Oubanghis tætte skov!

"Det er fantastisk, det er ubegribeligt, og hvis dette halvmenneske eller denne halvabe, hvad man nu vil kalde ham, ikke har stjålet denne medaljon fra doktorens kasse, så –"

"Khamis!" råbte John Cort.

Når han råbte på forrideren, var det kun for at meddele ham, hvad man havde opdaget, og for at spørge ham, hvad han mente om alle disse besynderlige ting.

Men i samme øjeblik hørte man forrideren ængsteligt råbe:

"Hr. Max – hr. John – for Guds skyld – herhen – herhen!"

De to mænd sprang lynsnart frem og hen til Khamis.

"Hvad er der?"

"Hør engang – lyt!" sagde Khamis angst.

Næppe fem meter fra det sted, hvor flåden befandt sig, bøjede floden i et skarpt sving af til højre. Hvor den svingede rundt, hang store, tætte træer ud over den og skjulte dens videre løb. Man lyttede i den retning, Khamis havde angivet, og

hørte nu en dump, brusende, vedholdende larm. Det var ikke brølen eller snøften af noget vilddyr – det var en lyd som en stadig fortsat, underjordisk torden, der stadig tiltog i styrke, alt som flåden gled længere frem.

"Det er en mistænkelig lyd!" mente John Cort.

"Ja, og som jeg ikke kan forklare mig!" svarede Max.

"Jeg tror," sagde Khamis ængsteligt, "at der er et vandfald eller en malstrøm i floden bag ved det hjørne af den derhenne – bag træerne! Vinden blæser fra syd, og dog er luften fugtig og fuld af vandstænk."

Khamis tog ikke fejl. Flodens overflade var nu dækket med et hvidligt skum, så heftig var strømmen, og luften var fugtig af em og fine, fine dråber. Dette kunne kun stamme fra en voldsom, kogende malstrøm eller fra et dybt vandfald.

Hvis floden bag drejningen frembød et sådant fald eller en sådan malstrøm, kunne det blive livet om at gøre for de rejsende, og hverken John eller Max tænkte derfor et øjeblik længere på Llangas plejebarn.

Flåden tog bestandig heftigere fart. Den blev vanskeligere at styre, og den begyndte at vende bredsiden til. Da man nåede flodens drejning og kom om hjørnet, hvor de store, skyggende træer stod, så man, at Khamis' frygt kun havde været alt for berettiget.

Næppe halvfjerds meter foran dem gik fra begge sider en samling af klipper, en revle af vældige, savtakkede sten ud i floden og spærrede dens løb. Kun i midten af strømmen var der en åbning mellem klipperne, og her styrtede vandet skummende, kogende, hvidfrådende af sted. Fra begge sider, hvor klipperne dannede som et dige, kom vandet styrtende hen

mod midten, tårnede sig op, brødes, hvæsede og styrtede ned ad faldet. Det var på samme tid en brænding, en malstrøm og et vandfald. Og hvis flåden ikke drev ind mod klipperne og blev splintret der, ville den med rasende fart komme ind i den kogende strøm, drejes rundt og slynges til bunds, ødelagt og splittet – med hver planke knust.

Alle havde bevaret deres koldblodighed.

Her var ikke et sekund at spilde, for flåden drev af sted med vanvittig fart.

"Ind – ind til kysten – ind til bredden!" skreg Khamis.

Hans stærke negerhænder greb med rasende styrke om rorbjælken og drejede den.

Klokken var da halv syv om aftenen; det var allerede begyndt at mørknes, og i tusmørket var det vanskeligt for dem at se, hvad der foregik uden for deres nærmeste nærhed. Denne omstændighed vanskeliggjorde i høj grad alle deres manøvrer.

Khamis' anstrengelser var forgæves – her slog end ikke hans herkuliske kræfter til. Rorbjælken drejedes, men flåden lystrede ikke; den fo'r videre frem, ned ad strømmen. Max havde stillet sig ved hans side og tog sammen med ham et nyt tag i rorbjælken. Et øjeblik så det ud, som om flåden skulle drive ind mod den højre flodbred – men kun et øjeblik. Med et brag knækkede roret for strømmens magt.

"Klar alle til at springe i vandet – ind på klipperne for ikke at komme ned i malstrømmen!" skreg Khamis.

"Er det det eneste, vi kan gøre nu?" spurgte John.

"Ja – ja!"

Llanga havde hørt larmen; han så straks den truende fare, man gik i møde, men i stedet for at tænke på sig selv var han

bekymret for sit plejebarn. Han styrtede ind under bladmåtten og greb det i sine arme. Så kom han atter ud og søgte hen mod Max og John.

Et øjeblik forløb – fuldt af dødsangst for dem alle. Så blev flåden grebet af malstrømmen. Endnu i sidste øjeblik håbede man, at den kunne slippe klar af klipperne og komme frelst ned ad vandfaldet; men det var et forfængeligt håb. To, tre gange drejedes den rundt i strømhvirvlen; så slyngedes det skrøbelige fartøj hen mod de klipper, der skød sig ud fra den højre flodbred. Den tørnede med voldsom fart mod dem, stødte, knagede, splintredes. I vandets brølen hørte man næppe lyden af flådens bjælker, der knækkedes som tændstikker. Endnu i sidste øjeblik holdt Khamis sig oprejst og kastede geværerne og æsken med patronerne over mod den nærmeste klippe.

Med et brag splittedes flåden, og de fire mennesker, bjælkerne og alt, hvad der havde været om bord på den, slyngedes ned i malstrømmens frådende, hvidkogende dyb.

12. Under træerne

Det var dagen efter. Omkring resterne af et bål, hvis gløder var ved at slukkes, lå inde i skoven tre mænd ned på jorden. Overvældede af træthed og udmattelse, for kraftesløse til at kunne modstå søvnen, havde de strakt sig om bålet, efter at de havde iført sig deres nu tørrede klæder, og var faldet i en dyb og tung søvn.

Hvad tid på døgnet kunne det være? Ingen af dem havde kunnet sige det, end ikke, om det var dag eller nat. Et dybt mørke herskede inde i den tætte skov; men at dømme efter den tid, der måtte være gået, siden flåden blev knust, måtte solen stå højt på himmelen. Så tæt var imidlertid skoven, at solen ikke sås, og det var ganske umuligt at bestemme, hvor øst og vest var. Der herskede her på bunden af skoven et mørke og en dunkelhed som i en kælder. Man akkurat skimtede hinandens ansigt og skikkelse i skæret fra bålets gløder. Femten-tyve meter løb stammerne til vejrs uden grene; så bredte de deres tag ud, flettet af grene, flettet af vældige, tykke blade, så tæt, så indfiltret, så dækkende hinanden, at hverken solens skær eller stjernernes skin ville kunne trænge gennem dette tag, bygget af naturens hånd. Intet fængsel kunne have været mørkere, og dets mure kunne ikke have været solidere end disse mure af træstammer, og dog befandt man sig midt i den frie natur – i den afrikanske urskovs krat og underskov.

I de tre mænd her omkring det halvt slukte båls ulmende gløder vil man have genkendt Khamis, Max Huber og John

Cort.

Ved hvilke vidunderlige omstændigheder var det lykkedes dem at undgå den død, der havde syntes dem så vis – ved at knuses mod klipperne eller ved at slynges til bunds i malstrømmen? – Ingen af dem vidste det! Da flåden splintredes mod klipperne, var de selv blevet slynget ned i malstrømmen, men hvad der videre var sket, huskede ingen af dem, og ingen havde den ringeste anelse om, hvem de skyldte deres frelse, hvem der havde bjærget dem op af floden, hvem der havde bragt dem herhen i sikkerhed mellem træerne, og hvem der havde tændt dette bål, som de nu lå ved.

Ulykkeligvis – alle syntes ikke at være blevet frelst under katastrofen, for af de fire mennesker, der havde været på flåden, manglede en – Max Hubers og John Corts adoptivsøn, den stakkels Llanga. Og heller ikke det lille, mystiske væsen, som Llanga allerede en gang havde frelst fra at drukne, syntes denne gang at have undgået sin skæbne. Og hvem vidste, om ikke Llanga selv var druknet netop under sine forsøg på endnu en gang at frelse sit plejebarn!

Khamis, Max og John ejede nu hverken våben eller patroner, og det eneste, de havde bjærget ud af skibbruddet, var deres lommeknive og den lille økse, som Khamis altid bar i sit bælte. Flåden var borte, og, hvad der var endnu værre, de vidste ikke, hvor de befandt sig, og havde ingen anelse om, i hvilken retning de skulle gå for atter at komme ned til Johausen-floden. Af proviant havde de intet, og hvorledes skulle de skaffe sig den uden våben, uden patroner? Ville de nu alle tre for at opholde livet blive nødsaget til at leve af rødder, af vilde frugter og af, hvad naturen lod falde på deres vej? De var ganske ukendte

med, hvad der var spiseligt eller ikke, nærende eller giftigt – de måtte være forberedt på at falde døde om af udmattelse og af sult her inde i den vilde, mørke skov.

Kun til to-tre dage havde de endnu proviant. Hvad der var blevet tilbage af bøffelkødet, var nu af deres ukendte redningsmænd blevet lagt ved deres side ved bålet. Efter at de, da de atter var kommet til bevidsthed, grådigt havde fortæret nogle skiver af det allerede ristede kød, var de faldet i en tung og dyb søvn ved bålet, der nu var ved at slukkes.

John Cort var den første, der vågnede. Han rejste sig i mørket, der var så dybt som den sorteste nats; han spejdede med anstrengte øjne omkring sig og fik endelig øje på omridsene af Max' og Khamis' skikkelser på jorden ved et mægtigt træs rødder. Han vækkede dem ikke straks. Han samlede de spredte grenstumper sammen på jorden og kastede dem ind i gløderne for at få bålet til at blusse op, og med tørt græs, som han rev af i store totter, fik han ilden til at flamme. Han så melankolsk ind i den og sukkede.

"Så kom vi så langt! Og hvor skal vi nu hen – og hvordan skal vi komme herfra? Hvor er vi dog?"

Skæret fra bålet faldt på Max' og Khamis' ansigter og vækkede dem næsten samtidig. De rejste sig over ende. I et nu forstod de deres stillings fortvivlede håbløshed. De så en stund tavse på hinanden; så brød Max Huber tavsheden.

"Hvor tror I egentlig, vi er?"

"Hvor vi er? Der, hvor man har bragt os hen! Men hvem er *'man'*? Jeg kan ikke erindre mig det ringeste af, hvad der er sket."

"Hvor længe har vi været her? En hel nat – og en hel dag med måske! Var det i går, flåden knustes og gik under? Eller hvornår

var det? Khamis, har De nogen idé om alt det, der er sket med os?"

Khamis bøjede benægtende hovedet; også for ham var det umuligt at sige, hvad der var sket, hvornår dette var sket, og hvor lang tid der var gået siden.

"Og Llanga," spurgte John Cort bedrøvet, "hvad mon der er blevet af ham? Når han ikke er her hos os, må han vel være druknet! De, der frelste os, har ikke formået at få ham trukket med op af malstrømmen!"

"Stakkels barn!" sukkede Max. "Han nærede den stærkeste hengivenhed for os! Han var os tro og elskede os, som vi holdt af ham! Vi ville have skaffet ham en lykkelig tilværelse! Vi frelste ham fra at blive ædt af denka-negrene den gang – og til hvad nytte? Blot for at han skulle drukne i dette vandfald! Stakkels lille, trofaste fyr!"

De to venner ville ikke et øjeblik have forsømt at søge at frelse Llanga, om det havde stået i deres magt. Men de havde tabt ham af syne, da de alle slyngedes i brændingen, de havde selv tabt bevidstheden og anede end ikke, hvem de selv skyldte deres frelse. Hvad Llangas plejebarn angik, skænkede de det næppe en tanke længere; andre og langt vigtigere spørgsmål lå dem tungt på finde – spørgsmål, der var betydningsfuldere for dem end det, der drejede sig om det lille abemenneskes skæbne.

John Cort havde siddet grundende nogen tid; nu sagde han: "Det sidste, jeg kan erindre mig, var, at jeg så Khamis stå oprejst på flåden, lige før den knustes. jeg synes også, jeg kan erindre, at han forsøgte at kaste vore geværer og patronæsken over på en af de klipper, der ragede op af vandet. Og hvis jeg ikke tager meget fejl, lykkedes det ham."

"Ja," svarede Khamis, "og jeg tror, jeg var så heldig at få dem kastet så højt op på klippen, at de ikke gled ned i floden igen. Men så –"

"Ja, hvad fulgte så? Jeg synes, det dæmrer i min hukommelse! Jeg synes, jeg mindes at have set mennesker svømme omkring mellem os i det øjeblik, vi slyngedes ned, men –"

"Jeg mindes det samme, Max! Nu husker jeg, at jeg så vilde skikkelser, der skreg til os, sprang i floden, gestikulerede og greb fat i os, og som dukkede op af malstrømmens skum med deres sorte, uldne hoveder –"

"Hvad – har De set indfødte?" spurgte Khamis overrasket.

"Jeg tror, at der var en halv snes eller et dusin sorte, vilde skikkelser! Og det er vel det sandsynligste, at det er dem, der har frelst os op af floden, og dem, vi kan takke for vor redning."

"Og så," fortsatte John Cort, "så har De bragt os herhen, for vi er kommet til bevidsthed, har lagt os her, anbragt vor smule proviant ved siden af os, og da De har fået tændt dette bål, har De skyndsomst taget benene på nakken og er forsvundet."

"Ja, og oven i købet forsvundet så godt, at de ikke har efterladt sig det ringeste spor! De synes virkelig ikke at have haft videre tiltro til os eller at have regnet med nogen taknemmelighed fra vor side!"

"Tålmodighed, kære Max, blot tålmodighed! Muligvis er de endnu her i nærheden og sniger sig omkring det sted, hvor vi ligger! Det ville dog være urimeligt at antage, at de skulle have frelst os med den største fare for deres eget liv, blot for så at kaste os her i skoven og forlade os."

"Men hvor er de så? I denne fordømte skov er der jo så mørkt, at man ikke kan se en hånd for sig!"

"Ganske vist – men er du vis på, at det er dag og ikke mørk nat endnu?"

Det var begyndt at blæse en smule; man mærkede det kun på den stadige raslen i bladtaget. Men når vinden greb fat i det, kunne der på et enkelt sted dannes et ganske lille hul, og gennem dette trængte en svag lysstråle frem. Det viste, at solen stod højt på himmelen, og at det over skovens tætte tag var høj lys dag. Både Max Hubers og John Corts ure var gået i stå og viste halv syv. Det var det klokkeslæt, hvor man var styrtede i vandfaldet. Vandet havde halvt ødelagt urene. Men hvorledes ville det være muligt af disse svage stråler af lys at beregne, hvor højt solen stod på himmelen, og hvor verdenshjørnerne var?

Mens de to venner drøftede deres fortvivlede situation, havde Khamis lyttet til i tavshed. nu rejste han sig og begyndte at vandre undersøgende omkring deres lejr mellem de brede, gamle træer, der var spundet ind som i et net af slyngplanter og lianer. Han spejdede op mod bladtaget for at finde et hul i det, hvorigennem han kunne opdage solens stilling på himmelen. Han søgte at finde tegn i naturen, der kunne sige hans orienteringsevne, i hvad retning nord og syd lå. Han havde gennemvandret både Congos og Camerouns skove og havde altid fundet frem. Han havde også fundet vej gennem den del af skoven, han sammen med Max og John havde gennemvandret på den første del af deres march. Men denne skov her syntes ulig alle andre. Ikke et tegn i naturen at holde sig til og tage mærke af – ikke en lysstråle! Hvorledes dog finde vejen frem her i denne gravmørke, natsorte skov?

John Cort havde set Khamis' spejden og undersøgelser; nu kom han hen til ham, fulgt af Max.

Khamis vendte sig om mod franskmanden:

"Gode hr. Max, er De også aldeles sikker på, at De så indfødte i floden, da vi mistede vor flåde?"

"Aldeles bestemt, Khamis! Jeg så dem i samme øjeblik, som flåden knustes."

"Fra hvilken bred kom de?"

"Fra den venstre flodbred!"

"Er De vis på, det var den venstre bred?"

"Aldeles vis på det!"

"Så må vi altså nu befinde os i østlig retning for floden!"

"Ja, det er utvivlsomt, og som en følge deraf er vi altså inde i den tætteste del af skoven! Men hvor langt kan vi vel antage at være fra Johausen-floden?"

"Meget lang kan distancen herfra til floden umuligt være!" mente Max. "Ikke engang en kilometer kan vi antage, den er, for det ville dog være meningsløst, om vore redningsmænd til ingen nytte skulle have båret os så langt bort fra floden."

"Jeg mener som De, hr. Max!" sagde Khamis roligere. "Floden kan i virkeligheden ikke være ret langt borte. Det gælder for os om atter at komme ned til den, for at vi kan sejle videre ad den, når vi har fået bygget os en ny flåde."

"Men hvad skal vi leve af så længe, og hvad skal vi leve af, indtil vi når Oubanghi? Nu har vi jo ingen våben – ingen patroner længere!" sagde Max hovedrystende.

"Og desuden," faldt John Cort ind, "i hvilken retning skal vi søge floden? At vi er kommet i land på venstre bred, er der ingen tvivl om, men hvad kan det hjælpe os, at vi ved det, når det ikke er muligt for os at få at vide, i hvilken retning øst

ligger? Vi kan lige så godt antage, at den ligger der som der – denne flod, der var så forræderisk imod os!"

"Det allerværste er, hvordan vi får banet os vej ud af dette sorte krat – her er jo ingen udgange!"

"Jo, se der!" råbte Khamis pludselig.

Og han pegede på et hul mellem slyngplanternes tætte væv og buskene. Det var det, man havde hugget, da man bragte de tre mænd ind på dette sted i underskoven. Bag dette hul i krattet viste sig en mørk og sumpet sti, som syntes at kunne passeres af mennesker.

Men hvor førte denne sti hen? Førte den til floden? Det var vel såre uvist! Den kunne jo i skoven krydses med mange andre stier, og risikerede man ikke ved at følge den at forvilde sig ind i skovens uendelige labyrint? Om otte og fyrre timer ville man have spist den sidste bid, der var til rest af bøffelkødet, og når den var spist, hvad så? Regn faldt der vel altid så meget af, at man kunne slukke sin tørst.

"Men vi kan i hvert fald ikke blive liggende her og sove mellem trærødderne! Lad os komme op – af sted – bort herfra!"

Det var John Cort, resolut som altid.

"Men først spiser vi for at styrke os til vandringen!" sagde Max Huber.

Man delte en kilo af bøffelkødet i tre lige store portioner. Det gjaldt jo nu om at spare på den smule proviant, man havde. Hver satte sin lille ration til livs.

"Blot jeg vidste, om det er frokost eller middag, jeg spiser!" sagde den uforbederlige Max.

"Å, det kan vel egentlig være din mave så temmelig ligegyldigt, Max!"

"Måske! Men det er den ikke ligegyldigt, at den er tørstig, og at den ikke kan få noget at drikke! Blot nogle dråber af Johausen-flodens alt andet end klare vand – min sandten, om det ikke ville smage mig bedre end Frankrigs gyldneste drue!"

End ikke Max' munterhed slog dog længe til. Man spiste i tavshed – man følte stilheden trykkende hvile på sig. Mørket gjorde sindet tungt og skabte bekymring og ængstelse. Hvad var det dog for en grav af en skov, man var kommet ind i? Her var så trist og sort, at end ikke fuglene kunne flyve her. Ingen fuglesang hørtes – intet skrig af noget dyr – ikke en lyd af liv! Kun nu og da en knækken af en død gren, der styrtede ned på det tommetykke tæppe af mos og vissent græs, der dækkede hele skovbunden mellem træstammerne, kun nu og da den hvislende lyd af en lille, uskadelig snog, der bugtede sig mellem grenene, eller den svage surren af et sort insekt. Men så blev atter alt tyst, og oven på denne lille lyd føltes stilheden endnu mere trykkende og ængstende.

Man var færdig med måltidet, og alle tre mænd rejste sig op for at vandre videre på deres march.

Efter at have samlet resterne af kødet sammen gik Khamis hen mod den åbning, der viste sig for dem i krattet mellem lianerne.

Max havde fulgt ham. Og af gammel vane, mens gråden sad ham i halsen, kunne han ikke lade være med at sætte hånden for munden som en råber og skrige:

"Llanga! – Llanga! – lille Llanga!"

Men han råbte forgæves ud i skovens mørke; ingen stemme svarede – intet ekko lød tilbage til ham.

"Fremad! Af sted herfra!" kommanderede forrideren.

Og han brød sig vej gennem krattet foran de to andre.

Men næppe havde han gået en halv snes skridt, før han standsede som naglet til jorden – rodfæstet.

"Se – se! Der er lys! Se – faklen derhenne!"

Max og John kom løbende.

"Der er ild og fakler der! Er det mon de indfødte?"

"Pas på – vær på post! Det gælder livet!"

Lyset viste sig mellem træerne. Det var en fakkel, der flammende kastede et mat, rødt skær omkring sig. Den brændte kun nogle hundrede skridt nede ad stien. Kun en smal kreds af skoven omkring den blev oplyst af dens røde, blaffende skin, der legede hen over stammerne og kastede røde pletter op mod bladtaget.

Men hvor vandrede denne fakkel hen? Og hvem var det, der bar den? Kunne man nu frygte et angreb, eller var det en hjælp, der her blev bragt? Og var den, der bar faklen, alene, eller var der mange andre indfødte med ham?

Khamis og de to andre vovede ikke at gå videre. De blev ængsteligt stående bag et par træstammer.

Der gik to-tre minutter – faklen derhenne forandrede ikke plads. At der kunne være tale om St. Elms-ild, vandrende lygtemænd, var udelukket. Man så jo ild og røg!

"Men hvad skal vi gøre?" spurgte John Cort de andre.

"Jeg tænker, det bedste vil være at gå efter faklen, siden den ikke kommer til os!"

"Fremad!" kommanderede Khamis.

Forrideren gik foran de to andre. Da man var gået et lille stykke, så man, at faklen bevægede sig fremad, længere hen ad stien. Den, der bar den, måtte altså utvivlsomt have opdaget, at

de tre mænd nærmede sig ham. Måske var det den vilde fakkelbærers mening på denne måde at vise de fremmede vejen ud af Oubanghis sorte skov og bringe dem ned til Johausen-floden eller til en anden af Oubanghi-flodens bifloder. Der var ikke lang tid til at grunde over dette. Faklen fjernede sig. Man måtte følge den for at se at komme ud af denne sørgelige, forheksede skov – og videre mod sydvest.

Da de kom ud på stien, fandt de den let at passere. Græsset var trådt ned, alle buske og spærrende lianer var hugget bort, det var åbenbart en sti, som i mange tider var blevet benyttet af mennesker eller dyr. Uden vanskelighed trængte man ad den ind gennem skoven, mens man stadig så den rødblussende fakkel vandre foran sig. I over tre timer vandrede Khamis og hans to fæller på denne måde. Så var de trætte og besluttede at ville gøre holdt. Næppe havde de gjort dette holdt, før de så faklen foran dem standse.

"Det er ubetinget en fører for os – og det er endda en fører, som ser os lige så godt, som vi ser hans fakkel! Han er en udmærket fører – han forstår os, uden at vi siger et ord til ham! Når blot vi vidste en smule besked om, *hvor* han fører os hen!"

"Lige meget foreløbig, blot han fører os ud af denne labyrint! Noget værre end denne skov kan vi vel ikke gå ind til! Men for dig, Max, må dette her da endelig være det vidunderlige?"

"Ja – og jeg har tilstrækkeligt af det!"

"Nå, endelig har du også fået nok af Afrikas urskove! Gud bevares, hvor vi to efterhånden går op i en større og større enighed!"

Næppe havde man atter rejst sig, før faklen forude begyndte at vandre. Man fulgte den hele eftermiddagen. Stien blev ved,

og nu og da faldt en lille, spæd lysstråle ned over den. Khamis marcherede hele tiden foran; de andre fulgte efter i gåsegang, for stien var så smal, at kun et menneske ad gangen kunne trænge frem ad den. Flere gange søgte de at påskynde deres march for at forsøge på at indhente deres ukendte fører, men denne må straks have opdaget det, for faklen bevægede sig da så meget hurtigere af sted, at afstanden fra de rejsende til fakkelbæreren stadig var den samme.

Ved sekstiden om aftenen havde man tilbagelagt fire til fem mil, siden man brød op om morgenen. Trods den træthed, alle følte, var det dog Khamis' mening, at man burde følge faklen, så længe man blot kunne slæbe sig af sted på benene, og så længe man kunne se den. Men pludselig så man faklen standse, svinges rundt i luften et øjeblik for derpå lynsnart at forsvinde. Skoven var atter gravmørk – intet lys eller blus sås, i hvilken retning man end spejdede.

"Holdt!" råbte John, da han så faklen forsvinde. "Dette var åbenbart et tegn til os om, at vi skal standse her og blive på dette sted for natten!"

"Et tegn? Snarere en befaling!" mente Max.

"Men lad os i alle tilfælde lystre den," foreslog Khamis, "og lad os slå os ned her i denne kant af skoven for natten!"

"Men i morgen? Kan vi regne på, at denne fakkel vil vise sig igen for os?"

Det var John Cort, der spurgte.

Der var ingen anledning til at grunde over det – morgendagen måtte vise det. Man lagde sig ned ved roden af et træ, og bøffelkødet kom frem; det var tørt og hårdt, men de tre vandrere var unge, trætte og sultne, og så gled det ned. Khamis

kunne på skovbundens planter se, at der måtte være en kilde i nærheden, og det lykkedes ham også at finde den. Man drak af den hule hånd, og det læskede de tørstige mennesker. Skønt mægtige regnskyl ellers er så almindelige i Afrikas dybe skove, var der i de sidste otte og fyrre timer ikke faldet en dråbe regn, hvor Khamis og hans venner havde været.

"Hvem ved, om ikke vor ukendte fører netop har valgt dette sted for os som nattekvarter, fordi denne kilde var her i nærheden?" sagde Max.

John, der af et sammenrullet blad havde fået et drikkebæger i stand, nikkede – det var også hans mening.

Hvor mange ærgrelser og bekymringer de tre mænd end bar på, overvældede trætheden dem dog, så søvnen snart meldte sig. Men før Max og John faldt i søvn, talte de dog sammen om Llanga. Hvad var der blevet af den stakkels dreng? Der var vel slet intet håb længere om, at han ikke skulle være druknet. Havde han frelst sig selv, eller var han overhovedet på den ene eller den anden måde kommet op af floden, ville han sikkert med sit instinkt hurtigt have vidst at finde tilbage til sine to herrer, beskyttere og venner, Max og John. Nej, den stakkels dreng var sikkert druknet og flød nu som et vandkoldt lig videre med floden ned ad Oubanghi til.

Da man vågnede næste morgen, så man af det svage lysskær, der trængte ned gennem skovens bladtag, at det måtte være lys dag. Af lysets retning så Khamis nu, at man hele tiden var marcheret mod øst. Det var jo ulykkeligvis den stik modsatte vej af den, man skulle; men hvad var der nu andet at gøre end at genoptage marchen, vandre i samme retning og følge faklens skær?

"Ja, hvis fakkelbæreren da atter viser sig!"

"Der – se derhenne – der skinner faklen igen!" hviskede Khamis.

Faklen viste sig et stykke borte.

"Den er jo vor ledestjerne!" sagde Max. "Den er jo som helligtrekongers stjernen, der ledte de tre vise mænd til Bethlehem! Desværre går denne mod øst – og hvornår vil *vi* komme til *vor* forjættede by?"

Hele dagen den 22. marts marcherede man af sted, uden at der skete noget. Stien syntes aldeles uendelig. Foran sig så de stadig faklen, der roligt svævede af sted. Til begge sider stod skoven som mure, høje mure af tætte træer, mellem hvis stammer slyngplanter groede i så vild og fantastisk frodighed, at det ville have været umuligt at trænge sig blot nogle få skridt ind i skoven. Man følte sig, som om man her vandrede i en underjordisk, mørk gang med mur over hovedet, mure ved siderne, jorden under fødderne. Men hist og her krydsedes dog den sti, man fulgte, af andre stier, der syntes at strække sig i alle mulige retninger ind gennem skoven. Det var en labyrint af gange, og man ville straks være faret vild i denne labyrint, om ikke faklen forude stadig viste dem vejen, de skulle gå.

Intet dyr mødte de på deres vej, ikke et eneste af de mange store skovdyr, de hidtil havde set og mødt, viste sig. Heller ikke så man i tykningen nogle af de smalle stier, skovens dyr træder. Skoven syntes tom for alle levende væsener, undtagen snoge og insekter, og den sti, man gik ad, og alle de stier, man havde set krydse den, var ikke dyrs værk, men menneskers arbejde – hvem vidste, gennem hvor mange hundrede eller hvor mange tusinde år! Selv om man også havde haft sine geværer og sine

patroner her – til hvad nytte? Her var intet at jage – ynkeligt ville man være omkommet af sult!

Både Khamis og de andre så derfor også med bekymring deres proviant svinde ind. Endnu et måltid – og man havde intet mere! Hvor langt ville denne fakkelbærer føre dem endnu? Og hvis de endnu i morgen ikke var kommet til deres ukendte bestemmelsessted, til enden af den vej, ad hvilken faklen førte dem – hvad så?

Hen ad aften så de atter faklen forude standse, blive svunget rundt og slukkes, og også denne nat forløb i tavshed og fred inde i denne uendelige og hemmelighedsfulde skov.

Men da John Cort vågnede næste morgen, først af dem alle, fo'r han forbavset op og ruskede i de andre.

"Der har været nogen her, mens vi har sovet! Se!"

Ved siden af deres sovested var der blevet tændt et bål. Gløderne ulmede endnu, og over bålet hang på et spid en ristet antilopefjerding. En stor, udhulet frugt, fyldt med frisk vand, stod ved siden af.

Ingen af de tre mænd, end ikke Max Huber, kunne skjule deres overraskelse. Hvem var dog denne mystiske fakkelbærer der forude, hvad mening havde han med at føre dem, holde dem i live, lede dem gennem skoven? Med hvilket mål førte han dem, og hvorfor førte han dem derhen? Var det en vild – eller var det selve skovens hersker, genius, gud, hvis spor man nu var vandret i på tredje dag?

De tænkte ikke længe over det. Sulten havde meldt sig, og da man havde fået varmet antilopekødet over ilden, spiste man det med god appetit. Der var tilstrækkeligt kød til to måltider.

Næppe havde man spist, før faklen forude atter blussede op og på denne måde gav signalet til opbrud og videre vandring.

Man adlød straks den ukendte fører, og i stilhed vandrede man videre i gåsegang ad stien, Khamis stadig forrest. Man så nu, efterhånden som man vandrede frem, at skoven stadig blev noget lysere; hist og her kunne lyset dog falde i sparsomme, svage stråler gennem bladtaget ned over stien og den grå skovbund. Men alligevel var det endnu umuligt for nogen af dem at få øje på deres mystiske fører og fakkelbærer, som stadig ledte dem fremad.

Som dagen forud tilbagelagde man også denne dag to-tre mil. Siden man forlod Johausen-floden, måtte man nu, antog man, have vandret henved tres kilometer.

Da faklen denne aften standsede og slukkedes, kunne de tre mænd se, hvorledes lyset i skoven svandt for mørket, og de kunne mærke nattens komme. Efter at have spist den sidste bid af antilopekødet faldt de dødtrætte i søvn ved foden af et træ. Men i søvne syntes Max Huber at høre lyden af et fjernt instrument; han syntes at høre tonerne af en lirekasse langt borte, oppe i luften, og disse toner løb sammen og blev til en melodi. Det var valsen af "Jægerbruden", hvis toner han i søvne troede at høre.

13. Den hængende by

Da man den næste morgen vågnede, så man til sin overraskelse, at skoven, der var blevet lysere, hvor man havde gået den foregående dag, nu atter var så mørk som før, og at mørket næsten var dybere end den første dag. Det var aldeles umuligt at afgøre, om det var nat endnu, eller om solen allerede skinnede over det sammenfiltrede bladtag over træerne. Og faklen, der nu havde ledet dem i de sidste tres timer, viste sig ikke denne morgenstund. Der var for de tre mænd intet andet at gøre end at afvente, hvad der ville ske.

Da man var vågnet, gjorde Cort straks den opdagelse, at der denne nat intet bål var blevet tændt for dem, og at der ingen proviant var blevet bragt dem.

"Det ser ikke ud til, at vore mærkelige venner og førere har tænkt på os i nat!" sagde han. "De har hverken sørget for ild eller mad til os."

"Og det er så meget uheldigere, som vi ikke længere har noget som helst, hverken at bide eller brænde! Hvad kan det betyde?"

"Det kan betyde," sagde Khamis, "at vi nu er kommet til det sted –"

"Hvilket sted?" afbrød John.

"Til det sted, hvor man har villet føre os hen!"

Det var et svar, som ikke var noget svar, men hvorledes kunne nogen have givet det tydeligere?

Man gjorde nu en anden opdagelse. Måske var skoven endnu mørkere end før, men den dybe stilhed, der havde hersket i den, var forsvundet. Når man lyttede, kunne man høre en fjern, brummende, ubestemmelig larm, en lyd som af mange menneskers liv og tale langt borte. Men denne larm kom oppe fra luften – den syntes at komme fra træernes toppe. Og da man så til vejrs, syntes man oppe i træerne trods det dybe mørke at kunne skimte en terrasseformet platform, der tredive meter til vejrs syntes at være bygget eller hængt op mellem grenene. Og denne platform syntes at strække sig så langt, man kunne se i mørket.

Nu forstod de tre mænd det mørke, der herskede her i skoven, hvor de lå. Det var denne besynderlige platform mellem grenene, der holdt lyset borte, som et tag holder lyset ude fra et hus. De så også, at jordbunden på dette sted i skoven var aldeles uden liv – intet græsstrå, ingen urter, ingen slyngplanter skød sig op her. Det var, som om her aldrig var faldet en dråbe regn og som om aldrig nogen kilde havde givet jorden fugtighed og liv.

Træerne her stod langt fra hinanden – med otte-ti meter mellem stammerne. Op til platformen bar de ingen grene; de lignede en skov af søjler, murede i jorden for at bære et vældigt tag. Max kom til at tænke på søjlerækkerne i en domkirke i syden. Den platform, disse naturlige søjler bar, måtte være flere tusinde kvadratmeter stor, tænkte han; men oven på den – hvad i alverden var der oven på den? Han kunne på stammerne skelne baobabtræerne fra de kæmpemæssige bombaxtræer med de umådelige stammer; han så acajoutræet ved siden af delebpalmen, hvis stamme næsten altid er hul. Han så her alle

Afrikas kæmper – men over dem – hvad bar de der? Hvad skjulte sig der – hvad levede deroppe i lyset? Hvilke skabninger? Mennesker?

Henved en time forløb på denne måde. Khamis vandrede stadig rundt i mørket, spejdende efter om fakkelskæret ikke atter skulle vise sig. Hvis denne ukendte fører gennem skoven ikke mere viste sig – hvad så? Hans instinkt sagde ham, at man stadig var vandret mod øst – men dette var jo at gå tilbage fra Oubanghi, at fjerne sig fra den vej, de skulle gå! Hvorhen havde denne fakkel dog ført dem? Hvad skulle der blive af ham og hans venner inde i denne vilde skov? Hvis dette lys ikke mere viste sig, hvad burde de da gøre? Drage bort fra dette sted? Men hvorhen – i hvilken retning, uden proviant, uden våben, vejløse, hvileløse, udtrættede?

For første gang på hele denne lange rejse var den tapre, modige, ellers altid så rådsnare neger ved at tabe modet.

"Er det ikke bedst at drage videre?" spurgte John Cort.

"Videre – hvorhen – i hvilken retning?" svarede Max Huber modløst.

"I hvert fald bort herfra – vi er vel ikke vokset fast endnu! Her kan vi dog ikke lægge os til at dø! Lad os i hvert fald undersøge skoven – måske finder vi et lysere sted, hvor vi kan orientere os!"

"Ja, kom!" sagde Khamis og gik foran.

Man vandrede vel en halv kilometer videre for at finde vej. Overalt så man de spredt stående træer, overalt den samme grå, støvtørre, livløse skovbund, der så ud, som om hverken regnen eller solstrålerne var faldet på den i mangfoldige år. Og stadig hørte de over deres hoveder denne fjerne, brummende,

ubestemmelige lyd som af mennesker og af tale, lyden som fra en fjern, travl by, og som de ikke kunne forklare sig.

Og skoven syntes heller ikke at være øde og ubeboet; i hvert fald troede både Khamis, Max og John nu og da at se skyggerne af levende væsner smutte omkring mellem træerne i mørket. Det kunne ikke være nogen illusion, for alle tre troede at se disse samme skyggevæsner.

Omtrent en halv time vandrede de om der i mørket, forgæves spejdende efter en udvej. Udmattede og modløse sank de ned ved foden af en tykstammet bombax. Deres øjne var nu begyndt at vænne sig til mørket, som omgav dem. Platformen over deres hoveder syntes også på dette sted at have sine revner og huller, for hist og her sivede en sin stribe lys ned til dem; man kunne derved se ti-tolv meter frem for sig.

Pludselig bøjede Khamis sig frem og stirrede ud i mørket.

"Tys – rolig! Se derhenne! Hvad er det, der bevæger sig der?"

"Et dyr! Nej, et menneske!"

John Cort så i samme retning som Khamis.

"Jeg tror, det er et barn!" vedblev Khamis. "Den er ganske lille!"

"En abe!" hviskede Max Huber. "Det er Gud hjælpe mig en abe!"

Stille og ubevægelige som mus lå de tre mænd og stirrede efter det lille væsen, for at de ikke skulle skræmme det. Kunne man få fat i det – nå, Max afskyede ganske vist abekød, men hvad kan man ikke spise, når man føler tarmene skrige? Ganske vist havde man hverken ild eller aske.

"Du skal alligevel blive bankekød inden aften!" sagde Max for sig selv.

Det mærkelige væsen havde åbenbart set dem, men det syntes ikke at nære ringeste frygt. Det kom gående oprejst hen imod dem og standsede få skridt fra det sted, hvor de lå.

Max og John betragtede det.

Men – men der var jo ingen tvivl mulig! Det væsen der var jo ingen anden end Llangas plejebarn, den abeunge, han havde fisket op af floden og taget om bord på flåden og plejet, og om hvilken han stadig havde sagt, at det ikke var nogen abe, men et barn.

"Det er ham!"

"Der er ikke tvivl om det – det er Llangas plejebarn!"

"Men når den skabning er her, hvorfor er så Llanga her ikke også?"

"Er De vis på, at De ikke tager fejl?" spurgte forrideren tvivlende.

"Jeg er så vis på det, som på mit hoved! Men vent et øjeblik – nu skal vi bare se!"

Han trak op af sin lomme snoren og medaljonen, han havde taget af barnets hals, og han gav sig til at svinge med den blanke tingest, som når man fristende viser et modstræbende barn et stykke legetøj.

Næppe havde barnet set og genkendt sin forsvundne medalje, for det kom helt hen imod dem. Det var nu atter frisk og helbredet, kunne man se. I de tre dage, man ikke havde set det, havde det fået sine kræfter og sin naturlige barnesundhed igen.

Barnet næsten sprang hen imod John Cort for atter at få sin medaljon.

I samme nu sprang Khamis op og greb barnet og holdt det fast. Barnet blev bange og begyndte at skrige. Men det var ikke længere ordet "ngora", der kom fra dets læber. I et væk skreg det:

"Li-maï – ngala – ngala – li-maï!"

Hvad disse ord betød, forstod ingen, heller ikke Khamis, der dog forstod en mængde dialekter og arter af de afrikanske negersprog. Men man fik ikke tid til at reflektere over det, for på barnets skrig kom en sværm skabninger ud af skoven og styrtede løs mod de tre mænd. Det var umuligt at se, om det var mennesker eller aber. At gøre modstand mod disse mærkelige skovdjævle eller skovmennesker, der alle sammen målte mindst en meter og firs, og hvis antal var henved en snes, ville være aldeles håbløst og unyttigt. Forrideren, Max og John blev grebet ved armene og skubbet frem, lempeligt, men bestemt. To af skovmenneskene greb hver sin mand, resten omgav dem som en garde, og henved fem-seks hundrede meter førtes de på denne måde af sted gennem skoven – først da standsede man.

På dette sted stod to træer tæt sammen; deres lavere grene nåede hinanden, og af disse grene havde man dannet en stigelignende trappe. Om det ikke var nogen bekvem trappe, var det dog bedre end en stige, og et menneske kunne med stor lethed komme op ad den. Fem-seks af de sorte skovmennesker klatrede behændigt som aber op ad denne stige, og de andre tvang Khamis og de to hvide mænd til at følge efter, uden dog på nogen måde at slå dem eller gøre dem fortræd.

Efterhånden som man kom højere op ad trappen mellem de to træer, så man, at det begyndte at blive lysere, og på halvvejen så Khamis og de andre atter strålerne af den sol, der ikke havde

skinnet på dem, siden de havde forladt Johausen-floden. Man kunne under hele denne opstigning ikke lade være at tænke på, at han nu alligevel snart havde fået nok af dette vidunderlige, som han så længe havde ønsket sig.

Godt tredive meter i vejret strakte denne stige eller trappe sig, men da opstigningen var endt, hvilken uhyre forbavselse greb da ikke Max og de to andre! De så foran sig den umådelige platform, der strakte sig så langt hen, deres øjne rakte. Belyst af den strålende sol lå den foran dem, og overalt, hvor de så hen, så de træernes brede, grønne kroner hvælve sig over den. De lignede ganske korte buske med uhyre tykke stammer og uhyre kroner. Mellem træerne stod bygget i lange rækker hytte ved hytte, flettet af gult strå og dækket med tage af store, læderagtige blade. Hytterne dannede gader, der krydsede hinanden, og som var anlagt med en vis regelmæssighed, og så langt man kunne se, fortsatte denne by sig, uden at man kunne få øje på dens grænser.

I denne bys gader bevægede sig en mængde skabninger af samme art og væsen som Llangas plejebarn. Deres legemer var næsten som en negers, og de gik alle med menneskets oprejste gang. De måtte altså absolut kaldes mennesker. I Javas skove og sumpe har den store franske lærde Eugene Dubois fundet skeletter af det fortidsmenneske, han har kaldet *pithecantrophus*, og han har bevist, at også dette har haft den oprejste gang, *erectus*, som antropologerne kalder det. Det er denne oprejste gang, som alle erkender for at være det absolut mest karakteristiske skelnemærke mellem dyret og mennesket, selv mellem det højststående dyr og det laveststående menneske.

Mens Max Huber og John Cort gjorde disse betragtninger hver for sig, blev de stadig skubbet og trukket fremad af deres ledsagere. Disse talte mellem sig indbyrdes et sprog, som de syntes at forstå hinanden i, for de talte, svarede og snakkede uafbrudt. På gaderne mellem hytterne kom andre væsener stadig til og så deres stammefæller slæbe af med de tre mænd, men mærkeligt nok syntes ingen af dem at være særlig forbavsede over at se disse fremmede her, end ikke over at se de hvide mænd i deres dragter.

Eskorten førte de tre mænd hen mod en hytte, skubbede dem ind i den og lukkede døren til efter dem.

"Puh," sagde Max og kastede sig udmattet på hyttens gulv, "hvad er dog dette her? Hvor er vi? Og lagde I mærke til, at disse elendige bavianer slet ikke syntes at være forbavsede over at se os? De må ligefrem have ventet på os! De må have set hvide mænd før i dag!"

"Det er sandsynligt!" sagde John Cort. "Nu mangler vi bare at få at vide, om de vil give os noget at spise!"

"De æder snarere os end giver os noget at leve af!" mente Max Huber.

Og der var grund til denne frygt. Når både denkaer og mouboutunegre, der dog står på et ret højt trin, æder mennesker, ja ligefrem er fanatiske kannibaler, hvorfor skulle så disse væsner her, der åbenbart stod så langt under de andre stammer, ikke også holde af menneskekød?

"Hvor højt står egentlig disse skabninger?" tænkte Max. "Står de højere end Guineas chimpanser, Borneos orangutanger eller Gabons gorillaer, som man hidtil har betragtet som de intelligenteste dyr og som de, der kom mennesket nærmest? Ja,

et fortrin for dem synes de at have. De kender jo brugen af ild! Vi har set det ved den fakkel, de har tændt, og som de har ført os gennem skoven med. Vi har set det ved den ild, de tændte to gange for os på vor vej. Og de blus og fakler, vi hin nat, lige før den store ødelæggelse, så i skovbrynet, mon det ikke har været ild, som disse skovbeboere har tændt i det ene eller det andet øjemed? Men er ilden noget, der alene tilhører menneskene? Emin Pasha fortæller i hvert fald, at han i skovene ved Msokgonie i Sudan har set store bander af chimpanser, der har tændt fakler og med disse fakler er gået på natlige røvertog lige til plantagernes grænser. Men disse mærkelige væsener her havde dog den oprejste gang, og de bevægede sig åbenbart aldrig på alle fire. Der er også orangutanger, der går oprejst, men bliver de skræmt eller flygter de, vil man se dem tage alle fire lemmer i brug under flugten Og så taler de jo – ja, de taler – de udtrykker sig – de forstår hinanden! De kan altså ikke være dyr! Ikke sandt, John – du har jo også hørt dem tale?"

"Ja, vist taler de!" svarede John.

"Jeg kunne lide at kende deres sprog!" vedblev Max. "Hvad mon de siger, når de vil udtrykke: jeg er sulten, jeg vil sætte mig til bords, jeg er lige ved at dø af sult? Hvis jeg vidste det, ville jeg straks sige det!"

Af de tre fanger var Khamis vel den, der tænkte mindst på, til hvilken art væsener antropologerne ville henregne de skabninger, de var faldet ned imellem. For ham var der ingen tvivl om, at de befandt sig mellem aber; det var aber, der boede i landsbyer, kunne slå ild, gik oprejste, og som havde talens brug – men aber var det! Og selv om han også fandt det besynderligt, at der her i Oubanghis skove boede en dyreart, som hverken

han eller nogen anden congoneger havde hørt tale om, så oprørte det ham dog i hans værdighed som beboer af "det sorte kontinent", at man ville kalde disse aber for mennesker og sætte dem i klasse og familie med ham og andre afrikanegre.

Der er fanger, der forstår at tage deres skæbne med ro, og andre, der bestemt ikke kan finde sig i den. Til den sidste kategori hørte både John Cort, forrideren og især den altid utålmodige Max Huber. Det var for det første ubehageligt at ligge i denne kvalme hytte uden at kunne få øje på deres bevogtere; dertil kom bekymringen for, hvad fremtiden ville bringe, og hvilken skæbne man havde tiltænkt dem, og endelig gnavede sulten dem, for der var gået femten timer, siden de sidst havde spist.

Det eneste, man kunne grunde et håb om frelse og frihed på, var, at det abebarn, Llanga havde frelst, boede i denne by, som sandsynligvis var hans fødeby og den by, hvor hans familie levede – hvis der da mellem disse skovmennesker var noget, der hed familie.

"Da Llangas plejebarn er blevet frelst," sagde John Cort, "er der dog en sandsynlighed for, at Llanga selv også er blevet det. Han bar barnet i sine arme og har næppe skilt sig fra det. Han er da også i denne landsby her. Men hvis han hører, hvad han jo sikkert gør, at man har ført tre mænd her til byen i dag, tre fremmede mænd, ganske anderledes end byens andre væsener, vil han sikkert straks forstå, at det ikke kan dreje sig om andre end om os. Og da man indtil nu ikke har tilføjet os noget ondt, har man sikkert heller ikke gjort Llanga noget."

"Jeg håber intet!" svarede Max Huber. "Plejebarnet er ganske vist frelst, men det betyder ikke, at Llanga ikke er druknet! Var

han også blevet frelst, ville han snart have fundet os! Nej, den stakkels dreng –"

Max holdt inde. Der var nogen, der rykkede i hyttens dør, man hørte en larm udenfor, og så åbnede døren sig. Først så man kun de to store, kæmpemæssige fyre, der var blevet sat på vagt ved hyttens dør, men et sekund efter kom en tredje skikkelse frem. Det var en lille, sort fyr, der med et spring var inde mellem de tre mænd.

"Llanga – Llanga! Min dreng!" råbte de tre mænd. "Er det virkelig dig, lille Llanga?"

"O, min ven Max, mig være det! O, min ven John, mig være Llanga!"

Tårerne stod den lille, trofaste fyr i øjnene af glæde.

"Men hvornår er du kommet – hvor længe har du været her?" spurgte Khamis.

"Mig være her siden i går morges!"

"Og hvordan er du kommet herhen?"

"Man have mig båret gennem hele den store, sorte skov!"

"Så må de, der bar dig, have marcheret langt hurtigere end vi!"

"O, de have marcheret meget, meget hurtigt!"

"Men hvem var det, der bar dig?"

"Det være ham, der frelste mig, en af dem være det, der også frelste min ven Max og min ven John og Khamis også op af floden!"

"Var det mennesker?"

"Ja, ja, mennesker! Det være mennesker, det ikke være aber – nej, nej, det slet ikke være aber!"

Den lille negerdreng talte i en bestemt tone, aldeles overbevist. Han så i skovbeboerne mennesker. I hvert fald måtte det altså være en race, der stod over dyrene, om end de ikke stod så højt som selv de laveststående mennesker, man kendte. Det var primitive væsner, vanskelige at bestemme, måske det led mellem mennesker og dyr, som endnu mangler i kæden af levende væsner og i Darwins bevisførelse.

Llanga, der vedblev at kysse Johns og Max' hænder og lægge den mest rørende glæde for dagen, begyndte nu at fortælle alt, hvad der var hændt ham, siden malstrømmen havde grebet flåden og slynget den ned i vandfaldets dyb med alt, hvad der var på den af mennesker.

"Den gang, malstrømmen gribe flåden, den også slynge mig og Li-maï ned i vandet!" sagde Llanga.

"Li-maï," spurgte Max forbavset, "hvem er Li-maï?"

"Jo, jo, Li-maï, det være hans navn, det lille barn! Han have sagt det flere gange til mig. Han have sagt hele tiden: Li-maï! Li-maï!"

"Han har altså et navn! Han er måske oven i købet opkaldt efter nogen! Hør, Max, tror du også, den gorillaunge er døbt?"

"Det er da ikke så mærkeligt, John, at han har et navn! Når man kan tale, har man også i reglen et navn!"

"Men når denne lille fyr har et navn, så ville det jo også være naturligt, om hele stammen, hele banden eller folket, hvad man nu skal kalde dem, havde et navn! Men det har de måske også!"

"Ja, ja, de hedde wagddierne – wagddierne!" sagde Llanga. "Jeg have hørt, Li-maï dem kalde wagddierne!"

Ingen af de tre mænd, heller ikke Khamis, havde nogen sinde hørt tale om dette folk. Selve navnet var ganske fremmed i

congonegrenes sprog. Men hvad der var uomstødeligt, var, at de eksisterede, at de boede her på Johausen-flodens venstre bred, og at en del af dem havde været nede ved floden, da katastrofen skete. Nogle af dem var ilet ud på de klipper, der lå midt i malstrømmen, og som det fra land ikke var vanskeligt at komme ud på, andre var sprunget i vandet for at bjærge Max Huber, John Cort og Khamis, mens atter andre havde frelst Llanga og det lille barn, han krampagtigt holdt fast i sine arme. Llanga havde ligesom de andre tabt bevidstheden, og da han atter kom til sig selv og fandt sig alene, troede han, hans tre venner var revet ned i malstrømmen og var druknet.

Da Llanga vågnede, fandt han sig i armene på en kæmpestor wagddi, som ikke var nogen anden end Li-maïs fader. Li-maï selv lå i armene på sin "ngora" – sin moder. Llanga fik nu efterhånden at forstå, at Li-maï nogle dage i forvejen var gået på eventyr på egen hånd, og at han var faret vild i skoven og var kommet ned til floden. Her var han med det styrtende træ faldet i vandet, og han ville ganske utvivlsomt være druknet, hvis ikke Llanga havde frelst ham. Imens var Li-maïs forældre sammen med en del andre af wagddi-stammen gået på eftersøgning efter Li-maï, og de var da kommet ned til floden, hvor de netop kom tids nok til at frelse Llanga og Li-maï tillige med de andre, der var om bord på flåden.

Man havde snart på ny fået liv i Llanga, og man bar ham nu sammen med Li-maï til "den hængende by". Det varede ikke ret mange timer, før Li-maï, der kun havde været syg af skræk og træthed, atter var frisk, og han, der før havde været Llangas plejebarn, blev nu dennes beskytter. Både Li-maïs fader og moder var taknemmelige mod den lille negerdreng, der havde

frelst deres barn fra at drukne. Selv dyrene kan jo vise deres taknemmelighed mod mennesker, der giver dem noget at spise, kærtegner dem eller er gode imod dem. Skulle da ikke den følelse: taknemmelighed også kunne findes hos væsener som disse wagddier, der dog stod over dyrene?

Denne morgenstund havde man ført Llanga hen foran en afsides beliggende hytte. Han vidste ikke, hvad han skulle der, men snart havde han hørt sine venners stemmer derinde, og med et glædesskrig brød han døren op og stormede ind.

Det var alt, hvad der var sket, siden flåden var blevet knust, og Llanga var blevet skilt fra Khamis og fra sine to herrer og venner.

"Ja, Llanga," sagde Max Huber først, "dette er jo udmærket alt sammen, men det værste er, min dreng, at vi alle tre er lige ved at dø af sult! Og før du går videre ind på at fortælle os dine eventyr, må du virkelig ved hjælp af dine fornemme forbindelser her i staden se at skaffe os noget at spise! Kan du det, min dreng?"

Max havde næppe talt ud, før Llanga allerede som en stormvind var forsvundet ud af døren. Og der var ikke gået mange minutter, før han atter viste sig, medbringende en vældig klump ristet bøffelkød og et halvt dusin af de store akaciefrugter, som man i Afrika kalder abebrød. Endvidere havde han et halvt dusin friske bananer, og i en stor græskarflaske, en af de såkaldte kalabasser, havde han vand, der var tilsat det sukkerstof, som negrene uddrager af den mælkesukkerholdige lutex, en slyngplante, der vokser op ad de store gummitræer.

Som grådige ulve faldt de sultne mennesker over føden.

Al samtale gik i stå. Man spiste i tavshed maden, og ingen gjorde indvendinger mod, hvordan den smagte. Kun knoglerne i kødet og frugtskallerne blev tilbage – alt andet blev spist op, "rub og stub".

"Men hør nu," sagde John, da han var færdig med at spise, "hør nu, Llanga, er der mange af disse wagddier her i denne by?"

"O, der være mange, mange, mange! Mig have set dem alle vegne – i husene og på gaderne og i træerne ligesom aber! Men dem alligevel ikke være aber!" føjede han hurtigt til.

"Er der lige så mange som i Bournu eller Baghirmi eller i Libreville?"

"O, dem være mange flere!"

"Og forlader de aldrig byen? Går de aldrig ned i underskoven?"

"O, jo, dem gå ned i skoven, når dem vil jage, når dem vil samle rødder, og dem vil hente vand!"

"Og de kan tale, siger du?"

"Ja, ja, dem tale, men jeg ikke forstå dem alle – jeg kun forstå lidt af det, Li-maï ofte sige til mig!"

"Og Hvordan er denne Li-maïs fader og moder?"

"O, dem have været meget gode mod mig!"

"Når jeg får fat i dem, skal jeg nok takke dem!" sagde Max. "Blot jeg vidste, hvad jeg skal sige til dem!"

"Og hvad hedder hele denne hængende by her i træerne, Llanga – ved du det?"

"Ja, den hedder Ngala!"

"Ved du, Llanga, om disse wagddier og dette Ngala også har en høvding?"

"Ja, de have en konge!"

"Hvad hedder han? Har du set ham?"

"Nej, mig ikke have set ham, men mig have hørt, at han hedde kong Msélo-Tala-Tala!"

Khamis fo'r op.

"Men det er jo congosprog!" skreg han.

"Hvad betyder da de ord, Khamis?"

"De betyder: Manden med glasøjnene!"

Khamis havde ret. Ordene Msélo-Tala-Tala betyder i congonegrenes sprog en mand, der bærer briller.

14. Wagddi-folket

Hans Majestæt Msélo-Tala-Tala! En virkelig konge, der regerede over dette wagddi-folk, over denne besynderlige, i skovens træer hængende by – var det ikke toppunktet af alle overraskelser, og kunne det ikke sætte Max Hubers vilde, franske fantasi i den største bevægelse? Nu havde han her i Oubanghis vilde, sorte skove oplevet så mange eventyr og til sidst endog opdaget en hel ny race mennesker, om hvis eksistens aldrig nogen før havde haft nogen anelse. Og nu fandt han her til overflod et kongerige og en konge!

"Hvad siger du til dette, Max?" spurgte John overrasket.

"Jeg siger, John, at hvad det så end er for et halvmenneske samfund, vi er faldet ned i, og hvem så denne kong Msélo-Tala-Tala end er, så har jeg aldeles ikke i sinde at ende mine dage her i hans hovedstad – jeg vil bort!"

"Da mener jeg dog, vi bør blive her nogen tid for både i etnografisk og i antropologisk henseende at studere dette mærkelige folk! Bagefter, når vi atter er hjemme, kan vi offentliggøre et stort værk om dem – det vil sætte alle de lærde akademier på den anden ende!"

"Det skal jeg ikke have noget imod, men kun på to betingelser!"

"Og hvad er det for betingelser?"

"For det første, at man lader os have vor frihed til at gå frit omkring her i denne hængende by, så vi kan se og studere alt, hvad vi vil!"

"Og for det andet?"

"For det andet, at vi frit får lov til atter at gå vor vej, når vi er færdige med vore studier, og når vi har lyst til at ville gå!"

"Men til hvem skal vi henvende os med de to forlangender?" spurgte Khamis, og han kunne ikke lade være med at le.

"Vi går lige til kongen!" svarede Max. "Vi går lige til *Brillefa'r*! Herren må for resten vide, hvorfor disse wagddier kalder ham således!"

"Ja, og hvorfra har de fået dette navn i congosproget?" spurgte John.

"Man skulle antage, at de har givet ham navnet, fordi han som en anden metodistpræst eller kvæker går med briller!"

"Hvor skulle de briller vel være kommet fra?"

"Nå," vedblev Max Huber, "det kan jo være ligegyldigt! Lad os blot se at få fat i Hans Majestæt og tale med ham! Og hvis han forstår vort sprog, eller vi forstår, hvad han siger, vil jeg straks foreslå ham, at han slutter en alliance med Frankrig og Amerika; så kan han ikke være andet bekendt end at dekorere os med storkorset af wagddi-ordenen."

Trods sine spøgende ord var Max lige så lidt som de andre ved godt mod. Hvad skulle der blive af dem? Det var lidet rimeligt, at man ville tillade dem at gå frit omkring i denne by, og det var endnu mindre sandsynligt, at man skulle give dem lov til atter at forlade den. Men hvis hverken han, Khamis eller John Cort vendte tilbage til faktorierne i Libreville, ville man naturligvis der betragte dem som forulykkede, og selv om man sendte ekspeditioner ud for at søge efter dem, hvem ville da falde på at søge her i Oubanghi-skovens dyb, her i dette ukendte Ngala-rige – i wagddiernes hængende by!

På deres spørgsmål om, hvor vidt de ville få lov til at gå frit omkring i byen, fik de næsten øjeblikkelig svar, for døren ind til deres hytte åbnede sig, og Li-maï trådte ind mellem de lianer, der hang ned for døren. Det lille væsen styrtede straks løs på Llanga og begyndte at kærtegne ham, og Llanga gengældte kærtegnene. John Cort havde derved lejlighed til at studere dette abebarn nøjere på nært hold. Døren var imidlertid blevet stående åben; de to skildvagter, der før havde stået uden for den, var borte, og Max opfordrede straks de andre til at benytte sig af lejligheden sammen med ham og spadsere ud.

Ingen lagde dem hindringer i vejen, og de stod et øjeblik efter på en lille, fri plads mellem en række hytter, hvor wagddier skyndte sig af sted, som om det var europæiske bybeboere, der hastede af sted til deres forretninger. Pladsen var omgivet af træer eller rettere af de brede trækroner, der stak op gennem den flettede platform, byen hvilede på, og som igen blev båret af træstammerne. Denne platform, hundrede fod oppe i luften og båret af tusinder af træer måske, var lagt af tynde træstammer, der omhyggeligt var bundet sammen med lianer og solidt tømret fast til træstammerne. over det første lag af træstammer var lagt jord, og i denne jord voksede græs. Det hele var så fast og solidt bygget, at underlaget ikke gav sig, når man gik på det. Man kunne tro, man gik på den faste jord. End ikke når stormen fo'r hen over disse trækroner, rystedes dette underlag, der var fast ved træstammerne og jordlaget over dem og dog elastisk ved de seje lianer, der bandt det hele sammen.

Og ned over denne forunderlige, hængende by faldt solens stråler, dæmpede ved de tætte trækroners skygge. Det var en kølig solskinsdag med klart lys og en frisk vind, da Max og de

andre trådte ud af hyttens dør. De tre mænd og Llanga gik frem ad gaden. På alle kanter vrimlede det med wagddier, mænd, børn og kvinder, gamle og unge. De betragtede nysgerrigt de fremmede, men de syntes aldeles ikke at være overraskede. Med en grov, skurrende stemme talte de sammen, i korte, bratte sætninger eller med enkelte ord. Af og til troede Khamis i deres sprog at høre enkelte ord, der hørte til congosproget, men det forbavsede ham ikke, siden han havde hørt barnet Li-maï bruge et congoord som *ngora*. Men uforklarligt var det for ham, hvorfra disse væsner havde disse ord af congosproget, som de dog hverken kendte eller forstod. John Cort havde ikke lagt mærke til disse ord, men han havde gjort en anden og langt mærkeligere opdagelse, for han havde hørt, at der mellem disse vilde ofte blev vekslet sætninger, hvori der forekom flere ord, der havde en underlig lighed med tysk, og flere gange var han endog vis på, at han havde hørt det tyske ord: *Vater* (fader) blive udtalt.

"Hvad synes du egentlig om alt dette, kære John?" spurgte Max leende.

"Jeg forsikrer dig for, at jeg føler mig så hjemlig og hjemmekendt til mode, at det slet ikke skulle undre mig, om en af disse fyre pludselig kom hen til mig, klappede mig gemytligt på maven og sagde: 'Nå, hvordan går det, gamle dreng?'"

Af og til slap Li-maï Llangas hånd og løb så til den ene, så til den anden af de wagddier, han så på gaden. Han følte sig åbenbart stolt over at spadsere her med disse fremmede. Og Khamis og de andre havde intet andet at gøre end at følge denne lille fører på fem år.

Wagddierne var ikke helt nøgne. Dels dækkedes de af den rødbrune hårbeklædning, der strakte sig over den største del af deres krop, dels havde både mænd og kvinder draperet sig med nogle bælteskærf af dyrehuder eller af et flettet stof af plantetaver, der meget lignede de dækkener og skærf, som negrene i Congo og i Dahomey forstår at væve af kokospalmens bladtrævler. – John Cort så også, at om end wagddiernes hoveder havde en form, der hverken helt var abehovedets eller menneskehovedets, men midt imellem disse to former, var deres øjne dog næsten som menneskets. Håret var kort og uldent som congonegrenes, og skægvæksten var ligesom hos negrene meget spredt og sparsom.

"Og så har de rigtige fødder!" sagde John. "Intet spor af baghænder!"

"Hale har de heller ikke!" svarede Max. "Jeg har kigget dem alle på ryggen og ikke opdaget mindste spor af dette femte lem."

"Og læg engang mærke til deres gang!" vedblev John Cort. "Aber kan også gå oprejst – det har man set så tit; men når de går oprejst, eller når de løber på alle fire, går de kun på de yderste led af hænderne – på tæerne, om man kan sige det. Men disse wagddier her går på hele foden, og deres gang er fuldstændig som menneskets. Både deres gang og deres mangel på hale stiller dem i mine øjne højere end dyrene. Se engang – deres fødders storetå sidder lidt anderledes end på mennesket; den kan drejes mod de andre tæer, og dog er det en fod og ikke nogen hånd. Men det er jo netop det, antropologerne altså får ret i! Der er antropologer, som påstår, at menneskets storetå oprindelig har været til at dreje mod de

andre tæer, men årtusinders brug af fodbeklædning har tvunget denne storetå ind i en unaturlig stilling. Her er heller ikke hos disse wagddier noget af den firhændedes grimasser. De går, de bevæger sig, de opfører sig med en gravitet og en alvor, der er fuldstændig som menneskets. Jeg har også lagt mærke til deres tænder og deres kæber – de er fuldstændig menneskelige. Men på den anden side er deres hårbeklædning abens, og deres idé at ville bo i træerne er den firhændede skabnings. Både Darwin, Linné og Karl Vogt forudsætter menneskets nedstammen fra aberne, og Vogt siger jo også ligefrem, at negeren stammer fra chimpansen, malajen fra orangutangen og den hvide mand fra gorillaen. Men hvor meget man end har fundet fælles hos disse aber og de mennesker, der skal nedstamme fra dem, er der dog både moralske og intellektuelle forskelligheder, der er så uhyre store, at de slår alle Darwins teorier ihjel. Aberne står vel højst i dyreriget, men derfor kan man dog ikke sige, at mennesket er en forbedret form for en abe eller aben en dårlig udgave af et menneske? Der mangler et led mellem dyreriget og menneskeklassen! Og det ser ud til, at skæbnen har udpeget os tre, dig, Max, Khamis og mig, til at være de første til at konstatere, at dette bindeled eksisterer – i form af disse wagddi-mennesker eller, om man vil, talende wagddi-aber."

Mens John Cort havde udviklet sine anskuelser for Max om wagddierne og deres stilling i naturens store rige, var man vedblevet med at spadsere rundt i "den hængende by". Den syntes at være af en overordentlig udstrækning og at være mindst sine tre kvadratkilometer stor.

"Man kan kalde den en rede," sagde Max, "for den hænger jo i træerne som en rede; men man må indrømme, at det er en uhyre stor rede. For øvrigt er den anderledes genialt bygget end selv de mest kunstige dyrereder, og den står i snildhed over både myrens tue, bæverens bo og biernes kube. At disse wagddier har bygget den i træerne, kommer vel af, at de har taget eksempel efter aberne og så for at have det lysere."

"Og sundere!" tilføjede John Cort. "Det beviser også disse væseners evne til at kunne ræsonnere! I stedet for at bo nede på den sumpede, usunde jord, i mørke, og hvor næsten aldrig en solstråle kommer, er de flyttet herop i trækronernes sunde, friske og frie luft – i fuldt solskin."

De fleste af hytterne, man kom forbi, var ret store og flettet af grene og blade. Det samme trævlede plantestof, som wagddierne flettede deres skjorter af, var også anvendt ved fletningen af disse husvægge. Dørene ind til hytternes indre stod alle åbne, og man så ind i dem. Der var alle vegne et mylder af børn, nogle så store som Li-maï, andre halvvoksne, atter andre ganske små, der endnu hang ved moderens bryst og diede eller på ryggen på hende. Kvinderne var store og kraftige; man så dem beskæftiget inde i hytterne med at spise, pleje børnene eller knuse frugter. Af mændene så man nogle klatre omkring i træerne for at hente de store frugter ned, som der var rige mængder af, mens andre kom op eller ned ad de naturlige trapper, som træernes grene mange steder dannede, og som forbandt den hængende by med underskoven. Nogle af disse mænd bar vildt, de havde nedlagt nede i skoven, andre kom med vandplanter og siv, som de måtte have fisket op i floden.

"Det er også sørgeligt," sagde Max, "at vi ikke forstår et ord af dette wagddi-sprog! Hvis jeg kunne tale med disse skabninger, ville jeg straks spørge dem, hvor deres kongelige bibliotek er, og forhøre mig om, hvem der er deres største digtere. Nu dør vi måske uden nogen sinde at have fået noget at vide om wagddiernes litteratur. Jeg ville også gerne besøge deres skoler, særlig deres højere dannelsesanstalter for den wagddiske ungdom."

Khamis, der havde opdaget, at wagddi-sproget indeholdt flere ord af congosproget, således det ord "ngora", som Li-maï havde hvisket, da han i feber lå på flåden, søgte nu at tale til Li-maï i congosproget; men skønt barnet syntes ret intelligent, forstod det dog ikke det mindste af, hvad Khamis sagde til det. Det eneste, man hidtil havde fået at vide, var, at barnet hed Li-maï, at byen hed Ngala, og at den havde en konge, der hed Msélo-Tala-Tala.

Efter en times vandring kom man endelig til udkanten af byen. Her rejste sig en hytte, der var langt større og solidere bygget end de andre, og som var så høj, at dens tag skjultes mellem bladene i et par trækroner, der her ragede op. Max Huber fik straks en ide. Det var næppe almindelige indfødte, der boede her. Denne hytte var meget større og man kan næsten sige elegantere end de andre. Den lignede i forhold til de andre hytter de hytter, som næsten alle vilde folk i Afrika, Australien og på Australøerne byggede for deres konger, høvdinge, medicinmænd, fetischpræster eller troldkunstnere eller hvem, der nu står højest i stammen. Denne hytte her, tænkte Max, måtte være det kongelige slot. Og Li-maï måtte vide det. Derfor

greb han Li-maï i skuldrene Og drejede ham om mod hytten, mens han spurgte:

"Msélo-Tala-Tala?"

Den lille nikkede med hovedet som svar. Der var ingen tvivl mulig – man stod her over for Hans Majestæt kong Msélo-Tala-Talas slot, wagddiernes første og sikkert eneste offentlige palæ.

Uden ringeste ceremonier ville Max Huber ind at gøre kongen sin opvartning. Han gik rask hen mod hyttens indgang, men Li-maï skiftede pludselig opførsel og holdt fast i Max. Franskmanden troede, han havde taget fejl, og spurgte atter:

"Msélo-Tala-Tala?"

Barnet nikkede igen som svar, men da Max på ny ville trænge ind i hytten, stillede Li-maï sig foran ham, og barnets ansigt udtrykte den dødeligste skræk.

Det var altså forbudt at trænge ind i dette palæ, forstod Max.

Og nu rejste også to store wagddier sig, der havde siddet ved hyttens væg. De bar som våben okser af flækkede sten, der var bundne til grene, og lange assegajspyd af tilspidset træ. De stillede sig spærrende foran hyttens dør som for at sige, at her kom ingen ind.

"Hvor verden dog er ens!" råbte Max Huber irriteret. "I Oubanghis skove som i de civiliserede verdensbyer står der: 'Adgang forbudt!' og det ene som det andet sted træffer man skildvagter, gardister, hofbetjente og lakajer foran hver offentlig bygning, foran hvert palæ – selv foran denne halvabekonges elendige pindebrændehytte!"

"Ikke hidsig, Max – det er jo ikke noget at blive så vred over!"

"Synes du ikke, John? Ja, jeg synes det! Men når vi ikke uden videre kan gå ind til denne kong Msélo-Tala-Tala, kan vi dog

måske få audiens hos ham, når vi sender ham en skriftlig ansøgning! Jeg vil straks gå hjem og skrive den!"

John Cort lo.

"Tror du også, Max, at majestæten forstår, hvad du skriver? Selv om disse primitive væsener kan tale, tror jeg dog ikke, de kan skrive eller læse! De er vist endnu ikke begyndt på at sende deres børn i skole – tror du vel?"

"Nej, jeg tvivler på det! Og desuden ville det jo også være noget vanskeligt at skrive til dem, når man ikke forstår deres sprog!"

Khamis faldt nu ind i samtalen.

"Jeg tror," sagde han, "det var bedst, om vi fik fat i denne Li-maïs forældre!"

"Ved du, Llanga, hvor hans fader og moder holder til, og hvor deres hytte er?" spurgte John den unge indfødte.

"Jo, mig have været i den, hr. John! Men mig ikke finde vejen herfra – mig tro, Li-maï føre os derhen – mig tro, når vi følger ham –"

Og Llanga nærmede sig atter Li-maï, greb hans hånd og skubbede ham til siden, mens han blev ved med at gentage:

"Ngora – ngora!"

Barnet forstod meningen; det nikkede med hovedet og gik af sted med Llanga ved hånden.

"Der ser man," sagde John Cort, "at dette ene tegn, et nik med hovedet, er fælles for alle mennesker på jorden, når de vil udtrykke et bekræftende svar eller vise, at de har forstået noget! Wagddierne her har også dette tegn, og det er et nyt bevis for, at de står nærmere menneskene end dyrene."

Efter nogle minutters gang med den femårige fører stadig foran kom man ind i et kvarter af byen, der syntes mere skyggefuldt og bedre holdt end de andre bydele, man havde set. Træerne var bredere her og stod tættere.

"Det ser ud til at være det mere aristokratiske kvarter!" sagde Max.

Li-maï standsede her foran en stråhytte, der var temmelig stor, og som havde form som en bikube. Taget på den var lagt af de store, tykke bananblade af den samme art som de, Khamis havde brugt til at forfærdige det beskyttende bladtæppe af, da man var om bord på flåden og ville have beskyttelse mod den truende regn. Flere unge stammer støttede huset, og to tykke grene bar som dørsøjler døren, der stod på vid gab, da man kom.

Med sin lille, kulsorte hånd pegede Li-maï på hytten for at vise, at det var den, og Llanga kendte den nu igen.

Inde i hytten var der kun ét rum. I det ene hjørne lå flere dynger tørret strå og græs og tørrede blade. Det var åbenbart sovestederne. I en krog lå nogle flade, skarpe sten, som formodentlig anvendtes dels til at åbne frugterne med, dels til at knuse og male dem med. Det eneste husgeråd, man kunne få øje på, var nogle tomme græskarflasker, et af ler dannet fad, der var fuldt af vand, og to lerkrukker med brede åbninger. Det så ikke ud til, at wagddierne kendte noget til brugen af kniv og gaffel: de spiste med alle ti fingre. Hvad man ellers fik øje på inde i hytten, var nogle dynger frugter og rødder, et stort stykke tørret kød, en del småfugle, der var trukket på rad på en tynd gren, og hist og her nogle stykker af det vævede stof, som wagddierne brugte til bælteskjorter.

I det øjeblik, da Khamis og de andre trådte ind i hytten, rejste en wagddi og en wagddi-kvinde sig op fra en krog, hvor de havde været beskæftigede med at plukke nogle fugle.

"Ngora – ngora – Lo-maï – La-maï!" råbte barnet og styrtede hen mod moderen.

Og da moderen havde sluppet det; løb det mod faderen, og både John og Max hørte tydeligt, at det råbte ordet: "Vater!" (fader). Barnet udtalte det tyske ord meget dårligt, men der var ingen tvivl om, at det var det tyske ord: "Vater". Max brød forgæves sit hoved med, ad hvilken forunderlig vej dette tyske ord dog kunne være kommet ind i wagddiernes sprog.

Da Li-maï havde sluppet moderen, løb Llanga hen til hende; hun åbnede straks sine arme for negerdrengen, trykkede ham ind til sig, kærtegnede ham og viste, hvor glad hun var ved atter at se sit barns redningsmand. Imidlertid gav både Max og John sig til nærmere at betragte faderen.

De så, at denne wagddi, Li-maïs fader, var temmelig høj og godt bygget; kun var hans arme for lange og hans ben noget krogede. Han satte hele fodsålen til jorden, når han gik eller stod. Hans hudfarve var ganske som negrenes, blanksort som hos de negre, der lever mere af kød end af planteføde. Et kort, tyndt skæg dækkede hans underansigt, håret var tykt, uldent og kruset, og hele hans krop var dækket af en næsten pelsagtig hårbeklædning. Hovedet var af middelstørrelse med stærkt skrånende pande, med tykke, udstående læber og stærkt fremspringende kæbeben; øjnene var spillende og livlige.

Moderen var lige så velskabt. Af det ellers i sammenligning med andre mennesker så hæslige ansigt lyste en vis blidhed og godhed. Hendes tænder var smukke og ganske højde, og i håret

bar hun nogle indstukne blomster. Hos hvilket kvindeligt individ røber sig ikke altid en lille smule af den kvindelige forfængelighed! Om halsen bar hun nogle kranse af kulørte glasperler og elfenbensringe. Det var John og Max uforklarligt, hvor hun kunne have fået dem fra. Denne unge wagddi-kvinde lignede i mangt og meget en ung, sydafrikansk kafferkvinde. Hendes arme og skuldre var smukt formede, hendes hænder var ikke store, og hendes fødder var så små, at det kunne have fået mere end én europæisk dame til at misunde hende dem, om hun havde set dem. Om bæltestedet bar hun et stykke dyreskind og over det et skørt, flettet af bladtrævler. I en af de perlesnore, hun havde om halsen, hang den nikkelmedaljon, der bar doktor Johausens billede og navn, og som Li-maï havde magen til.

At få nogen samtale i gang med Lo-maï og La-maï – hvilket man efter Li-maïs udråb antog, disse to wagddier hed – var til Max Hubers store ærgrelse umuligt. Men det var let at se, at de to wagddier gerne ville vise de fremmede mænd gæstfrihed, og manden tog derfor en håndfuld frugter og bød de fremmede dem. Det var nogle såkaldte matoffebær, som vokser på en slyngplante, og som ligner blommer. Alle de fremmede spiste af frugterne, åbenbart til de to wagddiers store tilfredshed.

Mens de to wagddier talte sammen eller med deres barn, lyttede Max og John nøje efter for at gøre nogle studier over wagddi-sproget. De forstod, at både spørgsmål og svar blev fremsat kort, med to-tre ord, og at næsten alle ord begyndte med lydene "ng", "mgou" eller "ms" ligesom hos congonegrene. Moderen syntes mindre talende end faderen, og hun talte langsommere. Derved, fandt Max, skilte hun sig i behagelig høj

grad fra de hvide kvinder, som ofte lader tungen ekspedere tolv tusinde ord i minuttet. Både Max og John lagde også her mærke til, at der mellem wagddi-ordene ofte blandedes en del ord af congosproget og enkelte tyske ord, om end disse enkelte ord var så radbrækkede, at de næsten var uforståelige.

Det var begge de to hvide mænd let at forstå, at disse wagddiers sprog kun var overordentlig primitivt. De ejede kun udtryk for enkelte ønsker, hvis opfyldelse var nødvendig for deres eksistens, og ord, som instinktivt udtrykte deres ideer og følelser. Om højere tanker, især om religion, havde de, hvad der også kan være tilfældet hos de allerlavest stående negre, næppe nogen anelse, i hvert fald kunne de ikke gøre. Sig dette klart, end mindre udtrykte det i ord. Og dog var de næppe helt blottet for enkelte højere begreber. Ved deres opførsel over for Llanga viste de, at de kendte den følelse, der hedder taknemmelighed, og af den måde, hvorpå de kærtegnede deres barn, så man, at de ejede forældrekærligheden. Denne følelse er ganske vist også kendt hos næsten alle dyr, men *der* er den i reglen kun moderkærlighed. Handyrene kender ikke faderkærligheden, således som Li-maïs fader kendte den. Og hos dyrene strækker moderkærligheden sig i reglen aldrig længere, end så længe afkommet har brug for moderdyrets hjælp – til at få føden, til renlighed og til værn mod farer. Når afkommet er nået så vidt, at det kan klare sig selv, hører den instinktive kærlighed op. Men hos disse wagddier så man, at den strakte sig ud over dette tidspunkt. Man så også, at forældrekærligheden blev gengældt af barnet – barnekærligheden eksisterede – følelserne var gensidige. Begrebet *familie* var altså kendt og etableret.

Efter at man havde tilbragt et kvarters tid i denne hytte, forlod Khamis, John Cort og Max Huber den sammen med Llanga. Wagddi-faderen Lo-maï fulgte dem på vej sammen med sit barn Li-maï, og man nåede snart den hytte, som wagddierne havde bestemt for de fremmede, og hvor man skulle bo – i *hvor* lang tid? Hvor lang tid? Det var stadig dette spørgsmål, der pinte Max og de andre, for at det ikke ville komme an på deres bestemmelse alene, havde de for længst forstået.

Uden for denne hytte tog man afsked, og Lo-maï omfavnede endnu en gang Llanga. Han lagde ikke hænderne om ham, som en hund ville lægge sine poter om en anden hunds hals; han greb ham heller ikke, som en abe ville gribe. Han rakte ham begge sine hænder, greb Llangas hænder og trykkede dem; derpå rakte han sine hænder ud imod de andre, og Max og Huber trykkede dem hjerteligt. Khamis derimod var meget koldsindig i sin negerstolthed; han anerkendte åbenbart aldeles ikke wagddierne som mennesker, end mindre som sine lige.

"Min kære Max," sagde John, "en af jeres store franske digtere og filosoffer har engang sagt, at der i ethvert menneske fandtes to personer – et jeg og et andet jeg. Jeg tror, det er sandsynligt, at den ene af disse to personer mangler i disse wagddiers sjæle!"

"Og hvilken tror du, det er, der mangler, John?"

"Det andet jeg – aldeles sikkert! Men i hvert fald – for at komme til bunds i disse primitive væseners liv og lære dem fuldstændig at kende måtte man leve flere år imellem dem. Jeg for min part håber imidlertid, at vi kan komme bort herfra om et par dage."

"Det kommer vist an på Hans Majestæts forgodtbefindende!" svarede Max Huber. "Og hvem ved, om det ikke kan falde ham ind at ville beholde os for at gøre os til kammerherrer og fløjadjudanter ved Hans Majestæt Msélo-Tala-Talas og wagddiernes hof!"

15. Tre ugers studier

At de ikke ville få lov til at drage bort, når det lystede dem, var de tre mænd klare over. De så, at man bevogtede dem, og at det ville være ganske umuligt at flygte. Og selv om det måske også kunne lykkes dem at slippe bort fra denne hængende by, hvad var så vundet? Hvorledes slippe ud af denne mørke, fortryllede skov – hvorledes atter finde vejen ud af den og ned til Johausen-floden? Det eneste, der kunne frelse dem fra måske at skulle tilbringe hele resten af deres liv her mellem disse halvmennesker, var et tilfælde – et lykketræf, men ville dette melde sig? Det var vel mindre end sandsynligt!

Max Huber havde så ofte, både på denne rejse og overhovedet i sit liv, ønsket at møde det vidunderlige. Nu havde han mødt det – nu havde han allerede nok! Selv det bedste bliver for kedeligt, når det trækker for længe ud. Han var den, der nu var den mest utålmodige af de tre, den af dem, der mest længtes efter at slippe bort, genoptage marchen og nå tilbage til Librevilles faktorier. At man fra Libreville skulle kunne vente nogen hjælp, havde hverken han eller de andre noget håb om.

Hvad Khamis angik, forbandede han sin onde skæbne, der havde ladet ham og hans venner falde i kløerne på disse dyr. For at det var dyr og ikke mennesker, stod som noget aldeles sikkert for ham. Han kunne heller ikke tilbageholde sin vrede og fornærmelse over, at Max og John ville omgås disse wagddier, for det var jo at sætte dem i klasse med afrikanegrene, også med ham, og det – fandt han – var en grov fornærmelse. Han

skjulte ikke sin foragt og sin modbydelighed for disse wagddier, og han ønskede lige så stærkt som Max hurtigst muligt at slippe bort. Han var parat til at gøre alt, blot han og hans venner atter kom ud af denne aberede, som wagddi-byen var i hans øjne.

John Cort var i grunden den, der tog sagernes stilling med størst ro og tålmodighed. Han havde stor lyst til at anstille dyberegående studier over disse primitive skabningers liv – han ville gerne trænge til bunds i deres samfundsforhold, iagttage deres skikke og sæder, bestemme deres moralske værdier, lodde deres etnografiske karakter, for af alt dette at kunne bestemme, hvor nær de stod dyrene og hvor fjernt eller nær menneskene. Han ville gerne have anvendt nogle uger til disse studier. Men han forstod, at det var langt rimeligere, at han og de andre ikke slap med at blive her nogle uger, men snarere ville blive holdt fanget i måneder, i år måske. hvor var udgangen at øjne på dette frygtelige eventyr?

Alle tre forstod for øvrigt, at det var wagddiernes mening at behandle dem godt, og at de aldeles ikke havde nogen overlast at befrygte. Der var ingen tvivl om, at man anerkendte og forstod deres intellektuelle overlegenhed, at man betragtede dem som en art højere væsner. Men derfor var det så meget mere påfaldende og uforklarligt, at de slet ikke syntes at røbe nogen overraskelse over at se disse hvide mænd, skønt ellers alle afrikanske negre bliver skrækslagne, når de første gang ser et menneske med et hvidt ansigt. At ville tvinge sig ud af byen med magt ville være at udsætte sig for wagddiernes vrede og at løbe en fare, som det var bedst at søge at undgå, i hvert tilfælde foreløbig.

"Hvad vi først og fremmest må tænke på," sagde Max Huber, "er at komme til at tale med denne *'Brillefar'*, denne ophøjede monark med glasøjne, så at vi kan underhandle med ham om vor frihed. Det kan vel ikke være umuligt at få ham i tale! Det skulle da være, at det er forbudt alle fremmede at nærme sig eller blot betragte hans ophøjede og hellige person! Det værste bliver naturligvis at forstå ham! Selv om vi kommer ind til ham, hvorledes skal vi da fremsætte vore forlangender, og hvorledes forstå hans svar? Og selv om vi så også forstod ham, kan vi vel være temmelig sikre på, at han ikke giver os vor frihed! Det er naturligvis i disse wagddiers interesse, at ingen fremmede, ingen vild negerstamme får kendskab til deres by, der her skjuler sig i Oubanghis mørke skov!"

"Nå," mente John Cort, "opholdet her eller vort fangenskab, om man vil, har dog sine formildende omstændigheder! Med de studier, vi her kan gøre, vil vi bevise hele den lærde verden en uhyre tjeneste ved at fortælle om en race væsener, hvis eksistens aldrig nogen har anet."

"Pokker stå i det!" svarede Max, i hvem der ikke var mindste stof hverken til en Garner eller en doktor Johausen. "Pokker stå i det! Hvad kan det hjælpe, vi opdager de forunderligste ting, når vi skal blive her hele vort liv og aldrig kommer til at fortælle til andre, hvad vi har set?"

Da de tre mænd med Llanga i hælene trådte ind i den hytte, der var deres fængsel, fandt de dens indre meget forandret. Inde i den stod en wagddi, der var i færd med at "seje og gøre rent", om man kan bruge dette europæiske udtryk; det var et nyt bevis på, at wagddierne altså havde en vis renlighedssans. John havde for øvrigt bemærket det før på sin vandring og

særlig i Li-maïs forældres hytte. Der var i de tre mænds hytte henlagt nye bunker tørre blade og strå, der kunne danne deres leje for natten, og da Khamis og hans venner de sidste nætter havde sovet på den bare jord, var dette altid et fremskridt. Desuden så de, at der var henlagt flere nye genstande i hytten. Stole og borde var der ganske vist ikke – de ting syntes ukendte; men der var hensat nogle lerkar og vandflasker, og ved siden af dette husgeråd var der henlagt bunker af forskellige frugter og et stort stykke stegt bøffelkød. Det er kun dyr, der til stadighed kan spise råt kød; ganske vist kan man finde meget lavtstående mennesker, der spiser råt kød, men de spiser det aldrig til stadighed og aldrig, når de på nogen måde kan forskaffe sig ild til at riste eller stege det over.

"Et nyt bevis på, at de står over dyrene!" sagde John, da han så kødet. "Når menneskene først har lært ilden at kende, lærer de også, hvad den kan bruges til, og det forbavser mig ikke, at disse wagddier, der kender ilden, også bruger den til at riste og koge deres føde med."

Der var også blevet anbragt en slags ildsted i hytten. Det var en stor, flad sten, hvorpå der lå gløder og tørre grene. Røgen fandt udgang mellem det utætte tags grene og blade.

Da de tre mænd og Llanga trådte ind i hytten, holdt wagddien op med sit arbejde og så på dem.

Det var en stor, stærk fyr, ganske lodden, måske en snes år gammel. Han så ret godmodig og ret intelligent ud. Han pegede med hånden hen på de forskellige ting, der var bragt ind i hytten, og mellem disse opdagede de tre mænd til deres store overraskelse og glæde også deres geværer. De var blevet noget rustne, men ville være lette at gøre i stand igen.

"Død og pine," råbte Max, "vore geværer! De skal være velkomne, og skulle der blive anledning til at bruge dem –"

"- så vil vi bruge dem," indskød John, "vel at mærke, hvis vi har patroner!"

"Der er patronerne!" råbte Khamis fornøjet.

Og han bukkede sig ned til venstre for døren, hvor han så metalæsken med patronerne stå, tog æsken op og viste Max og John den.

Man husker, at da flåden var ved at knuses mod klipperne og ved at slynges ned i malstrømmen, havde Khamis haft den åndsnærværelse at kaste både geværerne og patronæsken over på en af klipperne i floden, hvor de kunne ligge uden at blive skyllet bort af vandet. Det var der, wagddierne havde fundet dem og bragt dem til deres by Ngala.

"Når de har bragt os vore våben tilbage," sagde Max, "må det vel være, fordi de har forståelsen af, hvad disse ildvåben kan bruges til!"

"Det tror jeg ikke!" svarede John. "Men hvad de har forståelse af, synes at være, at man ikke må beholde, hvad der tilhører andre. De har altså begreb om ejendomsret! Det er allerede en ikke ringe moralsk værdi!"

"Kollo – Kollo!"

Max og John hørte dette ord blive gentaget flere gange, og da de vendte sig om, så de den unge wagddi, der havde udtalt ordet. Han hævede den ene hånd flere gange, pegede på sit hoved og lagde hånden på brystet, mens han blev ved at sige:

"Kollo – Kollo!"

Det var tydeligt at se, at han ville give til kende:

"Jeg hedder Kollo! Kollo – det er mig!"

John Cort forstod godt, hvad der var den indfødtes mening, og han gentog efter ham en fem-seks gange ordet "Kollo". Kollo viste sin tilfredshed ved at trække munden og kinderne op til et stort smil.

Han lo! Disse wagddier kendte altså også smilet, latteren, og det var en ny antropologisk opdagelse. Men intet andet væsen end mennesket kender latteren og smilet; selv ikke hos de mest intelligente dyr – hos hunden for eksempel – har man kunnet konstatere smilet uden i øjnenes glans. Hvad John også lagde mærke til, var, at wagddierne ikke lugtede til alting, før de spiste det, således som alle aber gør.

– Det var i dette interiør, mellem disse skabninger, under disse forhold, de tre mænd og Llanga nu skulle leve, ingen kunne vide i hvor lang tid. Men noget fangenskab var der egentlig ikke tale om, for de fik lov at gå frit omkring i den hængende by, hvor de ville. kun kunne de ikke forlade byen, med mindre de fik tilladelse til det af denne mystiske kong Msélo-Tala-Tala. Foreløbig måtte man slå sig til tåls og leve her mellem disse skabninger i byen i træerne.

Selve wagddierne syntes af naturen at være fredsommeligt og godmodigt anlagte; de syntes mindre nysgerrige, mindre forbavsede ved at se hvide mænd, end vilde folk ellers er det. Disse fremmedes tilsynekomst syntes at være de fleste af dem ganske ligegyldigt. Af legeme var de stærke og smidige, og de bevægede sig i trækronerne med en færdighed og lethed, som ingen cirkusakrobat kunne have gjort dem efter. Dertil så man, at de havde forbavsende godt øjemål, kunne bedømme afstande rigtigt og havde et godt sigte; med ganske små pile nedlagde de med stor træfsikkerhed temmelig små fugle, og deres

skydesikkerhed var næppe mindre, når det gjaldt jagten på større dyr, som antiloper, skovgeder, bøfler og næsehorn, hvoraf det måtte vrimle i de nærliggende skovdistrikter, at dømme efter den mængde vildt, de kom bærende hjem med. Max ønskede ofte at kunne ledsage dem på disse jagter, dels for at jage og være dem til nytte, dels for under en sådan jagt at finde en lejlighed til at flygte fra dem. For tanken om flugt var den, der stadig beskæftigede de tre mænd stærkest. Men kun én trappe førte fra denne del af byen ned på jorden, og denne trappe var stadig bevogtet af en skare wagddi-krigere, som det ville være umuligt usete at slippe uden om. Flere gange tænkte man på at ville skyde nogle af de mange fugle: ravne, drosler, stillidser og gulspurve, som flagrede i trækronerne, og som udgjorde så væsentlig en del af wagddiernes føde. Men dels var der for de tre mænd og Llanga altid sørget for tilstrækkelig proviant: kød, frugter, ristede fugle og vand, som Kollo hver dag omhyggeligt sørgede for at bringe dem, mens han tog de tilbageblevne rester bort, så der ikke af den grund var anledning til at gå på jagt; dels havde han en anden grund til at lægge en dæmper på sine jægerlyster.

Hvis han gjorde brug af sit skydevåben, ville dette have vakt opmærksomhed blandt wagddierne, og de havde måske berøvet ham det. Når den første overraskelse hos dem over at se dette nye våbens virkninger havde sat sig, ville våbenets værdi også være mindre for de tre mænd. Det ville være bedre at bevare sin hemmelighed for, når tilfældet bød sig, da at benytte våbenet både som angrebs- og forsvarsmiddel og tillige benytte sig af den overraskelse, dets virkninger ville fremkalde.

At wagddierne forstod både at riste og koge kødet af de nedlagte dyr, så man snart. De ristede kødet over brændegløder og kogte det i lerkrukker, som de fyldte halvt med vand. Kollo besørgede dette arbejde for de tre mænd, hjulpet af Llanga. Khamis ville i sin negerstolthed slet intet have med Kollo at skaffe og ville end ikke røre ved ham.

Hvad der tilfredsstillede Max i allerhøjeste grad, var, at der ikke manglede salt. Det var ikke det salt, man kan udtrække af havvandet, men det kornede, krystalliske salt, som man finder på så mange steder i Afrika, Asien og Amerika, og som altså også måtte findes i nærheden af Ngala. Som dyrene rent instinktivt spiser salt, selv om de ikke kan lide det, således måtte vel også wagddierne instinktivt have opdaget saltets nødvendighed for deres legemes velbefindende.

Et spørgsmål, som interesserede John Cort stærkt, var at få at vide, hvorledes wagddierne bar sig ad med at få ild.

"Formodentlig," tænkte han, "bærer de sig ad som de andre vilde negerstammer i Afrika og skaffer sig ilden ved at gnide en hård gren hurtigt og voldsomt mod en gren med et blødere ved."

Men en dag, da han betragtede en wagddi ved arbejdet, så han, at wagddien slog to stene mod hinanden, så der stod gnister af stenene. Disse gnister sprang over i nogle tørre frugtskaller, som var meget brandbare og hurtigt stod i lys lue.

Wagddiernes føde var dels kød af de mange dyr, de nedlagde, dels en mængde forskellige rødder og endelig et utal af forskellige frugter fra de fineste små bær til det to fod lange "abebrød", en brødfrugt med en lidt sødlig og lidt flov smag. Men hertil havde de honning, som de uden tvivl fandt ved at

følge biflokkenes sværmen i skovene, hvorpå de, når de havde fundet kuberne, røvede disses indhold. Ved at blande dels denne bihonning, dels saften af en del sukkerholdige frugter og rødder med vand og ved at lade denne blandingsvæske henstå, til den kom i gæring, forskaffede de sig en drik, der var stærkt alkoholholdig og meget berusende. Wagddierne havde altså smag for alkohol. Man kan ikke forbavses over dette, for alle vilde folk har denne forkærlighed for berusende drikke, og selv enkelte aber, som mandrillerne, holder af alkohol og sluger den, når man rækker dem den.

– Lige under byen, tæt ved den udkant, hvor kongens "palads" lå, løb en lille flod forbi, der var meget rig på fisk. Det var de samme fiskearter som dem, man havde set i Johausen-floden. Spørgsmålet var, om denne flod var fejlbar, og om wagddierne forstod sig på at sejle. Det var vigtigt at vide dette, når man en gang ville iværksætte et forsøg på at flygte. Fra det sted, hvor Msélo-Tala-Talas hytte lå, kunne man se floden. Når man stillede sig bag ved de sidste træer i byen, kunne man følge flodlejets bugtninger. Floden så ud til at være en ti-12 meter bred; men kun et kort stykke kunne man følge dens løb, for så forsvandt den ind i urskoven og skjultes helt af de mægtige bombaxtræer og tamarinder, der med deres fletværk af slyngplanter bøjede sig ud over den. Det var fra dette stade, at Max og John en dag så, at wagddierne virkelig kendte til at lade sig bevæge frem af vandet – denne kunst, som for øvrigt selv de allerlaveststående menneskeracer kender, når de lever i nærheden af søer eller rindende vand. Wagddiernes fartøj var en mellemting mellem en flåde og en båd. Det var det midterste og lige tykke stykke af en træstamme, som de havde udhulet,

måske ved hjælp af ild, måske ved hjælp af okser eller ved hjælp af begge dele. Denne kano bevægede de frem ved hjælp af en lang, flad åre, og når vinden blæste fra den rette kant, forstod de også at anvende sejlet. Deres sejl var da et firkantet stykke af samme stof som det, de lavede deres bælter af. De gjorde det fast mellem to tynde, seje grene, som de rejste, og kanoen drev da frem med vinden. De forstod også at sætte dette primitive sejl efter vindens retning og at styre båden ved et stikke en åre ud enten på den ene eller den anden side eller bagud.

Det næste, John Cort fik konstateret, var, at wagddierne aldeles ikke kendte brugen af grøntsager eller kornsorter. De var ikke agerdyrkere og dyrkede hverken rig, hirse eller nogen af de andre afrikanske kornarter. Og agerbruget kendes dog af alle vilde eller halvvilde folk i Afrika. Selv så uciviliserede og lavtstående racer som denkas-, founds- og mouboutounegrene kender agerdyrkningen og driver den. Heri adskilte wagddierne sig altså fra selv de laveststående mennesker.

Hvad John var mest interesseret i at få at vide, var, om disse skabninger, han færdedes imellem, havde nogle højere moralske og religiøse begreber. Da Max Huber en dag spurgte ham, hvilke resultater han var kommet til i denne retning, svarede han:

"At de har visse moralbegreber, tror jeg sikkert! De kan således skelne mellem, hvad der er godt, og hvad der er ondt. De har også ejendomsbegreber. Jeg ved meget vel, at der også er dyr, der kender dette begreb, dyr, som ved, at de har gjort noget, de ikke må, og som forstår at forsvare, hvad de en gang har erobret. Men de kender kun begrebet *mit*. Wagddierne kender derimod både begreberne *mit* og *dit*. Jeg så det for nylig,

da der var en af dem, som forsøgte at tage nogle frugter fra en hytte, der ikke var hans."

"De slæbte ham vel på politistationen!" sagde Max og lo. "Mon han fik tugthus for den historie?"

"Le kun, kære Max, men hvad jeg her vil fortælle dig, har virkelig sin store betydning. Nej, ser du, da den bestjålne opdagede tyven, gav han sig til at prygle ham, og flere af hans naboer kom ham til hjælp og slog også løs på tyven. Dette er jo noget af en justits. Men de har en anden institution, som også er af moralsk værdi."

"Hvad er det?"

"Det er den samfundsinstitution, som vi kalder *familien*, og som vi også ser hos dem, i hver hytte, livet med mand og kvinde og børn, med indbyrdes kærlighed og med arbejdet for opholdet delt mellem de forskellige medlemmer af denne familie. Det har vi jo set med Li-maï og hans forældre, Lo-maï og La-maï De har endog ganske menneskelige følelser. Se blot på vor tjener Kollo! Han kan skamme sig, han kan endog rødme og røbe undseelse og forlegenhed. Det er ligegyldigt, hvad det er for følelser, der jager blodet op i hans ansigt – det er i hvert fald menneskelige rørelser. Og disse rørelser og følelser forudsætter én ting: en sjæl. De *har* en sjæl!"

"Men," sagde Max, "når disse wagddier røber så mange gode egenskaber, som du der opremser, John, hvorfor da ikke bestemt klassificere dem i menneskeracen? Det er altså mennesker!"

"Nej – trods alt! Det er dog dyr, for de mangler en eneste antagelse, en eneste idé, som ellers er fælles for alle jordens mennesker, selv de laveste, selv de usleste, kære Max."

"Hvilken mener du?"

"De mangler det, vi kalder antagelsen af et højere væsen, de mangler kort sagt det, som vi dog ellers finder hos alle vilde folk i Afrika: et religiøst begreb. Jeg har ikke kunnet konstatere denne antagelse af et højere væsen hos dem. De synes hverken at have guder eller præster."

"Med mindre," faldt Max ind, "at de netop ser en gud i denne kong Msélo-Tala-Tala, og at det er derfor, det ikke er muligt at få blot hans næsetip at se."

Den eneste måde, hvorved de to venner kunde få konstateret, om disse wagddier var mennesker eller dyr, ville have været at give en af dem nogle dråber af den gift, der hedder atropin, og som dræber mennesker, men ikke skader dyr. Hvis wagddien, man havde givet atropin, da døde, var han et menneske, men hvis han levede, var han et dyr. Men da man ikke havde atropin hos sig, var man jo fri for at anstille dette eksperiment. For øvrigt må det bemærkes, at så længe Max og John sammen med Khamis og Llanga opholdt sig mellem wagddierne, hændte der ikke et eneste dødsfald mellem dem her i den hængende by, så man kunne altså heller ikke få konstateret, hvor vidt de brændte eller begravede deres dødes lig, eller om de drev nogen kultur med de døde, således som mange vilde folk gør det.

Så man mellem wagddierne hverken præster, medicinmand eller troldkunstnere, så man derimod en anden race, der skilte sig ud fra de andre indbyggere og medlemmer af wagddi-folket – det var krigerne. Man så henved et hundrede af dem, bevæbnet med buer og pile, spyd, assegajer og økser, og de var åbenbart udvalgt mellem de kraftigste og stærkeste af racen. Spørgsmålet var, om disse krigere udelukkende havde at våge

over kongens person, eller om de også havde at forsvare byen og angribe andre. Det var jo muligt, at denne skov rummede andre byer ligesom denne og andre folk end wagddierne, og hvorfor skulle disse forskellige stammer da ikke kunne ligge i krig indbyrdes, som negerstammerne gør det overalt i Afrika!

At wagddierne skulle have lært de indfødte i Oubanghi, i Baghirmi, i Sudan eller i Congo-distriktet at kende, var meget usandsynligt. Det var heller ikke rimeligt, at de skulle kende de dværgstammer af negre, bamboustierne, som Stanley taler om i sine bøger om Afrika, og som den engelske rejsende og missionær Albert Lloyd har studeret så indgående. I det tilfælde, at dette nye folk havde haft med andre, allerede bekendte stammer at gøre, om det så var i fredelig eller krigersk henseende, var det umuligt, at man i de europæiske kolonier i Afrika ikke skulle have hørt om det.

"Altså," mente Max, "må disse krigere være bestemt til at angribe andre eller forsvare Ngala mod andre, men når det er tilfældet, når man altså kender krigens dræbningskunst, må de jo være mennesker!"

Det var højst sandsynligt, at disse krigere ikke nøjedes med at gøre vagttjeneste om kongen og byen, men at de også nu og da drog ud på razziaer og plyndringstog i omegnen. Man så dem ofte drage bort og komme tilbage efter to-tre dages forløb. Nogle af dem var da såret, andre var belæsset med bytte i form af husgeråd og våben, der ganske lignede dem, wagddierne selv brugte og forarbejdede.

Khamis havde flere gange forsøgt at komme ud af byen, nærmest for at se, om det overhovedet var muligt at flygte; men alle hans forsøg var faldet uheldigt ud, for de krigere, der

bevogtede den eneste trappe ned til jorden, stødte ham hidsigt og voldsomt tilbage, og engang, da Khamis forsøgte at bruge magt, ville det endog være gået ham ilde, hvis ikke Lo-maï, som havde set optrinnet, var ilet ham til hjælp og havde beroliget krigerne. Særlig faldt det Lo-maï vanskeligt at stille en af krigerne tilfreds; det var en gammel wagddi, som Lo-maï hele tiden kaldte Raggi. Han var helt klædt i huder, våben dinglede fra hans bælte, og hans hoved var smykket med lange, brogede fuglefjer; han så ondskabsfuld og hævngerrig ud, og han var sikkert en slags høvding for alle krigerne. Lo-maï fik ham endelig beroliget, men en mængde wagddier havde samlet sig om Khamis og de to andre.

Både Max og John Cort havde håbet, at de forbitrede wagddier ville føre dem frem for kongen, så man endelig kunne få denne majestæt at se, som hans folk skjulte så omhyggeligt, man skulle næsten tro af skinsyge. Men det skete ikke; Raggi, der syntes at nyde stor respekt mellem sine landsmænd, lod dem gå, og man turde ikke gøre et nyt forsøg på at trænge sig bort for ikke på ny at optænde hans vrede. Deres håb om flugt var altså blevet endnu ringere, og den eneste udsigt, man nu havde, var at kunne flygte, når krigerne engang var ude på et eller andet plyndringstogt, eller når byen måske engang blev angrebet, så man kunne benytte sig af den forvirring, der da ville opstå, til at forlade Ngala. Men når man var flygtet – hvad så?

I de første uger, man tilbragte her i Ngala, syntes byen heller ikke at skulle komme i nogen fare, når man undtager et angreb på den af en flok dyr, som Khamis og hans fæller endnu ikke havde mødt på deres vej.

Om end wagddierne boede i denne hængende by her mellem træerne og altid var tilbage i den, inden mørket faldt på, ejede de dog også nogle hytter nede ved den før omtalte flod; man kunne næsten kalde denne lille samling hytter for Ngalas havnestad. I disse hytter opbevarede man sine kanoer og sine fiskeriredskaber for at beskytte dem mod flodhestenes nysgerrighed og ødelæggelseslyst og mod krokodillerne, som det syntes at vrimle med i denne flod.

En dag – det var den 9. april – opstod der en voldsom tumult i Ngala. Man hørte hidsige skrig nede fra floden, og skrigene gentog sig i den del af byen, der lå nærmest hen mod floden. Var det et angreb på byen af andre wagddi-stammer mod Ngala og folkene i den? Ganske vist var byen her ved sin beliggenhed oppe mellem trækronerne beskyttet mod, at fjendtlige stammer trængte ind i den eller rettere op i den, for op til den førte kun den ene trappe, som krigerne let kunne forsvare. Men fjenderne kunne stikke ild på de træstammer, der bar hele byen, og med ild kunne man ødelægge den i løbet af kun nogle få timer.

Måske havde wagddierne selv anvendt ilden mod deres fjender. Måske stod Ngala nu for tur at blive brændt af og ødelagt med alle de levende væsner, der fandtes i den.

Ved de første skrig og råb var Raggi med henved tredive krigere, alle fuldt bevæbnede, styrtet hen mod trappen, som de entrede ned ad med abeagtig lethed. John Cort, Max Huber og Khamis, ledet af Lo-maï, vandrede hurtigt hen mod den kant af byen, hvorfra man kunne se floden.

Det viste sig at være et angreb på hytterne ved floden, ikke af mennesker, heller ikke af krokodiller eller flodheste, men af en flok tapirer af den art, man i Afrika kalder vandsvin. Hele

flokken styrtede løs mod hytterne og ødelagde alt, hvad der kom i nærheden af dem, og hvad der lå på deres vej. flokken bestod af et hundrede stykker, der styrtede frem under brølen og grynten, og de fleste af hytterne var allerede væltet over ende, da Raggi og hans krigere med opløftede våben kom til.

Fra deres stade mellem grenene blev Max og hans venner vidner til kampen; den blev kort, men var ikke uden fare for wagddi-krigerne, der viste, sig i besiddelse af virkeligt mod. Med spyd og assegajer styrtede de med næsten blindt raseri løs på vandsvinene, angreb dem et for et, idet de huggede dem i hovederne med deres økser og sprættede siderne op på dem med deres lange spyd. Efter en times tids forløb var alle dyrene enten dræbt eller på flugt ud i floden, hvis vand farvedes rødt i lange striber af de sårede og dræbte dyrs blod.

Max, der atter havde følt jægeren vågne i sig, havde hele tiden haft den største lyst til at hente sit gevær, lade det og tage del i slaget. Heroppefra kunne han og John Cort have ladet det hagle med kugler ned over dyrene og således have hjulpet wagddierne, hvis overraskelse måtte være blevet grænseløs.

Men den mere rolige John Cort, bistået af forrideren, dæmpede Max' jagtlyster.

"Nej," sagde John Cort, "lad os vente med at blande os i wagddiernes kampe, til vi kan have større udbytte af det! Når man, kære Max, som vi har lynet i sin magt –"

"John, du har som altid ret! Når man ejer lynet, bør man kun udslynge det ved passende lejligheder! Og da der ingen anledning er til at tordne og lyne her med vore geværer – nu vel, så gemmer vi de lyn og torden indeholdende patroner til en anden gang!"

16. Hans Majestæt Msélo-Tala-Tala

Der var gået tre uger – man var nået til den 15. april – og denne dags eftermiddag skulle bringe den ellers så rolige by Ngala og dens så forholdsvis flegmatiske befolkning næsten ganske ud af dens sædvanlige ro og stilhed.

I løbet af disse tre uger havde der ikke en eneste gang budt sig en lejlighed for de tre mænd og negerdrengen Llanga til at flygte fra byen i træerne, så de havde kunnet fortsætte deres afbrudte vandring gennem den dybe skov og ned mod Oubanghi. Ganske vist havde de – og særlig John Cort – i løbet af disse tre uger haft rigelig lejlighed til at studere dette folk af halvmennesker eller halvdyr, dets sæder, dets skikke, dets moralske og etiske begreber, og de havde haft tid nok til at studere over, på hvilken plads i naturens rige man vel skulle placere disse wagddier, om i dyrenes klasser eller i de ophøjede menneskers rige. Men hvad kunne vel alle de resultater, de måtte være kommet til, nytte dem eller den øvrige verden, når de ikke fik nogen lejlighed til at meddele til andre, hvad de havde set og observeret, men måske skulle blive fanger på livstid her i denne fortryllede skovs fortryllede by! Hvis den lærde verden skulle have nogen glæde af Max Hubers og John Corts erfaringer, var det virkelig nødvendigt, at de snart kom tilbage til det franske Congo og til deres hjemstavn Libreville.

Denne dag, den 15. april, var vejret så varmt og strålende som muligt; en stegende varme stod ned fra en kridhvid himmel, og selv de tykke, tætte trækroner, der dog næsten hang ud over Ngalas hytter, bød intet kølende læ. Klokken var hen ad tre om eftermiddagen, men solen brændte og bagte med gnistrende ildstråler stadig ned over byen, hvor de tre mænd ørkesløse drev rundt.

Mellem de tre mænd og Llanga på den ene side og familien Maï på den anden side havde der udviklet sig et næsten hjerteligt forhold, og der gik ikke en dag, hvor ikke enten de tre mænd og negerdrengen besøgte Li-maï og hans forældre, eller hvor disse aflagde et besøg i den hytte, som Khamis og hans fæller stadig beboede. Li-maï var stadig hos Llanga og veg næsten aldrig fra sin lille redningsmands side.

Af wagddiernes sprog havde det ikke været de tre mænd muligt at forstå noget; ganske vist var det lykkedes John Cort at opsnappe og fastholde nogle enkelte lyde og ord, men det var så lidt, at han ikke ved hjælp af det kunne få en samtale i gang med en wagddi. Uforståeligt var det for dem alle, at de stadig hørte wagddierne bruge en del ord, der hørte hjemme i congonegrenes sprog. Havde dette folk da været i berøring med congonegrene? Var der til det kommet congofolk, der aldrig var vendt tilbage? Man havde i de europæiske kolonier i Afrika aldrig hørt noget om noget sådant. Men endnu mere uforklarligt var det, at man nu og da hørte enkelte tyske ord i sproget, en halv snes ord måske. Og ganske vist var disse ord så radbrækkede, at det var frygteligt at høre, men at de var tyske, var der ingen tvivl om. Hvor havde de fået disse ord fra? Havde de været i forbindelse med tyskerne i Cameroun? Men i så fald

var de to venner og Khamis jo ikke de første, der havde lært dette wagddi-folk at kende. Et af de ord, der var lånt fra congosproget, og som man oftest hørte wagddierne nævne, var navnet på høvdingen eller kongen, denne mystiske Msélo-Tala-Tala, som de to venner og Khamis så længe havde ønsket at komme til at se, men som de stadig forgæves havde søgt at trænge ind til. Hver gang, de blot nævnte dette navn, bøjede Lo-maï sig dybt som ærefrygt og rædsel, og hver gang, de på deres vandringer var kommet til kongens palads og havde forsøgt at trænge ind i det, havde Lo-maï standset dem, trukket dem til side og givet dem at forstå, at ingen måtte træde ind til kong Msélo-Tala-Tala. Når de to venner og Khamis så alligevel havde villet forsøge det, havde den dybeste skræk malet sig i Lo-maïs ansigt, og endelig havde de to vogtere foran palæet rejst sig og med deres stenøkser truet de nærgående fremmede bort.

Det var lidt før klokken tre denne eftermiddag, at Li-maïs familie – ngoraen, ngoroen og Li-maï selv – kom til de fremmedes hytte.

Man så straks, at familien havde taget sine bedste huder og trævleskørter på sig. Faderen havde smykket sit dyrehoved med en stor fjerpynt, og dyrehuden, der hang over hans skuldre, var prydet med sten og fjer. Moderen havde et ekstraskørt af bladtrævler omkring lænderne, og i håret bar hun friske, grønne blade. Drengen var prydet med en af moderens glasperlekranse om halsen.

Ved at se hele familien så søndagspyntet kunne Max Huber ikke lade være med at udbryde:

"Men hvad i alverden kan der dog være i vejen! De ser jo ud, som om de kom for at gøre os en ligefrem højtidelig

afskedsvisit!"

"Det er rimeligvis helligdag i dag for wagddierne!" sagde John Cort og lo. "Måske er der en eller anden gud, der holder fødselsdag hos dem! Det ville være interessant at vide, for så fik man jo også noget at vide om deres religion!"

Han havde næppe fået talt ud, før Lo-maï, som om han forstod, at der var brug til en forklaring, vendte sig om mod ham og sagde det ene ord:

"Msélo-Tala-Tala!"

"'Manden med brillerne'!" oversatte Max Huber for sig selv, og i den tro, at wagddiernes konge allerede var uden for deres hytte, løb han ud af døren for at modtage majestæten standsmæssigt.

Men det var en fuldstændig skuffelse – der var ikke så meget som en skygge at se af kong Msélo-Tala-Tala. Alligevel var det let at se, at hele Ngala-byen var i bevægelse, og at der forestod noget. Wagddierne sværmede omkring i gaderne, skrigende og leende, og alle syntes de at være i deres bedste stads. nogle løb med hinanden i hænderne som bønder, der kommer ind til købstaden, andre var oppe i træerne og svang sig fra træ til træ hen imod den retning, hvor kongens hytte lå.

John Cort var også kommet uden for hytten; han betragtede det uvante liv og sagde:

"Der er åbenbart noget på færde, hvad det så er!"

"Vi får at se!" svarede Max, og vendende sig mod Lo-maï sagde han: "Msélo-Tala-Tala?"

"Msélo-Tala-Tala!" gentog Lo-maï, mens han lagde armene over kors på brystet og bøjede hovedet ærbødigt.

Både Max Huber og John Cort fik den tanke, at wagddierne forberedte sig på at hilse på deres monark, og at det ikke ville vare længe, før denne viste sig for sit folk i al sin pragt og herlighed.

Hverken Max, John eller Khamis havde nogle søndagsklæder at pynte sig med; de havde kun den samme dragt, de gik og stod i, og den var både falmet og dygtig snavset. Det var altså ikke på nogen måde muligt for dem at hædre monarken ned at pynte sig, og da Lo-maï, La-maï og deres barn forlod hytten, fulgte Max og John sammen med Llanga efter dem, således som de gik og stod.

Hvad Khamis angik, faldt det slet ikke den stolte neger ind at ville blande sig med wagddierne, som for ham var dyr og intet andet. Han blev alene tilbage i hytten og gav sig med iver til at rense og pudse skydevåbnene og lave et måltid i stand. Han forstod for øvrigt også, at det var bedst under alle forhold at have alt i orden, for ingen kunne vide, hvor pludseligt og uventet det øjeblik kunne komme, der var gunstigt for deres flugt.

John og Max sammen med Llanga lod sig derfor roligt føre ned gennem byen af Maï–familien. Omkring i de "gader", som stråhytternes rækker dannede, strømmede flere og flere wagddier til, og flokken, der vandrede ned mod den udkant af Ngala, hvor den kongelige hytte lå, var nu over tusinde skabninger stor.

"Ser det ikke ud som et opløb i enhver anden by?" sagde John. "Se, hvor mængden trænges, puffes og giver sin glæde til kende ved gebærder og skrig! Det er fuldstændig som med menneskene!"

"Men se også, hvilke grimasser de skærer!" sagde Max. "Det er fuldstændigt som hos aberne!"

Wagddierne, der ellers var så rolige og alvorlige, var i dag virkelig som forvandlede; de skreg, peb, skar ansigter og udtrykte både glæde og længsel. Kun i ét var de uforandrede – de viste heller ikke i dag den ringeste forbavselse eller nysgerrighed ved at se de to hvide mænd og negerdrengen. Det var en mangel på nysgerrighed, fandt Max, som også tydede på, at de ikke var mennesker.

Efter en lang vandring nærmede man sig nu den udkant af byen, hvor den hængende platform hørte op, og hvor de sidste træer bøjede deres kroner ned over kongens hytte.

Foran på denne plads var Ngalas krigere opstillet; de var iført huder af antiloper, der blev holdt sammen med tynde lianer, og på hovederne bar de hovedhuden og hornene af langhornede geder, hvad der gav det hele udseende af, at man stod over for en hjord af hornede dyr, der gik på bagbenene. Hvad "oberst" Raggi angik, havde han smykket sit barske hoved med hud og horn af en bøffel. Over skuldrene bar han en lang bue, i bæltet hang hans stenøkse, og i hånden bar han sit lange spyd. Han paraderede som chef for hele wagddi-armeen.

"Du kan tro, Max," sagde John og lo, "wagddi-kongen skal til at holde revue over hele sin armé!"

"Så skulle han skynde sig lidt!" svarede Max. "Men måske viser han sig slet ikke! Der er monarker, hvis største styrke netop ligger i, at de altid er usynlige – man må kun *tænke* sig dem."

Han vendte sig om mod Li-maï, og med gestus og håndbevægelser spurgte han ham:

"Kommer Msélo-Tala-Tala ud af den hytte?"

Lo-maï havde forstået Max' stumme spørgsmål, og ved andre gestus lod han ham forstå:

"Msélo-Tala-Tala kommer – senere, senere!"

"Nå, ja, det haster jo heller ikke!" sagde Max. "Det vigtigste er, at vi virkelig kommer til at beskue hans ophøjede åsyn."

"Lad os holde os her," sagde John, "og lad os ikke gå tabt af det mindste af dette mærkelige skuespil! Se nu blot der!"

Den midterste del af pladsen var helt fri for træer, og krigerne, der havde taget opstilling her, holdt stadig de mere påtrængende wagddier borte herfra. Omkring pladsen stod wagddierne tæt i rader og rækker, sandsynligvis parate til hvert øjeblik at falde på alle fire ned på jorden og tilbede kongen, når han forlod sin hytte alene for at modtage folkets hyldest.

"Nogen religiøs fest kan det alligevel ikke være," sagde John, "for der er intet folk på jorden, der tilbeder noget menneske eller gør en gud af noget menneske, og kongen her er jo et menneske eller et halvmenneske som de andre wagddier."

"Hvordan ved du det, John?" svarede Max. "Hvem svarer for, at denne Msélo-Tala-Tala ikke er af sten eller en trædukke, om denne monark ikke er lavet af grene og blade, som guderne er det hos australnegrene?"

"I det tilfælde, kære Max, er der intet, der længere skiller wagddierne fra menneskene – da er de mennesker, for da har de det højeste, mennesker har, nemlig troen på et højere væsen, hvor latterlig deres gud så end synes os. Da må vi lige så vel regne wagddierne til menneskeklassen, som vi regner australnegrene til den."

"Ja, hvis man da regner disse australnegre for at være mennesker!" sagde Max med en betoning, der bestemt ikke var smigrende for Australiens sorte indfødte.

"Det gør man, Max!" sagde John Cort bestemt. "For enhver, der tror på en guddom, det være hvilken afgud, det være vil, er et menneske, og ingen kan sætte ham ned i dyrenes rige, hvor intet væsen, end ikke det højest udviklede dyr, har så meget som en forestilling om nogen højere magt."

Ved hjælp af Lo-maï og La-maï lykkedes det de to venner og Llanga at komme frem til et sted, hvorfra de kunne se alt. De så, at krigerne begyndte at gøre pladsen fri, og de unge wagddier af begge køn trængte sig straks ind på den og begyndte at danse, mens de gamle wagddier satte sig ned rundt om og tog fat på at drikke. Det var akkurat som ved en kermesse i Holland.

Det, wagddierne drak af deres kalabasser, var den gærende, berusende drik, som de tilberedte ved at presse tamarindefrugterne og blande saften af dem med banansaft. Hvor berusende denne drik var, så man snart, for når en wagddi havde tømt den første kalabas og begyndte på den anden, havde blodet skudt sig op i hovedet på ham, hans øjne blev stirrende, og benene begyndte at vakle under ham.

De danse, de unge wagddier var begyndt at udføre inde på den frie plads, havde ikke nogen videre lighed med vor graciøse vals eller den sirlige menuet; men de lignede heller ikke de afrikanske eller australske negres vilde krigsdanse, for de bestod mere af grimasser og gestus end af kropsvridninger og spring som hos negrene. Disse danse røbede mere aberne i dem end menneskene. Det var ikke mennesker, der var blevet aber,

sådan som negrene bliver det i deres danse, eller som berusede europæere bliver det, når de danser; det var aber, der her blev mennesker, men som i hver grimasse forrådte aben i sig. Og dansen blev heller ikke her som hos de vilde negre ledsaget af tilskuernes hujen og skrigen og fægten med armene. Dansemusikken blev besørget af nogle gamle wagddier, der havde kastet sig ned på jorden og nu med grene og sten bearbejdede nogle tomme kalabasser eller lerkrukker, over hvilke der var spilet dyreskind ud, mens andre af deres lungers kraft peb og fløjtede ned i halsen på nogle lange, tynde lerflasker, som havde indeholdt wagddi-brændevin.

"De synes just ikke at kende den kunst at moderere sig!" sagde John og pegede på de dansende.

"Musikanterne heller ikke!" svarede Max.

"Men de synes dog at holde af musik!"

"Det er der også mange dyr, der gør, John! Efter min mening er musikken en lavere kunst, for den taler til de lavere følelser, til det rent instinktive hos alle væsener. Musik er den eneste kunst, der kan indvirke på dyr. Ingen anden kunst forstås af andre skabninger end af menneskene."

"Det kan være, men dog mener jeg, at wagddierne er mennesker, for ikke blot ynder de at høre musik, men de forstår også selv at udføre den!"

Der forløb henved to timer under Max Hubers stigende utålmodighed; han var ved at blive rasende på denne kong Msélo-Tala-Tala, der ikke syntes at ville gøre mine til endelig at vise sig og modtage sine trofaste undersåtters ærbødige og underdanige hyldest.

Imidlertid vedblev festen, og den blev vildere og vildere. Man hylede og skreg højere. Musikanterne slog løs på de improviserede trommer eller tudede i lerflaskernes halse, så det så ud, som om hovedet skulle sprænges på dem af anstrengelse. Man havde drukket så meget af den berusende drik, at fuldskaben steg til raseri, og både John og Max spurgte allerede ængstelige sig selv, hvorledes dette ville orgie ville ende.

Da hørte pludselig, som ved et trylleslag, alt op. De dansende forlod pladsen, man hørte inde med drikkeriet og skrålene – alle syntes stivnet, ubevægelige. Oven på den rasende larm fulgte en dyb stilhed – i ingen lyd af tam-tam og fløjter hørtes længere. I dette øjeblik åbnedes døren ind til den kongelige hytte, og krigerne stillede sig op i to rækker foran hytten.

"Endelig," råbte Max tilfreds, "endelig får vi da disse halvabers mystiske monark at skue i al hans værdighed!"

Men det var ikke Hans Majestæt, der kom ud af hyttens dør. Ud af hytten trådte en wagddi, der foran sig bar en stor, tung genstand, der var dækket med et farvet, men falmet klæde. Denne genstand blev båret hen midt på den nu atter tomme plads, hvor man tog det falmede klæde af den. Hvilken overraskelse greb i dette øjeblik ikke de to venner, da de så, hvad det var for en genstand, der viste sig! Det var en almindelig lirekasse med håndsving. Sandsynligvis blev dette instrument næsten betragtet som en helligdom, og kun ved store festligheder i Ngala fik wagddierne lov til at lytte til dets toner, der vel måtte lyde for dem som toner fra en anden verden.

"Men det er jo doktor Johausens lirekasse!" skreg John Cort i sin grænseløse overraskelse.

"Det kan ikke være andet end hans torturapparat!" svarede Max. "Og nu tror jeg, jeg har en forklaring på, hvor det kunne være, at jeg den nat, vi sov i skoven, troede fjernt at høre denne afskyelige, banale vals af 'Jægerbruden'. Det var for mig, som om den blev spillet langt borte og dog lige over mit hoved."

"Det har du jo slet ikke sagt noget om, Max!"

"Nej, John, for sagen syntes mig så ubegribelig, at jeg troede, jeg havde drømt."

"Men når det er doktorens lirekasse, må det jo have været wagddierne, der har stjålet og bortført den fra doktorens hytte!"

"Ja, efter at disse menneskedyr først har slået den ulykkelige doktor i stumper og stykker!"

En høj og kraftig wagddi – åbenbart byens og hoffets kapelmester – stillede sig nu foran instrumentet og begyndte at dreje håndtaget. Og ud af kassen drejede han nu valsen af "Jægerbruden"; der manglede ganske vist en mængde noder i den, men det syntes aldeles ikke at genere wagddierne. Nogle begyndte atter at skære grimasser og at danse, mens andre lyttede til, idet de nikkede med hovederne. Wagddien, der drejede lirekassens håndsving, syntes også at forstå, hvilken betydelig rolle han i dette øjeblik spillede, for han knejsede højere og højere og påtog sig en mine af den mest uforlignelige værdighed.

Det var stadig det samme musikstykke, der drejedes frem; John Cort spurgte sig selv, om man i Ngala mon ikke vidste, at der var andre melodier i kassen – kunne ikke et eller andet tilfælde have belært wagddierne om, at de blot behøvede at trykke på en knap på kassens side for at få en ny melodi? Men

måske forstod disse væsener her slet ikke at skelne mellem to forskellige melodier.

I over en halv time vedblev wagddien at spille denne samme vals; men pludselig satte han kassen fra sig, og mens han med den ene hånd skurede op ad kassens ene side, begyndte han at pille ved den knap, der var anbragt der, og som byttede melodierne om. Så begyndte han atter at dreje håndtaget.

Men han drejede så hurtigt, som om han var besat, og det var vanskeligt at høre, hvad det var for en melodi.

"Det er for hurtigt – langsommere, dit uhyre!" kunne den musikalske Max ikke lade være med at skrige.

Men i larmen hørte ingen hans råb, og hvad havde det også nyttet? Ingen forstod ham dog!

Wagddien syntes nu også at blive træt i armen; melodien kom langsommere, og man kunne begynde at forstå den. Det var en populær, fransk melodi – det var sangen af det gamle melodrama: "Herren ser dine veje!"

Gak, mit barn, i verden ud!
Frygt ej! Stol kun på din Gud!

Men sangen var så radbrækket og så elendig, at Max blev rasende.

"O, den elendige, den røver, den umusikalske skurk!" skreg han.

"Hvem mener du?" spurgte John. "Er det ham, der drejer kassen?"

"Nej, jeg mener ham, der har lavet kassen! Vil du blot høre, hvordan han har taget hver anden node ud af melodien – det er en ren forbrydelse! Og så disse tykhovedede og umusikalske aber, der slet ikke opdager, at alle disse noder mangler – som

slet ikke synes at være det mindste indignerede over det, der må få ethvert menneske til at blive aldeles rasende over den krænkelse, der tilføjes dets musikalske sans! Nej, det er dog for galt!"

"Nå, Max, de klapper da i hvert fald heller ikke ad musikken!"

"Men se, hvor de er hensunket i andagt og ekstase! Og det ved at høre en så afskyelig haltende melodi! Det er i mine øjne nok til at bevise, at de er dyr og ikke mennesker!"

Rimeligvis indeholdt lirekassen ikke andre melodier end *Jægerbruden*s vals og så denne gamle, franske sang, for uafladeligt skiftede disse to musikstykker. Havde der været andre melodier i kassen, var disse formodentlig blevet ødelagt.

Endelig holdt musikken op, og nu begyndte dansen på ny. Der blev båret nye, fyldte kalabasser frem med wagddi-brændevin, og man begyndte atter at drikke og skylle den stærke væske ned gennem halsen.

Solen var imens begyndt at dale på himmelen, og det led mod aften; det ville ikke vare længe, før mørket faldt på.

Max Huber og John Cort havde allerede fået nok af at betragte den vilde fest; de ville just begive sig på vej hjem til deres hytte, da Lo-maï pludselig udstødte råbet:

"Msélo-Tala-Tala!"

Var det sandt – var det endelig virkelig kongen, der nu ville vise sig for sit folk og modtage dets hyldest og tilbedelse? Ville han endelig træde ud af sin guddommelige og mystiske tilbagetrukkenhed?

John og Max trængte sig atter frem i kredsen med Llanga foran sig. Man sporede nu i den mængde, der stod nærmest ved den kongelige hytte, en vis bevægelse, ledsaget af en sagte

mumlen. Hyttens dør åbnedes atter, og krigerne med Raggi i spidsen dannede en kolonne. I det samme viste sig i hyttens dør en trone – men hvad var det ikke for en trone! Det var en gammel sofa, draperet med et par gamle, frynsede, lasede tæpper. Sofaen blev båret på skuldrene af fire kæmpestærke wagddier, og midt i sofaen sad Hans Majestæt kong Msélo-Tala-Tala.

Det var en mand på henved de tres år; hans hår og skæg var langt og hvidt, og han var så tyk, at han sikkert måtte hvile tungt på sine bæreres skuldre.

Hele toget satte sig med krigerne og Raggi i spidsen i bevægelse for at drage hele pladsen rundt.

Omkring pladsen havde alle kastet sig ned på jorden eller bøjede sig dybt af ærefrygt og underdanighed, som om de var hypnotiserede ved kong Msélo-Tala-Talas blotte nærværelse.

Kongen syntes at være meget flegmatisk anlagt, og han syntes slet ikke at lægge videre mærke til sine undersåtters tilbedelse og ærbødighed. Måske var han vant til at se denne blinde underkastelse, tænkte John. Det var næppe nok at mærke, at kongen så meget som bøjede hovedet til hilsen. Ikke en mine rørte han; kun nu og da fo'r han sig med hånden til ansigtet for at klø sig på næsen – en lang, tyk næse, hvorpå der hang et par enorme briller – dem, der havde givet ham hans navn: *Brillefar.*

De to venner betragtede ham ufravendt, da han kom nærmere hen imod dem. Og da han var lige ud for dem, skreg John Cort i sin uhyre forbavselse:

"Men – det er jo et menneske!"

"Det er et menneske!" bekræftede Max.

"Ja – men – men se dog – det er mere – det er jo en hvid mand!"

Der var ingen tvivl om det! Den skabning, de fire wagddier bar på den gamle, lasede sofa, var et væsen, der var aldeles forskelligt fra wagddierne, som han regerede over. Og det var heller ikke nogen neger. Han havde ikke den ringeste lighed med nogen af de indfødte her fra Oubanghi-distriktet. Det var umuligt at tage fejl – det var en hvid mand, en repræsentant for den højest udviklede menneskerace.

"Og dog synes han ikke at være det ringeste forbavset over at se os!" sagde Max. "Vor nærværelse synes aldeles ikke at afficere eller interessere ham. Men, for pokker, vi ligner da ikke i den grad disse Ngala-aber eller Oubanghi-negre, fordi vi har levet her imellem dem i tre uger! Vi har da ikke på tre uger helt tabt udseendet af at være hvide mænd og civiliserede mennesker!"

Og Max var lige ved at skrige over mod kong Msélo-Tala-Tala:

"Å, hør, De der – min herre – De der i sofaen – kan De ikke være så høflig at hilse på os!"

Men han fik ikke råbt efter kongen. John Cort havde grebet ham i armen, og med en stemme, der skælvede af bevægelse og ophidselse, sagde han til Max:

"Jeg – jeg kender ham der – ham der i sofaen – Msélo-Tala-Tala –"

"John," skreg Max, "hvad siger du? Kender du ham?"

"Ja – det er – det er doktor Johausen!"

17. I hvilken tilstand man fandt doktor Johausen

John Cort havde, som man husker, tidligere mødt doktor Johausen i Libreville og havde flere gange været sammen med ham. Der kunne fra hans side altså ikke være tale om nogen fejltagelse. Det var virkelig den forsvundne, tyske doktor, der var kommet til at regere over dette wagddi-folk herinde i den dybe og ukendte skov.

Det er, for at man kan forstå det efterfølgende, nødvendigt i ganske få linjer at se tilbage på, hvad det var, der var sket med den tyske læge og afrikaforsker, og hvorledes hans skæbne havde føjet sig, til han nåede det sted i skoven, hvor man havde fundet hans tomme bur.

Tre år i forvejen var den tyske lærde, grebet af ønsket om at fortsætte det arbejde, som den lidet samvittighedsfulde amerikaner Garner havde opgivet på halvvejen, draget bort fra byen Malinba i den tyske koloni Cameroun Han havde med sig en eskorte af negre, der bar et materiel og en forsyning af levnedsmidler, våben og ammunition, der ville være tilstrækkelig til temmelig lang tid. Hvad målet var for hans studier, vidste man. Han havde fattet den forrykte plan midt inde i urskovens mørke og dyb at studere abernes sprog. Men hvad man slet ikke vidste, det var, i hvilken retning han ville drage, og hvor han ville slå sig ned. Han var så excentrisk, at han ikke ville betro sine planer til et eneste menneske. Han var

allerede da, hvad man med et populært ord kalder en lille smule skør – der var en skrue løs hos ham.

Hvad Khamis og de andre på deres vandring havde kunnet få konstateret om ham, var, at han havde nået det sted i skoven, hvor den flod, man havde døbt med hans navn, bøjer ind i den. Her havde han sendt sine sorte dragere tilbage, og efter at han havde bygget sig en flåde, var han gået om bord på denne sammen med den sorte tjener, der trofast hang ved ham og havde fulgt med ham fra Malinba. Derpå var begge med flåden drevet ned ad floden lige til den sumpede plet, hvor han, på den højre flodbred og mellem de to høje mimosaer, havde bygget sin burlignende hytte.

Men på dette punkt sluttede alt, hvad man hidtil havde kunnet få at vide om ham. Hvad der senere var hændt ham, havde man kun kunnet gætte sig til. Nu blev de hypoteser, John og Max havde opstillet, til vished.

Man husker, at Khamis, da han havde undersøgt det tomme bur, havde fundet en blikkasse, som indeholdt en stor lommebog med optegnelser. Men disse optegnelser og noter indskrænkede sig til nogle få, med blyant nedskrevne linjer, der var daterede, og af hvilke den første var skrevet den 27. juli 1896, mens den sidste var dateret den 24. august samme år.

Det var således fastslået, at doktoren havde forladt flåden den 29. juli, at han havde fået sin hytte færdig og sig selv installeret den 13. august, og at han havde boet i hytten lige til den 24. eller 25. i samme måned, i alt altså i tretten dage.

Men hvorfor havde han forladt den? Var det af egen fri vilje, det var sket? Aldeles bestemt: nej! Khamis, Max og John havde jo på deres rejse fået tilstrækkelige beviser for, at wagddierne

ofte vovede sig helt ned til floden, og meget af, hvad der før havde været dem mystisk og uforklarligt, forstod de nu. De vandrende fakler og blus, de hin nat havde set, var det vel andet end de fakkelbærende wagddier, der svang sig fra træ til træ på deres natlige vandring? Der var ingen tvivl om, at disse wagddier havde opdaget doktoren i hans bur, og at de havde bortført både ham selv og alt, hvad der fandtes i hytten, for at transportere det gennem skoven og bort til deres hængende by.

Hvad doktorens indfødte tjener angik, havde han naturligvis frelst sig ved flugt ind i skoven. Hvis han også var blevet bortført til Ngala, havde man utvivlsomt måttet møde ham – han, som hverken var blevet konge eller beboede kongens hytte. Og hvis han havde været her i Ngala, måtte man for øvrigt have observeret ham nu ved festen i dag; han havde da sikkert været i nærheden af sin kongelige herre, enten i form af hans kammertjener eller – hvorfor ikke – som hans minister og adjudant.

Men wagddierne havde altså ikke behandlet doktor Johausen dårligere, end de havde behandlet Khamis og hans fæller. De havde forstået, hvor uhyre overlegen i intelligens denne forunderlige hvide mand var dem, og de havde af ærefrygt gjort ham til deres høvding. Måske ville det samme være sket med Max Huber og John Cort, hvis de var kommet til Ngala for doktor Johausen og ikke allerede havde fundet pladsen og tronen besat. På denne måde havde doktor Johausen – "Brillemanden", som han selv måtte have kaldt sig for sine nye undersåtter – nu levet her i tre år, og beklædt wagddi-folkets trone under det velklingende navn Msélo-Tala-Tala.

Og dette forklarede igen alt det, Max og John ikke havde kunnet forstå her i Ngalas by. Det forklarede, hvorfra de mange congoord, man havde konstateret i wagddiernes sprog, stammede; det forklarede også tilstedeværelsen af de tre-fire tyske ord, man havde hørt; og endelig forklarede det, hvorfor wagddierne ikke havde lagt nogen overraskelse for dagen ved at se hvide mænd; sandsynligvis var det også den tyske doktor, der havde lært dem både at dreje og behandle lirekassen, at forfærdige de forskellige husgeråd, de havde, og at pynte sig med blade og de glasperler, han havde haft i sin hytte.

Det var disse refleksioner, de to venner anstillede, da de atter var kommet tilbage til deres hytte.

Man havde naturligvis straks fortalt Khamis alt, hvad man havde set og oplevet, og Khamis lyttede interesseret til, mere dog vistnok af en vis høflighed over for sine venner, end fordi den tyske doktors skæbne interesserede ham. Dette forrykte menneske, der troede, at aberne talte, og som havde vovet sig ind i Afrikas hjerte uden at have til hensigt at ville vinde elfenben eller anden fordel ved det, var den meget retskafne, men yderst materialistisk anlagte neger uhyre ligegyldig. Han så på ham, som en gammel, klog og verdenserfaren hund betragter en uforstandig og kåd hundehvalp.

"Hvad jeg absolut ikke kan forklare mig," sagde Max Huber, "er, at doktor Johausen øjensynlig ikke tog spor af notits af vor nærværelse, og at han overhovedet ikke har brudt sig det mindste om os, så længe vi har været her. Det er jo umuligt andet, end at han må have fået nys om, at vi i de tre uger har været i hans 'hoved- og residensstad'. Men nu, da de slæbte forbi med ham, ikke blot så han os slet ikke, men det var

tydeligt, at han ikke anede, han blev betragtet af hvide mænd. Jeg forstår ikke det mindste af denne gåde."

"Jeg mener det samme, Max!" sagde John Cort. "Det er aldeles ubegribeligt! Og hvis han har vidst, at vi var her, hvorfor har han så ikke ladet os kalde til sig?"

Khamis tog nu del i samtalen.

"Det er vel det sandsynligste," sagde han, "at wagddierne, der holder ham indespærret, ikke har fortalt ham det ringeste om, at de har taget fanger i denne del af skoven!"

"Det er naturligvis muligt, men alligevel mærkværdigt! Der må her være forhold til stede, som vi endnu ikke kender, men som vi vil komme til at lære at kende."

"Hvordan vil du komme til at lære dem at kende?" spurgte Max Huber.

"Hvordan? Jeg vil naturligvis trænge mig ind til ham, om det så skal være med magt! Kom, lad os komme af sted!" sagde John resolut.

Der var virkelig nu intet andet at gøre end at trænge sig ind til den tyske doktor for at underrette ham om deres nærværelse. Når han var den uindskrænkede hersker her i Ngala, hvad han jo tydeligvis var, måtte han også kunne skaffe dem deres frihed igen. Hans nærværelse her i Ngala omskabte med ét hele deres situation, med mindre han da – når de kom frem for hans trone, det vil sige hans lasede sofa, og forlangte af ham, at han under en sikker eskorte sendte dem tilbage til fransk Congo – skulle falde på at nægte dem deres frihed og forlange, at de skulle blive i hans by.

"Jeg kan ikke tro, at han skulle nægte det!" sagde Max Huber. "Det er muligt, at man har holdt vor ankomst her til byen

hemmelig for ham; det er også muligt, at han ikke har bemærket os under festen. Men alt dette er kun en grund mere for os til at trænge os ind til ham. Han *skal* minsandten have vor nærværelse at vide!"

"Hvornår?" spurgte John Cort.

"Endnu i aften! Og da han er en monark, som er elsket og tilbedt af sit folk – hvilket vi har set, han er – og da hans folk adlyder ham, vil han ikke, når han har givet os vor frihed, nægte os en eskorte så stor, som det sømmer sig Hans Majestæt kongen over det ganske wagddi-folk at give to undersåtter og borgere af den franske og den nordamerikanske republik."

"Og hvis han nægter os vor frihed?"

"Hvorfor i alverden skulle han vel nægte os den?"

"Hvem kan vide det, min kære Max?" sagde John og smilede. "Diplomatiske eller politiske hensyn måske –"

"Godt! Hvis han virkelig skulle nægte os den," sagde Max, allerede forbitret, "da vil jeg udtale for ham som min anskuelse, at han er værdig til at regere over den laveststående aberace, og at han er uslere og ringere end den dummeste af hans wagddi-undersåtter her i Ngala – det vil han ikke kunne misforstå!"

"Nå, lad os i hvert fald se at komme af sted!"

Lejligheden var den gunstigst mulige. Hvis den fest, wagddierne var i færd med at holde, først endte ud på natten, var der ingen tvivl om, i hvilken tilstand hele byens befolkning ville komme – det ville blive et sandt delirium, en sanseløs tilstand. Man måtte benytte denne gunstige lejlighed, som sandsynligvis ikke lige med det første ville tilbyde sig igen. Af wagddierne, der alle var stærkt berusede efter festen, ville halvdelen sove inde i deres hytter, sove som sten, mens de andre

ville være ude med deres kalabasser i skoven. Krigerne selv havde hele tiden været de vildeste til at drikke, og de var nu alle mere eller mindre sanseløse.

Som en følge heraf var kongens hytte kun såre dårligt bevogtet, og det kunne altså næppe være vanskeligt at trænge sig ind i den, helt ind til kong Msélo-Tala-Tala.

Denne beslutning blev tiltrådt af Khamis, hvis råd man naturligvis havde indhentet. Man afventede nu kun, at natten skulle skride videre frem, så fuldskaben og galskaben mellem wagddierne skulle blive endnu mere komplet. Kollo, som man havde sendt bort, for at han kunne tage del i festen, havde ikke vist sig mere; han lå naturligvis nu et eller andet sted og drak af sin kalabas og tænkte på alt andet end sine tjenerpligter – men så meget desto bedre!

Hen ad klokken ni om aftenen forlod Khamis, Max Huber, John Cort og Llanga hytten.

Ngala var bælgmørk, for doktor Johausen havde endnu ikke fået indført magistratsbelysning i gaderne i sin hovedstad. De fakler, som man for festens skyld havde anbragt hist og her omkring i træerne, var ved at brænde ud. Langt borte fra, i modsat retning af, hvor doktor Johausens hytte lå, hørte man en forvirret larm som af mange menneskers skrig. Det var wagddierne, som nu holdt fest i den anden ende af byen.

John Cort, Max Huber og Khamis havde forudset det tilfælde, at de blev nødt til at flygte endnu samme aften med eller mod Hans Majestæt Johausens vilje. De havde derfor bevæbnet sig med alle deres våben, og blikæskens patroner gemte de i deres lommer. Skulle de blive overraskede, kunne det måske blive nødvendigt at lade ildvåbnene tale deres sprog – og det var et

sprog, som de gode wagddier sikkert endnu aldrig havde hørt eller kendt mage til.

Alle fire sneg sig forsigtigt af sted mellem hytterne, hvoraf de allerfleste var tomme. Da de kom til den åbne plads, fandt de den øde og tom og ganske sort og mørk.

Kun en smal stribe lys faldt ud af hullet i væggen i monarkens hytte.

"Ikke en sjæl at opdage!" hviskede John Cort.

Der viste sig ikke så meget som skyggen af en wagddi, heller ikke foran Msélo-Tala-Talas hytte, hvor vagtposterne ellers sad. Raggi og hans krigere havde forladt deres poster, og i nat var kongen altså slet ikke bevogtet. Det eneste, der nu var at frygte, var, at der kunne være enkelte wagddier inde i hytten for at passe på kongen, og at det ville falde vanskeligt at snyde disse primitive "kammerherrers" opmærksomhed. Alligevel fandt både Khamis og de to andre lejligheden for fristende; en lykkelig skæbne havde ladet dem komme uopdaget hen til den kongelige hytte. Nu gjaldt det – og de belavede sig på at trænge ind i den.

Snigende sig som en kat langs med jorden, hen under de lavt nedhængende grene, var Llanga nået helt hen til hyttens dør, hvor han snart opdagede, at man kun behøvede at skubbe døren op for at kunne trænge ind i det indre af hytten.

John Cort, Max Huber og Khamis havde fulgt ham og nåede ham snart. I nogle minutter blev de stående uden for hyttens dør og lyttede, inden de gik ind, parat til at trække sig kæmpende tilbage, om det skulle være nødvendigt. Men alt var stille og tyst – hverken inde fra hytten eller fra pladsen hørtes den mindste mistænkelige lyd.

Det var Max Huber, der som den første trængte ind gennem døråbningen; hans venner fulgte ham og lukkede døren efter sig.

Hele hytten indeholdt to fra hinanden adskilte rum, der tilsammen dannede kong Msélo-Tala-Talas bolig.

Det første rum var gravmørkt; og ikke en skabning lod sig se i det. Khamis betragtede den primitive dør, der skilte de to rum, og som førte ind til det næste rum. Nogle svage lysstråler trængte ud gennem den.

Derinde lå doktor Johausen, halvvejs slængt hen ad den gamle sofa. Både denne sofa og forskellige andre møbler og husgeråd, som man så i hytten, havde åbenbart hørt med til det materiel, som doktoren havde ført med sig fra Malinba i Cameroun, da han drog ud, og de var blevet slæbt herhen sammen med deres ejer.

"Ind – fremad!" hviskede Max Huber.

Ved den larm, som de indtrængende ikke kunne undgå at gøre, vågnede doktor Johausen; han drejede hovedet og rejste sig halvt op. Måske havde man vækket ham af en dyb søvn; i hvert fald så han ganske sløvt på de fremmede, og deres nærværelse syntes ikke at gøre det allerringeste indtryk på ham.

"Doktor Johausen," sagde John Cort på tysk, "doktor Johausen! Mine rejsefæller og jeg selv er kommet her for at bevidne Deres Majestæt vor ærbødighed! Hører De?"

Doktor Johausen svarede ikke; han så ganske stupidt på dem. Havde han ikke forstået, hvad John Cort havde sagt til ham? Eller havde han i de tre år, han havde tilbragt her mellem wagddierne, ganske glemt sit eget modersmål?

"Kan De ikke høre, hvad vi siger til Dem?" gentog John Cort. "Vi er fremmede, som man har ført her til Ngala!"

Intet svar – ikke en mine i tyskerens ansigt!

Wagddiernes monark rørte sig ikke; han syntes at betragte disse udlændinge uden at se dem, han syntes at lytte til, hvad de sagde, uden dog at høre dem. Han åbnede ikke læberne, han rørte ikke et lem – det var, som om han var lammet.

Max Huber bøjede sig ned over ham, og uden at have ringeste respekt for hans kongelige værdighed greb han ham i skulderen og rystede ham voldsomt.

"Hej, De der, De, abekonge, kan De ikke høre, hvad vi siger til Dem?"

Majestæten skar pludselig en frygtelig grimasse, som ikke den værste mandrilabe i hele urskoven kunne lave værre.

Max Huber rystede ham på ny.

Kongen svarede med at række tungen langt ud af halsen.

"Er han blevet vanvittig?" spurgte John Cort.

"Han er blevet det, der er værre!" svarede Max. "Han er blevet så gal, at vi kommer til at binde ham, hvis vi skal have ham med os!"

Ja, doktor Johausen var blevet vanvittig! Allerede da han drog bort fra Malinba i Cameroun, havde han været halvforrykt, og siden han var kommet her til Ngala, havde han aldeles tabt forstanden. Hvem vidste for resten, om det ikke netop var dette vanvid, der havde kvalificeret ham i wagddiernes øjne til at blive deres konge. Man ser jo både hos indianerne i det vestlige Amerika og hos de vilde på stillehavsøerne, at vanviddet ikke blot er æret som en stor klogskab, men i de indfødtes øjne gælder den vanvittige endog for at være en hellig mand, der af

guderne er blevet forlenet med næsten guddommelig styrke og magt.

Sandheden var, at den ulykkelige doktor nu var aldeles blottet for ethvert spor af forstand. Det var derfor, han intet havde vidst om de fremmedes ankomst til Ngala. Det var også derfor, han ikke ved festen mellem dem havde genkendt de to af dem som hørende til sin egen race, der dog var så forskellig fra wagddiernes.

"Der er kun et at gøre!" sagde Khamis. "Vi kan ikke længere regne med, at dette vanvittige menneske skal kunne gribe ind og skaffe os vor frihed – altså må vi selv se at skaffe os den!"

"Ja, der er intet andet at gøre!" bekræftede John Cort.

"Og da disse menneskeaber aldrig frivilligt vil lade os gå vor vej," fortsatte Max Huber, "lad os da benytte os af lejligheden og –"

"- og flygte straks!" fuldendte Khamis. "Natten er os gunstig."

"Og hvad der også er os gunstig, er den drukkenskabstilstand, hvori hele dette samfund af halvaber befinder sig i nat!" sagde Max Huber.

"Kom!" råbte Khamis, idet han vendte sig mod hyttens udgang. "Lad os forsøge at finde frem til trappen og ad den nå ned i skoven!"

"Rigtigt nok, Khamis!" sagde John. "Men hvad skal vi gøre med doktoren?"

"Doktoren!" sagde Khamis forbavset. "Hvad kommer han os ved?"

"Men vi kan da ikke lade ham blive tilbage her mellem wagddierne i Ngala – vor pligt er at frelse ham!" sagde Max.

"Ja, Max, men hvad skal vi stille op med den ulykkelige vanvittige, hvis han nægter at følge os – hvis han måske endog sætter sig til modværge?"

"Så tager vi ham med magt!"

Og Max bøjede sig atter ned over doktor Johausen og greb fat i ham. Men Johausen var som en uformelig klump, så tyk, så tung, og det ville næsten blive umuligt at bære ham med sig, for ikke at tale om, at det ville blive umuligt at få ham ned ad trappen, hvis han satte sig til modværge mod sine redningsmænd.

Khamis og John Cort sammen med Max Huber havde grebet ham i armen; men doktoren havde ikke sammen med sin forstand tabt sin legemlige kraft, og med sin mægtige styrke rev han sig løs og kastede de tre mænd tilbage, hvorpå han lagde sig på ryggen i sofaen.

"Pokker," råbte Max hidsigt, "den fyr er lige så tung som hele tripelalliancen!"

"Doktor Johausen!" skreg John Cort nu en sidste gang.

Men i stedet for svar begyndte Johausen at klø sig som en abe.

"Det er afgjort," skreg Max, "det er afgjort! Der er ikke noget at gøre med ham, dette menneskedyr! Han er blevet abe – lad ham så blive ved med at være abe, og lad ham regere over dette abefolk! Og lad os andre se at komme bort!"

Der var nu intet andet at gøre end så hurtigt som muligt at se at komme ud af den kongelige hytte. Mens doktoren skar den ene grimasse efter den anden, var han nu også begyndt at hyle og skrige, og disse skrig kunne let lokke alle de wagddier til, som muligvis befandt sig i nærheden. At spilde tid nu ville

måske være at spilde en lejlighed, som aldrig mere ville gentage sig. Raggi og hans krigere kunne måske være i nærheden, og hvis de trængte ind i hytten her og fandt de fremmede, ville dette være det samme som døden for dem, eller i hvert fald tabet af ethvert håb om nogen sinde at genvinde friheden.

Khamis og hans venner lod den hylende vanvittige ligge; de forlod hytten, og efter at have lukket døren efter sig gik de videre frem i mørket.

18. Flugten fra Ngala

For flygtningene var forholdene så gunstige som vel muligt. Spektaklet inde i hytten og den vanvittige doktors hylen og brølen havde ikke hidkaldt nogen af wagddierne. Øde og tom var pladsen, øde, tomme og stille var de gader, der førte hen til den. Men den store vanskelighed for dem var i dette dybe mørke at orientere sig, så de kunne finde frem mellem de tykke, tætte træer og ad den korteste vej, uden at blive set af nogen, komme hen til den trappe, der førte fra Ngala ned til skoven.

Mens de famlede i mørket, netop som de var kommet ud af hytten, stod der pludselig en wagddi-skikkelse for dem – så pludselig, som om den var skudt op af jorden.

Det var Lo-maï og hans barn, Li-maï. Da de tre mænd og Llanga var gået fra deres hytte til Msélo-Tala-Talas "palads", havde Li-maï fulgt dem på afstand, og da han havde hørt larmen inde i Johausens hytte, var han blevet bange for, at der truede hans venner en fare. derfor var han løbet hjem og havde fortalt faderen, Lo-maï, hvad han havde set, og denne, der også var ængstelig for, at hans barns redningsmænd skulle komme i nød, skyndte sig hen mod Tala-Talas hytte; han forstod, at de var i færd med at flygte, og ved sine gestus tilbød han dem straks at være deres fører.

Det var et lykkeligt træf, for ingen af dem havde sikkert alene formået at finde vejen frem til trappen ned mod skoven.

Men da de nåede så langt – da de kom helt hen til trappen, hvilken overraskelse ventede der dem da ikke! De havde troet

den ubevogtet – nu fandt de den spærret af den ondskabsfulde Raggi og henved et dusin af hans krigere.

Hvad var her at gøre? Var der håb om, at disse fire mænd ville være i stand til at kunne slå sig igennem den tredobbelte styrke? Max Huber troede nu, at øjeblikket var kommet for dem til at lade skydevåbnene tale for første gang her i wagddi-byen, og han trådte rask frem foran de andre.

Raggi og to af krigerne styrtede sig ind imod ham for at gribe ham, for at jage ham tilbage, måske for at knuse panden på ham med en af deres stenøkser.

Men i det samme sprang Max Huber et par skridt tilbage, greb geværet, lagde an og fyrede. Et skarpt knald lød – så et brølende skrig.

Raggi var truffet midt i brystet, og rallende i døden styrtede han om på jorden.

Alle forstod straks, at wagddierne absolut intet kendte til brugen af ildvåben. Larmen af skuddet, ildblinket og Raggis voldsomme fald slog dem alle med forfærdelse, og den vildeste skræk greb dem. Hvis himlens lyn var slået ned midt imellem dem i dag, mens de holdt fest, havde det ikke bibragt dem en så dødelig og rædselsfuld angst, som dette skud formåede. De tolv, fjorten krigere spredtes som avner for vinden. Nogle fo'r som et lyn ind ad Ngala til, andre følte abenaturen komme op i sig og forsvandt op i træerne, hvor de sprang fra gren til gren for at skjule sig i deres navnløse rædsel.

Et øjeblik efter var vejen fri.

"Og nu ned – fremad!" kommanderede Khamis.

Man havde intet andet at gøre end at følge Lo-maï og hans søn, der allerede var på vej nedefter. John, Max, Llanga og

forrideren lod sig mere glide nedad, end de sprang og gik, og uden hindringer kom de ned på jorden. Idet man stadig fulgte Lo-maï kom man ned under byen, og i løbet af få minutter nåede man ned til den lille flod, til det sted ved hytterne, hvor tapirjagten havde fundet sted, og hvor man vidste, der lå en kano. Man sprang ned i den, Lo-maï og Li-maï også.

Men nu så man, at hele Ngala-byen var kommet i oprør. Alle vegne flammede faklerne op, og i disses brandrøde, flakkende skær så man hundreder af wagddier styrte til fra alle byens kanter, hen mod det sted på platformen, hvorfra man kunne se floden. Et hylende kor lød ned mod flygtningene; så fulgte en regn af pile. Men båden var allerede stødt fra bredden.

"Fremad!" råbte John Cort. "Fremad!"

Men før de drev bort, lagde han, Max og Khamis endnu en gang geværerne til kinden, og et tredobbelt knald lød; to wagddier styrtede skrigende om, og hele den øvrige sværm styrtede skrækslagen af sted. Hvad var der sket? Hvad var det for blink, knald og bagefter skrig og det røde blod?

John Cort og Max tænkte sig de lodne, rådvilde skabninger deroppe uforstående bøje sig over deres fæller, der med hænderne presset mod de næsten usynlige sår krummede sig i døden.

Khamis stødte med et spark kanoen fra flodbredden, og båden blev næsten øjeblikkelig grebet af strømmen og ført bort, ind under de vældige træers ludende kroner, atter ind i den dybe skov.

Der er kun lidet at berette om vore venners fart ned ad floden, bort fra Ngala. Floden bar dem mod sydvest, i den

retning, de skulle ad, og hvis man er kommet forbi andre wagddi-stammers land, forbi andre hængende byer som Ngala, så har vore venner i hvert fald intet set til dem i den lange, mørke nat, der fulgte efter flugten fra Msélo-Tala-Talas land. Da de havde tilstrækkeligt med patroner, kom det på deres rejse ikke til at mangle dem på proviant, så meget mindre, som det vrimlede med vildt, særlig med antiloper, i de egne af Oubanghi-skoven, de kom igennem på deres fart hjemad.

Aftenen efter deres flugt fra Ngala førte Khamis båden ind mod land og fastgjorde den til et træ, der ludede ud over bredden.

Under den del af rejsen, man havde tilbagelagt, siden man flygtede fra Ngala, havde både John og Max på deres bedste måde søgt at forklare Lo-maï, hvor taknemmelige de følte sig over for ham. Mellem Llanga og barnet Li-maï var der blevet sluttet et næsten rørende venskab, der måske blev så meget stærkere, fordi de begge forstod, at afskedens time nu nærmede sig for dem.

Både John Cort og Max Huber havde hele tiden håbet, at de kunne bevæge Lo-maï til sammen med sit barn at følge med dem til Libreville; det ville ikke være vanskeligt for dem at vende tilbage til Ngala, da de kunne ro sig op ad floden, der uden tvivl faldt i Oubanghi, og som havde et roligt løb uden fald eller strømhvirvler.

Det var den 16. april om aftenen, at man gjorde båden fast for at holde hvil; man havde da drevet med strømmen uafbrudt i tyve timer. Khamis antog, at man siden flugten fra Ngala havde tilbagelagt fem og tyve kilometer.

For at hvile sig og få nattesøvn måtte man gå i land her. Man fik hurtigt slået lejr og anrettet måltid, og mens Lo-maï, der havde sovet hele dagen i kanoen, tog vagten, faldt de andre snart i en tung søvn, der bragte dem til kræfter efter de sidste seks og tredive timers anstrengelser, ophidselse og frygtelige spænding.

Tidligt næste morgen gjorde Khamis alt i stand til at sejle videre ned ad floden med kanoen.

I dette øjeblik viste Lo-maï sig med sit barn ved hånden, han blev stående ved flodbredden, mens de andre gik om bord i kanoen. Både Max Huber og John Cort vinkede ad ham og gjorde ham det forklarligt, at han skulle komme ned til dem i kanoen.

Men Lo-maï rystede på hovedet; først pegede han ned ad floden, som båden skulle videre ad, så pegede han ind mod den dybe skov – hvor hans vej gik.

De to venner blev ved at kalde på ham; de gjorde ham det forståeligt, at de ville have ham med til deres land, fjernt borte, hvor de boede. Og på samme tid søgte Llanga, der stadig kærtegnede Li-maï, at trække ham med sig, ned mod kanoen og om bord i denne.

Da sagde Lo-maï kun et ord til sit barn:

"Ngora!"

Og barnet forstod det – det forstod, at dets ngora, dets moder, var blevet tilbage i hjemmet, og at både dets fader og det selv måtte tilbage til hende. Der var et kærlighedens bånd, dybere og stærkere end venskabets, og heller ikke hos disse stakkels, lavtstående skabninger lod det sig bryde.

Så forsynede man Lo-maï med så megen proviant, som han havde brug for til sig og sit barn for at nå Ngala, og man bød ham farvel for bestandigt.

Hverken John Cort eller Max Huber kunne skjule deres bevægelse over, at de nu, måske for bestandig, skulle skilles fra disse to væsener, der trods deres lave standpunkt i skabningernes rige dog havde vist sig så barnligt-godmodige, hjælpsomme og erkendtlige mod dem. Og hvad Llanga angik, var han så bedrøvet ved afskeden fra sit plejebarn, at store tårer løb ned ad hans sorte, tykke negerkinder. Det smittede de to wagddier, og de begyndte at hulke med uartikulerede lyde, mens tårerne stod dem i øjnene.

"Nå, kære Max," sagde John, "hvad tror du nu om disse væsener? Tror du, de er mennesker, eller synes du kun, de bør regnes for at være dyr?"

"John, jeg tror, det er mennesker – jeg *ser*, det er mennesker! For jeg har set, at de kender menneskenes følelser: lykke og smerte, og jeg har set, at de ejer menneskenes guddommelige gaver: smilet og tårerne."

Så flød kanoen ud på floden og blev grebet af strømmen. Og fra båden hilste man Lo-maï og hans barn det sidste farvel, før de forsvandt ind i den fortryllede, hemmelighedsfulde og dybe, mørke skov.

Lige til den 21. april fortsatte man at lade sig glide ned ad floden. Strømmen var meget stærk, så man skød en god fart. Den 21. april antog man, at man allerede var henved tre hundrede kilometer fjernet fra Ngala.

Khamis og hans fæller var da på højde med vandfaldene ved Zongo, omtrent der, hvor Oubanghi drejer stik mod syd. Da

man vidste, at det ville være umuligt at komme over Oubanghis vandfald og hvirvler med kanoen, var der, for at komme videre frem, intet andet at gøre end at bære båden så langt, til man var nået forbi faldene og hvirvlerne. Men skønt man kunne følge flodbredden, og skønt vejen var god, ville det dog blive et drøjt stykke arbejde at skulle bære båden på sine skuldre.

Da fandt Khamis på en udvej, så man slap for denne tunge march. Han vidste, at når man nåede ned til, hvor faldene hørte op, lige på grænsen mellem den frie Congo-stat og det franske Congo, ville man træffe på en eller flere missionsstationer og handelspladser, og her, mente han, måtte man nemt kunne finde en båd eller en flåde til at sejle videre med. Altså lod man wagddiernes primitive kano i stikken og vandrede langs flodbredden til neden for faldene.

Den 26. april var det, man nåede slutningen af faldene og den første civiliserede egn. Her var der imidlertid dragere at få, og ved Khamis' hjælp fik man snart lejet oksevogne, og en karavane blev organiseret. Der manglede endnu ni hundrede kilometer til Libreville, men karavanen marcherede rask mod vest, ud over de uendelige stepper, og på fire og tyve dage nåede man sit mål.

Det var den 20. maj, at John Cort, Max Huber, Khamis og Llanga atter holdt deres indtog i Libreville og dets faktorier, hvor deres venner, der efter den lange udeblivelse og efter ikke at have hørt noget fra dem i over seks måneder havde troet dem forulykkede og døde, nu modtog dem med åbne arme.

Hverken Khamis eller Llanga ville mere skilles fra deres venner Max Huber og John Cort, som de havde delt så mange lidelser og farer med. Var Llanga ikke deres adoptivsøn, og

havde Khamis ikke været deres trofaste, udholdende fører på hele denne eventyrlige rejse?

Og doktor Johausen? Og denne forunderlige by Ngala, hængt op som en fuglerede midt inde i skovens dyb?

Ja, før eller senere vil der vel blive udrustet en stærk, videnskabelig ekspedition, der skal have til mål at trænge frem til wagddiernes hængende by for at sætte dette besynderlige samfund i nøjere forbindelse med civilisationen.

Hvad den tyske doktor angår, så er han vanvittig og vil sandsynligvis blive ved at være det. – Men skulle det ske, at han fik sin forstand tilbage, og skulle det ske, at man førte ham tilbage til Malinba i Cameroun, hvem ved da, om han ikke ville ønske sig tilbage til den tid, da han som "Brillemanden" under navnet kong Msélo-Tala-Tala regerede over wagddierne! Og hvem ved da, om det ikke netop ved hans hjælp bliver hans landsmænd, tyskerne, der tiltager sig overherredømmet over det primitive, besynderlige folk, der en gang var hans undersåtter! Forudsat da, at ikke englænderne i europæernes væddeløb om Afrika kommer tyskerne i forkøbet.

Om "Byen i luften"

Forfatter: Jules Verne (1828-1905).
Org.udgave: *Le Village aérien*. Som føljeton i *Magasin d'éducation et de récréation*, 1. januar – 15. juni 1901 med titlen *La Grande Forêt*; bogudgave Collection Hetzel, Paris 1901 .
Denne udgave baseret på: *Byen i Luften*. Roman af Jules Verne. Eneste for Skandinavien autoriserede Oversættelse ved Victor Foss, i serien *I ledige Timer*, Allers Forlag, København 1902 (årgangens bd. 2).
Oversætter: Victor Foss (1868-1932).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter illustration af George Roux (1853-1929): *"Qu'est-ce que cela signifie?..." s'ecria Max Huber,* fra udgaven *Le Village aérien, par Jules Verne, aves 38 Dessins par George Roux*, Collection Hetzel 1901.

ISBN 978-87-7628-081-9
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-280-7.

© 2024 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk